
Fabricii
1606

Ex libris Tenentis
Francisci Mariotti

GVILIELMI FABRICII HILDANI

Paterniacensis Chirurgi Ordinarij

OBSERVATIONVM & Curationum Chirurgicarum CENTVRIÆ.

In qua inclusæ sunt viginti & quinque, antea seorsim æditæ: reliquæ nunc cum nonnullis instrumentorum, ab autore inventorum delineationibus, in gratiam & vtilitatem artis Chirurgicæ in lucem prodeunt.

Cùm Indice.

BASILEÆ,
Sumptibus LVDOVICI REGIS.

M. DC. VI.

BENEVOLO LECTORI.

Vix credas, lector, quàm sit iucunda libelli
Lectio, quamq́; viris vtilis esse queat,
Nam docet exemplis, quot sint obnoxia morbis
Corpora nostra, modis quotq́; leuentur item:
Et monet attente per multa pericla caueri,
In quibus haud aliquid proditur esse mali.
Has ergo historias Chirurgos quosque iuuabit,
Et quosuis alios ære parasse sibi.

Nathanaël Chambutus.

Serenißimo & potentiß. Principi ac Domino, Domino FRIDERICO *IV. Comiti Palatino ad Rhenum, vtriusque Bauariæ Duci, sacri Romani Imperij Archidapifero, & electori &c. Domino meo clementissimo.*

QVÆCVNQ. remedia morbos remouere & valetudinem restituere possunt, serenissime & Potentissime Princeps, in tria genera Galenus & post ipsum medici celeberrimi diuiserunt, quæ sunt: Diæta, Pharmacia, & Chirurgia. Ex ijs Chirurgia, quæ in vulnerum, fracturarum, dislocationum, aliorumque externorum affectuum curatione, occupata est, cùm ab alijs tum etiam à Regibus, & Principibus magno in honore semper habita fuit. Scribit enim Diodorus lib. 4. ca. 9. & Pausanias in Messenicis, Machaonem &

Podalirium cùm ad Trojam cum Agamenone Rege accessissent, plurimumque Græcis in eo bello curandis summo studio vulneribus opitulati essent, maximam ob id gloriam adeptos, & post bellũ immunitatib. maximis donatos. Dionysius Rex Siculus Chirurgiâ summopere delectabatur, & ipsemet eam exercebat, vt autor est Aelian9 lib. 11. de varia historia. Iosina Rex Scotię illam in primis amplexus est, eò quòd cum in Hibernia cum patre exularet Chirurgis maximè familiariter vsus fuisset, breui reliqua nobilitate in Regis mores eũte factum est, vt multis seculis nemo esset in Scotia illustriore loco natus qui vulnerum curationem non teneret, quemadmodum H. Boëthius lib. 2. memorat. Sed quid plura cõmemorem exempla, quibus nullum non seculum illustre fuit.

Cæterùm Chirurgia primùm intra priuatos parietes à nonnullls retinebatur, qui eam filios solummodo suos docebant; pòst crescẽte eius

eius vſu, tum à veteribus, tum à recentibus artificibus in certa pręcepta redacta, publici iuris facta eſt, & plurimas vel vulneribus, vel vlceribus fracturiſve malè affectis attulit vtilitates.

Certitudo autem & dexteritas eius ex obſervationibus ſingulariũ non tantùm vtiliter, ſed etiam neceſſariò comparatur. Nam ſi quæ ars eſt, quam obſervationes excolunt, amplificant, & perficiunt, hæc profectò eſt. Illæ Chirurgum ante aggreſſionem operationum, & curationis vulnerum, providum, in curãdo circumſpectum & cautum, ad omnes denique effectiones artis ſuæ aptum reddunt. Illæ errores præcauere docent, quibus imperiti Chirurgi, & irrationales empirici innumeros ægros, non tantum per multos dies, menſes, annos, excruciant, verùm etiam frequenter necant: aut ad minimùm infeliciter curatos, ex rectis claudos faciunt. Illæ vetera Chirurgiæ præcepta vera confirmant, falſa refellunt, ob-

ſcura illuſtrant, dubia ab ambiguitatibus liberant. Illæ noua & ab antiquis non annotata præcepta ſuggerunt. Illæ noua inſtrumenta, & olim ignorata, ſubminiſtrant, quorum vſus & expeditus eſt, & vulneratis ſalutaris.

Iſtarum rerum ſpecimina obſervationes hæ noſtræ exhibent, multorum annorum ſpacio, multorum laborum ſtudio, multorum ægrorũ ſolatio comparatę, quas publici iuris facio, vt quantum in me eſt, Chirurgicarum operationum dexteritatem adiuuem.

Illas autem celſitudini tuæ, SERENISSIME ET POTENTISSIME PRINCEPS, meritò dedico & conſecro, vt quæ non ſolùm veterum Regum & Principum exemplo omnes medicinæ partes magni facit, verùm etiam innata quadam erga omnes literatos animi inclinatione ſit prædita. Et Sereniſſimorum Potentiſſimorumque Principum, patris ſui LVDOVICI, & aui FRIDERICI PII veſtigijs pijs & Laudatiſ-

ſimis

ſimis inſiſtens antiquiſſimam illam & florentiſſimam HEIDELBERGENSEM Academiam doctiſſimis viris omniumque ſcientiarum luminibus præclariſſimis & prudentiſſimis clementiſſimè exornat.

Cùm itaque Celſ. T. non tantum ſtudiorum ſit patronus ſummus, ſed etiam pro iudicij ſui dexteritate Chirurgiam Principibus heroicis & Remp. adverſus hoſtes propugnantibus, in primis conſecratam proculdubio magni æſtimet; humillima atque debita animi demiſſione rogo & oro, vt hoc meum ſtudium & quantulumcunq; laborem, pro ſua clemẽtia, in protectionem ſuam ſuſcipere, & contra maledicentium morſus defendere dignetur, vt hoc pacto in propoſito obſervationum Chirurgicarum curſu progreſſus faciens Celſit. T. perpetuò me obſtrictũ eſſe agnoſcam.

Præpotens ille DEVS Celſ. T. vnà cum Illuſtriſſima coniuge, & ſobole optimè nata quàm diutiſſimè incolumem tueatur, ſpiritu ſuo re-

gat, & omni benedictionum genere ornet cumulatissimè, vt per eam Ecclesiæ orthodoxæ incolumitas, Reipublicæ Christianę, ac in primis sacri Romani Imperij dignitas & optimarũ literarum splendor conservari, augerique possit. Paterniaci Auenticorum 10. Augusti Anno 1605.

Serenissimæ Celsitudinis tuæ

seruus addictissimus.

Guilielmus Fabricius Hildanus.

PRÆFATIO
AD
LECTOREM.

QVum artem noſtram Chirurgicam, candide Lector, ex experientia, vſu, atq; exercitatione procreatam, nullamq; eſſe aliam, in qua experientia adeò ſit neceſſaria, probè animadverterem cœpi ante annos aliquot cõſignare ea, quæ in tractandis ægrotis, & faciendis operationib9, rara & notatu digna mihi occurrebant: idq; in proprium vſum. Aduerſaria autem illa quum apud me vidiſſet atque perlegiſſet reverendus ac clariſſimus Dn. IOAN. RHETERIVS G. Philoſophíæ, & trium linguarum peritiſſimus, & Theologus eximius, compater meus plurimum honorandus, & pro ingenij ſui acumine, ea publici iuris non indigna fore iudicaret, ſuaſit vt eligerem viginti quinq; exempla non vulgaria; quæ ipſe poſtmodum propter ſingulare ſuum iuuandæ reipublicæ ſtudium & ſummam in me beneuolentiam,

vna cum tractatu meo de Gangręna & Sphacelo Latina fecit, & typis mandauit.

Hæc quum læta fronte à Chirurgiæ studiosis excipi, eorumq; nunc desijsse exemplaria viderem, & amici nonnulli hortarentur, vt cęteras, quas haberem observationes, adderem, in hoc officij genere pergẽdum putaui. Succisiuum itaque huic studio tẽpus libenter impendi, & posthac libenter impendam, dummodo ad medicam inde aliq̃d vtilitatis accedere possit familiam: Habes itaq; beneuole lector Centuriam vnam, cui, propter penuriã exemplarium illas viginti quinque Observationes à D. Rheterio editas suo loco inclusimus. Centuriam hanc OBSERVATIONVM ET CVRATIONVM inscribere voluimus, ea propter maximè quod non omnia rara exempla, sed quòd præterea curationes quasdam contineat, tyronibus (in quorum gratiam hæc à me suscepta fuère) vt confido, nec ingratas nec infructuosas. Epistolas

las præterea nonnullas amicorum, à proposito nostro minimè alienas adijcere libuit. Sed tractatum de gangræna & sphacelo, superiorib. viginti quinque Observationibus adiunctum, nunc addere non libuit, spero tamen (fauente DEO laboribus nostris) propediem aucturũ, & seorsim editurum. Ordo hic mihi institutus est; Quæ ad caput eiusq; partes attinent, primum describo: deinde ad pectus, & ventrem, tandemq; ad artus descẽdo. Et id quidẽ stylo rudiori & impolito, quod nobis lector humanissime ignosces, quandoquidem non tam elegantię quàm ipsis nos studemus rebus.

Admonitio ad tyrones.

Et quia hisce temporibus vix reperitur scientia quæ calumnijs & sycophantijs adeò sit obnoxia, atq; medicina, necesse est, vt Chirurgus vtatur prudentia providentiaque, quò famæ suæ consulat, vt rectè admonuit Hippocrates lib. prædictionum ca. 1. Det igitur operam primò vt in difficillimis affectibus & operationib. si fieri potest, sibi adiun-

iunctum habeat medicum, qui victus rationem instituat, & corpus à prauis humoribus exoneret, symptomatibusque, quæ superuenire possunt, prospiciat. Deinde vt sit instructus omnibus ad operationẽ necessarijs, veluti instrumentis, cauterijs ignîtis, pulueribus sanguinẽ sistentibus, defensiuis, aceto, cordialibus: vt aquâ cinamomi, confectione alkermes, & similibus, si vires deficerent: Viris item fortibus, & magni animi, manuq; promptis. Tertiò caueat, ne in grauissimis morbis, & operationibus, temere, & nisi rogatus ab amicis, consanguineis, aut assidentibus ipsius ægrotantis manum operi adhibeat: ne postea, si res pro voto non successerit, nomen mali & imperiti medici aut Chirurgi sibi acquirat.

Ante operationem itaq; considerare debet, quidnam de morbo futurum, an scilicet curabilis, aut incurabilis plenè, aut diuturnus. Est enim prudentis Chirurgi (vt monet Celsus lib. 5. c. 26.) primùm eum

eum qui ſeruari non poteſt, non attingere, nec ſubire ſpeciem eius, vt occiſi, quem ſors ipſius perimit. Deinde, vbi grauis metus, ſine certâ tamen deſperatione eſt, indicandũ neceſſarijs, id eſt familiaribus, & amicis periclitantis, in difficili rem eſſe, ne, ſi victa ars malo fuerit, vel ignoraſſe, vel fefelliſſe videatur, ſed vt hæc (inquit idem Celſus) prudẽti viro conueniunt, ſic rurſus histrionis eſt, paruam rem attollere, quò plus præſtitiſſe videatur, hæc Celſus.

Conuocatis igitur parentibus ęgri, aut quibuſdam ex proceribus aut primarijs eius loci, vbi æger decumbit, coram eis de præſenti periculo, & futuro euentu morbi pręſagire debet. Præſagia enim, quæ ex artis fontibus fiunt (vt Galenus docet lib. de conſtitut. artis medicæ) medicum omni mortis culpâ eximunt, ſuntque ceu clypeus, quem Deus Opt. Max. Medicis, vt eo ſe cõtra maledicentium & Momorum calumnias, & liuorem tueri poſſent

clemen-

clementer ac benignè concessit. Si enim Medicus prædicit, quæ cum morbo euentura sunt, priusquam eueniant, tum si quid sinistri acciderit ægro, medicum nemo culpare potest. Quandoquidem (vt Hippocrates loco antea citato docet) pręsentiens & prædicens coram ægro præsentia, pręterita, & futura, quęque infirmi omittunt, enarrans, creditur agnoscere conditionem ægri. Hinc audent homines magis se concredere medico, atq; (vt Galenus inquit prædictionum Hipp. commentario 2.) se exhibent obsequentiores, ac demum si se exhibeant obsequentiores, morbus faciliûs repellitur, vti ego non rarò obseruaui. Postea ex amicis & consanguineis rescire conuenit, an in operatione facienda consentiant omnes, admonendiq; sunt, ne culpam in Chirurgum transferant, si res ex animi sententia non successerit. Id quum promiserint, polliceatur eis Chirurgus se summam adhibiturũ diligentiam, ac fideliter administratu-

ſtraturum & exequuturum omnia quæ iubent artis præcepta.

Sed quia pietas ad omnia vtilis, imò neceſſaria eſt, quemadmodum nos monet diuus Apoſtolus, operatio & curatio prorſum inutilis futura eſt, niſi Deus ei benedicat; ideo reuerẽter accerſendus eſt Eccleſiæ paſtor, vt in re tam graui, & periculoſa, ſicut par eſt & pium, ante operationem adſtantes admoneat, vt omnes cũ ipſo pro felici ſucceſſu operationis, & curationis Deũ ſuppliciter implorare velint. Quòd ſi non liceat habere paſtorem, hac vel nõ longè abſimili precatione vti ſoleo.

DEVS omnipotens pater clemẽtiſſime, ingenuè ac ſincere cum ſancto Propheta tuo Davide fatemur, nos in peccato conceptos eſſe, & in iniquitate natos. Quod ſanè ſi sec⁹ vel ſaltẽ cogitare vellemus conſciẽtia noſtra, nos accuſaret, ac facilè nos conuincerent morbi penè innumeri, aduerſa, caſus, incõmoda,

quibus

quibus plerumq; & in animo, & in corpore, vel iustiores, vel nostri ipsi infantuli conflictamur. Quæ haud dubie perspicua sunt testimonia, fructusque inhærentis peccati, impuriq; fomitis. Quam ob causam meremur iustissimè non solum grauiores pœnas, sed etiam à benigna tua facie reijci, vt qui nihil satagimus aliud quàm crebris & continuis malis maiestatem tuam offendere. At pater clementissime, fons omnis misericordiæ, veniam deprecamur. Condona nobis flagitia, flagitiorum causas tolle, per Iesum Christum dominum nostrum, qui semetipsum horrendæ, ac ignominiosæ morti tradidit, vt in eius vulneribus sanitatem reperiremus ac reciperemus. Cæterum ô Pater misericordię ac DEVS indulgentissime, qui non vis ægros in suis morbis & aduersis computrescere, sed vt sedulus medicus ipsis opportuno tempore opitulari: Ideoq; pro tua plus quã paterna bonitate medicamenta ac omnis generis remedia

dia iam à priscis & primis seculis conuenientia procurasti, & viros ad ea applicanda suscitasti, nec non quotidie suscitas idoneos industriâ ac experientiâ prestantes quorum cura & opera succurratur afflictis. Iam nunc illa tua bonitate freti, qua huc conuenimus gratia huius afflicti, in graui discrimine versantis. Rogamus te supplices vt ante omnia peccatorum eius immemor, quæ tot sunt verissimæ morbi causæ, illius te misereat. Ac præterea digneris & adesse & præesse huic actioni, adeò vt qui operaturus est, & manum adhibiturus id te Duce faciat, & præstet. Interim vires dolenti suppeditato, quò doloris acerbitatem, quæ plærumque tales operationes comitatur, perferre possit. Curationem ipsam ad perfectionem, & finem optatum perducito: ita vt & Medicus & Chirurg9, simul & æger ipse, parẽtes, & quotquot hîc adsunt spectatores pij felicem successum tibi soli acceptum feramus, tibiq; immortales gratias

agamus, per Iesum Christum Dominum nostrũ cuius oratione nomen tuum ac misericordiam compellamus, dicẽtes Pater Noster &c.

PORRO quia ad hoc studij genus non raro me incitauit NOBILISSIMVS ET CLARISS. DN. KAROLVS VTENHOVIVS piæ memoriæ, Musarum summum decus, & Mecænas meus, à teneris fere vnguiculis, placuit, tum ob illam quam ipsi debui, ac etiam nunc familiæ VTENHOVIORVM debeo observantiam, tum propter ipsius VTENHOVII summam in reuerendum ac clarissimũ virum D. IOAN. RHETERIVM, compatrem meum plurimum honorandum, benevolentiam, hîc subiungere versus, quos Dn. RHETERIVS in memoriam ipsius VTENHOVII conscripsit. Tu lector beneuole omnia æqui bonique consule; quod te facere cùm intellexero & DEVS OPT. MAX. vitam extenderit, & cœptis fauerit, nonnulla alia à me habebis. Vale.

O immense Deus summi medicaminis autor,
Dirige tu Medicos, erige tu miseros.

Guilielmo Fabricio Hildano suo Ioannes Rheterius.

Mitto, vir ornatiſſime, quos ſed non quales efflagitaſti verſus, magni illius & optimi Vtenhouij memorias: Vtinam verò & huius merito, & tua expectatione dignas. Sed quid agas? noſti me & exiguũ mihi ingenium: noſti etiam ærumnas, rus, & diuerticula noſtra. Nunc quidem teq́; & illius ſuperſtites amicos deprecor: olim ſi verus Apollo fauerit cœlitus, exoluam me iſto ære plenius. Interim, ut canit ille. Qui quàm potuit dat maxima, gratus abunde eſt. Vale & nos ama. Bacij 14. Julij 1605.

Εὐγενεστάτῳ τε καὶ λογιοτάτῳ πάλαι ποτ'
ἀνδρὶ Καρόλῳ Οὐθενοβίῳ Νεόχθονι
πάντοτε πεπαιδευμένῳ, Ἰωάννου
τοῦ Ῥηλείου.

Βωμὸς ἐπιτάφιος.

Εἰμ' ἀνδρὸς εὐόζοντος
βίῳ, μόρῳ τε, μνᾶμα

Φλέγον κέδροιο καπνώδη γόνον.
ἀκοῦσαι θαῦμα, παπαὶ ἐν φυτέρας
οὗ μὲν Νεοχθονὶς πλατεῖα χθὼν
γείνησεν εὐγενεστάτῃ ῥίζᾳ.

πολέσι δ' αὖ μόχθοισι
δαμέντ' ἄνακτος βίᾳ
τοκεσὶς τε καὶ τέκνωμα
πόλιν ἵκοντο μαρτὸς
Ἀγριππίνης Νέρωνος
φερώνυμον. ὅπου δοὶ
δ' ἀμᾶχάρεις ἢ Ἀπόλλων
ἑρμῆς, Ἀθηνη, μοῖσαι

Ἀλλὰ βάσις κραταιὰ χριστοῦ
θρησκεί' ἄμεμπτος ἀμφὶ θυμῷ
σταθεῖσα, τῆς ἐπὶ πλέον Μά-
καρ ὅλος οὐθέν γ' ὄβιος κα-
ταχὼν, λέλογχε θεόφιν ζῆν.

In Nobilißimi ac Doctißimi quondam Viri, Caroli Vtenhouij Neochthonis memoriam, declaratio metrica per eundem Ioannem Rheterum.

Ara ſepulturæ Graia concinna loquela,
Thus adolens oleo nomina magna viri,
Cuius odoratam (dictu mirabile) vitam
Invida mors ornat ſuauiùs ipſa tamen.
Nimirum nec nota ſatis, nec amata ſmaragdus,
Mox deſiderio fit pretioſa magis.
At tu tantus eras (generoſa ſtirpe Neochthon
Carole Vtenhoui, deliciæ Charitum,
Virtutum effigies, Muſarum ſtemma decorum
Hebræo, Græco dogmate & Aonio)
Quanta ſuis latè protenditur alma colonis
Nomine Agrippinæ ſplendida metropolis:
Illa, inquam, quæ te fouit iuuenemq; ſenemque,
Iamque fouet cineres hoſpita fida tuos.
Vel quàm longa trahunt vaſtum diffuſa per æquor
Vicini Rheni ſyrmata Nereides.
Hæ laudes magnæ, laudumque occaſio magna:
Sed tibi ſancta fides, Karole, plura dedit.
Hoc opus, hoc illud magnumq; vnumque neceſſe,
Quo ſeruatur homo: cætera cuncta nihil.

GVILIELMO FABRICIO HILDANO *Chirurgo præſtantißimo non amoris, ſed veritatis teſtimonium ſcribebat.*

ANTONIVS FAYVS.

Ad Troiam quondam Podalirius atq; Machaon,
Græcorum multos eripuêre neci.
Illorum meritis hinc non ingrata Camœna
Mœonij vitam Vatis vtrique dedit.
Quòd ſi *Fabricium* tunc ſæcula priſca tuliſſent,
Vſu per celebrem, nec minùs arte bonum:

Carmine Moconio toto cantatus in orbe,
Ambobus iunctus tertius ille foret.
Et nunc *Fabricium* si possent noscere Vates,
Quos decorat lauro clarus Apollo sua:
Debita *Fabricio* certatim carmina ferrent;
Qui dextram multis auxiliúmque tulit:
Inter quos, vsum, *Fayus*, qui nouit & artem
Fabricij, nunc hæc paucula scripta notat.
Quos passim clarat Chirurgica dextera multos
In Medico memini me numerasse choro:
Vsu Fabricium *sed qui superaret & arte,*
Chirurgum non est mi meminisse datum.

IN CHIRVRGICAS OBSERVATIONES *Clarissimi ac Peritissimi Chirurgo-Medici Gulielmi Fabricij Hildam.*

Ioan. Merula Aurelianus.

Cōfusum implicitumq; Chaos, quæ prouida cōfert
Natura accumulans munera muneribus
Arte sagaci opus est Naturam quæ iuuet ipsam,
Disponat certis quæ facienda modis.
Dotibus at pollens Naturæ, artisque peritus,
Anxius optabit clara pericla sequi
Qui sequitur lucem, premit & vestigia doctûm,
Tutius ad quoduis progredietur opus.
Est etenim rerum experientia certa magistra,
Expertus rerum tuque magister eris.
Vt tollas igitur dubium, & fidentior adsis,
Explorata oculis subijce facta tuis.
Certè *Fabricius*, quo vix præstantior alter,
Chirurgo Medicus finibus Helueticis.
Vtilia & quæ certo vsu comperta fuêre,
Obseruat Medicis conspicienda viris:
Suspecti nihil est, verissima congerit ista
Omnia, quæ mira sedulitate facit.
Cætera quæ magno perfecta labore leguntur,
Cum veniâ ex hortis colligit ille suis.
Eruat vt glandes; intraque hærentia tela,
Plagisque internis quæ grauiora latent,
Concretus si quis lapis est, vulnusque profundum,
Perplexum medicis quod remoretur opus.

Fabricius confictor & indagator acutus
Instrumenta tibi fabricat apta satis;
Ergo age, permultos quæ conquisita labore
Qua dat Fabricius, suscipe mente pari.
Hæc speculi multis, multis & luminis instar,
Consignat chartis facta pericla suis,
Accedet fructus medicis nec inutilis inde,
Venturæ & fructus posteritatis erit.

IN
VIRI CLARISSIMI
D. GVILIELMI FABRICII HILDANI
& Chirurgi peritißimi Felicißimi.
OBSERVATIONES
AMICVM ADPLAVSVM
TESTATVR.

Caspar Dornauius D.

Cur tot præcocibus densantur funera bustis,
Nil Asclepiadum proficiente manu?
Hic vsum, artificum patrem, neglexit, opinans
Oraclum, suasit quod rationis apex.
Ille superciliјs artis fundamina stringens,
Per varias mortes cæca pericla facit.
Pœonios intra muros peccatur, & extra.
Et ratio atque vsus iuncta sient manibus.
Iuncta manus te, Fabrici, rationis & vsus
Fecit Cimmerias exonerasse rates.
Nec satis; in plures donaria splendida fundis,
Quæ coluisse datum est ingenio atque die.
Euge! Sic Cous formam pater edidit artis,
Inter honoratos pars memoranda Deos,
Quòd Latonigenæ tabulas suspenderat aræ,
Quas oculi ac sensus edocuere prius.
Hippocratis quia pressisti vestigia patris,
Non, Guilielme, cluas filius Hippocratis?

DN. GVIL. FABRICIO HILDANO *Chirurgo præstantiß. Nathanaël Chambutus Verbi divini minister.*

S. P. D.

Audieram (fateor) celebres, Hildane, medelas
Esse tuas: at res non mihi nota satis:
Donec aperta oculis fieret solertia, qua tu
Dexterè in arte nouas organa quotidie:
Donec item curas aliquot spectare daretur,
Quæ superare solent spemq; fidemq; hominum:
Ac varijs donec scriptis constaret idipsum
Amplius esse, prior quàm tua fama fuit.
Sed modò rumori cedo, quum sæpe fugaris
Morbos, qui misere corpora discruciant:
Nec modò contuleris opifer plerisq; salutem,
At simul, id fiat, qua ratione notes.
Namq; opus excultũ profers, quod monstrat, vt apta
Extirpes morbos dexteritate graues:
Vtiliterque notas, quæ censes digna notatu,
Quorum participes quoslibet ipse facis.
Sic pia corda iuuat cuiuis succurrere egeno
Arte sua: siquidem condere dona nefas.
Hic tenet arcanum, Ille aliud, quod celat, vt vni
Vendicet ingratus commoda quæque sibi.
Qui sibi natus erit soli: nec dignus habetor,
Qui vocitetur homo, ni volet esse probus.
Si quiuis inuenta simul conferret in vnum,
Quæ prosint homini, hæc vita beata foret:
Huicce rei intentus sincero, Hildane, valebis
Pectore mortales conciliare tibi:
Acceptusque Deo duces feliciter æuum:
Ac nihili facies scommata tetra hominum.
Conatus igitur Deus ac incepta secundet,
Quo medica ægrotos promptior arte leues.

* * *

IN OBSERVATIONVM ET CVRAtionum Chirurgicarum Centuriam primam Dn. GVILIELMI FABRICII HILDANI apud Paterniacenses Medici & Chirurgi Ordinarij.

Plærisque turpem hanc, indidit mortalibus
Natura labem, qua saluti publicæ
Præferre priuatum solemus commodum.
Si quid, benignus distributor munerum,
Gratis, DEVS, nobis retexit, abditum
Quod hactenus nullique cognitum fuit
In arte quauis, clam seruare cæteris
Id posse, permagnæ artis esse ducimus.
Non tu FABRICÎ sic facis, claræ ô decus
Clarum vrbis, olim cui PATERNVS indidit
Hoc quod gerit nomen suo de nomine,
Scientiâ multum mihi charissime
Experientiâq; præstantissime
Artis medendi, non idem, dico, facis,
Nec quod talentum credidit tibi DEVS
Telluris obscuro recondis puluere,
Sed fœnori das, vsuique publico
Mortalium gratis lubensque destinas,
Præ cæteris si singulare quippiam
In artibus communicauit optimus
Tibi DEVS. Laudem hinc mereberis tuâ
Virtute dignam: nec tui ullo nominis
Peribit æuo fama; Nam laus & decus
Virtutis immortale & expers funeris,
Rubiginem non contrahit: nec vermibus
Fit esca: nec longo senescit tempore.
Pergas modò insistens boni vestigijs
Viri, inchoatam persequi recto viam
Gradu FABRICÎ latiusque pristinos
Scientiarum prorogare limites.

Ioan. Durenheimerus Vrsellanus Ciuis & Notarius publ. Bernensis.
F.

In Centuriam Medicinalium Obseruationum Dn. Guilielmi Fabricij Hildani medici vigilantissimi Chirurgiq; præstantißimi. Epigramma.

Dan. Tauelli Patern.

Quos aliena iuuat docta experientia rerum,
Quâ morbos vitare queant, ijsdemque mederi:
Fabricio vtantur, dante obseruata per annos
Multos, posse alijs quotquot prodesse putauit.
Has adhibere solet tum quas Epidaurius herbas,
Tum quas Philliridis nobis solertia præbet.
Quæ docet Hippocrates, medicorũ & turba perita,
Ad praxim apposité reuocat, morbisq; medetur:
Qui licet innumeri tamen & medicamina tot sunt,
Queis potis est sapiens medicus conferre salutem,
Vt variant igitur morbi, sic ipse medelas
Mutat, & attactu pulsus, variaq; indagine morbi
Et genus assequitur, nec non humaniter aptat
Pharmaca corporibus, catapotia & ipsa medendis.
Vt sua præscribit ludi moderator acutus
Prima iuuentuti propriè documenta tenellæ.
Hinc rediuiuus agit multos plerumq; per annos
Vitam, semianimis miserè qui vixerat antè:
Póstq; Deum, acceptam tibi fert, Hildane, salutem,
Ac vtrique refert tanto pro munere grates.
Ergo vbi lyra mea hęc fuerit rubiginis expers,
Tunc, Guilielme, tuas maiori carmine pandet
Laudes, æthereo perges dum numine fretus
Sic prodesse viris præsentibus, atque futuris.

Du mesme.

Quel Serape diuin, veuf du s'ege azuré,
A remis soubs tes pieds la teste vulcanique,
Le ris de Iupiter, le tet in Iunonique,
Et du perę des Dieux le trespas mesuré,
Dans les vases fatals: pour d'vn style asseuré
Ramener les manés du pont melancholique
Qui panche styx neuf fois, & le droit Minoique
Defrauder du tribut ia par luy procuré?

Cotilee Chrestien, ce n'est d'vne deesse
Variable en son sort que tu as teste addresse
De fabriquer FABri presque de nouueaux corps:
Mais la cause de tout, qui tout de rien fist naistre,
T ayant comme vn outil dans sa, puissante dextre
Fait (benissant ta main) presque viure les morts.

Sonnet

A Monſ. G. Fabry Hildanois expert Chirurgien & Medecin ordinaire à PAYERNE.

Le docte Botanis, curieux de l'honneur
Plus que de la santé de la nature humaine, (ne,
Accourt en mille mõts, & soigneux s'y pourmai-
Cherchãt pour ornemẽt d'un Iardin quelq; fleur:
Mais toy le fils aisn'e d'Aesculape, as le coeur
Rempli d'affection; tu visites la plaine
D'un peuple langoureux gemissãt soubs la peine
D'un membre gangrené, ou de pire douleur.
Mille autre affliction, que l'on dit incurable,
Tu traictes, tu guaris, à chascun secourable,
Le poure tes bien-faicts en aumosne resent.
Mais pus que les apprens par belle centurie
Aux tyrons, conioignans l'art à la theorie,
Centuries de vers l'on te doibt, cent fois cent.

Iaq. Guy de Neuf chaſtel.

A Monſ. Fabry Hildanois expert Chirurgier & Medecin à PAYERNE.

Lors que le Capitole & chef du grand empire
Iadis tant illustré soubs le nom des Cesars
Apperçeut que la Perque exigeoit ses soldars
Dans l'orageux Stygie; accroissant leur martyre.
Chacun chacun fut lors soigneux charger la lyre
Pour capter d'Apollo le fils soustien de Mars:
Qui dedans Epidaure auoir les estendars,
Du candide trophee attendant sa nauire.

Puis arriué qu'il fut au ſeint Dieu par honneur
Chacun pour ſa victime expoſa ſon bon heur,
Sur tel augur ioyeux d'aſpirer à ſa veüe
Ha! mais de toy FABRI Chanteront nos neveux
Ton nom qui iuſqu'aux cieux vole encor plus fa-
Rendant ta Centurie à iamais recognue. (meux

Dauid le Clerc. L.

IN ORNATISS. VIRI GVILHELMI FABRICII
Hildani chirurgica medicaque arte nobiliss:
Hexast: Caroli Vtenhouij

Hæc est Cheirurgi pariter Mediciq; VVILHELMI
Vulnera qui ſanat corporis, effigies
FABRICII, manibus non tantùm; at melle süâuis
Alloquij & linguæ vulnera Cordis ope.
Quis neget ergo illum Medicum pariterq; Cherurgum
Verba etenim ægrotæ ſunt Panacea animæ.

μάΚΑΡΟΛΟϹΟΥΘΕΝ ΟΒΙΟϹ.

GVILLELMI FABRICII HILDANI

Observationum, & curationum Chirurgicarum

CENTVRIA PRIMA.

OBSERVATIO I.

Ficus cancrosus in oculi dextri orbita, cum gravissimis capitis symptomatis, feliciter extirpatus.

ANNO Domini 1596. Calendis Augusti acciuit, me Lausannâ Lustriam Generosus CLAVDIVS LVSTRIACVS, eius loci & totius Vallis propriè sic dictæ Maior: quoniam diro & funesto morbo conflictabatur. Is fuit tumor prominens, scirrhosus, in cancrum degenerans, cum symptomatis internis & externis longè gravissimis.

Lustria oppidulum pcul Lausanna civitate duo circiter milliaria, ad marginem lacus Lemanni.

Hic cùm à natura, tum à varijs morbis, febribus, casibus, luxationibus, fracturis, &c. haud parùm fuit catharris obnoxius: maximè

quum accederet, moris patrij victus largior cum amicis & hospitibus, in quos fuit perpetuò liberalissimus. Itaque anno 1580. quum fuisset hyems humida & clemens, haud dubiè corporis vniversi partes oppletæ sunt humoribus excrementitijs, qui à iecinoris calore sursum ac in primis ad caput sublati, cœperũt diuexare hominem. Ineunte enim anno 1581. circa Februarij finem æger correptus est hemicraniâ ad dextrũ latus, & frustrà adhibitus multùm diuque medicus: siquidem humor capite conclusus, evacuationis quæsitâ viâ, impetum fecit in oculum dextrum. Hinc vehementissimus dolor & inflammatio. Et sic superiora symptomata, dolor capitis, febris, inquietudo, vomitus, lipothymia, aucta sunt potiùs quàm imminuta. Nec, vt aiebat æger, præsidijs, revulsione, derivationeúe vlla potuit sisti humoris affluxus: quin imò congestio tanta facta est, vt tandem erosa sit vel potiùs putrefacta oculi membrana prima, coniunctina dicta.

Morbi initium.

Observatio

Hîc verò brevi eaq; necessaria digressione annotandum, supra decem hebdomadas nõ solùm dolorem adfuisse gravissimum, sed & cerebri motum attrectanti perceptum fuisse, quà sagittalis & coronalis suturę concurrunt: auditos etiam sonitus & cranij crepitationem quandam, perinde ac si lignum finderetur. Id ego tùm accidisse autumo, quum cranij suturę ob dolorem, inflammationem & copiosum in cerebro humorem disiunctæ sunt: & verũ

fuisse

fuiſſe mihi perſuadeo, cùm ex ampliſsimi viri ægroti relatu, & generoſi Gabrielis à Blonay Baronis à Chattelart, &c. eius generi, aſsiduò præſentis, tum quòd ipſe tale quid obſervarim in viro honeſtiſsimo apud noſtrates Germanos inferiores.

Eiuſdem rei altera obſervatio.

Hic ex grauiſsimo morbo & febri ardente, cum dolore capitis acutiſsimo, habuit ſuturas adeò diſiunctas, vt per interſtitium illud cerebri, ſyſtole & diaſtole facilè deprehenderetur. Vbi via facta eſt ad coniunctinam; longo tempore exſtillauit copioſus humor: tumq́; primùm & dolores & reliqua ſymptomata mitigari cœperunt. Vrgentibus doloribus adhibitus erat ceruici ſetaceus funiculus, ſed eum vt nimis dolorificum & incommodum (vt qui circa ſextam vertebrem, vbi nervi eminentiores ſunt, adhibitus eſſet) poſt 15 dies detrahi iuſsit. Clauſo vulnere impreſſum eſt ibidem potentiale cauterium: ſed & hoc vlcus, ceu nimus dolorificum claudendum fuit. His fruſtrà tentatis optauit æger humori morbifico dari exitum, excitato vlcere in dextro brachio, beneficio potentialis cauterij. Tum demum partim ob febrim antè dictam, quę pleroſque humores ſuperfluos abſumpſerat, ipſumq́; adeò corpus exſiccarat atque ęxtenuarat, partim propter evacuationes ſubinde iteratas, partim denique quòd cauterium ita ad brachium applicatum fluxionem averteret, oculus cœpit areſcere. Et quoniam tres oculi humores, ruptis con-

iunctinâ & corneâ membranis, effluxerant, sensim etiam concidére & contractę sunt ipsę membranæ: atque ita oculus, deperdita naturali magnitudine & rotunditate, simul quoque in imam orbitam cõtractus est, & coëuntibus palpebris clausus ab anno 81 ad 95 citra symptoma vllum, nisi quòd singulis annis sub inde recurrebant & defluxus & capitis dolor.

Anno demum 95, quum in diæta modum non servasset, redijt capitis & oculi dolor, priore tamen levior: ideo fortè, quia membranę & reliquæ oculi partes etiamnum dilatatę erant, vnde poterat humor sine vi influere. Etenim quæ sensim fiunt mutationes, parùm dolorificæ sunt. Sic igitur affluente magis magisq; humore, in capacitatem coniunctinæ, proprijs humoribus destitutæ & contractæ, ipsa paulatim intumuit. Tum verò palpebræ quindecim annis clausæ denuo apertę sunt, & oculus adeò intumuit, vt post semestre palpebras superaret, sparsis per totum oculum venarum ramis liuidis, crasso, adusto, & melancholico sanguine turgentibus. Tum æger ingrauescentibus indies & morbo & symptomatis, vndelibet præsidia conquirere cœpit: Inter quæ adhibitum fuit medicamẽtum, quod adeò irritavit morbum, vt subitò accreverit oculus plurimùm. Exin, vt initio dictum est, vocatus sum ab ægro Lustriam in eius ædes. Laborabit ille hemicraniâ ad dextrum latus: oculus ouo anserino maior extra

Hipp. Apho. lib. 2. Aph. 51.

pal-

palpebras prominebat, durus, ſcirrhoſus, liuidus, & cancroſus: aderat magna oculi & vicinarum partium inflammatio: præter capitis dolorem, oculi quoq; dolor acutiſsimè pungens, in parte exteriore potiſsimùm, hominem malè habebat. Quòd ſiquis miretur, quomodo ex tumore duro & ſcirrhoſo tantus dolor excitatus fuerit, in promptu ſunt cauſæ. Primùm enim tunc formatur cancer, fiebatque humor corroſiuus & acris, ac proinde vellicans & calefaciens vicinas partes. Deinde invaleſcente morbo violentiùs humor irruebat in coniunctinam, quæ eſt exquiſito ſenſu prædita. Doloris verò in extima parte vt plurimùm gravioris quàm in intima cauſa fuit oſsiculum quadratum & vndique ſcabroſum, quod interius ad coniunctinam latens (vti ab operatione compertũ) eam perpetuò premebat ac pungebat. Acceſſit & febris, itemque ſitis, lipothymia & vomitus. His ego ſymptomatis cœpi ſtatim occurrere. Itaque poſt præſcriptam legitimam victus rationem, ſub veſperam iuſsi lenientem clyſterem inijci. Poſtridie purgatum fuit corpus ſumptis duabus vncijs ſyrupi roſacei laxatiui cum rhabarbaro, agarico & ſennâ, infuſis & decoctis in aqua betonicę, agrimonię, & euphraſiæ. Sequentibus diebus propinatum fuit Iulapium ſequens:

R. Aquarum borraginis,
Acetoſæ &
Betonicæ, ana ℥. ij.

Syrupi de ſucco citriorum &
Granatorum, ana ℥. ij.

Miſce pro tribus doſibus.

A purgatione ſecta fuit vena cephalica reſpondens parti affectæ, & miſſus ſanguis ad vncias circiter ſex. Paucis poſt diebus admoui hirudines venis iugularibus ſub aurem ad idem latus, necnon & ſcapulis cucurbitulas modò ſiccas, modò cum ſcarificatione. Pedes laui decocto herbarum calidarum, roriſmarini, ſaluiæ, maioranæ, origani, menthæ, cũ ſale, &c. Suadebantur & frictiones, ſed quum his incaleſcat ſanguis, ſubtiliſque, calidus & erodens euadat, cenſui abſtinendum, cõtentus memoratis revulſionibus: maximè quum æger lubens iteraturus eſſet ſæpius ſuperiorem purgationem per ſyrupum roſaceum cõpoſitum & ſimilia, quibus peccantem humorem ſubduxi. Ita mitigata imminutaq; ſunt paulatim ſymptomata. Statim etiam partem affectam ablui goſſypio imbuto ſtillatitiâ quadam aquâ, quæ multum poteſt aduerſus cuiuſcunque partis cancrum. Eius hæc eſt deſcriptio.

Eximia deſtillatio cõtra cancrũ.

R. Radicum ſcrophulariæ maioris,
Herbarum geranij primi Dioſcoridis,
hoc eſt, herbæ Roberti, ana M. ij.
Arnogloſſæ maioris,
Solani,
Bugloſſæ ſylueſtris,
Borraginis
Portulacæ

Euphra-

Euphrasiæ
Betonicæ, ana M. j.
Ranorum aquatilium, &
Album. ouorum diu agitatorum, ana num. 12.
Seminis cydoniorum, & fœnigræci aliquantùm conquassatorum, ana ℥. j.
His seminibus affunde aquarum rosarum & euphrasiæ, ana ℔. j.

Incidantur omnia & conquassentur, destillenturque in alembico plumbeo.

Et quoniam ingens fuit affluxus, præter reuulsiones admoui fronti sequens vnguentum ad fluxionem intercipiendam.

℞. Farinæ hordei ℥. ij.
Pulueris rosarum rubearum,
Myrtillorum,
Balaustiorum,
Nucum cupressi, &
Florum betonicæ, ana ʒ. ij.
Acaciæ ʒ. j.
Cum oleo rosato, pauca cera, & aceto, fiat vnguentum.

Hoc defensivum adhibui tribus vel quatuor diebus, ad sistendum fluxionis impetum: dein supersedi, ne plus satis refrigeraretur caput. Hac methodo sedaui ad tempus tum capitis, tum vlceris dolores acutissimos, cæteraque symptomata, crescente nihilominus in dies tumore.

Aliquantò pòst rogatus sum ab ægro, vt sibi fusissimè morbi naturam declararem, li-

bereque aperirem quæ præviderem pericula omnia, ac simul quæcunq; ad sanitatem optima viderentur præsidia proponerem. Tum ego coram clarissimo Alberto Roscio D. Medico celeberrimo, in ædibus Claudij Marionis fidelissimi ac diligentissimi pharmacopei & ciuis Lausannensis, ita disserui. Generose Domine, siquidem adeò exoptas & iubes coram declarari, quæ ad morbum tuum attinēt, etsi præter medicorum institutum in consultationibus id sum facturus, dicam tamen libere & coràm quę sentio.

Definitio morbi in hoc ægro.

Ad quemvis morbum tollendum, caput est, nosse ipsum morbum. Tuus iste ab essentia definitus, nihil aliud est, quàm scirrhus illegitimus, seu potiùs cancrosus: quippe qui desinit in cancrum occultum & latentem, hoc est, non exulceratum. At ex figura Celsus προπτωσιν, vel cum Latinis, exitum oculi nominat. Actuarius μῆλον, id est, malum vocat. Ego à figura ficum, ab essentia scirrhosum & cancrosum cognomino. Scirrhus propriè medicis dictus, est tumor durus & indolens, qualis hic ante annos aliquot. Verùm postea humor coniunctinâ membranâ conclusus & ita quasi conculcatus, vt nulla potuerit fieri transpiratio, tandem accensus est, & acrior atque malignior redditus: sicque formatus est scirrhus illegitimus, seu potiùs cancrosus. Hoc iudicant non modò durities, inęqualitas, dolor, color lividus, seu potiùs plumbeus, sed maximè venæ crassiores toto tumore

Celsus li. 6.

spar-

ſparſæ, atro ſanguine, aduſto & melancholico turgentes. Et quamuis nondum exulceratus ſit tumor, periculum eſt tamen, ne temporis progreſſu ſanguis & humores melancholici accenſi tantum malitię attrahant in locum affectum, vt tandem (proh dolor) exeſis tunicis fiat cancer vlceratus, adverſus quem medicamentis fruſtra pugnetur.

Huius & ſimilium morborũ cauſa triplex: primitiua, antecedens, coniuncta. Primitiua medicis eſt exterior, poſita in victus ratione, alijsq; non naturalibus, aëre, motu, & quiete, ſomno & vigilia, animi pathematis, excretis & retentis. Plerunque enim ſi ſupprimantur ſolitę euacuationes, vt menſium & hęmorrhoidum, fit magna congeſtio humoris melancholici: vnde hic morbus. Naſcitur etiam ex vulneribus, contuſionibus, fracturis: in primis verò eryſipelate & inflammationib. perperam curatis: quum ſcilicet ipſarum materia frigidiorum applicatione in duritiem concreſcit: aut quum ſolis calidis, non etiam emollientibus, tenuior portio diſſoluitur, craſſiore ſubſiſtente.

Cauſa morbi primitiua.

Antecedens cauſa eſt humor melancholicus, item ſplenis imbecillitas, qua fit vt ex officio ſuo ſanguinis portionem fæculentam ex iecore non alliciat. Huc quoque plurimùm facit ipſa iecoris conſtitutio, ſiue id naturâ procliue eſt generandam atræ bilis copiam, ſiue nimis calidum & bilioſum, vnde coquatur nimis & aduratur ſanguis, nec non & alij humores,

Antecedens.

Coniuncta. Coniuncta causa est, humor in locum affectum congestus. Tres istæ causæ hîc concurrunt. Nam quum generosus Dominus habitu sit non mediocriter bilioso, bilis asiduò præbuit materiam humori melancholico: siquidem cholericus humor summa adustione tandem etiam vertitur in atram bilem. Adde victus rationem, in qua haud parum peccauit Dominus, largiùs potans, vtensque cibarijs crudis & concoctu difficilibus, itemque aromatis, cœpis, allijs, porris, raphanis, &c. Huiusmodi primitiuarum causarum concursu excitata & corroborata est antecedens: inde humor ille qui ab anno 81 supererat ex inflammatione indurata in oculi membranis, data occasione, accreuit. Cumque superflui humores ferè influant in locum affectum, natura sese, quantum potuit, exonerauit in eum locum. Hinc coniuncta causa in istam, quam videmus magnitudinem, aucta est: & perget, inquam, nisi occurratur ijs quæ infrà proponemus auxilijs.

Signa cancri. *Galen. met. med. lib 14.* Quoad signa: tametsi initio cácri sicut herbæ germinantes difficilè cognoscantur, authore Galeno, nihilominus tumor iste sat liquidò intelligitur cancrosus, contra eos qui merum esse scirrhum apud generosum Dominum contenderunt. Cancri cognoscuntur eo, quòd sint præduri, inæquales, liuidi, sparsis circa tumorem crasioribus venis, atro sanguine turgentibus.

Sæpe etiam adest intemperies calida, siue

calor

calor & inflammatio cum dolore pungente & pruriente. Si fuerit exulceratus cancer, exit ſubtilis & fœtida ſanies. Iſta autem hîc viſuntur pleraque omnia. Non quidem pervenit cancer ad ſummam malitiam, ſed ad eam properat, breuí peruenturus. Aduſtus enim eſt ſanguis loco affecto, incluſus tandem cõtrahet (& iam cœpit) malignitatem tantam, vt quæ hactenus mirè operata ſunt præſidia ſedandis doloribus, reprimendo mòrbo, & minuendis ſymptomatis omnibus, demum infirma futura ſint ad reprimendum morbum, & prohibendum ne exulceretur, & occupet reliquas faciei partes, ſicq; fiat (Noli me tangere) hoc eſt, vlcus cancroſum in facie perquam malignum & immedicabile, aſsiduò erodens imas partes affectas, nec ſiſti pote, vt monet Aetius.

Aetius li. 6.

Nunc de curatione. Hæc perfici ſolet tribus potiſsimùm: victus ratione, euacuatione humoris antecedentis, & Chirurgicis auxilijs.

Curatio.

Victus & cęterorum non naturalium quæ ſit ratio iam ſæpè ex me audivit Dominus: vitanda nimirum eſculenta dura, vaporoſa, & quæ facilè corrumpuntur: cuiuſmodi ſunt carnes ſale aut fumo inueteratæ, bubula, ſvilla, ferina & ſimiles: item aues aquaticæ. Vtendum bona veruecina, vitulina, hœdina, pullis, capis, perdicibus, turdis &c. Piſcibus abſtinendum, niſi fortè, vt nonnihil appetitui indulgeatur, ijs vti liceat ſub initium prandij, non in cœna, idq; adiectis paucis alijs cibis.

Victus ratio.

Sint

Sint autem piſces carne firma præditi, veluti percæ, trutæ, &c. In aquatilibus optimi ſunt gammari ſine aromatis. Aromata enim omnia vitanda, piper, zinziber, gariophylli &c. Item cæpæ, porrum, allia, raphani, ſinapi, & quæcunque vim habent calefaciendi nimis ſanguinem: legumina, fabæ, lenticulæ, piſa, phaſeoli, &c. plurimùm nocent: item caſeus, & quævis lactaria opera. Veſpertina iuſcula potiſsimùm noxia; vinum item vaporoſum. Bibendum autem album, maturam, & modice potens. Diuturnus ſomnus potiſsimùm ſtatim à cœna, noxius: aër item nimis calidus, aut ſummè frigidus vitandus.

Euacuantia.

Secundam ſanationis partem diximus poſitam in euacuando humore antecedente: quod vbi fiet, ſpectanda erit Domini habitudo blioſa, & intemperies calida, cum obſtructione iecoris: ideoque purgandum cholagogis, habitâ tamen partis affectæ ratione. Quem in vſum mirè placet ſyrupus roſaceus compoſitus cum rhabarbaro, agarico & ſenna, quo ſæpè vſus eſt æger, cum decocto betonicæ, euphraſiæ, agrimoniæ, &c. Salubriter etiam vſus eſt præſcripto à me diaphœnico in tabellis, & electuario de ſucco roſarum. At ex Hippocrate ante purgationem præparandus eſt & coquendus humor apozematis aperientibus, qualia poterit præſcribere D. D. Roſcius, Phlebotomia, cucurbitulæ, & hirudines ſæpe vtiles, imò neceſſariҫ ad hunc morbum, tum vt euacues minuaſque cauſam antece-

Hippoc. Aph. li. 6. Aph. 22.

dentem,

dentem, humorem videlicet melancholicum, tum vt deriues loco affecto. Opportunũ his vernum tempus, authore Hippocrate. Quibuſcunque, inquit, venæ ſectio, vel medicatio convenit, hos vere purgare, vel venâ ſectâ vacuare oportet. Aperienda vena brachij ad latus partis affectæ: cucurbitæ ſcapulis & clunibus applicandæ. Hirudines applicentur, quo modo iam applicuimus magno Domini bono, modò ſub aures ad iugulares venas, modò ad hæmorrhoidas ano, prout medico videbitur, idque vrgente demum neceſsitate. Tum verò ſenſim emittendus ſanguis propter malè conſtitutum iecur, quod quum ſit iam dudum debile, ſcirrhoſum, & obſtructum, dubium non eſt quin nimia aut importuna phlebotomia plurimùm ſit nocitura.

Hippoc. Aph. li. 6. Aph. 4.

Tertia & poſtrema tollendi morbi ratio poſita in operatione chirurgica, in curando videlicet loco affecto. Porrò huius morbi ſanatio Chirurgica duplex eſt: Vna palliatiua ſeu fucata: Altera vera. Palliatiua eſt quam hactenus adhibuimus, & commodò victu, & purgato ſæpe corpore ad deducendum humorem, ſiue cauſam morbi antecedentem, atque etiam inhibendo eius impetum exterioribus applicationibus, qualibus huc vſque ſumus vſi. Sed quum hæc curatio tandem futura ſit inualida ad reprimendam morbi vehementiam, & perfectè ſanandum ægrum, operæ pretium fuerit proponere veram & legitimam ſanationem.

Operatio Chirurgica.

Curatio palliatiua.

Quum

Meth.med. li.13.& 14. Quum igitur legitima ſanatio tumoris præter naturam, authore Galeno, fiat extrahendo tollendoque quicquid adeſt in parte affecta: videndum quot modis tolli poſsit tumor ſiue excreſcentia iſta, & quæ tollendi tutiſsima ratio. Iam antè ex me audijt Dominus, id faciendum vel reſoluentibus, vel erodentibus pharmacis, aut ipſa manu. Quoad reſoluentia, quum tumor ſit duriſsimus, credibile eſt nullo reſolutum iri medicamento, niſi priùs emolliatur. At verò præter quàm quòd huiuſmodi prædura materia tamdiu (quindecim videlicet annis) congeſta emolliri nequit, periculum eſt, ne ex iſto emollientium vſu tumor ſubitò cõtrahat ſummam malitiam, vti teſtatur Galenus, & nos in tractatu de Gangræna cõfirmauimus, exemplo ſcirrhi in iecinore inueterati. Hic enim adhibitis emollientibus, ſtatim verſus eſt in cancrum exulceratum, ex quo mors. Ex hac ergo methodo nihil ſperandum. Erodentia verò mihi perquam periculoſa cenſentur. Nam quum prominens hic tumor ſit duriſsimus, credibile eſt benigna medicamenta irrita futura: quin potiùs, vt ſumma durities adeſt, ſic vehemens requiritur medicatio, cuiuſmodi eſt quæ vi ſepticorum & eſcharoticorum fieri ſolet. At verò vt lenibus non afficitur cancer, ſæuiſsimum malum, ſic irritaritatur & ingraueſcit vel tantillùm acribus & vellicantibus, vt antè expertus eſt æger. Porrò quum pars affecta ſit cerebro ꝓxima,

Author tract. de Gangr. c.3. & infrà obſ.89.

oculus

oculus videlicet, in quem, vt radicitus tollatur morbus, penetrandum est altiùs ad nervũ opticum erodentibus pharmacis, haud dubiè illorum vis communicabitur membranis cerebri, vnde maxima & periculosissima exorietur inflammatio, siquidem magna intercedit sympathia & necessitudo inter oculi tunicas & capitis, vt infrà liquebit ex oculi anatome. Ergo ne sic quidem sanari potest æger.

Curatio legitima.

Superest quam diximus chirurgica operatio, vt simul & semel extirpetur quicquid vitiosum est. Hæc autem omnium minimè periculosa, meo quidem iudicio. Primùm quia solidè coniicio me facilè posse radicitus malum extrahere, quantumuis altè latens in oculi orbita, nempe ad ipsum vsque opticum nervum, cuius & pars amputanda. Deinde, quia venarum & arteriarum vasa ibi tenuia sunt & quasi capillaria: ideoque nullum hæmorrhagiæ periculum. Denique licet altiùs incidẽdi sint nervi, opticus, & qui secundæ coniugationis est, nullum tamen periculum: siquidem nervis perfectè incisis in transversum, eorum extremitas contrahitur, ipsiq; integuntur carne, sicque desinit illorum functio, nec ab aëre aut medicamentis lædi possunt. Vnum hoc timendum, ne quum ægri corpus iamdudum cacochymum sit, ac ætate iam provectiore, ad annum videlicet accedẽs quinquagesimum sextum, facilè accendatur intemperies in partibus intimis, simulque exciten-

citentur febris, capitis dolor, aliaque id genus symptomata. His vt occurras, laudabili victu vtendum, purgationes vsurpandę, secanda vena, applicandę cucurbitulæ, & cęterę revulsionum ac derivationum species: sicque tuta erunt omnia, si modò benedixerit Deus Opt. Max. cui pro generoso Domino vota nuncupamus.

His auditis, partim quòd exhorresceret æger, partim quòd dissuaderent nonnulli, absurdè & imperitè spem facientes fore, vt quicquid ex oculo prominebat sponte excideret, visum est pergere in curatione palliatiua. Hac verò etsi sedabantur dolores, nihilominus tamen excrescebat fungus indies. Nascebantur quoque tubercula & varices liuidæ ad pisi magnitudinum, merum quandoque sanguinem emittentes. Eiusmodi hæmorrhagiam etsi probabant nonnulli, vt quę ægrum, & partem affectam levatura videretur, ego contrà constanter affirmavi ita in dies magis magisque debilitatum & refrigeratum iri iecur iampridem obstructum, durũ & scirrhosum, ac tandem illectum iri sanguinem aliosque humores ad caput & faciem: vti sanè accidit 13. Iulij: Reuerso enim generoso Domino à breui peregrinatione, ex qua incaluerat ei caput, itemque corpus vniuersum, tubercula illa & varices oculi cœperunt sanguinem profundere tanto impetu, vt 13 & 14 diebus eius mensis impletę sint sanguine scutellę septem, pręter eum qui perijt in linteis, spongijs,

ſpongijs, veſtibus &c. ſingularum ſcutellarũ ſanguis à me appenſus præſentibus G.Dn. ęgroto, Nicolao Gantino, Franciſco Croſerano, & Iohanne Glaronio, fuit vnciarum decem & ſemis: quod quidem tam verum eſt, quàm dictu mirabile. Paulò pòſt æger impensè debilis, imminente altero profluuio me accerſiuit eiuſdem menſis die 15. Quum primùm aduenio, faſciam qua malum contegebatur reſoluo: tum cœpit ſanguis longè maiore quàm vnquam antea impetu promanare: id quod, niſi fuiſſem teſtis oculatus, ægrè crediſiſſem, quam ſint oculi venæ ferè omnes capillorum inſtar exiles: ſed hæ contrà in hoc bono viro varicum inſtar dilatatæ cõſpiciebantur. Attamen inſperſo puluere noſtro ſanguinis ſiſtendi vi prædito, cuius deſcriptio habetur in libello noſtro de Gangręna illicò ſuppreſſus ita eſt ſanguis, vt deinceps non niſi parciſsimus fluxerit. Ab hoc profluuio declinantibus ſenſim viribus, & excreſcente in dies oculo, non niſi miſerrima eaque propinqua mors expectabatur, quum tandem generoſi viri, Baro à Chattelart, & Dominus Denezi eius generi, cum alijs nobilibus & honeſtiſsimis amicis ſtatuerunt aduocandos eruditiſsimos & peritiſsimos quoſque medicos & chirurgos, quorum deliberationi & ſentẽtiæ ſeſe ęger ſubiiceret. Annuente ęgro accitur Genevâ clariſsimus & doctiſſimus IANVS ANTONIVS SARACENVS, Philoſophus eximius & medicus Re-

Obſeruatio inſignis.

gius, Lausanna item doctissimus D. D. ALBERTVS ROSCIVS, senex experientissimus. His me tertium adiunxit ęger beneuolus, vt si opus esset chirurgica operatione, hâc ego perficerem. Die Iulij 28 initia consultatione, proposui quæ infrà suo loco. Verùm hîc mihi digrediendum in eos, qui spem adeoque fiduciam ægro faciebant fore, vt totus oculus ex orbita sponte decideret, allatis imperitè & stolidè exemplis, quibus persuasus æger operationem tamdiu differri voluit: vnde morbus deterior euasit, indies noua subinde creans symptomata, in primis autem profusum illud & mirabile sanguinis profluvium, extenuationem maximam, iecinoris refrigerationem, ac vt autem demonstremus non posse oculum suo impetu decidere: item, vt confirmentur quæ paulò pòst sumus allaturi, consideranda est oculi compositio & cōnexio, quam brevis & synoptica eius expediet anatome: tùm deinde quàm falsò vulgus oculum ex sua orbita excidere posse sibi persuadeat, docebimus.

Oculi anatome. *Musculi.*

Oculus constat musculis, tunicis, humoribus, nervis, venis, arterijs, pinguedine & glandulis. Musculi sunt sex: quorum quatuor perficiunt motus rectos, ab ima orbita oriundi & cincto neruo optico in medium oculum desinentes. Hi dum functiones simul omnes exercēt, introrsum trahunt oculum: si superior solus agit, sursum; si inferior, deorsum; si dexter, dextrorsim; si sinister, sinistrorsum

ſum trahit oculum. Reliqui duo ipſum circumagunt: vnde prǽſtantiſsimo BAVHINO circumactores dicti. Horum vnus longior & gracilior, oritur ferè ex eodem loco, ex quo ille qui dextrorſum flectit oculum, ad maiorem videlicet canthum, & poſtquam peruenit ad anteriorem anguli intimi partem, quâ lachrymalis eminet glandula, tum deſinit in tenuiſsimum tendonem, qui per mediam quę illic eſt membranam, velut per annulum, penetrat: hinc in ſuperiorem oculi partem abſumitur. Quintus hic muſculus dum contrahitur ad principium ſuum tendone circulari; eo motu torquet oculum ad canthum maiorem. Sextus illi contrarius oritur ab inferiore orbitæ parte: & quum ſit tenuiſsimus, tranſuerſim aſcendit ad angulum exteriorem oculumq́ue ita tranſuerſim inuoluit, vt exiguo tendine ipſi inſeratur iuxta quinti inſertionem. Hinc fit, vt duo tendones ſæpe videantur vnus. Hic ſolet oculum extrorſum flectere ad minorem canthum. Eſt & nonnullis ſeptimus muſculus in ima orbita infra ſex illos, opticum neruum ambiens: ſed hic in ſolis brutis reperitur.

Caſ. Bauh. Anat. hiſt. c. de muſc. oculorum.

Tunicas numerant alij ſex, ſeptem alij, PARÆVS quinq;.

Tunicæ ſeu membranæ

Prima eſt coniunctina ſiue adnata, epipephycos hymen Græcis, à pericranio orta: hęc aſtringit & ſtabilit oculum in orbita, ideoq́ue eum totum integit vſque ac circulum Iridem, & totum oculi album conſtituit.

1. Coniunctina.

2. Cornea.

Secunda cornea dicitur, cuius origo proximè à dura matre, laternæ corneæ instar pellucida: differt hæc & variat à se ipsâ: siquidé anterius est perspicua, vt præbeat rebus obiectis transitum: posteriore parte opaca est. Qui septem putant, duplicem hanc faciunt: partem quidem diaphanam, corneam: reliquam partem σκληρότην siue duram nuncupantes, mihi vna & simplex esse videtur.

2. Vuea

Tertia est Vuea siue choroides, intertexta venis & arterijs instar secundarum muliebrium. Oritur à pia matre: totum oculum ambit, excepta pupilla, in qua est perforata, & corneæ adhæret per venas & arterias, quas nutritionis & vitæ causâ illi communicat. Vbi ad Iridem peruenit, relictâ corneâ descendit intrinsecus, & nonnihil reflectitur ad ampliorem ambitum humoris crystallini. Porrò in parte posteriore multicolor est, fusca, nigra, cærulea &c. instar iridis cœlestis, multos in vsus.

Primùm si vnicolor esset, omnia visui obiecta, eum colorem repræsentarent. Deinde colore nigro tincta est: vt cogantur spiritus à luce dissipati. Tertiò, fusca & cærulea, ad conseruandum & recreandum visum: mollis est, ne lædat humorem crystallinum, in cuius circunferentiam desinit. Perforata est ante humorem illum, ne obscuritate sua rebus obiectis aditum ad crystallinum humorem intercluderet: sed potiùs vt tot colorum species illo nigrore tanquam contrario suo colligi &

corro-

corroborari poſsint. Qui ſeptem tunicas fingunt, hanc quoque diuidunt in duas: à neruo optico ad iridem, ſecũdinam: reliquum quod eſt infra partem pellucidam corneæ, Vueam dicunt.

Quarta Amphibleſtroides ſeu retiformis, oritur à neruo optico in tunicam verſo, & in reticuli formam texto ex venis, arterijs & neruis quos accipit ab Vuea, cùm ad ſui nutricationem & vitam, tum propter humorem vitreum, quem poſtica parte cingit.

4. Amphibleſtroides.

Quinta Arachnoides, figura & conſiſtentia telam araneæ referens, cingit humorem cryſtallinum anteriore parte, vt conſeruet eũ, vt pote primarium viſus inſtrumentum, ſi cõtigerit lædi reliquos humores. Credibile eſt, vt & AMBROSIVS PARÆVS teſtatur lib. 6. cap. 6. oriri ab excrementis humoris illius cryſtallini.

5. Arachnoides.

Sexta Vitrea tenuiſsima, vitreum humorem vndiquaque cingens, eumque â cryſtallino ſeparans.

6. Vitrea.

Cæterùm reperitur & alia membrana proximè infra coniunctinam, aliquibus innominata dicta: Verùm hos ego putarim potiùs extremos tendones ſex illorum muſculorum in membranam extentos.

Tunicis continentur humores tres. Primus aqueus, inſtar aquæ limpidus. Situs eſt inter corneæ pellucidem partem, humoris cryſtallini in pupillâ patentem portionem, atque eam reflexionem Vueæ quæ ab Iride

Humores.
1. Aqueus

eſt ad humoris cryſtallini circunferentiam, vt vacuum, illud implens corneam diſtendat, eiuſdemque prolapſum in humorem cryſtallinum prohibeat. Item vt humiditate ſua humorem cryſtallinum vindicet à nimia exſiccatione.

2. Cryſtallinus.

Secundus humor cryſtallinus eſt, à colore lucido & ſplendente cryſtalli inſtar, ſitu medius in oculi centro, vitreo innatans, à quo nutritur: pro ſpeculo eſt videndi facultati eò deductæ per ſpiritum viſualem.

3. Albugineus ſeu vitreus.

Tertius humor albugineus, figura & conſiſtentia albumini oui ſimilis: ſitus eſt in poſtica parte cryſtallini, vt aliquantum retardetur ſpiritus viſilis impetus, per neruum opticum ad humorem cryſtallinuum deſcendentis: haud aliter quàm aqueus cryſtallino parte antica obiectus eſt, ad reprimendos obiectorum colorum impetus. Hic humor alitur à tunica retiformi.

Nerui.

Nerui duo. Vnus primæ coniugationis opticus, à quo ſpiritus viſilis defertur ad oculum. Poſtquam peruenit ad vitreum humorem, abſumitur in ſtructuram tunicæ retiformis. Alter ſecundæ coniugationis, ſub ęgreſſum è cranio in orbitę radice diſtribuitur, & diſsipatur in oculi muſculos, quibus motum affert.

Venæ & arteriæ.

Venæ & arteriæ aliæ ſunt internæ, illuc productæ cum tunicis vaſorum cerebri: alię externæ, conſtitutæ in coniunctina & muſculis ijs qui à venis iugularibus & carotidibus

extimis

extimis oriũtur. Miniſtrant oculis alimentũ venæ, vitam arteriæ. Interiecta eſt oculorum muſculis pinguedo multa, ne oculi continuo motu deſiccentur. Glandulæ quoq; binæ: vna ad maiorem canthum prope naſum, altera ad minorem canthum. Vtiles primò lubrificando & humectando oculo, ne continuo motu exſiccetur, vt de pinguedine dictum: deinde continendo firmiter oculo in orbita media, ne in alterutram vergat partem. Siquidem enim teres eſt oculus, oualis autem orbita, neceſſariæ fuerunt glandulæ ad implendos hinc inde oculos. Facit quoque quę eſt in maiore cantho glandula ad obturandũ meatum, qui euidenter penetrat ex oculi orbita in narem, nempe vt ne cerebri excremẽta per nares influentia redundent ad oculos, vt fit in ijs quibus fiſtulæ lachrymales, ab exeſa hac glandulâ: vnde ſtillant illis oculi aſsiduò. Adeſt & ſpiritus viſilis & lucidus, continenter accurrens è cerebro per neruos opticos ad viſum formandum.

Ex his intelligimus quàm firmiter hæreat capiti oculus, & quàm non poteſit vt ſponte decidat, quacunque tandem putrefactione. Etenim antequam putruerint & nerui & tunicæ parùm alioqui procliues, fœtor proculdubio inuaſerit, & lethaliter infecerit ſpiritus animales.

Nunc videamus quid vulgus deliret, dum credit oculum ex capite excidere poſſe. Nunquam accidit illa vulgo credita procidentia,

quin præcesserint ictus, vulnus, aut affluxus magnus, ex quibus orta inflãmatione gignitur pus intra cõiunctinam & corneam, quod membranas eas abrumpit & putrefacit, ita vt dehiscentes, vlcus patefaciant: quod in oculi capacitatem penetrasse comperitur. Sex autem musculi, quum sint carnosæ partes, facilè afficiuntur illa inflammatione: ex qua intumescentes circa neruum opticum & ponè oculum, coarctant adeò & comprimunt oculum, vt propulsentur humores tres, & cogantur simul & semel & cum impetu perrumpere. Hi autem humores quum sint consistentia sua satis solidi, (crystallinus præsertim & albugineus, oculi figuram repræsentantes) vulgus putat totum procidisse oculum. Humoribus sic effusis, membranæ tanquam displosa vesica, aqua, flatuúe distenta deprimuntur & contrahuntur in imam orbitam: hinc cessante inflammatione & dolore (verè enim desinunt paulò pòst) adducuntur palpebræ ad se inuicem, vix vlla remanente oculi figura. Hinc vulgus falsò sibi persuadet oculum è capite excidisse.

Inita consultatione commemoraui apud clarissimos Doctores medicos duos, quæ antè apud ægrum & D.D. ROSCIVM in ædib. & presentia MARIONIS Lausanne proposueram: iterum concludens solâ manus operâ plenissimè sanari posse ęgrotum. Cumque ex noua quorundam sentẽtia, sperasset ęger commodè incisum iri cancrum, religatum serico,

Filo serico nõ potuisse tolli cãcrũ.

rico,

rico,necesse habui meas contrà sępius allatas rationes,subijcere hunc in modum.

Primùm: quod mali radix à ligatura relinqueretur: siquidem quę facta est morbi renouatio,liquidò constat factum esse in orbita, adeoque altiùs ad opticum vsque neruum. Ligatura autem quum id solum apprehendat, quod prominet à palpebris,relictura est quicquid orbita continetur,sicque irrita futura esset operatio. Etenim id quod relinquetur, illico proferet nouum fungum, priore maligniorem.

Secundò: quòd fieri posit vt rumpatur vena aut arteria quępiam importuno tempore,putà nocte: & sic æger vel exiguâ sanguinis iacturâ euestigio moriatur, quum tanta iam sit facta profusio.

Tertiò: quòd ex ligatura futurus esset grauissimus dolor,totis quindecim diebus & vltrà: propterea quòd coniunctina, in qua fieret ligatio,vtpote à pericranio deducta,miro sensu sit prædita. Quo ex dolore, vt nihil dicam de cerebri lęsione,sequeretur humorum affluxus ingens in partem affectam. Adde quòd ęger iamdudum debilis & extenuatus, hos dolores & inquietudines tolerare non posset.

Quartò: quòd pars oculi supra ligaturam, dum corrumperetur, fœtore suo grauissimo læsura foret partes principes, & ipsis adstantibus intolerabilis futura, Relinquitur incisio, quam spero à nobis tam dextrè factum i-

ri, propitio Numine, vt leuiores sint cruciatus & nulla aut minima hęmorrhagia. Quod ambigitur queat ne morbus radicitus erui: spero id quidem factum iri. Quippe iam pridem excogitaui instrumenta quædam, quibus oculum tutò & agiliter ab ima orbita recisum extraham. Præterea, quantuluscunquę ille qui percipitur motus, apprehenso tumore ficoso nonnihil mobili, spem facit hunc non hærere periostio: cui si adhæreret, certè esset immobilis. Imò & ex eo intelligimus, reliquam esse aliquam pinguedinis & musculorum ambientium portionem inter oculum & os: ex quibus operatio tantò facilior, tutior & felicior expectatur. Quoad hęmorrhagiam, ego certè nonnihil moueor, quum subit animo nupera illa sanguinis profusio vobis notissima. Attamen venę in oculo tenuissimę non videntur largum emissuræ sanguinem, si incidantur ad basim: & potest diligente manu inhiberi erumpens sanguis, quem post tantum profluuium non est verisimile multum futurum. Denique haud dubiè ex ægri metu & horrore maior pars sanguinis recurret ad cor. Consultissimum tamen fuerit extrema ligare arctissimè, brachia supra cubitũ, tibias supra genua, idque horæ dimidio ante operationem, vt nimirum molesta & cõstringente hac ligatura sanguis auertatur ad illas partes, & procul ab ijs in quibus futura est operatio. Atque hoc meum est de hoc morbo eiusque chirurgica extirpatione iudicium.

Vos

Vos medica videte, & de noſtris iudicate, Doctores clariſsimi.

Hîc medici poſtquam diſſeruiſſent de morbo & medicamentis vniuerſalibus, noſtra omnia comprobarunt: & decreta eſt mali extirpatio per inciſionem. D. SARACENVS rem detulit ad Ægri neceſſarios & amicos, quotquot aderant. Illi audito tum pręſentaneę & quidem funeſtiſsimę mortis periculo, tum ſanationis ſpe per oculi extirpationem, facilè aſſenſerunt, multoq́ue libentiùs Æger ipſe magnanimus.

Tum poſtquam prę3dixi metuēda ſymptomata, decreta eſt in proximè ſequentem diem lunę, qui in Auguſti Calendas incidebat, operatio. Interea pręſcripta eſt Ægro victus ratio congrua, ad reparandas vires deperditas ſuperiore ſanguinis profluuio. Pręſcriptus & illi ad diem Sabbathi decimum nonum Calendas Auguſti laxatiuus potus.

Potus laxatiuus.

R. Tamarind. electorum.
Foliorum ſennę oriental. mundat. ana ℥ ij.
Vuarum paſſarum mundat. ℥ j.
Epithymi. ſem. aniſi, fœniculi, ana ℥. ſ.
Cichorij, agrim. ceterach. polytrichi, ana p. j.

Fiat decoctio ad ℥ iij. in qua colaturá macera.

Rhabarb. elect. ℥ j. ſ.
Cinnamomi electi gra. 7.

In

In expreſsione diſſolue Syrupi violati ex 9. infuſionibus, &

Mannę granatę ana ℥. j.

Miſce: fiat potio.

Potio cordialis. Sequente die Dominico, & die Lunę manè ante operationem exhibitꝰ eſt potus cordialis ſequens:

R. Aquarum bugloſſę,
Violarum,
Roſarum,
Meliſſę, ana ℥ j.
Syrupi corticum citri & de ſucco acetoſę, ana ℥. j.
Confect. Alkermes ʒ j.
Pulu. diambrę ʒ ſ.

Miſce: fiat potio pro duabus doſibus.

Scutū pro corde. Exteriùs ſuper corde, ante & poſt operationem, applicitum eſt ſcutum ſequens:

R. Florum trium cordialium, ana p, ij.
Meliſſę,
Maiorane, ana M. ſ.
Seminis & cortic. citri,
Seminis ocymi, ana ʒ ij.
Pulu. elect. Diamargar. frigidi,
Pulu. elect. è gemmis. ana ℈ iiij.
Pulu. diamoſchi dulcis &
Diambrę, ana ʒ ſ.
Croci ℈ j.

Excipiantur goſſypio, & cum ſindone rubra fiat ſcutum interpunctum, pro regione cordis.

Ante

Ante & diu post operationem vnctus est stomachus hoc vnguento:

Vnguent. pro stomacho.

R. Cerati stomach. Galeni ʒ iij.
Pulu. aromat. rosati ʒ j.
Garyophyll. & nucis mosc. ana ʒ. ſ.
Olei Nardini & mastichini, ana ℥ ſ.

Fiat linimentum pro regione stomachi ante cibum.

Aliud vnguentum pro stomacho, aliquandiu applicitum post operationem factam.

Aliud vng. pro stomach.

R. Olei mastichini & de menta, ana ℥ ſ.
Olei Nardini & de
Absinthio pontico, ana ʒ iij.
Cerati stom. Gal. ʒ ij.
Ladani &
Olei de nuce mosch. ana ℥ j.
Pulu. arom. ros. &
Ligni Aloes, ana ℈ j.
Pulu. garyophyll. &
ambrę grisęę, ana ℈ ſ.
Cum cera noua. q. ſ.

Fiat vnguentum, quo calidè illinatur regio ventriculi ante cibos, bis die.

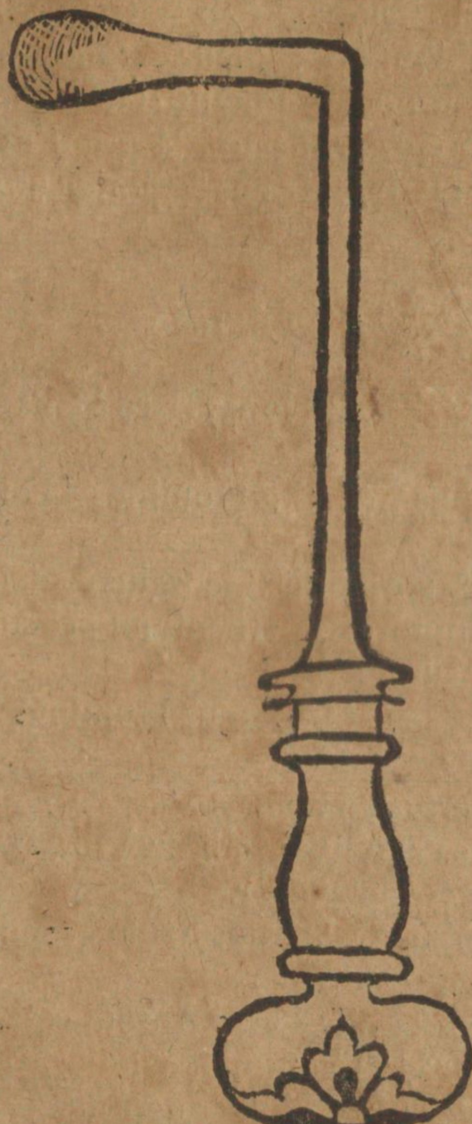
His ita pręscriptis, amici qui aderant studuerunt Ægrum recreare, quantum fieri potuit. At ille magnanimus, & sanitatis auidissimus constantia se sua magis quàm alienis verbis solabatur: nisi quod stato die nonnihil territus est D. ROSCII excusatione per literas facta, veritus nimirum ne quid ille mali pręsagiret: quod tamen ita dissimulauit, vt non nisi

nisi ab operatione resciri potuerit: adeò vrgebat ipse operationem.

Itaque pręmissis solennibus precibus pro felici successu, & tribuenda Ægro patientia ac viribus, ipsemet sumpto recente ouo & cyatho vini, cathedram accommodatam sibi delegit & vltrò sedit: ita vt quum mollis quispiam cathedrę alligandus foret, necesse duntaxat habuerim adstantium duobus brachia, tertio caput cõmittere. Ac tũ cœpi sub palpebra superiore ad maiorem canthum, instrumento hic figurato, (quod ipse inueneram & nominatim prępararã ad eam operationem) lenticulari forma, ne orbita lęderetur, sed nonnihil incuruo, separare coniunctinam: adactoque ferro ad opticum vsque neruum, percurri oculi ambitum, quę erant separanda disiungens: eodemque instrumento opticum secui, tũ & eum qui secundę coniugationis est: & tam dextrè & agiliter me gessi, vt vix decem passus fieret, dum ficus ille cancrosus totum oculi orbitam implens, & in faciem

ciem latè prominens intactis palpebris radicitus erutus est.

Nec tamē non dolorifica fuit operatio, quātumuis diligens, ob cōiunctinam membranā & neruos. Nulla Ægri agitatio, nisi linguâ, quū ter quaterq; Deum inclamauit. Inieci illicò copiosè puluerem nostrum, cum album. ouorum, ad sistendū sanguinem, cuius vix stillarunt vnciæ duæ: ideoq; nihil opus fuit actuali cauterio argenteo, (hic adpicto) quod propriè præpararam propter loci affecti nobilitatem & præstantiam.

Dein inuoluta fascijs orbita, & defensivis ad

adfrontem & collum circuncirca adhibitis Æger ipſe ſe abluit, & voluit ire pedibus in lectum triginta circiter paſſus ab operationis loco. Nos prohibuimus, & ſella detulimus. Mirum tam diuturno morbo, tanto ſanguinis profluuio, æuo tam prouecto, Ægrum ſic ſubſtitiſſe, niſi Deus, cui Laus & gloria, eum corroboraſſet.

Operationis teſtes fuerunt.

Generoſus Gabriel à Blonay Baro à Chatelart.

Gen. Philippus Ceriatius Dominus à Denizy, &c.

Prudentiſs. & Conſultiſs. Georgius Anſellus Illuſtr. Dominorum Bernenſium procurator patrimònialis.

Gen. Hildebrandus Croſanus, Dominus à Prilly, &c.

Gen. Philibertus à Saconay.

Venerandus Claudius Merlinus Villetanę & Culliacenſis Eccleſ. paſtor.

Vener. Iacobus Richardus Sauiniacenſis Eccleſiæ paſtor.

Clariſs. & præſtantiſs. Ianus Antonius Saracenus M. D. & Philoſophus eximius, Regis Galliæ & Nauarrę Conſiliarius prudentiſ.

Conſultiſs. Nicolaus Ganthinus Luſtriacenſis Tribunus.

Conſultiſs. Iacobus Gerbeſius Villetanus Senator.

Conſult.

Consult. Franciscus Croseranus Lustriacensis Senator & Castellanus Corsiacensis.

Iohannes Glaronius Ægri Chirurgus ordinarius.

Fidelisſ. & diligentiſs. Ioachimus Rohaut Pharmacopœus Lausannensis.

Hon. Moses Bettetus Ægri negotiorum gestor: & alij plurimi.

Oßiculum intra oculi substantiã repertum.

In tumore post operationem dissecto inuenimus osſiculum & mole & figura dimidiatam fabam repręsentans, vbique tuberosum, prope minorem oculi canthum. Hîc varia iudicia. Alij in tumore natum dixére, quòd densa & dura integeretur tunica, quæ mihi sclerotica esse videbatur. Alij diutino defluxu carie affectum cranium censebant, indeq; cariosum osſiculum sponte naturæ separatũ sensim membranam illam penetrasse, atque illud callo deinde obductum fuisse. Veri mihi similius videtur, id osſiculum è cranio illuc penetrasse, quàm in ipso tumore natum. Primùm enim ex figura euincitur, ad orbitam oculi pertinuisse. Deinde materia, intrà quam repertum illud est, instar atramenti nigra erat nihilque aliud quàm sanguinis fæx. At necesse est, quod ex materia aliqua gignitur, eius colorem referre: osſiculum autem albũ fuit, ac proinde non ibidem genitum. Tertiò ex curationis progressu facile fuit animaduertere, è cranio illud delapsum: siquidem percipiebatur cicatrix nonnihil caua ad minorem

canthum: qualis esse solet, vbicunque est ossis deperditio, teste Hippocrate. Residuum tumoris duabus diuersis substantijs constabat. Nam pars ea quæ extra orbitam prominebat, instar fæcis atramenti fuit, satis densa, forti membrana inuoluta, quam autumo ex coniunctiua & cornea membranis ita coaluisse. Pars verò orbitâ contenta, dura fuit & scirrhosa, colore liuido. Hos ego puto fuisse oculi musculos, qui quidem nequaquam cõspici poterant agnosciúe, vti neque membranæ, quia plane occaluerant cum aliqua alia materia residua ex priore illa inflammatione anni 1581.

Hippocr. sect. 6. Aph. 45.

Ipso operationis die non est retectum vulnus metu hæmorrhagiæ: at postridie tantùm applicatum ex concerptis linamentis digestiuum sequens:

R. Terebinth. lotæ in aqua betonicæ ℥ ij.
Gummi elemi ℥ ſ.
Dissolue in olei rosacei ℥ j.
Adde vitell. ouorum nu. 2.
Croci ʒ ſ.
Misce: fiat digestiuum.

Insuper admoui emplastrum basilicum. Inunxi totum caput & collum oleo myrtil. & rosato: fronti & collo defensiuum applicui: nec aliter processi, quoad facta esset vulneris digestio. Sequenti die Saracenus relicto longiore scripto, in quo victus ratio tum in rem præsentem tum etiam in futurum conueniens tradebatur, domum repetens mihi

rem

rem omnem commendauit. Ego ſex diebus continuaui digeſtiuum & baſilicum: Ex in digeſto vulnere, pro digeſtiuo adhibui mundificatiuum ſequens:

R. Terebinth. lotæ in Aqua betonicæ ℥ ij.
Gummi elemi diſſol. in oleo Roſaceo ℥ ſ.
Radic. Ariſtol. rotundæ,
Iridis flor. ana ʒ. ij.

Cum melle roſaceo, fiat mundificatiuum.

Tum applicui emplaſtrum de betonica, eoque ipſo incarnaui vulnus: cicatricem induxi puluere ſicco, ex ceruſſa, lithargyro, cornu cerui vſto, alumine & radicibus iridis, & ſuper inducto empl. diapalma. Victus rationem æger adeò accuratè & lubens obſeruauit, vt ſupra decimum quartum diem vino ſibi temperarit, contentus ptiſſana, cui adiectũ erat paucum coriandrum pręparatum, aut etiam oxyſacharum, cui inter parandum indebatur tantillum cinnamomi. Atque ſic adductis tandem cõcinnè palpebris, à fico cancroſo eiuſque omnibus ſymptomatis, vir genere & virtute, in primis verò pietate, nobiliſſimus perſanatus eſt.

Porrò quum locus multum diuque affectus, ac proin debilis, vt plurimum obnoxius ſit defluxionibus à valentioribus partibus tranſmiſsis, ideo, vt ne deinceps noui exorirentur in facie affectus aut in parte nuperrimè ſanata, author Ægro fui vt clauderetur vlcꝰ; cauterio excitato in brachio dextro, quod

progressu temporis inferius descenderat, & circum circa callosum euaserat, & nouum applicui superiùs ac propius venâ cephalicam, 22. Augusti. Porrò in eundem vsum & ad maiorem præcautionem suasi setaceum ad ceruicem traijci legitimo loco, qui est à prima vertebra ad tertiam, nec inferiùs. Adhibitum quidem fuerat anno 81 ineunte morbo, sed malè ad sextam ceruicis vertebram, vbi eminentiores sunt nerui, quàm superiùs ad caput: hinc acutissimus dolor ob quem ab eo excitatum vlcus post mensem claudendum fuerat. Ille consilium nostrum admisit, & consultus Saracenus literis, eandem sententiam scriptis confirmauit.

Setaceo locus opportunus.

Laus Deo.

OBSERVATIO II.

Ficus scirrhosus ad maiorem oculi canthum feliciter extirpatus.

ANno 1598. 20. Februarij ad ædes reuerendi D. Petri Dunantij, verbi diuini ministri, ad quadragenarium, habentem tumorem scirrhosum ad magnum oculi sinistri Canthum, Castaneæ magnitudine, colore

colore liuido, & multis venis capillaribus intertextum, vocatus fui. Ille autem tumor ab vna parte adhærebat coniunctiuæ membranę, vsque ad iridem, ab altera verò hærebat palpebræ superiori, & lachrimali glandulæ: ita vt ad oculi motum totam cooperiret pupillam scirrhus ille. Nos ægro purgato (prout in præcedente obseruatione fusius declarauimus) incisa item cephalica in sinistro brachio: institutaque optima victus ratione, pręsente M. Nicolao Feuotto & Dauide le Clerc Lausannensibus, forcipe nostrâ oculari, infra delineata tumorem apprehendimus. Tum attracta paulum forcipe, & inuersa superiori palpebrâ, tumorem cultello separatario, ad id aptato, commodè separauimus. Postea albumen oui, aquâ rosaceâ mistum imposuimus. Inde Collyrijs anodinis, & abstersiuis, & tandem exsiccantibus, oculum intra septimanas tres, visu planè illæso, persanauimus. Interim tamen purgationes aliquoties iterauimus, & cucurbitulas cum largiori flamma scapulis & nuchę admouimus. Defensiuum item fronti & temporibus applicuimus.

Collyrium anodinum.

Collyrium anodinum.

R. Muscil. Sem. Cidoniorum
& Plantag. cum Aqua
Rosacea extracte.
Lactis muliebr. ana ℥ ij.

Camphuræ &
Croci ana ℈ ſ.
Miſce & applica tepidè.

Collyrium exſiccans.

Collyrium exſiccans.

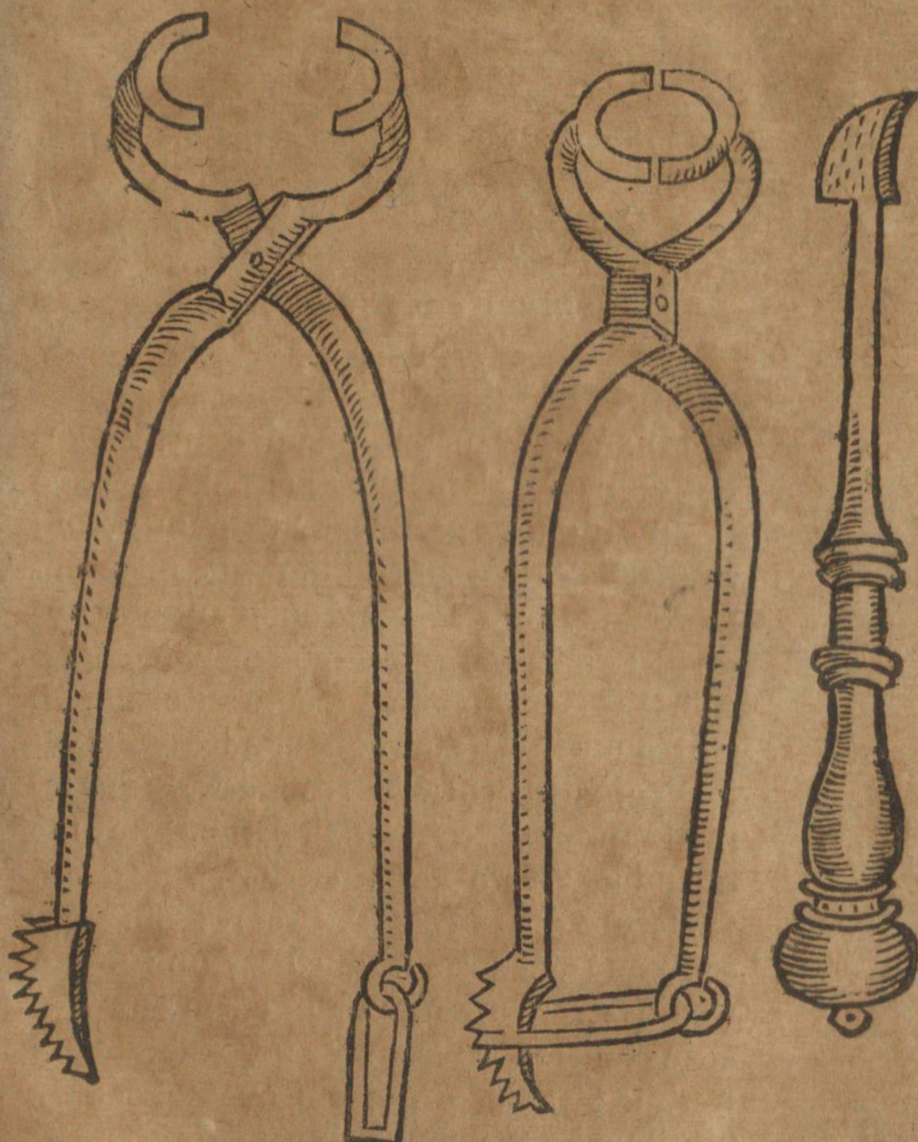
R. Aquarum Plantag. &
Roſar. ana ℥ iij.
Tutiæ præparat.
Cornu Cerui vſti & præpar.
Ceruſſæ lotæ ana ʒ j.
Miſce fiat collyrium.

Admonitio.

Hîc monitos velim chirurgos, collyria in quæ ingreditur lac, æſtate ſingulis, hyeme verò alternis diebus iteranda eſſe. Aceſcit enim lac & acre efficitur: hinc dolores & inflammationes excitat.

Deli-

Delineatio forcipis ocularis & cultelli separatorij.

OBSERVATIO III.

De Gangræna ex interceptione spirituum animalium.

Ad Virum

AMPLISSIMVM ac clarissimum D. D. FELICEM PLATTERVM Basiliensium Archiatrum felicissimum & Professorem primarium.

SIngularem tuam humanitatem, Vir vndiquaque clarissime & amplissime, qua me (quoties Basileam vestram inuisi) amplexus es, mecum animo sæpe meditor, nec absque dolore. Quid enim aut quomodo isti respondeam non equidem video. Gratum sanè me esse animo, Deum testor: factis verò quum nequeam, votis eundem compello, vt pro me benefacta rependat. Si qua tamen ratione Exc. T. gratificari possim, me quandiu vixero promptissimum habebit. Cæterùm quam Exc. T. circa res Chirurgicas æquè ac circa alias medicas non solùm studiosè versantem, verùm etiam cùm doctrina tum longo rerum vsu percelebrem esse norim: placuit cum eadem, quamuis in grauioribus haud dubiè occupatâ, de peculiari quodam

quodam Gangrænę genere familiariter communicare, vt ſententiam ſuam mihi ſuper hac re viciſsim impertiri non grauetur.

GANGRÆNAS vt plurimùm ex intemperie & interceptione ſpirituum vitalium & naturalium oriri, in Tractatu de Gangræna oſtendimus. Aliquando tamen ex interceptione ſpiritus animalis fieri poſſe VESALIVS, & poſt eum FALLOPIVS voluerunt. Id verò an primariò, an per accidens fiat, ſequenti obſeruatione manifeſtum erit.

IVRGEN von Bonſuelt Langenbergenſis, in Ducatu Montenſium, quadragenarius, vir robuſtus 11. Decembris anno 1581. altitudine 16 pedum in terram cadens, paralyſi ab vmbilico ad pedes ipſo momento correptus fuit. Ego tertio die aduocatus inueni ipſum maximis doloribus circa imum ventris affectum: quòd à principio morbi neque vrinam neque aluum exoneraſſet. Exhibitis ſuppoſitorijs & clyſteribus nonnullis vrinam reddidit, & aluum exonerauit. Dolor mox ceſſauit, poſtea tamen vrina guttatim extillauit, neque excrementa alui retinere potuit. A duodecimo die vſque ad decimum quintum diem morbi, vltra libras ſex humoris viſcoſi, nullis admiſtis excrementis nulloque tetro odore, eiecit. Ego itaque ex conſilio D. COSMI SLOTANI Chirurgi præſtantiſsimi, quam potui diligentiam adhibui. Nihilominus tandem Gangræna nates inua-

ſit, & paucis poſt diebus in ſphacelum degenerata, nates vſque ad os eroſit: ita vt 25 die, à morbo contracto, è vita deceſſerit.

Interceptionem autem ſpiritus animalis non ſimpliciter fuiſſe cauſam huius Gangrænæ ex hoc apparet, quòd indies videmus ſenes paralyſi corripi, nec propterea Gangrænam ſubſequi: licet in eis non leuis adſit cauſa Gangrænæ, nimirum penuria alimenti, & defectus caloris natiui: quæ duo per ſe poſſunt eſſe cauſæ Gangrænæ: quemadmodum in tract. de Gangræna oſtendimus.

Scimus Gangrænam fieri ex alimenti & ſpirituum vitalium & naturalium penuria, aut ex eorundem ſuffocatione. At alimentum hoc & ſpiritus per arterias & venas in partes corporis infunduntur, per neruos autem ſentiendi & mouendi facultas fertur. Poteſt itaque pars aliqua viuere, donec arteriæ & venę munus ſuum faciunt, interim tamen ſenſu & motu carere: vt in paralyticis apparet. Quòd ſi acciderit Gangræna, eam per accidens fieri certum eſt, vt ex ſuperiori obſeruatione apparet. Vrina enim, quæ guttatim effluebat, & quæ propter decubitum in dorſum excalefacta & acris reddita fuit, cutem exulcerauit. Hinc ſequuta eſt inflammatio, & affluxus humorum. At quia corpus à lumbis vſque ad pedes ſuo ſpiritu animali, ac proinde facultate ſentiendi deſtitutum erat, redditum fuit graue & immobile. Hinc propter decubitum in dorſum, & molem corporis, (erat enim

nim homo corpulentus & grauis) nates continuò compressæ, excalefactæ, & ab vrina & excrementis humectatæ fuerunt: Vnde mirum non est Gangræna correptas fuisse. Vidimus enim sæpissime coccygem in diuturnis morbis non tantùm exulcerari, verumetiam Gangrænâ corripi.

Memini me aliquoties inuisisse Nouisiæ cũ clarissime D. D. RECKIO, eius vrbis Medico celeberrimo, & cum IOHANNE DVMGENS ibidem Chirurgo exercitato, hominem quendam, qui ex morbo diuturno propter decubitum in dorsum, primò circa coccygem vlcus contraxerat: ex qua exorta est gangræna & sphacelus, qui nates vsque ad ossa corrosit, hominemque tandem extinxit. Hinc perspicuum fit gangrænam ex interceptione spiritus animalis simpliciter non fieri, sed per accidens. Vt ex superioribus obseruationibus apparet. Sed Exc. T. vt vno atque altero verbulo, hîc se Iudicem haud difficilem interponat, obsecro: plurimùm & reuerenter eandem cum tota familia auere, ac boni publici causa diu feliciter valere iubens. Ex Musæolo nostro Machaonico 6. Septembris Anno 1604.

Obseruatio

Tuæ excellentiæ addictissimus & obsequentissimus.

G. Fabricius Hildanus.

OB-

OBSERVATIO IV.

Ex globulo vitreo in auris meatum immisso grauissima symptomata tandem curata. Vbi de distributione neruorum quintæ coniugationis cerebri agitur.

AD

CLARISSIMVM ac celeberrimum Virum D. D. CASPARVM BAVHINVM Anatomicæ iuxtà ac Botanicæ Professorem ordinarium in Academia Basiliensi: Cui

S. P. D.

FAteor accepisse iampridem, Vir Clarissime, tuas literas, quę insignē tuam erga me beneuolentiā testantur: sed quòd hactenus silui, id ne obliuioni, sed plurimis subinde incurrentibus negotijs tribuas velim. De obseruatione autem Anatomica, quam à me expectasti, sic habeto. Omnino neruorum quintæ coniugationis cerebri distributio multò amplior est, quàm hactenus apud Anatomicos legere meminerim. Etenim quam primum Neruus ille à laterali parte cerebri exoritur, ingrediturque foramen cœcum

cum siue labyrinthum, distentusque membranam tympanum format. E foramine cœco mox egreditur ramulus minor eo qui ingressus est, versus spinalem medullam tendens, perinde ac si cum neruo sextæ coniugationis tenderet ad partes infimas. Sed mox emittit rursus ramulos per primam & secundam vertebram colli, qui inseruntur laringis musculis. Argumento est ex immodicè & nimis altè aut profundè titillatis auribus sicca subitò exoriens tussicula. Mittit tertiò suos ramulos cum quarto, quinto, & sexto brachium mouentibus neruis ad brachia & digitos: nec deserit vnquam neruus ille spinalem medullam, sed continenter emittit ramulos cum neruis spinalis medullæ ad ipsa vsque crurum & pedum extrema. Hæc super distributione neruorum quintæ coniugationis cerebri, Vir clarissime, in diuersis dissectionibus superiore hyeme obseruaui: quæ ipsa quum sint paulò obscuriora, sequentis historiæ narratione illustrabo

ROSÆ, filiæ quondam Roberti Chaperonis, annos 10. natæ, verno tempore sui similibus colludenti insinuatus fuerat in concauū auris sinistræ globulus vitreus instar pisi, cuiusmodi puerorum carpis pro brachialibus accommodantur. Admonita mater Chirurgum aduocat, qui globulum extraheret: frustra. Venit & alter, tertius, item & quartus, diuersis tamen temporibus: ex his nemo iu-

uit

uit, quin imo altiùs insinuatus est ab illis globulus. Exin desperauit mater de extractione: & quamuis casum filiæ doloribus assiduis cõflictatæ ægre ferebat, Dei tamen & naturæ arbitrio permittendum statuit. Postmodum sedatus quidem est auris dolor: sed tota pars illa capitis vsq; ad futuram rectam nocte dieque doluit, plus tamen minusúe pro aëris cõstitutione: cœlo maximè humido ac pluuioso, quale est hyeme & autumno, cruciatus vrgebant. Accidebant præterea læuo brachio quasi stupores vsq; ad digitos pollicem & indicem, progredientes ad lumbos vsque, tibiam & pedem: &, vt paucis dicam, totum latus sinistrum cõtinuis ijs ceu stuporibus languebat. Transmutati sunt postea torpores in dolores grauissimos brachij, humeri, & cruris: idque, vt dictum est, noctu & aëre frigido & humido. Tussicula sicca assiduò aderat. Menstruâ ex parte supprimebantur, & nonnisi semel singulis trimestribus, aut parum fluebant. Quum annis quatuor aut quinque sic dolores, acciderunt interdũm epilepticæ conuulsiones: ipsum quoq; brachium in atrophiam incidit. Videns mater tam dira symptomata, varios adhibuit medicos, chirurgos, & empiricos: & quum nullus auris dolor adesset (quippe maximi dolores obscurabant minimum) de symptomatis tantùm querebatur, omissâ primariâ morbi causâ. Nequicquam autem hæc omnia iuuere neq; enim intermi-

termittebant dolores, aut symptôma vllum, imò augescebant. Tandem adijt me anno 1595 mense Nouembri. Purgaui ipsam aliquoties: inunxi pręterea humerum, brachiũ, & reliquas partes dolentes, oleis anodynis & calidis: breuiter quæcunq; necessaria ad hunc morbum videbantur, adhibui: frustra tamen, vt priores. Quum viderem morbum repugnare omnibus idoneis remedijs, desperabam de salute. Latebat enim me istius morbi causa, nisi fortè an ex catarrho foret.

Interim cogitanti mihi quid melius adhibere possem, ipsa nec opina cœpit recitare casum: nempe quòd sibi ante octo annos globulus in aurem demissus esset. Hæc ego audiens, cœpi cogitare eam esse morbi causam. Et quamuis illa valde repugnaret operationi propter superiorum chirurgorum irritos conatus in recenti morbo, tandem tamen paruit. Tum ego feliciter extraxi globulum sine vi vlla, quamuis profundiùs prope tympanum videlicet, excrementis & sordibus auris firmissimè hærentem. Cessarunt illico dolores capitis, reliquarumque partium corporis, & subsequente nocte meliusculè habuit: sicque paulatim leni inunctione olei lumbricorum restituta fuit. Cessarunt, inquam, dolores, stupores, conuulsiones epilepticæ, reliquaq; omnia symptomata. Restitutum est quoque brachium: ita vt hactenus, Dei beneficio, bene se habeat.

Huius

Huius operationis testes sunt Clarissimi ac Doctissimi Viri,

IANVS ANTONIVS SARACENVS Medicus Regius:

ANDREAS BONETVS, Medicinæ & Philosophiæ Doctor:

ANTHONIVS MACA Pharmacopæus: quorum penes me sunt chirographa. Vale Vir Clarissimè & Doctissime Lausannæ 27. Decembris Anno 1596.

Tuæ excellentiæ addictissim. & obsequentissimus

G. Fabricius Hildanus.

Hęc autem fœmina, ad hunc vsque annum 1605. quo hæc scripsi, viuit, ac prospera fruitur valetudine, & quidem in coniugio minimè infelici,

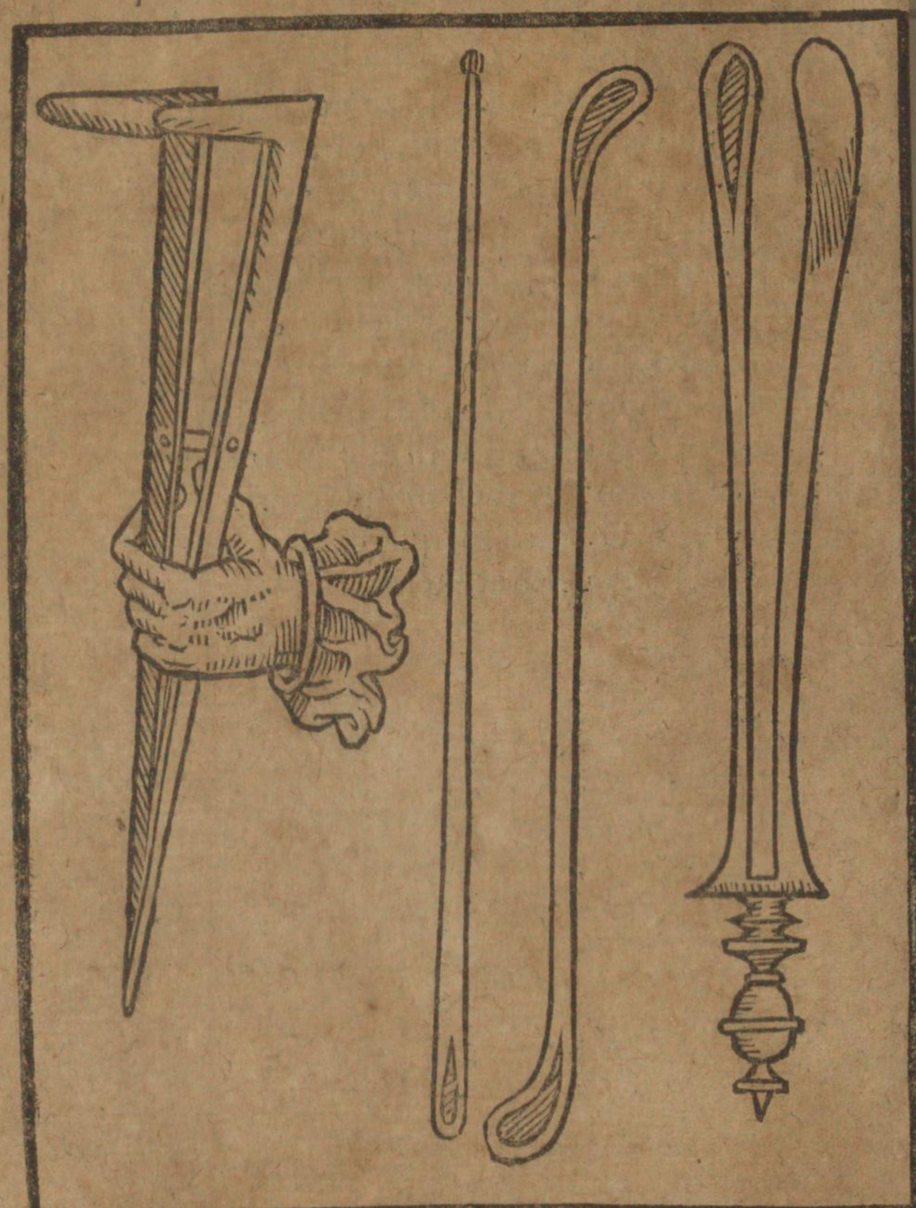
ANNOTATIO.

CÆterùm in hac operatione perficienda hoc modo procesi. Primò locum splendidum elegi, ita quidem vt radij solares

ſolares in auris meatum penetrarent. Mox meatum auris vndique inunxi oleo amygdalarum dulcium. Deinde dilatato nonnihil ſpeculo (infrà figurato) auris medio (quò faciliùs eò poſſem introſpicere) tum oculis cõtemplari, tum ſpecillo explorare cœpi, quanam ex parte tutiùs poſſet inter globulum & auris ambitum ſeu circuitum immitti cochleare: qua quidem explorata, ſpecillum extrahebam, & cochlear immittebam vſque ad globulum: demum violentia quadam (aliter enim fieri non potuit) impulſo cochleari inter globulum & ambitum auris, globulum, vt dictum eſt, eduxi. Habebam quoque in promptu tenaculam, qua, ſi forſan opus foret, vterer.

Delineatio instrumentorum.

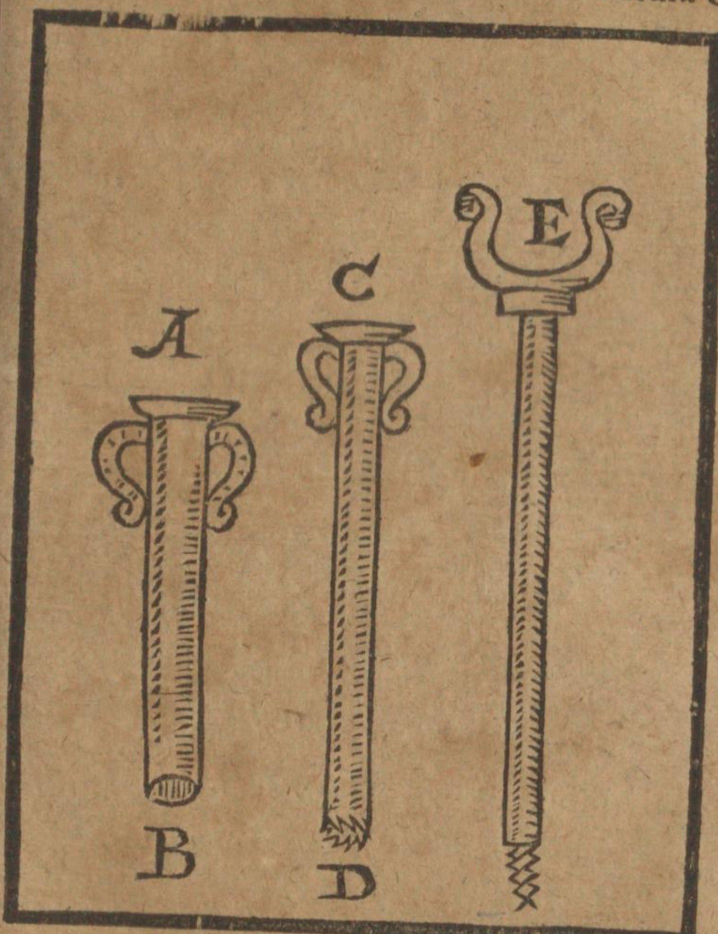
Speculum auris. *Specillum,* *Cochlear.* *Tenacula.*

Hoc quoque modo aliquoties extraxi pisa.

Nunc

Nunc tamẽ breuiorem & faciliorem viam indagaui, nimirum infrà figuratorum instrumẽtorũ medio: quorũ vsus talis est. Inuncto meatu auris oleo amygdalarum dulcium, immittenda est fistula (litera A notata) vsque dum ipsius extremitas, B. notata, pisum, quantum fieri potest, amplectatur. Mox altera fistula C.

notata, per priorem immittenda est quoq; vsque ad pisum. Sit autem illa in sua extremitate. D. notata, denticulata, ita tamen vt apices

dentium ex sinistra parte in dextram vergant. Tandem terebellum E. signatum, per secundam fistulam immittendum ad pisum vsque, clementerq; circumuoluendum, & piso infigendum: quemadmodum fusiùs declarabimus, quum de sclopetorum vulneribus agemus. Quum primum verò terebellum piso satis affigi & inhęrere Chirurgus cognouerit, clementer & terebellum & ambas fistulas simul, & pisum vnà extrahat.

Vide infrà obseru. 88.

Minus habet doloris operatio hæc, quàm superior quæ fit cochlearis medio. Sed aduertat Chirurgus, vt circumspectè operetur. Si enim meatus auris aliqua in parte, aut terebello, aut fistula dentata fortè compungeretur, haud paruum periculum ęgroto adferret. Itaque suadeo, nisi satis sit exercitatus in hac operatione chirurgus, vt potiùs vtatur cochleari, quàm hisce modò dictis instrumentis.

OBSERVATIO V.

Pisum auri profundius insinuatum feliciter eductum.

ANno 1596. Puellæ Geneuæ insinuatum fuit pisum in auris meatum: quod quum mox excitasset dolorem, suadet vetula fouendam esse partem affectam spongia madefacta lacte calido. Ex hac humiditate accrescit pisum: inde fit dolor vehementissimus. Vocatus in consilium Clarissimus D.D. AN-

ANDREAS BONETVS, eius vrbis medicus celeberrimus, me aduocandum iubet. Præparatis igitur omnibus neceſſarijs, caput firmiter tenendum iubeo. Deinde ſuprà ſcriptis inſtrumentis piſum ſine violentia extraho.

Extracto piſo, ſpongiâ in decocto radicum altheæ, ſeminis fœnigræci, florum chamomili, Meliloti, & betonicæ madefacta, & quotidie ter aut quater applicatâ, ſedatus eſt dolor: & breui conualuit ægra.

ANNO 1604. 30. *Iunij*,

Lauſannam ad puellam CLAVDII MARIONIS Pharmacopæi peritiſsimi ſanandam vocatus fui. Illa ante annum in vtriuſque auris meatũ piſum immiſerat. Hinc ſemiſurda facta, circa plenilunium maximis doloribus tum capitis tum brachiorum, & crurum vexabatur, ita vt noctu vix ſomnum capere poſſet. Meatibus aurium inunctis oleo amygdalarum dulcium, ſuperiorum inſtrumentorum præcipuæ cochlearis medio piſa feliciter & ſine magno dolore extraxi: poſtea breui tempore priſtinæ ſanitati reſtituta fuit.

OBSERVATIO VI.

Acicula auri insinuata feliciter extracta.

ANTE annos aliquot filiola ANDREÆ MITS Coloniensis, aciculam minutissimam expurgandis aurium sordibus, sibi insinuauit profundiùs in auris meatum. Aduocatus inuenio meatum plenum sanguine, doloresq; vehementissimos. Quapropter spongiam in prædicto decocto madefactam applico calidè. Ea non tantùm dolorem quodammodo leniuit, verum etiam sanguinem ex auris meatu exsorpsit: ita vt caput aciculæ nobis appareret, meatu tamen priùs nonnihil aperto, speculi suprà figurati beneficio. Deinde aciculam parua tenaculâ apprehensam feliciter & sine dolore extraxi. Postea per aliquot dies spongiam in suprà dicta decoctione madefactam quotidie bis aut ter applicandam iussi. Atque sic breuî conualuit Puella.

OB-

OBSERVATIO VII.

Inciſo & perforato cranio dura mater vbiq; cranio firmiſsimè adhærere inuenta.

DVRA mater caluariæ connectitur ſuturarum ope, tum vt penſile & erectũ teneat cerebrum, tum etiam vt per ſuturas egreſſa pericranium procreet. Spacium verò inter ſuturas rectè natura liberum reliquit, vt vacuum quoddam eſſet inter duram matrem & caluariam: has nimirum ob cauſas. Primò, ne quicquam ipſius cerebri ſyſtolæ & diaſtolæ obſtaret. Secundò, ne venæ & arteriæ per extremam duræ matris partem ſparſę, leui aliquo ictu in cranio facto rumperentur. Poſtremò, vt ruptis in dura matre venis, ſanguis non inter duram & piam matrem, ſed inter duram matrem & cranium effunderetur, & perforato cranio facilius extraheretur. Hic eſt ordinarius naturæ ordo: nos contrarium & in vno atque altero obſeruauimus, vt ex ſequentibus liquet.

PVERVM quadrimum ex phthiſi mortuum priuatim cum quibuſdam Medicinæ ſtudioſis anno 1596. diſſecui. Huic dura mater vbique inſtar perioſtij vitreæ tabulæ

adhærens neutiquam auelli potuit, nisi priùs incocto in aqua cranio. Itaq; venæ, quæ alioqui per externam partem duræ matris quæ cranium respicit (duplicem enim duram matrem cum REALDO COLVMBO assero) expanduntur, illæ in parte interna versus cerebrum conspiciebantur. Erat nihilominus vacuum aliquod inter durã & piam matrem: hæc enim cerebro adhærebat, illa cranio. Plagas & cõtusiones in huiusmodi caluarijs maximè periculosas esse nemo dubitat, tũ quòd membranæ cerebri facillimè læduntur, tum etiam quòd earum ruptis venis, sanguis inter cerebrum & duram meningem effunditur. Venę enim, vt dictum est, in interna parte duræ matris sitæ sunt: ita vt nullo modo sanguis extrauenatus euacuari posſit, quamuis cranium terebello perforetur, vt ex sequente historia liquet.

RVSTICVS, in pago Geneuæ proximo Chesne dicto, vulnus circa dextrum os bregmatis baculo accepit: mox in terram cecidit, vomuit, & loquelam amisit. Neglecto primùm morbo, tandem octauo pòst die vocatus sum vnà cum clarisſimo IANO ANTONIO SARACENO. Inuenimus ipsum febricitantem & delirantem, linguâ aridâ, oculis rubicundis. Quum autem nec rima, nec fractura appareret, cranium perforaui. Nihil inueni vacuum: sed dura mater ita adhærebat cranio, vt styli acies inter cranium & duram matrem minimè posset immitti. Vnde quum

quum nihil puris extillaret, perforatio inutilis fuit: ipse decimo quarto pòst die è viuis excessit. Quandiu dura mater retecta fuit, nempe ab octauo die vsque ad supremum, motus cerebri quantumuis continuus minimè percipiebatur. Verùm ea fuit distantia inter cerebrum & duram matrem, vt pulsus cerebri membranam non attingeret. Hinc perspicuum fit cerebrum moueri, non autem ipsius membranas tantùm, vti volunt nonnulli.

OBSERVATIO IIX.

Puer diuturno capitis dolore laborans tandem vermem per nares eiecit, deinde conualuit.

FILIVS, Theodori auff der Koulen in Hilden auunculi mei, diuturno vexabatur dolore capitis, qui primùm è regione musculi crotaphiti sinistri, cum paruo tumore ædematoso incœperat. Dolor per menses aliquot totum ferè caput, præcipuè autem partem sinistram pererrabat. Tandem verò ab impressione nasi & ossis cribrosi vsque ad suturam coronalem fixus permansit: tumore insensibiliter resoluto. Dolor nihilominus semestri spacio dies noctesque continuabat. Deinde dolore & febricula auctis, & sternutatione exorta, ruptus est abscessus circa os cribrosum, inde nonnihil puris fœtidissimi

effluxit: cum quo ſimul vermis proſerpſit: qua magnitudine & figura hîc depictus eſt. Poſtea dolor capitis, reliquaque ſymptomata ceſſarunt. Vlcus quoque paulatim ſequenti medicamento curatum: ita vt pleniſsimè conualuerit, & per annos aliquot vixerit. Tandem verò iliaca paſsione correptus obijt, vt poſtea dicetur.

Sequens medicamentum naſo inſtillauimus, quo curatum fuit vlcus.

R. Aquarum plantaginis ℥ j.
Aquæ aluminoſæ &
Mellis roſacei ana ℥ ſ.
Viſci Arnogloſſæ ʒ j.
Tutiæ præparatæ,
Cornu cerui vſti & præparati
Aluminis vſti,
Lapidis Calaminaris ana ʒ j.
Miſce diligenter in mortario.

Magnitudo & figura vermis.

OB-

OBSERVATIO IX.

Mirabilis distributio venarum & arteriarum iugularium internarum.

ANno 1596. rogatus à quibusdam Medicinæ studiosis, priuatim illis dissecui caput detruncatum. Inueni distributioem venarum iugularium & arteriarum carotidum internarum obseruatu dignissimam. Quoniam maior pars earum venarum & arteriarũ quæ per duram & piam matrem sparguntur ab vtraq; capitis parte, immissis ramulis quibusdã ad venam torcular dictam constituendam, in vertice sibi inuicem coniungebantur, & constituebant prope suturam rectam vas capacitate exæquans pennam cygni, quod tùm durà tùm piâ matre obuolutum erat. Huius extremitas vna, cerebri substantiam respiciebat, nullis interiectis membranis: altera cranio tam firmiter adhærebat, vt non nisi vi auelli potuerit. Præterea cranium in ea parte vix papyrum crassitiæ æquabat, vbiq; instar ossis cribrosi perforatum. Cutis quæ extra cranium spiraculum seu caminum illum cooperiebat, flauens fuit. Hominis robustissimi caput vix vnquam dolore affectum crediderim: ita vt proculdubio ad decrepitum senium peruẽturus fuisset, nisi præuenisset eum mors violenta.

OB-

OBSERVATIO X.

Monstrosus hydrocephalos.

IN rarò contingentibus rectè hydrocephalos censetur: vt nobis in vno & altero videre contigit. Coloniæ in vico Ehrenstraß multoties inuisi puerum robustissimis parentibus natũ, cui caput in incredibilem molem excreuerat: ita vt ipsius rotunditas vlnam & quartam partem vlnæ Coloniensis, eiusdemque altitudo ab vna aure ad alteram vlnam cũ quarta parte excederet. Non autem sic natus erat: sed quum septimum mensem ætatis vix attigisset, cœperat ei caput monstrosè excrescere. Nullus præcesserat morbus: reliquum tamen corpus parùm nutriebatur. Verùm caput intra menses 30 paulatim in illam magnitudinem accreuit: ac tandem puer in soporem lethargicum incidit, nec ita multò pôst obijt, anno 1594. 19. Februarij. Cranio dissecto coram clarissimis doctissimisque IOHANNE SLOTANO, ET HENRICO PALLANTIO Medicinæ Doctoribus, inuenimus in duobus anteriorib. cerebri ventriculis aquam crystallo clariorem, ad libras Colonienses 18. Illa autem non solùm ventriculos sed & substantiam cerebri distendebat: ita vt totum cerebrum (cerebellum excipio)

cipio) in ſacculum extenderetur. Hinc fiebat, vt circunuolutiones & gyri cerebri non conſpicerentur, ſed turgerent omnia. Dura & pia matres integræ erant, atq; ita dilatatæ vt totũ cerebrum cooperirent. Cranium ſimiliter dilatatum erat, ſed paſsim membranoſum potiùs quàm oſſeum. Id adhuc in muſæo meo viſitur. Tertiùs ventriculus cum duobus anterioribus confuſus non apparebat. In quarto viſcidã quandam materiam, parua tamen quantitate, inuenimus: reliqua in cerebri baſi ſecundùm naturam erant: nec reperiebantur meatus per quos ſeroſus ille humor ad caput delatus fuerat, quantũuis accuratè diſpiceremus omnia. Deniq; cor, pulmo, diaphragma, hepar, ſtomachus, meſenterium, lien, renes, perquam ſana erant. Quapropter functiones vitales & naturales, eo ægrotante, parùm lædebantur: ita vt vix febre vnquam laborauerit: quin imò edebat, bibebat, excernebat, & dormiebat tanquam ſanus: ipſa tantùm deerat, nutricatio. Totum enim corpus (excepto capite) per exiguum & extenuatum remanſit: vt patet ex effigie, quam ad viuum domi habeo. Actionibus autem animalibus & facultatibus quæ ex cerebro prodeunt, putà ingenio, loquela, viſu, auditu, & cæteris planè deſtitutus fuit. Brachia etiã & tibias, labia, palpebras, oculos voluntariè vix mouebat, at inuoluntariè ſæpius: hoc eſt, contrahebantur & conuellebantur continuò: attamen abſq; dolore.

Cogno-

Cognoui & alium puerum Coloniæ hydrocephalo laborantem: qui ex omni parte ſanus permanſit vſq; ad tertium annum ætatis: tum demum cœpit ipſi caput accreſcere, verùm non in tantam molem. Obijt tandem ex variolis. Aperto cranio inuenta eſt aqua multa in duobus anterioribus cerebri ventriculis.

OBSERVATIO XI.

Commotio cerebri in principio neglecta, poſtmodũ grauiſsimorum ſymptomatorum cauſa fuit.

FILIVS, Domni Bernardi ab Hatzuelt Domini in Wildenberg/decennis ex alto cecidit: mox vomuit, ſanguinemque per nares & aures egeſsit: Verũ neq; loquelã, neq; ſenſum, aut motum amiſit. Quum autem nec vulnus, nec contuſio aliqua extima appareret, nec febricitaret ipſe, morbus planè neglectus eſt, nec vllum initio adhibitum remedium, capite alioqui perpetuò dolente. Poſt menſes quinque aut ſex collum relaxatũ eſt, adeò vt nullo modo caput erigere aut erectum, niſi beneficio numellæ ex pelle & xylo contextæ, continere poſſet. Poſtmodum aſthmaticus factus eſt, & relaxatis ligamentis 10.11.12. vertebrarum metaphreni, gibboſus

ſus factus eſt. Coxam quoque dextram imbecillius mouebat: ſub clauiculis ex vtraque ſterni parte atheromata conſpiciebantur. Quum circiter biennium ita cruciatus fuiſſet, & ſymptomata in peius euaderent, parentes ipſum Coloniam ad clariſsimum Dn. HENRICVM BOTTERVM Illuſtriſ. Heſsiæ Lantgrauij archiatrum adduxerunt, qui varijs adhibitis remedijs collũ in integrum, vocemque & loquelam ex parte reſtituit. Deinde exortus eſt ipſi tumor ad ſiniſtram aurem inter iugulares venas & arteriam aſperam, qui ſenſim in maximum abſceſſum auctus, quum eſſet incidendus, aliaq; chirurgica peragenda, accerſitus fui. Primo, 2, & 3. diebus vltra libras ſex materiæ eiecit, extillauitque ea quotidie copia ſatis magna. Huius euacuationis beneficio dolor capitis, omniaque ferè ſymptomata ex parte lenita ſunt: at vires in dies imminutæ. Circa 28. menſis Martij nouus incidit catharus, qui in pulmonem & ſtomachum influens, tuſsim, nauſeam, & vomitum prouocauit, ſiniſtrum latus reſolutũ fuit. Nonnulli quoq; paroxyſmi epileptici acciderunt, & vlcus in collo penitus exiccatum eſt: ita vt 6. Aprilis 1593. deceſſerit.

Præſentibus clariſsimis viris IOHANNE SLOTANO ET HENRICO PALLANTIO, Medicæ Doctoribus.

Cadauere inciſo, viſcera ſic affecta comperimus.

1. Inciſa cute in tumoribus ſub clauiculis reper-

reperta eſt copia ſatis magna puris inſtar, pultis, quæ coſtis & ſterno cariem contraxerat.

2. Cyſtis fellis prægrandis, & inteſtinum duodenum vbique humore bilioſo refertum.

3. Hepar ſcirrhoſum & obſtructum.

4. Pulmo vbique pituitoſis & viſcidis humoribus oppletus.

5. Lapides quàm plurimi ex gypſea materia concreti, & cyſti incluſi proximè cor, nimirum in ea parte, qua arteria aorta ex corde prodit, & ramos ſuos verſus iugulum mittit: quorũ vnus magnitudinem nucis ſuperabat: reliqui parui. Adhærebant autem non tantũ arteriæ aortæ & ipſius ramis qui iugulum petunt, verumetiam aſperæ arteriæ, & ſiniſtro recurrenti neruo. Ex quibus facilè colligitur, quibus cauſis vocem & loquelam ex parte amiſiſſet.

6. Capite aperto, lapidem ex ſimili materia concretum & membrana incluſum in poſteriore parte capitis ſub ſutura lambdoide inter duram & piam matrem inuenimus adeò adhærentem duræ matri, vt non niſi violenter auelli poſſet.

7. In tribus cerebri ventriculis, hoc eſt, in duobus anticis & medio, vltra libras duas aquæ limpidæ reperimus.

8. Vlcus in collo tum ad aſperam arteriam, tum etiam ad os baſilare, & foramen quo ſpinalis medulla vertebras ingreditur, penetrabat: ita vt materia ex vlcere manans tum ex pectore, tum ex capite confluxiſſe intelligeretur.

retur. Verùm propter anguſtias viarum ſubtilior pars effluxerat: craſſa autem in lapides concreta erat, quales prope cor viſebantur.

OBSERVATIO XII.

Cerebri concuſsiones & quidem grauiſsimæ curatæ.

COmmotio cerebri rectè in morbis acutis numeratur. Verùm initio adhibitis idoneis remedijs multoties curatá, tum ex doctorum virorum ſcriptis, tum ex ſequentibus intelligitur exemplis.

1. Equiſo, Generoſi Viri Domini Herſt ſatrapæ in Lunſdorf Duſſeldorpiæ, ad dextram partem capitis percuſſus in terram concidit, euomuit: mox loquelam amiſit, & cruorem per nares & aures eiecit. Eum in diuerſorium delatum COSMVS SLOTANVS Illuſtriſsimi Iuliacenſium, Cliuenſium, &c. principis archichirurgus adhibitus, varijs remedijs ſanauit eum: loquela quoq; & mens amiſſa paucis pòſt diebus illi redijt.

2. Herman Kikup venator Generoſi Domini à Velbruch in Harrad ex arbore in congelatam terram lapſus mox euomuit, & ſanguinem per nares, aures, & palatum eiecit, loquelam amiſit: fuitque ad vndecimum ferè

diem sine sensu & motu quasi apoplecticꝰ, febricitans vehementer. Vocatus crines abrasi, & caput oleo rosaceo & myrtillorum inunxi, venam brachij secui: clysteres acres inieci, aliaque quamplurima remedia adhibui, quæ hîc breuitati studens omitto. Tandem diuino fauore, & mea diligentia, stupentibus spectatoribus, conualuit.

3. Puerum grauissima cerebri concussione laborantem cum peritissimo chirurgo IOHANNE GRIFFONIO curaui. Varijs remedijs capiti additis, exortus est tandem tumor insignis sub aure, quo inciso maxima puris & sanguinis coagulati copia effluxit: atque sic puer conualuit.

OBSERVATIO XIII.

Læso cerebro, aut etiam portiunculâ eius amissâ, non ex necessitate mortem consequi.

PVTANT nonnulli cerebro læso, aut etiam ipsius tunicis, mortem necessariò consequi, ex Hippocratis authoritate, qui sic scriptum reliquit. Vesica discissa, aut cerebro, aut corde, aut septo transuerso, aut aliquo ex tenuioribus intestinis, aut ventriculo, aut iecore, lethale est. Sed hoc (lethale) teste

Hip. Aph. 18. sect. 6.

teste Galeno Hippocrates, aliâs vsurpauit, ceu mortem necessariam inferens, aliâs ceu periculosum. Cerebri certè quidem vulnus, nisi profundum & ad ventriculos vsque penetrans, non ex necessitate mortem inferre testatur Galenus, commentario ad superiorem illum Aphor. Id quod & nobis sæpius obseruare contigit, idque sequentibus confirmo exemplis.

EXEMPLVM I.

ANTE annos decem & amplius quum darem operam prædicto præstantissimo Archichirurgo COSMO SLOTANO, missus ab eo in oppidum Langenberg 8. Septembris 1581. Vt ibi curarem varios ægrotos: Vocatus fui à quodam rustico Iohanne Horstman prope Hattingen, vt ipsius inuiserem sororem, quæ vulnus contusum in dextro osse bregmatis cum fractura & impressione cranij acceperat. Euomuit mox ab initio biliosum humorem, & cibum indigestum, sinistrum latus resolutum est: in dextro autem convulsiones patiebatur. Abrasis crinibus fragmenta aliqua cranij & portiunculam ad instat fabæ ex cerebri substantia digitis extraxi. Altero die aduenit Slotanus, qui dilatato vulnere denuo extrahit fragmenta quædam ossis, & portiunculam ipsius cerebri ad nucis auellanæ magnitudinem. Postea aliquoties ipsemet Slotanus me præsente de

cerebri ſubſtantia detraxit: & tamen conualuit pleniſsimè.

EXEMPLVM II.

ANNO 1596. acceſsit ad me puella cum inſigni tumore ad dextram ſincipitis partem, in concurſu futuræ rectæ & coronalis. Cauſam exquirenti reſpondit ſe ante ſex hebdomadas in lapidem impegiſſe. At quum nec vomitus, nec dolor febriſue adfuiſſet aut adeſſet, non ſuſpicabar cranium, multò minùs cerebrum, læſum fuiſſe. Tumore tamen inciſo maxima effluxit puris quantitas: poſtea ſtylo deprehendi inſignem cranij fracturam: vnde ſubeſſe periculum animaduertens, medicum accerſendum ſuaſi. Perendie quum aduocatus eſſet clariſsimus D. IANVS ANTONIVS SARACENVS medicus Regius, cutem decuſſaui, extraxiq́; fragmenta quamplurima cranij: ita vt cerebrum ad taleri latitudinem denudatum conſpiceretur. Tunicæ enim planè corruptæ erant, quarum particulas quaſdam præſente medico SARACENO extraxi. Tribus hebdomadibus fermè quotidie portiones aliquas ex cerebri ſubſtantia abſtuli, natura ipſa expellente: ita vt pars illa valde concaua conſpiceretur. Nihilominus tamen cerebri motus egregiè apparebat: vt de cerebri motu nihil quicquam dubitandum ſit. Mouetur enim cerebrum, non membranæ tantùm. Tandem

verò

verò exorta ſunt ex ipſo cerebro denudato & carente membranis tubercula carnoſa lentiũ inſtar, quæ ſenſim aucta ſe inuicem coniungebant, & tegumentum carnoſum & ſatis ſolidum procreabant, cuius beneficio concauitas impleta & cerebrum tectum fuit: ſicque priſtinam ſanitatem puella breui recuperatura videbatur. Nihilominus quum aliò me negotia vocarent, neglectâ, vt veriſimile eſt, curatione, ipſam poſt ſemeſtre obijſſe intellexi. Sed illud notandum, quandiu illam curaui, nullum ſuperueniſſe dolorem, febrem, aliudue ſymptoma: ita vt domeſtica ſua curaret, quaſi planè valens, ſtupentibus omnibus ijs qui curationi interdum intererant. In quibus præcipuè fuerunt clariſsimi ac reuerendi viri D. AMANDVS POLANVS S. S. Theologiæ Doctor & in inclyta Baſilienſium Academia Profeſſor celeberrimus. HERMANNVS LIGNARIDVS S. S. Theologiæ Doctor, & in Schola Bernenſi Profeſſor præſtantiſsimus; IANVS ANTONIVS SARACENVS philoſophus eximius & medicus Regius. Dominus GEORGIVS IENISCHIVS illuſtriſsimi VVENCESLAI à ZEROTIN Medicus: præterea ANTONIVS MACÆVS pharmacopœus, & multi alij, qui non immeritò illius caſus admiratione tenebantur.

EXEMPLVM III.

DVm hæc curabatur, vocatus fui vnà cũ clarisſimo D. IANO ANTONIO SARACENO in Sabaudiæ vicum quendam ad rusticum, qui exigui vulneris contusi occasione supra dextrum os bregmatis maxima fractura cranij laborabat: vnde febricitabat vehementer, & delirabat, sinistro simul latere resoluto. Cute ad Y figuram iuxta cranij fracturam incisâ, statim tria fragmenta ossis satis magna digitis extraxi. Inueni quoque in vulnere portionem cerebri ad nucis magnitudinem. Chirurgus eius prior (agebatur enim quintus dies) quum id vidisset, aiebat se desperare de salute. Verùm admonitus cerebri vulnera interdum curari, nobis promisit summam se adhibiturum diligentiam. Nos omnia ad morbum & symptomata eius præcepimus. Cessauit febris & delirium: latus paralysi laborans restitutum fuit.

Verùm quum reliqua fragmenta cranij essent extrahenda, & chirurgus ipsius propter imperitiam id negligeret, post hebdomadas aliquot in febrim aliaq; symptomata recidit, & paucis pòst diebus è vita decesſit, adeoque meræ Chirurgi negligentiæ pœnas tulit. Si enim fragmenta ossis vti decuit extracta fuissent, proculdubio plenisſimè sanus euasisset.

EXEMPLVM IV.

SVPERIORI anno 1604. menſe Octobri, hîc Paterniaci Lauſannenſem 30 annos natum curandum habui, cui acie gladij Heluetici dextrum bregma reciſum, & in ipſam ſubſtantiam cerebri vſque, impreſſum fuit, cum ſiniſtri brachij reſolutione, aliiſque grauioribus ſymptomatibus. Fragmenta quâmplurima cranij extraxi. Tandem Dei beneficio priſtinæ ſanitati reſtitutus fuit, non ſine admiratione multorum, qui huic curationi interfuere. Inter quos fuit Reuerendus ac doctiſsimus Dn. NATHANAEL CHAMBVTVS verbi diuini miniſter.

Vulnerati nunquam ſunt relinquendi ſine auxilio.

Exempla hæc in gratiam tyronum Chirurgorum recenſere placuit, quos adhortor ne vnquam de ſanitate ægri, quantumuis morbus magnus fuerit, ac prima fronte incurabilis videatur, deſperent, quemadmodum chirurgus ille, cuius in proximo præcedente exemplo, mentio facta fuit, de ſalute ægri ſui deſperabat. Poſita itaque fiducia in Dei omnipotentia (facta tamen priùs prognoſticatione & proteſtatione coram conſanguineis & adſtantibus de manifeſto periculo) curationem aggredi, omnemque diligentiam adhibere debet chirurgus. Nec impio illo dicto DESPERATOS NON OPORTET ATTINGERE, ab officio ſuo auocari. Sæpiſsimè enim in morbis contingunt mul-

ta, quæ antiquos latuerunt; Et quorum ratio nulla reddi poteſt: vt Reuerendus & Clariſſimus Dn. D. ANTONIVS FAYVS, philoſophicarum & medicarum rerum doctiſsimus, & apud Geneuenſes S. S. Theologiæ Profeſſor celeberrimus, in quodam epigrammate, mihi non ita pridem communicato eleganter cecinit; quod exemplum, quia ad noſtrum propoſitum facit, hîc ſubijcere viſum eſt.

Ad illud Auerrois, MONSTRA IN MORBIS FIVNT.

ANTONIVS FAYVS.

Non audita loquor, narranti credite, vidi
His oculis, tetigi non dubitante manu.
Acer erat iuuenis, medio cui vulnus adactum
Eſt capiti; Cerebri parſq; reciſa fuit.
Ille tamen viuit. Si credas arte Melampi
Id factum, peccas; hîc medicina ſilet.
Monſtra ſed in morbis Arabum flos ille ſophorũ
Quod fieri dixit, re patet ipſe palàm.

OBSERVATIO XIV.

Ex fungo malè curato mors.

COSMAS SLOTANVS Chirurgus præſtantiſsimus, Iuuenem nobili familiâ natum, cui cranium fractum, portioq́ue eius quædam exempta fuit, vnde fungus exortus, curandum habuit. Ille, ab omni propemodum periculo leuato ægro, & ſedatis ſymptomatibus, à curatione continuãda deſiſtere coactus fuit, quôd aulam principis ſui ſequeretur. Barbitonſor, cui cura erat demandata, contempto conſilio & medicamentis SLOTANI, nullaq́ue habita ratione loci affecti, puluerem aluminis & vitrioli vſti inſperſit fungo. Inde exortis ſtatim dolore vehementiſsimo, febre acutiſsima, delirio, & inflammatione, paucis pôſt diebus mors ſubſequuta eſt.

OBSERVATIO XV.

Legitima fũngi curatio.

ANno 1601. 9. Februarij D. FRANCISCI CROSERANI Luſtriacenſis patricij ac tribuni filius, Petrus

nomine, 14. annos natus, vulnus ex casu lapidis, ex alto diruti (cuius pōdus librarum duodecim cum vncijs decem) in dextro bregmate cum insigni cranij fractione accepit. Ego ad curationem vocatus, puerum inuenio sine loquela, visu, auditu, &c, vt breuiter dicam, semianimem. Vomitus aderat vehemens, & cōtinuus, & sanguinem eijciebat, tum per os, & nares, tum etiam per aures. Abrasis crinibus dilatoque vulnere impressum cranium altius in substantiam cerebri, & duram matrem disruptam, conspiciebatur. Exemptis eadem nocte cranij fragmentis, curationem aggredior, prout necessitas urgebat. Et quamuis grauissima adessent symptomata, ita vt de recuperanda sanitate parū superesset spei, tandem nihilominus paulatim & ante vigesimū diem morbi ex toto fere remiserunt. Pars quoque duræ matres ab inpresso cranio disrupta, sensim naturæ & medicamentorum beneficio frustratim excidit, ita vt sperabamus iam procul abesse à periculo. Sed elapso vigesimo die morbi, ecce nouum malum, exortus enim est è vulnere fungus insignis qui intra viginti quatuor horas ita excreuit, vt magnitudine oui gallinacei extra cranium emineret, quem diuino fauore infra scriptis medicamentis feliciter persanaui.

Libra autē illo in loco continet vncias sedecim.

In principio singulis, deinde alternis, ac tandem tertio quoq; die, sequens enema inieci.

R. Radi-

℞. Radicum & foliorum altheæ,
Maluarum,
Parietariæ,
Mercurialis,
Florum Chamomill.
Meliloti,
Florum & foliorum betonicæ ana M. ſ.
Semin. fœnigræci,
Lini,
Aniſi ana ℥ ſ.
Coquantur in aqua ad conſumptionem tertiæ partis, in ℔. j. colaturæ diſſolue benedictæ Laxat. Et hieræ picræ compoſitæ ana ʒ iij. vitellum oui, ſalis p. j. Ol. Chamomillæ ℥ ij. Miſce fiat enema. Bis verò in die fomentationem ſequentem vulneri applicui.

℞. Foliorum & florum betonicæ,
Saluiæ,
Chamomill.
Meliloti,
Roſarum
Summitatum maioranæ
Roriſmarini ana M. j.
Sem. aniſi &
Fœnigræci ana ℥ j.

Incidantur & contundantur pro fotu. Harum herbarum q. ſ. indatur ſacculo eius magnitudinis, vt mediam fere partem capitis cooperiat; qui filo intertextus, coquatur in vini & aquæ communis ana partibus æqualibus, & applicetur calidè. Poſt fotum diligenter ab-

abstergendum est caput linteis calidis, deinde sequentem puluerem insperſi fungo atque toti vulneri.

R. Radicum gariophillat.
Angelicæ,
Calami aromatici an ℥ ſ.
Rad. ariſt. rotund.
Iridis Florent.
Ligni guaiaci ana ℥ ij.
Florum ſaluiæ
Summitatum maioran &
Roriſmarini ana p. j. fiat omnium puluis tenuiſsimus. Deinde ſequens emplaſtrum applicui.

R. Emplaſt. de betonica ℥ iiij.
Gummi elemi diſſoluti in oleo roſaceo ℥ j.
Puluer. roſarum
Myrtillorum ana ℥ j.
Maſticis,
Calami aromatici ana ℥ j. ſ.
Cum ſ. q. ol. roſacei fiat emplaſtrum.

His fungus paulatim & intra quatuordecim dies ſubſidit. Oſsicula quoq; quæ cum alijs primâ nocte extrahi non potuerant exierunt; ita vt intra hebdomadas decem pleniſsimè conualeſceret.

Frag-

Fragmentorum cranij prima nocte extractorum delineatio.

His coniunctis fragmentis, latitudo exempti cranij facilè apparet. At quamuis fractio & ex-

& exemptio cranij magna esset. Nihilominus tandem cicatrice obductum fuit vulnus: sed motus cerebri diu nobis perspicuus fuit: cute enim & portione aliqua carnis tantummodo obtegebatur. Ne autem aliqua occasione externa facilè læderetur cerebrum, laminam cupream adaptari curaui, quæ annexa pileo, partem illam capitis obtegebat. Nunc verò quia natura paulatim foramen cranij callo quodam obduxit, motus ille cerebri non amplius persentitur. Viuit, & optime valet corpore adolescens ille, ad hanc vsque diem 19. Martij Anno 1605. quò hæc scripsi. Ingenio quoque ad studia aliaque aptissimus est.

ANNOTATIO.

Vnde fungus nascatur & qd sit.

QVemadmodum in stirpibus arborum humores semiputridi per corticem extuberantes in fungos coalescunt: sic fràcta exemptaque portione aliqua cranij, ac dura matre læsa, statim humores cerebri circa plagam affluunt, qui siue ossis (vt Alexander Aphrodisæus voluit) siue aeris frigiditate condensati, instar fungi concrescunt, atque interdum adeò intumescunt, vt extra cranium emineant. Affectus autem ille Galeno fungus à similitudine appellatur: est enim caro mollis, leuis, pallida, & spongio-

li. 1. de locis Aff. & 3. Epidem.

giosa: quæ quidem citò excrescit, lento verò pede retrocedit. Potest & ex flatu procreari. Si enim calor cerebri imbecillus factus, in materiam, quæ circa vulnus collecta est, aliquid agere intendit, flatum procreat: qui quum per tenuem menyngem expirare nequeat, eam in altum eleuat. Obseruaui enim hactenus in his, qui fungis affecti mihi occurrerunt, tenuem menyngem vt plurimum integram, crassam autem disruptam fuisse. Crassa enim rupta factaque digestione vulneris, natura statim incipit carnem supra tenuem menyngem generare, quæ loco tegumenti incũbit, ne ex aeris iniuria nocumentum contrahat. Si namque humores copiosè, aut flatus circa plagam colliguntur, tenuem membranam simul cum adnata carne facilè ad instar fungi in altum eleuant. In nostro verò iam commemorato ægro, & crassa & tenuis meninx vulneratæ fuerunt.

OBSERVATIO XVI.

Pus fœtidißimum, & vermes ad duram matrem reperti.

CÆSO sub Canicula anni 1587. Heluetiorum exercitu apud Delphinates, venit nobis ad manus ex numero vulneratorum iuuenis robuſtus, & bono habitu, at capite ſauciatus, hunc in modum. Secta illi fuerat pars oſsis parietalis circiter palmam lata: hæc autem cuti muſculoſæ adhæſerat, ſuoque loco erat reddita: quin & ſanguinis & pilorum interuentu concreuerat, veluti cruſta, quæ totam illam partem contegens, impedierat quo minus vlla materia ſex diebus totis ab accepto vulnere promanaret. Porrò abraſis crinibus, apertoque vulnere, inuenta eſt inter partem oſsis ſeparati & duram matrem plurima materies graue olens, ſimul & oſsium tenuia aliquot fragmenta: Pręterea, quod maius eſt, vermes grandiuſculi quatuor aut quinque. Inſuper & dura mater denigrata & infecta erat putredine tamdiu inſidente. Æger nihilominus conualuit clariſsimi IANI ANTONII SARACENI Medici Regij conſilio, & IOHANNIS GRIFFONII Chirurgi longè peritiſſimi operâ atque induſtriâ: quibus & ego interfui.

terſui. Quibus autem putredo hæc cohibita fuerit, petat lector ex Tractatu meo de Gangræna.

OBSERVATIO XVII.

Iuuenis, cui caput vulneratum & cranium fractum, ex ſola ira in febrim recidit & moritur.

IVVENIS quindecim annos natus, vulnus contuſum cum cranij fractione circa bregma accepit. Primo apparatu vulnere dilatato, & deinde oſsiculis extractis ad ſupurationem feliciter perduximus vulnꝰ, omniaque ſymptomata remiſſa ſunt. Elapſo verò decimo quarto die, quum adoleſcens alius (qui circa lectum ludebat) ipſum ad iram prouocaſſet, recidit in febrem & phreneſin, ita vt quarto pòſt die è vita deceſſerit. Cranio aperto coram clariſsimo viro D. D. MARCO OFFREDO philoſopho & medico celeberrimo, inuenimus cerebri membranas vndique inflammatas, ac tum venas tum arterias omnes ſanguine turgeſcentes.

OBSERVATIO XIIX.

Ex animi quadam commotione vehementi, arteria nuper vulnerata, postmodum autem penè sanata, denuo magno cum periculo rupta est.

INCIDIT in manus meas homo quadragenarius robustissimus, naturâ biliosus & iracundus, cui vulnerato capite ramus sinister soporalis arteriæ, desuper musculo crotaphito incisus fuerat. Sanguine primo apparatu puluere meo restricto, vulnus ad digestionem perduxi. Quinto verò die morbi, quum ex propinquis quidam, qui vulnus inflixerat, ex improuiso in cubiculum ingrederetur, vulneratus inscius aduentus, ex ipsius aspectu adeò perturbatus est, vt denuo rupta sit arteria, adeoq; sequuta hæmorrhagia, quæ vix restingui potuerit: conualuit tamen penitus.

Tract. de Gang. c. 15.

ANNOTATIO.

Quum ex cunctis animi perturbationibus nulla tum sanis tum inprimis ægris sit periculosior irâ, moneat Chirurgus ægrotos suos, vt summo studio sibi ab ea caueant. Est enim ira, omnium perturbationum atrocissima & fœcun-

Ira quàm sit ægris periculosa.

fœcundiſsima infinitorum malorum mater: quæ naturam hominis in turculentam commutat feram. In pectoribus humanis graues excitat fluctus, caloris iuxta cor eſt vti quidam feruor: vbi is per totum corpus diſpergitur, ſolet febris ſuccendi eaque acuta, vt alibi Galenus teſtatur; ſanguinem item concitat in venis. Cerebrum concutit, neruos conuellit, humores exagitat, calorem labefactat innatum, cuius veluti feruor eſſe videtur, teſte Galeno.

Gal lib. de cauſ. morb. De placit. Hipp. & Plat. l. 3. De ſanit. tuen. l. 6.

Hominem doctum & eruditum cognoui, qui facilè (vt ſæpius ipſe vidi) ex ira in febrim vt plurimum ephemeram nonnunquam & in tertianam incidebat, non ſine magno periculo.

Obſeruatio

Matronam item honeſtiſsimam & piam cognoui Duſſeldorpiæ, quæ adeò à pharmacis abhorrebat, vt mannam aut ſyrupum roſaceum vix potuerit ſumere. Contrà, tali naturæ beneficio erat prædita, vt ex minima etiam animi perturbatione, præcipuè ex ira, aluus adeò ſubduceretur, ac ſi pharmacum quantumuis efficax ſumpſiſſet.

OBSERVATIO XIX.

Iuuenis vulnere capitis cum fractura cranij laborans & penè ſanatus ex vſu venereo incidit in febrem, inde moritur.

Ægrotis fugienda venus.

IVVENIS robuſtus & bilioſus baculo vulnus ad ſiniſtrum bregma cum oſsis fractione recepit: Ego aduocatus dilataui vulnus, & ad digeſtionem perduxi, dolorem ſedaui, fragmenta item cranij ex percuſsione facta extraxi. Vulnus deinde mundificatum carne oppleui. Quum autem iam ſpacio quinque hebdomadarum tractaſſem vulnus, ac omnia ſymptomata planè eſſent remiſſa, & vulnus penè cicatrice obductum, cum ſcorto rem habuit. Itaque paucas poſt horas recidit in febrim, ac dolorem capitis vehementiorem quàm antea. Latus item oppoſitum reſolutum eſt, brachium verò lateris ægrotantis ſpaſmo correptum, ſymptomata ingraueſcentia ſingulis momentis ac nullis cedentia remedijs quarto tandem die miſerum hunc libidinoſum extinxerunt.

OBSERVATIO XX.

Puer vulnere capitis, & cranij fractione laborans, ex tumultu & strepitu nimio grauißimis symptomatis conflictatus tandem moritur.

QVANTVM ira, timor, apprehensio, concubitusque capite vulneratis noceat, ex superioribus cōstat. Quàm verò itidem periculosum sit tumultuosè quippiam circa vulneratus agere, iam tyronibus Chirurgis exemplo demonstrabo. Tractaui cum COSMO SLOTANO Chirurgo præstantissimo puerum 14 annorum, cui bregma ex vulnere contuso fractum fuit. Extraximus ossicula quamplurima, febrem extinximus, dolorem reliquaque symptomata compescuimus. Patri autem istius pueri, quòd oenopola esset, prohibuimus ne permitteret pulsare tympanum, tubas, aliaúe eiusmodi instrumēta in domo sua. At pater neglectis admonitionibus nostris permisit pulsari tympanum & fistulam prope cubiculum decumbentis, & saltare rusticos vsque ad mediam noctem. Postridie inuenimus ægrum acutissima febre, delirio, spasmo, nausea, alijs-

Tumultus noxius ægrotis.

que peſsimis ſymptomatibus laborantem: propter quæ quarto die è vita deceſsit. Pater huius rei cauſa ad magiſtratum delatus, grauiter, nec iniuriâ, mulctatus fuit.

OBSERVATIO XXI.

Virgo nobilis neglecto paruo vulnere in capite, moritur.

VIRGO nobilis, quum in choreis incaluiſſet, & capite in poſtem cecidiſſet, vulnuſculum in vertice contraxit, vbi cutis vix læſa fuit. Illa, quia neque dolorem neque inflammationem ſentiebat, primo & ſecũdo die vulnus (aut potiùs contuſionem) planè neglexit. Tertio die incœpit parùm dolere; quapropter barbitonſorem accerſiuit: qui raſis crinibus cutem vix læſam animaduertens, virginem irridebat. Quarto verò, capitis grauitate & febriculâ correpta eſt. Ego ſexto die morbi ad ipſam vocatus, comperi ipſam delirantem, faciem & oculos inflammatos, & linguam aridam: ita vt ſequenti die è vita deceſſerit. Aperto capite, ſanguinem ſub cranio collectum & cerebri membranas inflammatione correptas inuenimus: craniũ tamen nequaquam læſum fuit. Hinc perſpicuum fit vulnera capitis, quantumuis minima, præcipuè quæ circa ſuturas occurrunt nõ

eſſe

esse negligenda. Infiniti enim ramuli venarum & arteriarũ ex vna & altera parte membranarum cerebri circa suturas concurrunt, & suturis inseruntur, quorum beneficio cerebrum cranio alligatur, & suspenditur. Quapropter contusiones ea in parte facilè ad cerebri membranas magno cum ægrotantium periculo extenduntur.

OBSERVATIO XXII.

Actus venereus in neruorum vulneribus periculosus.

MVLTOTIES contingit vulneratos spasmo & morte corripi: cuius occasio vel causa Medico incognita est. Quomodo autem id fieri possit, sequenti historia nobilis cuiusdã (cui COSMVS SLOTANVS peritissimus Chirurgus Valentiæ læuam amputarat ex ictu sclopeti inflicto contusam) apparebit. Ægrotanti iuueni voluptatibus dedito disertè interdictũ erat ab vxoris cõgressu: At is vulnere propemodũ persanato & sedatis symptomatis omnib. eam interpellauit, qua renuente propter seria SLOTANI monita, ipse emisit sperma citra coitum: atque hinc recidit, ꝓtin⁹ in febrim, deliria, spasmos, aliaq; grauiora symptomata, tãdẽq; obijt quarto post die. Ex his intelligim⁹ quam infesta sit

venus neruis & neruorum vulneribus, æquè ac capitis & articulorum affectibus. At quidni actus venereus neruos exagitaret atque periculosa accidentia excitaret? Vidi enim ex risu vehementi in neruis sauciatis symptomata periculosissima nasci, vt ex sequenti obseruatione videre est.

OBSERVATIO XXIII.

Risus in vulneribus neruorum periculosus.

ANNO 1601, 14. Aprilis nobilissimo viro IMBERTO à DIESBACH Domino S. Christophori, sinistra manus ictu sclopeteo adeò fracta & contusa fuit, vt pollex vsq; ad carpum planè separatus, metacarpus quoq; adeò fractus & contusus fuit, vt ossa quàmplurima metacarpi eximere cogerer: &, vt verbo dicam, tota manus nerui & ossa adeò lacerata & quassata fuerunt, vt ad eam conseruandam parum superesset spei: fuit nihilominus Dei beneficio ita restituta, vt ne digitum quidem amiserit. Quum verò statim ab initio summo studio in hoc incumberem vt dolores repellerem, & partim læsam ab inflãmatione & à fluxu humorum vindicarem, curatio tam feliciter successit vt minimũ doloris senserit, febris & inquietudines ferè nullæ su-

læ ſupervenerint. Porrò quarto die morbi, quum quidam ex adſtantibus iocaretur, & ridiculoſam hiſtoriam quandam narraret, Nob. vulneratus nobiſcum quoque ad riſum excitatus fuit. Hinc ſtatim exortus eſt dolor adeò grauis per totum brachium vſq; ad nucham, vt ſpatio 24 horarum de conuulſione periclitaretur. Sequentibus verò adhibitis remedijs paulatim ſedatus eſt dolor, & in priſtinum ſtatum reſtitutum eſt brachium.

R. Radicum & foliorum Altheæ,
Maluarum,
Violarum,
Brancæ vrſinæ,
Florum meliloti,
Betonicæ,
Primulæ Veris,
Saluiæ ana M. j.
Sem. fœnigræci,
Lini ana ℥ j.

Incidantur, contundantur, & coquantur in aqua ad conſumptionem tertiæ partis. In ea decoctione madefacta linteamina calidè applicui toti brachio: poſtea totum brachium & nucham ſequenti linimento inungebam,

R. Ol. Lumbricorum
Vulpini
Axungiæ humanæ ana ℥ j.
Succi lumbricorum ℥ ſ.

Miſce fiat linimentum. His remedijs ſedatus eſt dolor: poſtea curatio feliciter progreſſa eſt.

Anno 1603. menſe Aprili ſimilis ferè caſus accidit Claudio Dodino ciui Paterniacenſi. Is vulneratus in brachio & carpo dextro, vbi nerui nonnulli quartæ & quintæ partis colli læſi fuerant, ex riſu in maximos incidit dolores & convulſionis periculum, ita quidem vt ea nocte nulla quiete frui potuerit. Inuncto brachio ſuperiori vnguento ſedatus eſt dolor.

ANNOTATIO.

Riſus immoderatus vulneratis noxius.

Riſum eſſe affectionem cordis, ac ridendo cor ipſum, & per conſequens pericardium magno cum impetu moueri, atq; ex vna in alteram partem ferri cõtrahiq;, Eximius & ſummus ille Philoſophus ac Medicus LAVRENTIVS IOVBERTVS teſtatur, & experientia docet. Ac quia pericardium mediaſtino & diaphragmati alligatur, vt in riſu violento, ipſum quoque diaphragma violenter moueatur neceſſe eſt. Porrò quia diaphragma lumborum vertebris, ac notarum coſtarum extremitatibus, atque inferiori ſterno & xiphoidis cartilagini alligatur, præterea inferiore ſua parte peritonæo, ſuperiori verò pleura inueſtita eſt membranis, fit vt in riſu violento, tum abdominis, tum pręcipuè pectorales muſculi ſimul moueantur atq; contrahantur. In eo autem motu violento diaphragmatis & muſculorum pectoralium, concutiuntur & agitãtur quoq; muſculi, brachia mouentes. In primis autem muſculus brachium pectori adducens & brachium attollens, tum etiam nerui omnes

qui

qui ijs intertexti ſunt, & tendones ex ijs prodeuntes, ſimul contrahuntur atq; agitantur. Hinc fit vt violenter ridentes brachia pectori imponant.

Ac quia muſculi collum & caput mouentes partim ab oſſe pectoris & clauiculis, partim verò à vertebris pectoris oriuntur, neceſſe eſt, vt in violento riſu & agitatione diaphragmatis & muſculorum pectoralium caput ſimul moueatur. Hinc fit vt violenter ridentes caput inclinent, iam retro & mox in dextram aut ſiniſtrum humerum proijciant.

Inter crurum & abdominis muſculos magnus quoque eſt conſenſus, ideoq́ue violenter ridentes ſe incuruare coguntur: quum enim abdominis muſculi ex eleuatione violenta diaphragmatis in altum trahuntur, muſculi crurum, venæ, arteriæ & nerui qui illis intertexti ſunt, ſequantur neceſſe eſt. Hinc perſpicuum fit riſum in omnibus vulneribus (magnis ſcilicet) periculoſum eſſe, ac in neruis vulneratis dolores acerrimos & conuulſiones, in venis, & arterijs hæmorrhagiam excitare. Monitos igitur velim Chirurgos & adſtantes ne vulneratos facetijs & iocis ad riſum prouocent immoderatum.

OBSERVATIO XXIV.

Ex sternutatione neruorum opticorum obstructio, & ex hac cœcitas consequuta.

Sternutatio visui noxia.

ADOLESCENS 14 annos natus & phlegmatici habitus cum æquali sponsionem fecit, posse se sternutare ad libitum, imò etiam centies. Deposito pignore cœpit ex immodica titillatione irritatis naribus sternutare circiter centies & ampliùs. Ex in protinus correptus est dolore capitis & hebetatione visus, qui etiam sequenti die deperditus fuit, citra tamen inflammationem oculorum aut febrim. Conuocatis mecum clarissimis doctissimisq; viris IANO ANTONIO SARACENO ET ANDREA BONETO, decretum est vt purgato corpore setaceum adhiberetur collo, vti & scapulis cucurbitulæ: atque his vsus reuulsionibus, visum paucos post dies recepit. Hinc apparet quantùm hallucinentur, qui in neruorum obstructione alijsque morbis oculorum errhina & sternutatoria præcipiunt & adhibent. Materia enim quæ à vehementi motu ex cerebri ventriculis ad nares trahitur, & circa os cribrosum accumulatur, transiens prope neruos opticos, ratione propinquitatis eos magis magisque obstruit. Obijcitur, purgationem vniuer-

vniuersalem præmittendam errhinis: sed nũquam ita potest exonerari cerebrum, quin tantum materiæ supersit, quantum ad hanc exiguam neruorum opticorum capacitatem obstruendam satis sit.

OBSERVATIO XXV.

Ex cicatricis ad pupillam extirpatione grauißima symptomata.

NOBILIS puella ita laborabat variolis vt & cornea vnius oculi afficeretur pustulis: ex his relicta est cicatrix ad canthum maiorem, instar vngulæ quæ Græcis pterygion dicitur. Consuluerunt me parẽtes: sed quum responderem nihil hîc me posse præstare, adhibuerunt empiricum, qui negauit cicatricem esse, sed concretam materiam dixit in superficie corneæ, quam se facillimè & sine periculo abstrahere posse audacter affirmauit. Parentes confisi filiam ipsi commiserunt: at ipse admotâ manu dilacerauit corneam. Inde dolores vehementissimi, inflammatio, febris, aliaque grauiora symptomata. Tandemque humores omnes exciderunt: vnde tunicæ contractæ sunt, & oculus planè clausus. Honestissimam matronam Coloniæ in vico nouo, Im Korb, noui, quæ in pueritia, vt ipsa retulit sæpe, laborauerat variolis: vnde

etiam cicatricem pupillæ contraxerat. Eam empiricus sibi commissam, nõ manu, sed medicamentis erodentibus se curaturum promittebat: sed incidit & illa in grauiora symptomata: quippe effluxerunt humores, contractæ sunt tunicæ: inde oculus tota vita clausus.

OBSERVATIO XXVI.

Adolescens oculo perforato visum recipit.

QVINDECIM annorum adolescentem sutoris cuiusdam filium Geneuæ in vico diuæ Mariæ cum Domino IOHANNE GRIFFONIO Chirurgo præstantissimo curaui, circa annum 1587, cui acus sutoria perforauerat adnatam membranam prope Iridem: hinc factum vt humor aqueus statim effluxerit, & adolescens illicò visum planè amiserit. Oculo imposuimus in primo apparatu albumen oui cum aqua rosacea, & nonnihil croci: fronti autem defensiuum ex bolo Armeno, terra sigillata cum oleo rosaceo paucaq; cera & aceto in formam vnguenti redactum, atque iniecimus statim enema. Sequenti die catharticum exhibuimus & anodynis ad septimum vsque & ampliùs vulnus tractauimus. Deinde collyrio exa-

ex aqua euphrasiæ, ſaccharo, & tuthia præparata cicatricem induximus. His curatus fuit nullo ſuperueniente ſymptomate: haud multo poſt curationem viſum quoque recepit. DODONÆVS in ſuis obſeruationibus ſimile aliquid refert.

Anno 1597. curaui filium MATTHÆI BARBOTTI ciuis & mercatoris Lauſannenſis: cui, infixâ ſagittâ, perforata fuit cornea, qua parte conſpicitur Iris. Effluxit nonnihil humoris aquei, vnde contracta eſt cornea, & puer protinus viſum amiſit. Vulnus curaui ad modum ſuprà dictum: puer hic quoq; non multò pòſt viſum recepit.

ANNOTATIO.

Omnino hic ægrotis cryſtallinus humor compunctus non fuit: eſt enim ille humor præcipuum inſtrumentum viſus, ac ſuâ propriâ continetur membranâ Arachnoide: qua dilaceratâ, ampliùs humor cryſtallinus officium facere nequit. Effluxit antem in his aqueus tantùm humor, quem natura in anteriorem partem inter vueam tunicam (quo loco duplicatur & inuertitur) & corneam locauit. Atque hîc quum ſit excrementum quod exudauit ex venulis illis, quæ in vuea tunica conſpiciuntur, & circa locum humoris aquei terminantur, aliquando renaſcitur, præcipuè in pueris, vt etiam eximius Anatomicus REALDVS COLVMBVS in ſuis Anatomicis ſcriptum reliquit. Id autem hîc notandum, vulne-

vulneratâ pupillâ visum recipi non posse, quamuis humor crystallinus sit illæsus, & aqueus renascatur: vt in multis, ac potissimùm in assecla generosi viri OTTHONIS SCHENCHI domini ab Horst ante annos aliquot obseruaui. Is cultello perforata pupilla visum amisit. Curaui vulnus vt suprà: visum tamen non recepit. Ineuitabilis enim cicatrix impedit quo minùs radij eorum quæ visui obijciuntur ad humorem crystallinum perueniant. Ex quibus perspicuum fit in extirpanda ad pupillam cicatrice nihil temere tentandum, ne malum incrudescat, quod ex obseruatione proximè præcedente patet.

obseruatio

OBSERVATIO XXVII.

Ex frequenti oculorum ablutione aquæ frigidæ obfuscatio & hebetatio visus.

NOBILIS quidam à multis annis assuefactus singulis matutinis diebus abluere faciem & oculos aqua frigidissima. Hinc paulatim debilitatus & obfuscatus est visus. Tandem anno 1602. ophthalmiâ vtriusque oculi correptus, me aduocandum iussit. Cessit ei hoc malum in maximum commodum. Curatus enim ab oph-

thal.

thalmia, & aqua nostra visum corroborante ad tempus vsus, lotioneque aquæ frigidæ reiecta, visus acutior quàm antè factus est.

ANNOTATIO.

Quum frigus teste Hippocrate condenset & induret, mirum non est, si frequenti ablutione oculorum in aqua frigida visus debilitetur: Incrassat enim & condensat aqua frigida spiritum visiuũ & humores oculorum, sed in primis membranam ipsam corneam densam & crassam efficit, ita vt per eam res obiectæ ad humorem crystallinum (qui præcipuũ est instrumentum visus) penetrare difficulter posśint. Vsum quoq; aquæ frigidæ, ex parte fuisse causam huius ophthalmiæ rationi consentaneum est; retinuit enim & inclusit humores & sanguinem in venis palpebrarum & adnatæ membranæ, qui postea putredinem & inflammationem contraxerunt. At quia hi humores ab inflammatione partim resoluti & extenuati fuerunt, partim in pus conuersi effluxerunt, mirum non est, visum post curationem ophthalmiæ acutiorem fuisse.

Aquæ frigidæ lotio oculis noxia.

OBSERVATIO XXIIX.

Vulneratæ linguæ curatio.

VIx membrum in humano corpore reperitur, quod magis moueatur, quodq; adeò sit humidum laxumq; atque lin-

gua: Hinc fit quod ipſius vulnera tranſuerſum facta, vt plurimùm incurabilia cenſentur. Suadeo tamen, vt (niſi planè abſciſſa fuerit) curatio tentetur, non enim huiuſmodi vulnera ex toto ſunt incurabilia, vt ſequens obſeruatio teſtatur.

Anno 1587. Puellam trimam Lauſannæ curandam habui, quæ extenſâ linguà in terram cadens, partem illam quæ inter dentes erat, ferè ex toto abſcidit, & quidem planè abſcidiſſet; niſi duorum dētium defectus obſtitiſſet. Vocatus, putabam diſciſſas partes ſuturâ coniungere: Id verò quum propter puellæ impatientiam minimè fieri poſſet, ſequentibus remedijs curationem tentaui, atq; feliciter abſolui.

R. Foliorum & florum liqueſtri,
Plantaginis,
Roſarum rubearum ana M. j.
Corticum granatorum,
Balauſtriarum ana ℥ ſ.

Coquantur in ℔ ij. aquæ chalybiatæ, ad conſumptionem tertiæ partis. In colatura diſſolue Acatiæ ʒ ij. Syrupi de roſis ſiccis ℥ ij. Miſce: fiat gargariſma, quo ſæpius interdiu abluatur lingua. In ore continenter tenebat ſyrupum de roſis ſiccis, de cydonijs, ſyrupum conſeruationis ceraſorum, de Ribes, & coagulum cydoniorum.

Veſcebatur iuſculis carnium recentium & hordaceis, lacte amygdalarum dulcium, & ſimilibus. His Dei beneficio pleniſsimè curata fuit,

ta fuit, neq; vllo modo deprauata fuit loquela, vt postea apparuit per duodecim integros annos, quibus vixit.

OBSERVATIO XXIX.

Ex calefacta facie ablutâ aquâ frigidissimâ grauia symptomata.

ADOLESCENS in Solingen 24 annos natus, robustissimus & sanguinei temperamenti, quum hyemali tempore in duello vehementer incaluisset, & vulnusculum in faciem accepisset, ad flumen accedit, vbi quum frigidissimâ aquâ primò, insuper niue abluisset faciem, exortus est statim vehemens dolor cum totius faciei tumore, & nodulis duris, liuidis & asperis. Dolor sedatus est paulatim, sed nodulæ & liuor cutis manserunt, ita vt à leprosorum vultu parùm differret ipsius facies: reliquæ verò corporis partes tum internæ tum externæ sanæ erant omnino. Adijt me tandem anno 1599. quum per biennium hoc morbi genere laborasset. Purgato priùs corpore, secta in cubito cephalica, & applicatis cucurbitulis nuchæ & scapulis, primo hoc fotu nodulas emollire studui.

℞. Radicum & foliorum Altheæ
Radicum brioniæ ana ℥ j.

Florum Chamomillæ, Rosarum Rubearum, Meliloti,
Betonicæ ana M. j.
Sem. fœnigræci ℥ ſ.

Coquantur in aqua, in qua intincta spongia calidè applicetur nodulis. Hoc fomento per aliquot dies vsus, denuo corpus purgaui pilulis aureis & cochijs, & cucurbitulas scapulis & nuchæ applicui: Deinde hirudines nodulis grandioribus admoui. Postea faciem aqua rosacea, & liliorum alborum, item florũ fabarum quotidie abluendam curaui. His vsus per paucos dies, durities & nodulæ subsiderunt, & liuedo ex parte remisit.

Similis ferè casus accidit nobili cuidá mihi notissimo. Is quum Iuuenis esset, & Bacchanalia cum socijs celebraret, laruę loco, faciem peculiari atramento commaculauit: finitis Bacchanalibus, quum incaluisset, faciem aqua frigida abluere tentat: Sed quia attramẽtum exsiccatum tenaciter adhærebat cuti, nõ nisi cum difficultate abstergi potuit. Ex violentis hisce lotionibus primò aquæ frigidæ, postea calidæ, exortus est dolor in facie, & vndiq; nodulæ liuidæ: vbi medicorum quantumuis doctorum consilia frustra adhibita fuerunt.

OB-

OBSERVATIO XXX.

De catarrho ad gingiuas gangræna, & mors.

GANGRÆNAM gingiuarum & oris, præcipuè in pueris, rarò ſanabilem, in ſphacelum autem degenerantem inſanabilem eſſe, in Tractatu noſtro de Gangręna & ſphacelo oſtendimus. Id verò iam quibuſdam obſeruationibus confirmare operæprecium eſſe exiſtimaui.

EXEMPLVM I.

PVELLA 4. annos nata, eaque filia nobiliſsimi viri N. **Von Hogſtein zu der Volckerdeyen** / ex morbo acuto ſanata, catarrho vehementi ad gingiuas cum nauſea & capitis dolore correpta fuit. Adduxerunt eam parentes Duſſeldorpium, vbi ad conſilium vocati fuerunt clariſsimi D. D, GALENVS VVIERVS Illuſtriſs. principis Cliuiacenſis, Iuliacenſ. & Montenſæ Archiepiſcopi Treuerienſis, Archiater digniſsimus; & COSMVS SLOTANVS (apud quem ego tunc temporis praxim exercebam) eiuſdem principis chirurgus præſtantiſsimus. Tota facies in tumorem ædematoſum eleua-

ta fuit. In ſiniſtra mala tumor rotundus, durus & liuidus, non adeò tamen magnus apparebat. Gingiuæ verò, & ſiniſtra pars oris gangræna correpta fuit. Multa ſed fruſtra ipſi adhibuimus remedia: tantus enim fuit defluxus humorum pituitoſorum & frigidorum, vt calidum innatum, ex præcedenti morbo labefactatum refocillari non potuerit. Itaq; tandem exeſis gingiuis labijſque ad naſum vſq;, è vita deceſsit.

EXEMPLVM II.

GENEVÆ cum clariſ. D. D. IANO ANTONIO SARACENO, philoſopho ſummo & medico Regio, cōpatre meo omni ſtudio reuerendo, & IOHANNE GRIFFONIO Chirurgo præſtantiſsimo, in duabus puellis ſimilem penè caſum obſeruaui. In curatione nihil quod neceſſarium videbatur prætermiſſum fuit: nihilominus eæ laborantes febre, delirijs, ſyncope, vomitu, & ſpirandi difficultate, tandem è vita deceſſerunt.

EXEMPLVM III.

FILIVS auunculi mei Theodori auff der Koulen, eroſione gingiuarum propter ſcorbutum, vehementer laborabat, tandem in gangrænam degenerauit eroſio illa, &, vt priores, è vita deceſsit, cum doloribus maxi-

maximis, alijsque pesſimis ſymptomatibus. Summa igitur adhibenda eſt diligentia in huiuſmodi morbis oris: præſertim in iunioribus, qui putredini obnoxij ſunt: tum quia pars oris per ſe calida eſt & humida, tum etiam quòd conſtitutio puerorum talis ſit. Ideoque proſpiciant tyrones Chirurgi, ne temere polliceantur ęgris, quæ præſtare nequeant, & quæ queant fideliter præſtent.

OBSERVATIO XXXI.

Quidam per imprudentiam deuorans fruſtum corij, propemodum ſuffocatus tandem conualuit.

ANNO 1594. menſe Maio, ciuis & ſutor quidam Colonienſis, è regione diui Laurentij, inter confabulandum ore continebat corij fruſtum, quod illo præ riſu hiante gutturi ſe inſinuauit & infixit. Prouocauit ſtatim vomitum: ſed neque regerere, neque deglutire potuit: quapropter homo ille propemodum ſuffocatus eſt. Vocatus vnà cum clariſsimo viro Domino IOHANNE KVENIO BRIDEMBACHIO Med. D. protinus inieci gutturi decoctum emolliens ex radicibus Altheę, ſeminis lini, fœnigręci, cum oleo amygdalarum dulcium: deinde ſtylo argenteo incuruo corium ad capacita-

tem ſtomachi depuli: quod poſt ſemeſtrę ſpacium per aluum egeſsit. Operationi præter alios quamplurimos interfuit Reueren. D.D. SEBASTIANVS SEYDELLIVS verbi Diuini miniſter fideliſsimus, qui & ſanationis teſtis eſt.

OBSERVATIO XXXII.

Mulier oßiculum deuoratum, quo penè ſuffocabatur, ſeptimo tandem die egeßit.

ANNO 1592. Metzgen auff den VValber Hildenæ, oſsiculum vndiq; per acutum deglutiuit. Primo, ſecundo & tertio diebus prouocato vomitu, neque egerere, neque tranſglutire potuit. Vocatus tandem quarto die inueni collum intus & extra inflammatum, ita vt vix inſpirare aut exſpirare, vel etiam iuſcula ſorbere poſſet. Vrgebant dolor vehemens, febris, delirium, & conuulſiones. Quum oſsiculum neque vomitu, neque inſtrumentis vllis depelli, nedum extrahi poſſet, ſed iam in ipſo gutture abceſſum procreaſſet, anodynis quantum potui dolores ſedaui, & ſuppurationem prouocaui. Intus decoctum ex radicibus altheæ, ſemine Lini, fœnigræci & cydoniorum, cum oleo amygda-

mygdalarum dulcium, per ſiphonem ínieci. Exteriùs autem collum inunxi oleo anethino, liliorum alborum & amygdalarum dulcium: & cataplaſma ex farina fabarum, floribus camomeli, meliloti, ſemine Lini, fœnigræci coctum in hydreæo adhibui. Interim etiam aliquoties enemata inieci, & vires iuſculis conſeruaui vſq; ad diem ſeptimum. Tũ per os reiecit plurimum pyris, ſimulque oſsiculum, cuius magnitudinem hic ſubieci: ſicque liberata & breuî curata fuit.

OBSERVATIO XXXIII.

Spinæ piſcis gutturi infixa, biennio poſt excitato abceſſu in externa colli parte extracta.

ANNO 1594. Coloniæ acceſsit ad me mulier laborans tumore inſigni ad maxillæ inferioris partem dextram, qui tumor ſeſe ad aſperam vſq; arteriam, aurem, & furculam extendebat, repræſentabatque ſtea-

toma: mollis erat ſine inflammatione. In primis emollientia & diſcutientia per aliquot dies applicui: ſed quum viderem his nihil profici, cauſam penitius inquiſiui. Illa reſpondit ſe ante biennium inter edendum ſpinam piſcis deuoraſſe, quæ œſophago adhæſiſſet, indeq; ſtatim exortum dolorem maximum, ita vt difficilè cibum & potum deglutire poſſet: tandem dolore ſedato collum paulatim intumuiſſe. Ex hac declaratione cognoui ſpinam aut ipſius portionem adhuc remanere; hinc ad ſuppurantia confugi. Suppuratus tumor, à Ludouico Gandorpio chirurgię ſtudioſo, cui aliò proficiſcens curationes commiſeram, inciſus eſt. Manauit materies plurima: ſpina poſt apparuit, quam ipſe integram & incorruptam extraxit. Vlcus poſt paucos dies coaluit.

OBSERVATIO XXXIV.

Ex deglutita acicula horrenda ſymptomata.

ANNO 1592. Hildenæ in arce Horſt, ancilla nobiliſsimi viri OTTON. SCHENCK von NIDECK 18. annos nata, aciculam grādiuſculam fortè deglutiuit. Hinc tamen, quia triduo nullum ſenſit dolorem, aciculam iam dudum per ſeceſſum deiectam

ctam fuisse sperabat: sed decepta fuit misera illa. Quarto enim die, primò in fundo ventriculi, mox quoque circa pylorum exortus dolor & crutiatus adeò vehemens & acerbus, vt dies noctesq; exclamare & vlulare coacta fuerit. Ego sexto die, â morbo incepto, vocatus inveni ipsam phreneticam, cum ardentissima febre, lingua, arida, vultu inflammato, mente adeò captam adeòq; furiosam, vt neminē agnosceret, nec cibū & potum exposceret. Convulsiones colli, brachiorum & crurum maximę & horendæ aderant. Aliquando sese ex vna, in alteram partem lecti, tali impetu proijciebat, vt tres viri quantumuis robusti vix illam tenere possent. Exclamabat, vlulabat, & manibus ventrem, non aliter quàm si ipsū dilacerare voluisset, tractabat: & (vt verbo dicam) videbatur potiùs â dæmone obsessa, quàm morbo laborare. Quum verò aliquando per horam integram aut circiter ita vexata, & conuulsionibus horribilibus, cum incredibili cruciatu, ex vna in alterum partem agitata & fatigata esset, conquiescebat paulisper, & tanquam semimortua iacebat: rursus & repentè priora symptomata inuadebant eam. Ego interim iusculis pinguibus castratorum, item crematurâ hordei mundati, quibus admiscebam butyrum recens & oleum amygdalarum dulcium, ptissanâ quoq; & lacte amygdalato corpus continuò nutriri curaui. Præterea ne excrementa in parte aliqua intestinorum indurata aciculæ impedimento essent,

ſent,leniter illam purgaui. Sic diuino fauore aciculam in illo cruciatu tandem decimo quarto die egeſsit. Poſtea ſedati ſunt dolores, reliquaq́ue ſymptomata, ita vt breui priſtinæ ſanati reſtituta fuerit.

OBSERVATIO XXXV.

Ex rebus extraneis gutturi infixis mors.

INTER comedendum ſæpius accidit, vt oſſiculum, ſpinæ piſcis, aut ſimile quid gutturi inhæreat: inde compreſſa tracheia arteria, quæ gutturi incumbit, protinus ſuffocatur animal: quod ſequentibus confirmo exemplis.

EXEMPLVM I.

ANno 1595. Coloniæ Agrippinæ mercatori cuidam ientando fruſtum cutis pernæ aſſatæ, ac mica panis ſale & pipere aſperſæ, infixum eſt gutturi: vnde protinus dolor vehemens, conuulſiones, rigor, ac tandem ſuffocatio orta ſunt.

EXEMPLVM II.

EODEM anno Coloniæ mulier, pertrãſiens piſtoris officinam, ac manu ducens puellum, laganum emit, quod puellus in manum ſibi datum eundo comedebat: huius fruſtum quum adhæſiſſet gutturi, ſtatim

statim suffocatus est puer, antequam mater ad ædes suas perueniret.

EXEMPLVM III.

HOc quoque anno puer erat Coloniæ auff dem Bull bey der Schildergassen cui globulus plumbeus deglutitus tracheiæ arteriæ se insinuauit. Vocatus quidem fui, sed puer ante meum aduentum suffocatus decessit.

OBSERVATIO XXXVI.

Modus eximendi oßicula & alias res gutturi infixas.

QVAM periculosa sit mora hac in re, ex superioribus satis constat. Subitò igitur diligentia adhibenda, vt quicquid gutturi infixum est, quamprimum extrahatur. Ideoque statim oleum amygdalarum dulcium, aut oliuarum (caue tamen ne substituas butyrum) in œsophagum infundẽdum. Deinde digito, pennâ, aut simili aliquo instrumento in os immisso, vomitus prouocandus: his enim sæpius secum expellit quicquid gutturi inhæret. Postea speculo oris linguâ depressâ (si osiculum sese visui præbeat) rostro coruino incuruato apprehẽdendum atque extrahendum est. Si verò profundius

fundius fuerit, nec roſtro apprehendi poſsit: nonnulli ſpongiam nouam, auellanæ magnitudine, eamque compactam filo longo & forti alligatam, & oleo amygdalarum dulcium inunctam, ægro deglutiendam ſuadent, filum digitis tenente Chirurgo: fieri enim ſic poteſt, vt deglutita ægro ſpongia ſecum ſimul in ventriculum depellat id, quod gutturi inhærebat, aut retracta filo eadem, ſimul nonnunquam extrahatur, vomitúue reijciatur. Aut poteſt globulus plumbeus filo alligari & deglutiri, atque denuò extrahi: vt de ſpongia iam dictum eſt.

Nihil verò præſtantius, aut aptius ad extrahenda oſsicula, & ſpinas piſcium è gutture, hoc ſequenti inſtrumento, quo ego feliciter vſus ſum, tum aliâs tum præcipuè anno 1603 16. Auguſti in Ludouico Tiſſot Luſtriacenſi, qui inter cœnandum oſsiculum, triangularis figuræ, ſed craſſum, quale hîc depictum eſt, deglutiuit.

Hoc profundiùs œſophago è regione ſcilicet, inter vltimam vertebram colli, & primam meta-

metaphreni, ſe adeò inſinuarat, vt id neq; deglutire neq; reijcere poſſet. Adſtantes ſtatim porrum profundiùs in ipſius gulam intromiſerunt, & vomitum prouocarunt, ſed fruſtra: ita quidem vt noctem magno dolore & ſuffocationis metu tranſigeret. Sequenti die, penè ſuffocatus ad me ducitur. Ego oleum amygdalarum dulcium, œſophago ſatis copioſè infudi, & vndique exteriùs collum eodem oleo inunxi. Poſtea iuſsi vt ei tenerentur manus & caput, interim ego, depreſſa prius lingua ſpeculo oris, inſtrumentum inferiùs depictum in gulam intromiſi, vſq; ad oſsiculum, ſenſimque & modicè circunducto ex vna in alteram parte inſtrumento, donec id paulatim ad latus oſsiculi, profundiùs depulerim. Deinde retrahendo oſsiculum ſimul ſuo loco amotum & extractum fuit: Atque breuî conualuit. Huius operationis & curationis teſtes ſunt Daniel Tauellus, & Samuel Galliardus ambo Ludimagiſtri in ſchola Paterniacenſi.

Figura

Figura & descriptio prædicti instrumenti.

Est

Est autem fistula argentea aut ænea incuruata, crasſitie pennæ oloris, longitudine verò vnius pedis cum dimidio aut circiter. Est & vndique perforata. In sua extremitate verò habet spongiolam nouam auellanæ magnitudine firmiter alligatam. Hac fistula in æsophagum immissâ & circunductâ, quemadmodum antea diximus, postea extractâ, oſsiculũ aut quicquid simile fuerit, extrahimus. Si enim accidit vt foramen aliquod fistulæ oſsiculum aut spinam excipiat, tum simul cum fistula extrahitur: sin minus, asperitas oſsis spõgiæ adhærebit, & suo loco amouebitur: quod & ego experientiâ comprobaui, antequam haberem fistulam perforatam.

Nota. Non tamen oſsiculum aut spina prima vice, dum intromittimus fistulam, extrahitur, nec propterea ab incepto opere desistẽdum: Aliquoties enim quinquies aut sexies fistulam intromittere coactus fui, donec tandem oſsiculum suo loco amotum & extractum, vel (si aliter fieri nõ potuit) in vẽtriculum depulsum fuerit: quod & periculo vacat: præstat tamen per os extrahere, si fieri poſsit.

Cautio in operando. In hac operatione autem circunspectè agendum, ne instrumentum in asperam arteriam loco æsophagi immittarur, quod valde periculosum esset. Itaq;, vt Chirurgus harum partium anatomiam sciat necesse est. Incumbit autem æsophagus vertebris colli: Aspera verò arteria anteriorem partem occupat. Itaque quamprimum Chirurgus linguam spe-

culo depresserit: extremitatem instrumen-ti sui, vbi spongia (quæ oleo amygdalarum dulcium aut oliuarum priùs inungenda) alligata est, vertebris imponat, ac leuiter leniterque deorsum imittat. Sic enim ratione spongiæ instrumento alligatæ, epiglottis (hoc est, operculum laryngis) deprimitur, & aspera arteria clauditur, vsq; dum instrumentum immissum sit profundiùs.

Quantum ad spongiam filo alligatam, de qua mentionem fecimus, non vsque adeò illi est fidendum. Contrarium enim in enarrata operatione expertus sum. Et quomodo fieri posſit, vt spongià leuiſsima, vel simile quid transeat in os infixum in æsophago? Huius monitum volui lectorem, ne rei inutili confidat: at interim æger periclitetur. Habeat igitur Chirurgus semper in promptu instrumēta ad hanc operationem necessaria: cunctari enim hac in re non licet. Si in asperam arteriam quidpiam illapsum fuerit, sternutatoriū admouendum est naribus: veluti aliquid piperis aut euphorbij vel ellebori albi. Ab acidis & tuſsim prouocantibus, contra opinionem quorundam omnino abstinēdum. Tuſsien. sua sponte satis accidit: acida verò & æsophagum & asperam arteriam & quicquid attingunt coarctant, constringunt & angustiora efficiunt. Quapropter continuò ore teneat Syrupum de liquiritia de polytricho, & violatium, aut (quod ego expertus sum) oleū amygdalarum dulcium saccharo ad partes æquales commistum.

Post

Poſt extractionem guttur ſæpe abluendũ eſt decocto hordeaceo, aut aqua plantaginis cum melle roſaceo & diamorone, ſi dolor adeſt, ſumat ter aut quater interdiu cochleare ol. amygdalarum dulcium, vel roſacei. A vino & ab ijs omnibus quæ calefaciunt, abſtineat, ne inflammatio & dolor excitentur. Vtatur iuſculis panatellis, crematurâ hordei, lacte amygdalarum dulcium, euulſione ſeminum frigidorum maiorum, ijſq; omnibus quæ facilè deglutiri & concoqui poſſunt. Si æger iuuenis fuerit, & ſit inflammationis ſuſpicio, electuario lenitiuo aut diacathol. aut ſyrupo roſato ſolutiuo, & elect. de ſucco roſarum euacuandus eſt, & vena baſilica brachij dextri incidenda. Exteriùs inungendum eſt collum oleo roſaceo & myrtino, & vnguentum de bolo applicandum.

OBSERVATIO XXXVII.

Ex Vlcere circa fauces appetitus vitioſus, citra quem cibus deglutiri non poterat.

MVLIEREM quadragenariam ſæpius inuiſi Coloniæ, quæ vlcere maligno circa fauces ex pituita ſalſa è capite diſtillante per annos aliquot laborauerat: adeò vt partes quædam palati, (vti ſunt amygdalæ,

vuula, epiglottis, & portio gulæ) exesæ essent. Vix loquebatur: cibum & potum nonnisi maximo cum dolore poterat deglutire. Hæc autem in primis notatu digna: quòd quamuis minimè grauida esset, interdum hæc vel illa prægnantis instar appeteret, nempe haleces, carnes, & pisces salitos & infumatos, aliosque concoctu difficiles cibos, vti & fructus immaturos. Deinde (mirum magis) quòd talia quantumuis dura sine dolore vllo deglutiret, si modò appeteret. Verùm appetitum & deglutionem illam planè supernaturalem illo summo Dei beneficio accidisse non dubito: alioqui vita in tot annos protrahi & foueri nõ potuisset, quum nullo modo hordeatum aut amygdalatum, vel carnium ius, aut tale quippiam sorbere posset, abhorrente stomacho, adeoque sæpissimè totum triduum à cibo & potu abstineret, donec appetitus ille vitiosus denuo recurreret. Præterea quanuis quod appetebat morbo contrarium esset, eo tamen sine noxa vescebatur: quicquid autem respuebat, licet idoneum, nauseam & nonnunquam paroxysmos febriles inducebat. Ex quibus intelligimus, non semper ægrotis seueriùs de neganda, quæ natura summè appetit. Siquidem videmus & nonnullos haud priùs ex quartana alijsq; morbis chronicis conualuisse, quàm illorum quantumuis vitioso appetitui satisfieret. Sed ea curatio nõ vsquequaque tuta est; imò neq; ista mulier illo modo sanitatem recuperauit.

OB-

OBSERVATIO XXXIIX.

Insignis curatio ad maxillarum iuncturam.

ANno 1590. adijt me mulier quædam cum tumore cancroſo circa dextram maxillarum iuncturam, auxiliares manus implorans. Purgato itaque primùm corpore, & in brachio eiuſdem lateris inciſa cephalica, optimoque præſcripto vitę regimine, perrupi & exedi eſcharoticis ſepticiſque tumorem: vlcus rarò propter continuum maxillæ motum non antè ad cicatricem perduci potuit, quâm maxillam immobilem conſtituerim, quod effeci duobus ligneis inſtrumentis, pares furculas duas A & B. inſignitas habentib. quas circa ſuperiores & inferiores

dentes collocatas, dentes collocatas, dentibus beneficio æneì fili, quod per foramina, literis O O notata, traducebatur, alligabam: Sicq; procurabam, vt os neq; clauderet neq; aperire poſſet, ſupra magnitudinem illorum inſtrumentorum. Corpus interim iuſculis a-

lijſque liquidis cochleari cibari iuſsi: atque adeò intra paucos dies vlcus plenè curatum fuit.

OBSERVATIO XXXIX.

Abſceſſus poſt aures ſeriùs apertus febrim & mortem induxit.

ANno 1599. ineunte Aprili, quadragenariam & innuptam puellam Coloniæ Agrippinæ, abſceſſu poſt aurem ſiniſtram (quem Medici parotidem nuncupant) laborantem vidi. Nulla adfuit in principio febris, neque lecto decumbebat, imo domeſtica adminiſtrabat. Demum circa decimum quartum morbi diem, quum abſceſſus ad pugni magnitudinem excreuiſſet, & materia planè eſſet præparata, ſed propter duritiem cutis diutius retenta, viam deorſum ſibi petebat. Tum aduocatus inueni abſceſſum ex ſemetipſo ante aliquot horas ruptum: puellam verò febre, lipothymiâ, nauſeâ, & cibi faſtidio, vigilijs item, dolore dorſi & renum, laborantem: nihil tamen aut parum ex abſceſſu effluebat, neque pus ſurſum reuocari potuit. Itaq; paucos poſt dies è vita deceſsit: Ex quibus perſpicuum eſt, in huiuſmodi abſceſsibus, ſiue ſint in emunctorijs ſiue in vicina,

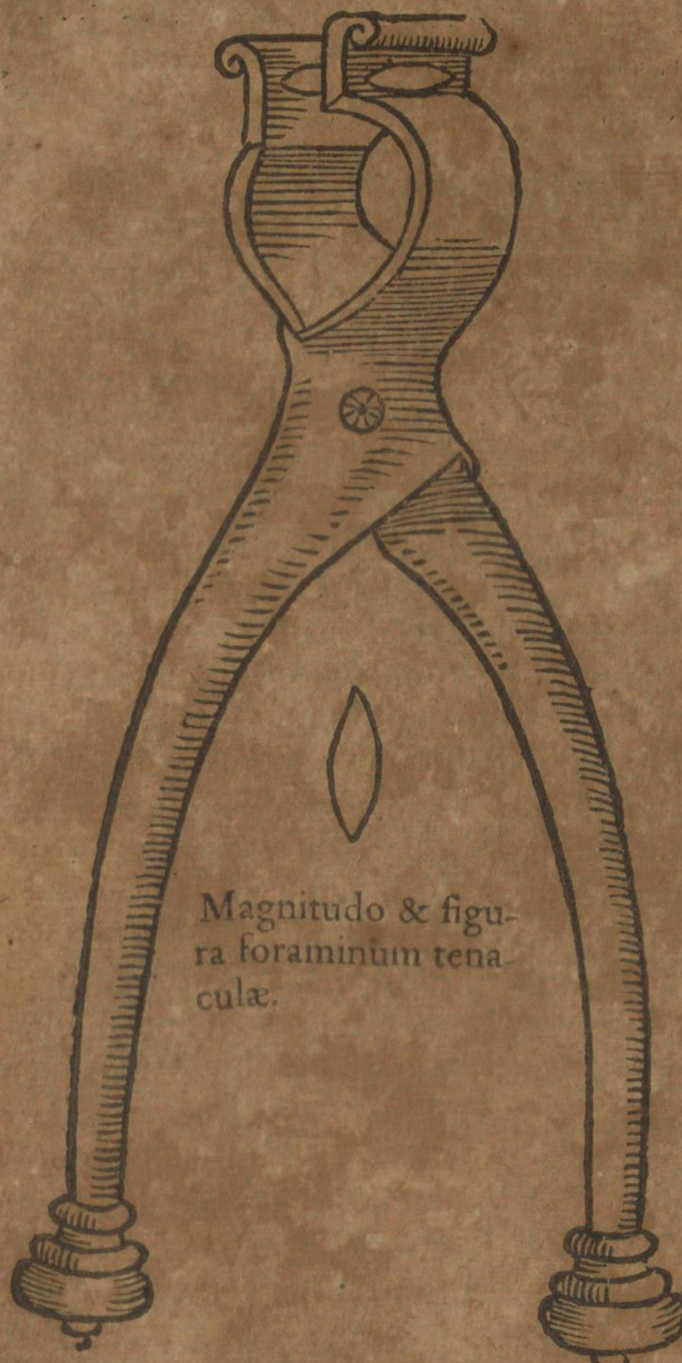
nia, non esse expectandum donec sponte erumpant: vt etiam liquet ex obseruatione 81.

OBSERVATIO XL.

Setacei absq; igne adhibendi ratio.

QVũ nulla sit operatio in tota Chirurgia, qua magis deterreatur æger, quęque maiorem horrorem ipsi incutiat, quàm cauterium actuale, quo hactenus vsi sunt Chirurgi in conficiendis setaceis: adductus sum antę annos aliquot cogitare de commodiore & iucundiore modo applicandi illud, qui in multis tum præclaris, tum plebeis & Coloniæ & Lausannæ ex voto succesit, quique etiam hîc Paterniaci Auéticorum nuper, præsente ALBERTO HAVVENZVVEIGIO Berlinense, Medicinæ Candidato, & Chirurgicarũ operationum in primis studioso, conuictore meo suauissimo, aliquoties feliciter adhibitus fuit. Eum autem modum sic administro.

Præparato satis ægro cùm victus ratione tum purgationibus, & venæ sectione, si morbus requirat & ætas permittat, tenaculam hîc delineatam in promptu habeo.

Magnitudo & figura foraminum tenaculæ.

Hæc

Hac cutem (in humili priùs ſcamno ægro collocato, lineaque per longitudinem colli in medio ipſius exactè attramento ductâ, necnon vtraque parte perforandá punctis atramento itidem notatâ) quam inter ſecundam & tertiam, aut tertiam & quartam ceruicis vertebram à muſculis ſeparatam digitis eleuo, miniſtro apprehendendam firmiterque tenendam permitto : ita quidem vt puncta atramento facta ad forcipis foramina ſint, quemadmodum monſtrat figura.

Deinde ab antica pare ſtans, pedibus meis circa patientis pedes collocatis, capiteque eius abdomini meo, quò id (quantum fieri poteſt) tenere queam, impoſito, forcipem ſini-

ſtra prehendo, & dextrâ pro ferrea acu candente adhibeo argenteum cultellum frigidũ, figuræ hîc depictæ, eumq́; ancipitem & acutum, inſtar ſcalpelli, quo venæ inciduntur. Hoc perforo, quod tenetur tenaculis. Mox aliâ acu, hîc quoque depictâ, traduco funiculum rotundum, contextum ex ſerico albo aut purpureo, craſsitie æquante & implente ferè ipſum foramen: longitudine quatuor ſpithamarum, vt circuncirca collum, & ad pectus vſque propendere queat, figura autem cultelli & acus talis eſto.

His tandem bene feliciterque peractis, primo apparatu linteum reduplicatum, oui candido probè conquassato, intinctum applico: sedat enim dolorem, sanguinemque, si profluit, sistit. Secundò sequens digestiuum impono:

R. Terebinthinæ lotæ in aqua
Betonicæ ℨ ij.
Ceræ nouæ ℥ ſ.
Gummi elemi ℨ j.
Olei rosacei & amygdalarum dulcium
ana ℥ ſ.

Dissoluitur gummi cum oleis, additis terebinthinâ & cerâ F. vnguentum, addendo vitellum oui, Croci ℈ ſ.

Facta ita digestione ad sextum vsq; diem, funiculum paulatim à sinistra in dextram, vel â dextra in sinistram duco, donec pars sanie humectata, sit amota, & extra vulnus propendeat, quò possit abstergi. Deinde folium hederæ linteolo molli involutum indies bis impono, idoneisque fascijs contineo, & hoc pacto eousque cum setaceo procedo, donec is cum commodo & ægri salute, extracto funiculo, phœnicino aut diapalmatis ceroto cicatrice claudi possit.

At hîc rei nouitas de more suspecta, suis cõfirmanda est argumentis. Hoc vt fiat, ante omnia expendendæ duæ primariæ actiones & qualitates, quas inurit candens ferrum: dein videndum anne sint proposito nostro accommodæ.

Ferri

Ferri candentis actio & qualitas prima est deſiccatio, quæ quidem fit ratione qualitatis calidæ & ſiccæ, quam ignis elementum ferro imprimit. Hinc altera, merum tamen prioris accidens: corroboratio videlicet partis quam afficit, eò quòd humiditas excrementitia candente ferro deſiccata ſit. Vt enim humiditas nimia immollit, laxat, ſtupefacit & ineptas reddit partes ad ſuas functiones; ſic temperata ſiccitas contrarium potis eſt efficere. Iam diſquiramus, num actiones & qualitates iſtæ ſint ad inſtitutum noſtrum. Siquidem adhibetur ſetaceus funiculus loco ſano ad deriuandum ac reuellendum humorem quemlibet, nihil opus locum ſanum deſiccari aut roborari. Nam ſi velim ſetaceum ad ſe illicere humorem ex parte affecta, non modò exſiccandus eſt locus cui applicatur, ſed contrà humectandus, quippe conſtat ſicca non attrahere, niſi priùs aliquantùm mollita. Præterea quoniam corporum noſtrorum ſiccitas accidentalis conſtringit & comprimit partes, hæc eadem humiditas parte illa contenta ſimul exprimit, & depellit in partes debiles, illis excipiendis opportunas. Alter ferri candentis vſus, quem diximus, eſt corroboratio partis cui applicatur. Hæc rurſus malè conuenit loco, in quem deducendi ſunt humores. Poſtquam enim corroborata eſt actuali cauterio, tantum abeſt vt attrahat, vt contrà propulſatura ſit quod influebat. Ex his colligimus in defluxionibus, catarrhis, & imbecilli-

Candentis ferri actiones duæ.

I.

II.

cillitate visus & faciei partium, nec desiccanda, nec roboranda esse setacei vel cauterij loca, ceruicem & brachia: imò contrà roborandum locum dolentem, & debilitandum eum in quem deriuandus est affluxus. Setaceus verò funiculus nostro modo adhibitus his actionibus vacat. Neque enim desiccat, quum absit calor: nec roborat, imò debilitat potiùs quum soluatur continuitas. Tertiò denique in eius applicatione non mihi probatur vsus ferri candentis ob phantasiam, & horrorem, quem plerique omnes ex eo concipiunt. Age enim quot homines ex sola phantasia in grauissimos morbos incidunt, febrim, syncopas, epilepsiam, apoplexiam. &c? Adeò vt sint nonnulli quos citiùs ad prȩlium adigas, quàm vt ferro candenti sese permittant. Dolor non maior, quam in phlebotomia: nisi quum fit digestio. Sed quid hoc respectu doloris ex cauterio? Atque hæc de nostro setacei adhibendi modo fusè satis dicta sunto, in rudiorum præsertim, eorumq; (qui illum tanquam crudele aliquod remedij genus hactenus auersati sunt) gratiam & informationem.

OBSERVATIO XLI.

De præstantia setacei exempla quinq;.

QVia in præcedenti obseruatione setaceum faciendi modum descripsimus, non

non erit abs re aliquid de ipsius excellentia subiungere. Setaceum autem, quàm magni faciant præstantissimi Medici, satis perspectũ habeo, ne vllâ itaque vsus eius luculentissimus apud eos indiget demonstratione: sed quia multi empeirici, quos huius remedij prę-stantia latet, id tanquam crudele reijciunt: placuit hîc in gratiam iuniorum chirurgorũ exempla nonnulla in medium adferre, quib. ipsius præstantiam & summam vtilitatem in quam plurimis cerebri morbis comprobabo.

EXEMPLVM I.

Anno 1598. Iuuenem Lausannæ 15. annos natum curandum habui, qui singulis ferè diebus, semel ad minimũ accessionem epilepticam patiebatur, cuique ob id multa, sed frustra, præscripta adhibebantur remedia. Ego purgato corpore pilulis aureis & cochijs, institutoque regimine optimo, Setaceum ipsi adhibui. Hinc accessiones remiserunt, & paulatim ab epilepsia liberatus fuit, corpore eius pòst leniter aliquoties purgato.

EXEMPLVM II.

Filia Simonis Engelgrafi habitantis Coloniæ, post variolas ophthalmia ex vtroque oculo adeò laborabat, vt de visu periclitaretur. Multa ipsi quo-

que, ſed fruſtra, præſcripta fuerunt remedia. Ego tandē cū clariſsimo D. D. ARNOLDO MANLIO medicæ facultatis in illuſtri Academia Coloniēſi Profeſſore primario, ad cōſilium vocati, ſetaceum ipſi conſuluimus, & applicauimus, cuius beneficio, & diuino fauore, breuî quoque curata fiat.

EXEMPLVM III.

SIBYLLA filia mea ætatis ſuæ quinto quum anno 1596. grauiſsimè ex variolis laboraſſet, & hinc inde defluxione ad oculos, duorum annorum ſpatio, miſere vexata fuiſſet: nec vllis remedijs curari poſſet, ſetacei tandem, 1598. anno, adhibitione, quo defluxus ad nucham reuocatus & euacuatus fuit, paulatim & ipſa, & oculi eius, defluxionum immunes, gratia Deo, conualuerunt.

EXEMPLVM IV.

ANno 1598. Honeſta matrona Lauſannenſis 30 annos nata, robuſta, ſed humidiſsimo cerebro prædita, quæ fiſtula lacrymali, & ſæpius inflammatione oculorum afficiebatur, Dei, & ſetacei à me exhibiti beneficio, ab inflammatione & fiſtula liberata, & curata fuit. Laborauerat item antea per annos aliquot fluxu muliebri aut mēſtruus albis; quamobrem nunquam vtero geſtauerat, adhibito verò ſetaceo, paulatim remiſit

remisit fluxus, & paulò pòst concepit, ac filiam peperit, quæ vsq; ad hunc annum 1604. vnà cum matre bona valetudine fruitur.

EXEMPLVM V.

ANno 1603. curandam habui puellam 12 annos natam, quæ præ defluxione, & inflammatione ad oculos, visum planè amiserat. Purgato corpore, institutaq; victus ratione, & setaceo adhibito, visum vnius oculi recuperauit: alterius enim oculi tunicæ, ante años quatuor, ex simili defluxione, & inflammatione exesæ, & planè corruptæ fuerant.

In catarrhis & distillationibus ad pectus nihil præstantius esse setaceo quàm plurimis exemplis, si opus esset, probare possem, quæ tamen breuitatis gratia omitto. Hoc tamen coronidis vice addo, me nonnullos semiphthisicos, qui & sanguinem & pus expuerũt, hoc remedio præcipuè curasse.

OBSERVATIO XLII.

De fontanellis in ceruice infantulorum nostra opinio.

QVIA pro setaceo pueris nonnunquã adhibetur fontanella in ceruice, ma-

ximè circa primam & secundam vertebram, idque non suæ ipsorum damno & detrimento magno, placuit peculiarem nostram hac de re opinionem in medium adducere. Præscribũt autem practici infantulis fontanellam hanc pro setaceo, quòd tolerabilem credant & minùs dolorificam. Ego contrà plurimùm commendo setaceum. Primùm quòd tum sint pueri agiles & turbulenti, subinde excidit à vulnere pisum siue aliud quippiam vulneri inditum: quo sublato statim coalescit vlcus, ita vt difficilè posſit apertum teneri vti decet: ideoque nullus est cauterij effectus. Quę duo incommoda vt tollantur, necesse est arctisſimo ligare vinculo caput, in coronæ figuram: necesse item ad continendum in vlcere globulum, duplicatum linteum imponere, vt formetur vlcus altiùs: Nam in summa re, vt formetur vlcus altiùs: Nam in summa cute parùm purgabit. At ex hac ligatura ecce maius incommodum. Quum puerulis ossa, in primis verò cranium sit tenerum & cartilaginosum, id ligatura sic comprimitur, vt nihilo magis posſit in latitudinem crescere, quàm cucurbitæ, quas solent mulieres ad lagenarũ vsum in medio ligare dum crescunt: in altitudinem verò totum excrescit. Inde perit capiti (vt vidi in pluribus) sua portio & rotunditas in longitudinem educta. Deniq; quod grauisſimum est, cranio ita monstrosè educto in transuersum, cerebrum eiusq; ventriculi simul etiam arctantur & comprimuntur: vnde, spiritibus non satis elaboratis & præparatis, debi-

I. Ratio cur pueris setaceum potius sit applicandum ad ceruicem quàm fontanella.

II. Ratio.

III. Ratio.

debilitatur caput & fit catarrhis obnoxius & si adolescant (quód rarum) ingenio sunt tardiore, nisi maturè omissa ligatura, dilatatum sit cranium & natiuæ formæ redditum. His ego rationibus statuo nihil iuuari cauterio isto pueros, imò cõtra morosos effici. Cõpresso sic cerebro, quæ pars corporis humidissima, coguntur excrementitij humores, qui inibi assiduò oriuntur, vi quadam erumpere: vnde quum non detur tempus quærendo naturali meatui, modò in dentes, modò in stomachũ, modò in pulmones aliaúe loca incidunt. Quod quam citra dolorem nequeat fieri, eò redduntur pueri morosiores, quôd defluxus in partes neruosas incurrat.

Setacei nostri dolor, cùm ex ijs quæ suprà diximus, leuis est, tum tolerabilior in loco extimo: nec non vtilis ille ad attrahendos magis magisque humores superfluos à cerebro, ad colli emunctoria.

OBSERVATIO XLIII.

Hydrocardia.

GEORGIVS BENEDICTVS pharmacopola quinquagenarius scirrho hepatis, obstructione splenis, & venarum mesaraicarum, item dolore continuò tum capitis, tum circa omoplatam dextram,

nec non diſtillatione ad pulmones, tuſsi & nonnunquam palpitatione cordis aliquot menſibus vexatus eſt. Mortui cadauer incidi, & inueni pectus plenum ſeroſi humoris: pulmonis dextram partem propemodum abſumptam: ſiniſtram non mediocriter inflammatam, & pleuræ coſtiſque mediante callo quodam firmiſsimè adhærentem. Sed quod mirabilius, in pericardio vltra libras quatuor ſanioſi ſanguinis, & materiæ purulentæ inueni. Nullum tamen indicium ſolutionis continui, neque in ipſo corde, alioqui externa ſui parte leuiter inflammato, neque in pericardio: nec patebat via vlla per quam materia & aqua illa ſeroſa ad pericardium percolata fuiſſe videretur. Id tamen ex ipſo nonnunquam audiui, quum æger eſſet, percipere ſe interdũ ad partem colli vtramque, qua carotides arteriæ aſcendunt, frigidiſsimumum quendam humbrem ex capite delabentem ad pectoris regionem. Diſſectioni interfuerunt, clariſsimi & doctiſsimi viri, IANVS ANTONIVS SARACENVS Medicus regius, MARCVS OFFREDVS, ANDREAS BONETVS SALVATOR VERDETVS, GEORGIVS IENISCHIVS, Medici Doctores; & quamplurimi alij.

OBSERVATIO XLIV.

Abſceſſus in pulmone ex inflammatione ortus, feliciter curatus.

ANno 1595. menſe Decembri, Pitter von Weueldick ciuis Colonienſis, & mihi affinis, per aliquod tempus fœtore anhelitûs, necnon difficultate reſpirandi laborans, quum agitato aliquando corpore incaluiſſet, poſtmodum repentè in ſcamno decumbens, noctis frigori ſeſe expoſuiſſet; correptus fuit febre & dolore pleuritico lateris dextri. Neglecto in principio morbo, nullis adhibitis idoneis remedijs, in peripneumoniam incidit. Tandem aduocatus vnâ cum clariſsimo doctiſsimoque D.D. HENRICO PALANTIO medico celeberrimo, hominẽ penè ſuffocatum inuenimus. Aderant enim præter alia ſymptomata grauiora, præcordiorum anguſtia, febris ardens, ſyncopæ frequẽtes, nauſea, vomitus, &c. Adhibitis fomentationibus, & embrochationibus anodynis & emollientibus: intus verò, quæ ad facilitatem expuendi faciunt, medicamẽtis, veluti ſyrup. de liquiritia, de polytricho, &c. ruptus eſt tandem circa decimum diem ingens abſceſſus in pulmone. Inde tuſsi eiecit, primis quinque diebus, quotidie circiter duas libras puris, cadaueris fœtorem referentis. Deinde diminu-

ta paulatim puris quantitate, ac fœtoris vehementia, persanatus fuit: vt ad hunc annum 1604. vsque, quo hæc scripsi, salutariter Dei beneficio viuat.

Placuit hanc historiam meis obseruationibus chirurgicis subijcere, propterea quòd rarissimè vlcere in pulmone laborantes valetudini restituantur; imò extabescant & sensim moriantur. Motus enim continuus pulmonis consolidationem vlceris impedit. Adde, quod difficulter medicamẽta ad locum affectũ peruenire possint. Hæc omnia perpẽdentes Antiqui (nec immeritò quidem) phthisin vt plurimum incurabilem existimarunt. Phthisis namque vocabulo mors ipsa denotatur, vt in sequenti Epistola clarissimi viri D. IOHANNIS RHETERII G. Philosophiæ atque linguarum peritissimi, & in Academia Lausannensi linguæ Hebraicæ Professoris dignissimi, ad me datâ fusiùs declaretur: quam hîc subijcere visum est.

D.
GVILELMO FABRICIO HILDANO CHIRVRGO PRÆSTANTISSIMO

S. P. D.

PRÆSTO fidem, quam toties appellasti, præstantissime Fabrici. Crebra enim percon-

percontatio tua exſculpſerat promiſſum ſcribendi, de Phthiſεως etymo, & germano ſignificatu, quem in Hebraica profeſsionis meæ lingua, ἐμφατικώτατον eſſe autumas ex ore augusti illius Muſarum myſtæ, genere, virtute, ac eruditione nobiliſsimi CAROLI VTENHOVII NEOCHTHONIS placidè Coloniæ Vbiorum, Auguſto menſe, 1600. anno ſibi verè Iubilæo, ad Chriſtum commigrantis, apud quem ſanctiſsima indulgentia ac libertas, & ſeculorum ſtabilis æternùm Sabbathiſmus. Sic igitur aiebas, doctiſsimum iuxtà ac humaniſsimum virum à te περὶ φθίσεως, ſiue Athenienſi vocabulo, φθόας olim interrogatum reſpondiſſe, ſibi poſt Galenum, alioſque ferè omnes medicos ſcriptores φθίσιν videri, non tantùm vlcus in pulmone cum corporis attenuatione & tabe, ſed amplius quiddam ſignificare, quod inſinuat Pſal. 16. vox quædam Hebræa. Subobſcurè enim tu mihi iſta, & tanquam per nubem. Vtinam ne vire ille tot negotijs id temporis diſtineretur eò, vt plenam planamque rem diceret tibi, aut tu poſtmodum interrogares ante tuum ad nos regreſſum, & illius obitum. Non dubium, quin nobilis homo ſpiritus altæque mentis, magnum quid eximium animo volueret, ſeu ex aduerſariorum eius editione expectandū, ſeu noſtro & publico malo ignorandum. Quid verò tu me à Theologia mea ſeducis ad medicos ſatis valentem? Honora medicum (audio) propter neceſsitatem, imò propter

honeſtatem, & acutiſsimæ ſcientiæ arctiſque eximiæ dignitatem, ne dicam Naturæ miraculum ingens, & ſolatium. Primum igitur de Hebræa quam requiris voce, tum Græca φθίσεως appellatione cum bono & fauente Æſculapio. In Hebræo Pſalmi citati contextu vna occurrit vox Schâkhat, quæ ad φθίσιν Græcum poſsit accedere: & haud dubiè hæc intellecta VTENHOVIO eſt: nempe verſiculo decimo, vbi de perſona ſua Dauid typicè, de Chriſto verò prophetat, futurum in ſepulcro incorruptum Chriſti corpus, & ſubſecuturam poſtmodo intaminati eiuſdem corporis reſurrectionem: Non derelinques, inquit, animam meam in inferno, nec dabis ſanctum tuum videre corruptionem. Interpretes Græci verterunt διαφθορὰν, vti citat Petrus Apoſtolus Actor. 2. item 13. Rectè ſanè: Nam Hebræis planè idem eſt ſchakhat, quod Græcis διαφθορὰ, vel etiam quiddam intentius. Interim Hebraica vox ſignificat quandoque locum ipſum τῆς διαφθορᾶς, corruptionis & abſumptionis, nempe ſepulcrum: imò & quandoque foſſum in genere: vti norunt exercitati in veteri Teſtamento, Hebraicè ſcientes. Sed primaria & maximè propria ſignificatio vocis Schakhat eſt διαφθορὰ: quæ non ſatis rotundè & efficaciter redditur corruptio. Non enim exprimitur præpoſitio διὰ, quæ totius cadaueris abſumptionem notat, qualem mihi expreſsit Syrus interpres voce Calah, quę finem ſiue conſumptionem ſiue conſummationem

tionem pro rei ratione ſignificat: vt ſit hîc totius abſumptio ſiue conſumptio. Radix enim Hebræa, à qua hoc nomen, ſignificat funditus perdi, corrũpi, vitiari, quocunque id fiat modo aut inſtrumento. Iam quum nobis Hebræa vox idem ſit quod Græca διαφθορὰ, oppidò diſquirendum ſintne idem an aliud διαφθορὰ & φθίσις ſuæ φθόη. Ariſtoteles extremo Categoriarum libro, ſex facit motuum ſpecies. Prima eſt γένεσις generatio ſiue ortus: ſecũda, eius contraria φθορὰ corruptio ſiue interitus: tertia, αὔξησις, accretio: quarta eius contraria, μείωσις, diminutio: quinta ἀλλοίωσις, alteratio: ſexta ἡ κατὰ τόπον μεταβολὴ, mutatio ſecundùm locum. At verò quam ibi vocauit μείωσιν Ariſtoteles, alibi nominat φθίσιν, ὁμοίως δὲ καὶ περὶ αὐξήσεως καὶ φθίσεως ἔχει, οὐδὲν γὰρ φθίνει, οὐδ᾽ αὐξάνει φυσικῶς μὴ τρεφόμενον. Id eſt, ſimiliter etiam de Accretione & de φθίσει ſiue diminutione: Nihil enim decreſcit vel augetur naturaliter, quod non nutriatur. Sic in Phyſicis αὔξησιν καὶ φθίσιν opponit. Item in metaphyſ. vbi docet Philoſophus Accretionem & Diminutionem verſari circa quantitatem, ſicut ortum & interitum circa hoc quiddam, &c. Denique in vniuerſa Philoſophia, quam in Categorijs μείωσιν, paſsim appellat φθίσιν. At quum μείωσιν diminutionem dixit, deſignauit tantùm motum illum qui tendit ad corruptionem & interitum; φθίσις verò non illum motum duntaxat, ſed continuitatem eius ad interitum ipſum, in quem motus ille deſinit, & res peni-

Ariſt. lib. Categ. c. 2.

Ariſt. de Animali. 2. cap. 4.

Ariſt. Phy. 2. cap. 1. Metaphyſ. l. 2. cap. 2.

tus corrumpitur ac diſſoluitur. Sic dies, menſis, &c. dicuntur φθίνειν, quum decreſcunt & vergendo perueniunt ad eum ſtatum, vt non ſint amplius. Ergo φθίσεως vocabulum aliàs cõmune ſicut διαφθορὰ, medici ſuæ arti, & certo cuidam morbo addixerunt. Hoc ſenſu φθίσις medicis erit διαφθορὰ ſiue corruptio hectica, qua corpus tabeſcit & minuitur continuò vſque ad interitum. Hæc à forma & fine. Sed quum Medici Phyſici maximè conſectentur materiam, illa Galeni accommodatior eſt definitio, quæ efficientem habet cum materia, quam dicit: Phthiſim eſſe pulmonis exulcerationem cum febri & macie perpetuaque vomica. Iam congeſtis omnibus dicamus: Phthiſis eſt corruptio hectica febriculoſa corporis, propter exulcerationem pulmonis, qua corpus tabeſcit & minuitur, cum perpetua vomica, vſque ad interitum. Tabem nimis latè & ieiunè, ſed inopia vocabulorum, reddunt Latini: quomodo Hippocratis interpres Aphoriſm. Sectione 5. Aphor. 9. 11. 12. 14.

Hæc in tui gratiam, ſuauiſsime Fabrici, pręter votum & inſtitutum: tibi nempe obſecutus. Obſequio quoniam dulces retinentur amici. Tu ſanior momum hîc formida, & telum pro vtroque noſtrûm indue. Vale, vir ornatiſsime, meiq; amantiſsimæ, cum lectiſſima coniuge, noſtra cõmatre & liberis, quos omnes, ego & vxor, demiſsè ſalutamus.

Lauſannæ 14. Septembris
1602.

OB-

OBSERVATIO XLV.

Inciso cadauere, gibbositatis causa abdita inuenta est in cranio, quippe vertebrarum cariosæ partes in media ferè pulmonis substantia deprehensæ.

ADOLESCENS à pueritia gibbo & asthmate vexatur, tandem ex pthisi obijt circa annum ætatis decimum sextum. Huius cranium aperui præsente clarissimo doctissimoque viro DN. ESAIA COLLADONE Medico Doctore, & Philosophiæ in Geneuensi Schola Professore ordinario, atque celeberrimo. Inueni processum siue interstitium aut septum illud, quod eminet in medio ossis ethmoidis, seu cribrosi (qui processus crassitiem papyri excedere vix solet) in latitudinem & altitudinem ita auctũ, vt ferè totum os cribrosum obtegeret; adeò vt foramina huius ossis per quæ pituita ex cerebro ad nares solebat effluere, planè oppleta viderentur; Et quamuis percocto cranio, vix eorum vllum pateret. Denique ossicula superioris maxillæ quæ in magno oculi cantho conspiciuntur, adeò excreuerant, vt septum nasi hinc inde propemodum attingerent. Hanc præcipuam fuisse gibbositatis causam verisi-

verisimile est. Quum itaque pituita per nares minimè posset expurgari, versus spinalem medullam tendebat; sicq; vertebræ earumq; cartilagines assiduò irroratæ pituitâ viscidâ, & relaxatæ, tandem excreuerunt in gibbum maximum. Nec solum pars illa dorsi, ex hac defluxione & irroratione pituitæ relaxata fuit, verùm etiam omnia ossa à collo vsque ad pedes, præcipuè vertebræ, os sacrum, os pubis, ossa pedis, denique omnes epiphyses siue appendices præter consuetudinem molles ac tenellæ erant. ita vt ferè instar ceræ tractari possent. Illud præter ea in hoc cadauere notandum visebatur, quod sexta, septima, octaua, nona, & decima vertebræ metaphreni, quæ gibbum efficiebant exesæ erant carie, præcipuè autem septima, octaua, & nona, quarum nihil præter exteriores semicirculos & eorum processus, quos ego adhuc in musæolo meo conseruo, conspiciebantur. Interiores autem partes harum vertebrarum in quatuor aut quinque partes fractas, non sine admiratione in ipsa media pulmonis substantia inuenimus. Pulmo enim ea in parte, quæ dorsum respiciebat vlcere magno & calloso laborabat, per quod ea fragmenta ex continuo pulmonis motu attracta fuisse, dubium non est. Tanta enim est pulmonis ad se attrahendi facultas, vt nonnunquam turundas siue clauiculos ex vulneribus pectoris penetrantibus, magno cum periculo ægrotantium

ad

ad se attrahat, vt ex sequenti obseruatione apparet. Quam D. IACOBVS GVY vir probus, & fide dignus ac apud Neocomenses pharmacopæus exercitatissimus amicus meus plurimùm honorandus, ad me non ita pridem scripsit. Illam in gratiam ac vtilitatem tyronum hic subijcere visum est, vt ex ea ediscant turundę aut clauiculo, in vulneribus thoracis semper filum satis longum annecti debere, ne ob perpetuum motum thoracis atque pulmonum, & propter attractionem quæ fit vacui vi in diastole, in thoracis cauitatem attrahatur.

OBSERVATIO XLVI.

Turundæ ex vulnere thoracis in cauitatem delapsæ, tussi eijciuntur.

Ad

Solertissimum nec non experientissimũ virum Dominũ GVLELMVM FABRICIVM HILDANVM, Medicum & Chirurgum Paterniacensem ordinarium.

ANTE omnia me excusatum velim, vir Clarissime, quòd tam diu nihil literarũ ad te

ad te ſcripſerim. Obſtiterunt negotia domeſtica; in arte præterea mea multa occurrunt, & interueniunt, quæ non ferunt me eſſe arbitrij mei. Cæterùm quia te circa res medicas & chirurgicas curioſum eſſe, & propediem centuriam obſeruationum, & curationum Chirurgicarum, in lucem miſſurum ſciam, placuit nunc ſcriptis communicare caſum illum, quem aliâs tibi coràm narraui, qui forſan eis adſcribi non erit indignus.

Vir probus nec ex obſcura familia oriundus, & mihi ſanguine iunctus Anno 1597. in duello, à quodam mihi quoque amico nec nō confratre, vulnus cuſpide gladij, ſiniſtrâ manu illatum inter ſecundam & tertiam coſtam veram, haud procul ab axilla dextra recepit; ex quo ſanguis per quindecim dies continuò effluxit, nec à Chirurgis ſiſti potuit. Ac quamuis ſymptomata diuerſa & grauia adeſſent (ardens enim erat febris, difficultas anhelitus maxima, & ſanguinem cum tuſsi expuebat, vigiliæ item & appetitus deiectio aderant) nihilominus tandem cicatrice obductum fuit vulnus. Maxima tamen difficultas anhelitus, & tuſsis continua, ipſum moleſtabant; & pus fœtidum & viride expuebat. Sed quod notatu digniſsimum, refert duas turundas, diuerſo tamen tempore ſub emplaſtro de perditas fuiſſe, quod quidem eueniſſe exiſtimat, quòd Chirurgus eis filum non annexerat, vt efficeretur nodulus. Poſt menſes tres à curato vulnere, cùm difficultas anhelitus & tuſsis

tussis vti dixi, ipsum continuò infestarent, quodam die, matutinâ horâ tussiendo, turundas cum multo pure, expuisse, & ab eo tempore nullum aut exiguũ saltem prioris morbi vestigium sensisse asserit. Anno verò sequenti à curatione, ex bello huc in patriam reuersus, cùm denuò dolor è regione vulneris ortus fuisset, me aduocandum curauit. Tum reperi partem dextram pectoris inflammatam: locum verò prioris vulneris tumidum, ac durum. Ex his alijsque signis & circumstantijs conijciebam, nõ solum vulnus in ipsam substantiam pulmonis penetrasse, verùm etiam in prima curatione pectus non satis expurgatum fuisse: hinc iterum pus collectum esse circa prioris vulneris cicatricem. Quapropter leuiter purgato corpore, maturantia & pus mouentia applicui, postea à Chirurgo aperta vomicâ, pus fœtidum effluxit. Vlcus diu apertum tenendum curaui, quo posit retenta in pectore materia paulatim effluere. Tandem curato vlcere, valetudo ipsius adeò confirmata fuit, vt ad hunc vsq; diem nullum incõmodum prioris morbi, quantumuis magni & acerbi, sentiat. Hæc vera affirmare ne dubites; est enim vir probus & fide dignus, mihiq; familiarissimus. Plura non licet propter occupationes. Vale vir clarissime, & me ut facis amare perge, Datum Neocomi 6. Ian. 1605.

T. E. addictissimus

IACOBVS GVY
pharmacopœus.

OBSERVATIO XLVII.

Hydrops per vmbilicum euacuatus.

AD

Clarißimum ac doctißimum virum D. D. ALB. ROSCIVM Reip. Lausannensis Doctorem Medicum ordinarium atque celeberrimum.

DE hydropico nostro Iuerdunensi, vir doctrinâ & virtute clarissime, rectè prognosticati sumus. Audiui enim ipsum post discessum nostrum, nõ diu superstitem fuisse. Quamobrem Deo Opt. Max. gratias ago, quòd paracentesis ipsi à nobis facta non fuerit. Quandoquidem cuncti causam mortis ipsi ad scripsissent; sed iniuriâ. Morbus enim iam per se, propter viscerum, hepatis, scilicet & splenis intemperaturam maximam, atque labefactationem, ne dicam corruptionem, planè incurabilis erat. Nisi enim viscera interna sana & illæsa fuerint, parum aut nihil, vt plurimum, incisionem hanc ægrotis profuisse, vsus atque experientia edocuit. Euacuatur enim tantummodo aqua, quæ in vacuo ventris continetur; radix verò

& origo

& origo mali in viſceribus remanet. Contrà ſi vmbilicus in hydropicis paulatim naturæ beneficio in tumorem eleuatur, & tandem erumpit, aut inciditur, commodiſsimam eſſe viam expurgandi humorem ſeroſum hydropicorum, ac ſæpiſsimè ægrotos ipſos hoc beneficio à morbo liberatos fuiſſe, viri docti obſeruarunt. Mihi quoque huius rei exempla occurrerunt: quorum quia Excel. Tuam rerum iſtarum ſtudioſiſsimam eſſe ſcio, præcipuum commemorare non pigebit.

ANTE annos aliquot Hildenæ in patria mea, PETRVS KICKVP quadragenarius ex febri tertiana, eaque diuturna curatus, in aſcitem incidit. Ego aduocatus ventrem in monſtroſam ferè magnitudinem eleuatum inuenio. Vmbilicus ad oui anſerini magnitudinē aqua plenus propendebat; quem vt phlebotomo aperirem obnixè rogabat. Quum verò in tam graui morbo temere & abſque conſilio nihil tentare vellem, atque de medico accerſendo, vt de vmbilici inciſione conſultaremus, cogitarem, vmbilicus ſua ſponte ruptus eſt: inde per trimeſtre maxima copia ſeroſi humoris effluxit. Is autem humor vt paulatim flueret, operam dedi, impoſito ipſi vmbilico linteamine reduplicato & faſciâ inuoluto, ne ex intempeſtiua euacuatione aquæ, vires ægri, iam ob morbi vehementiam inualidæ, labefactarentur & planè proſternerentur. Sic diuino fauore venter paulatim ſubſidit, vt tandem pleniſsimè conualuerit, &

per annos aliquot ſanus vixerit. Demum verò pleureſi correptus, ac nullis adhibitis remedijs, obijt.

Poſt mortem, quum cadauer ipſius aperirem, inueni venam vmbilicalem, quæ in adultis in ligamentum ſolebat coaleſcere, adeò dilatatã, vt facillimè pennam anſeris per eam immiſiſſem. Ex his perſpicuum fit, non ſolùm aquam ex vacuo ventris, verumetiam viſcoſos humores, qui antea in ipſo hepate incluſi fuerant, per ruptionem hanc vmbilici euacuatos fuiſſe. Vtinam igitur in hydropicis arte & induſtriâ aliquâ, apertio hæc vmbilici fieri poſſet. Verũ de his coràm inter nos aliâs. Interim vale, vir clariſsime, & me, vt facis, amare perge. Paterniaci Auenticorum 9. Septemb. Anno 1603.

Tuæ Excel. addictißimus
Guil. Fabricius Hildanus.

OB-

OBSERVATIO XLIIX.

Hydrops per pudenda euacuatus.

COSMVS SLOTANVS Chirurgus præstantissimus, quadragenarium ascite laborantem curandum habuit. Medicamenta permulta cùm interna, tum etiam externa, ei absq; fructu adhibita fuerunt. Tandem verò adeò copiosè in scrotum delapsus est humor serosus, vt extincto calore natiuo, sequuta sit gangræna. Adhibitis quæ ad gangrænę curationem spectant, decidit scrotum: ita vt testiculi nudi conspicerentur. Hinc tantum effluxit humoris serosi, vt à morbo liberatus sit æger, & diu superuixerit sanus: atque (si bene memini) liberos aliquot procrearit. Testes autem natura obduxerat callosâ quadam substantiâ, quæ eos vice scroti obtegebat, & ab externis iniurijs vindicabat.

OBSERVATIO XLIX.

Ex vesicatorijs hydropici tibijs adhibitis, Gangræna, tum mors.

VSITATVM est practicis, quandoque vesicatoria ex cantharidibus, hydropi-

corum tibijs applicare, atque ita pustulas excitare, quibus corpus á serosis humoribus ex parte euacuatur. Verùm id parùm tutò fieri, sequens historia conuincit. Geneuæ ad Rhodani pontem noui sexagenariam viduam, ascite laborantem, quæ, quum adhibuisset imperitum medicum, cùm alia, tum & vesicatoria tibijs imponentem, tantum ijsdem aquæ attraxit, vt inde natiuus calor extinctus sit, & paucis pòst diebus mulier decesserit. Vnde liquet hoc remedij genus, cautè esse adhibendum. In Iunioribus enim & valentioribus quandoque efficax est: senibus verò, & quibuscunq; hebescit innatum calidum, exitiosum planè.

OBSERVATIO L.

Ex hydrope neruorum opticorum obstructio: idemq; hydrops maximâ hæmorrhagiâ narium curatus.

LEVTGEN à Thenhausen prope Hilden homo robustissimus & sanguineus annum agens tricesimum, incidit in leucophlegmatiam maximam, ita vt à vertice vsque ad pedes intumuerit. Inde obstructi sunt nerui optici, & sensim cæcus factus est. Ad eum curãdum quum essem vocatus vnà cum clarissimo doctissimoq; Domino IOHANNE SLO-

NE SLOTANO Medico Doctore, vtrique noſtrûm viſum eſt in primis curandum eſſe hydropem, ceu morbum primarium & cauſam cæcitatis. Curatio apozematis aperientibus, & pręparantibus, necnon catharticis lenitiuis inchoata fuit. Sed antequam valentiora exhiberemus, accreuit hæmorrhagia ex nare dextra, atque adeò magna, vt ſubitò vltra libras 4. eiecerit: vnde in ſyncopen æger incidit. Vocatus inueni ipſum ſemianimem: ſanguine tamen ſuppreſſo non tantùm vires reſtauratæ ſunt, verumetiam ab hydrope, citra vllorum aliorum remediorum vſum, breuî curatus eſt æger. Sed propterea quòd dehinc remedia omnia reſpuit, à cæcitate non penitus liberatus, biennio pòſt ex febri continua deceſsit.

OBSERVATIO LI.

Adoleſcens per vmbilicum excrementa excernens: in cuius diſſectione ſedecim ſunt obſeruationes luculentæ.

ADOLESCENS duodecim annos natus cacochimicus, tumore inſigni, duro & dolorifico, muſculorum rectorũ abdominis ad vmbilicum laborabat. Rupto

tumore excrementa hanc viam iniêre, vt per hebdomadas quatuor aut quinque, nihil per aluum egeſtum ſit. Ego ventrem diſſecui, coram clariſsimo & doctiſsimo PETRO CANALI, GEORGIO IENISCHIO, PHILIBERTO SARACENO, Medicinæ Doctoribus; & M. SIMONE Chirurgo.

1. Inuenta ſunt excrementa in vacuo ventris, inteſtinis ſuffuſa.

2. Inteſtina, præter naturalem ſitum, miro quodam modo intertexta.

5. In colo verſus hypochondria ſiniſtra vlcus oblongum & calloſum.

4. Colon in maximam capacitatem diſtentum, vt ventriculum potiùs eſſe, quàm inteſtinum iudicaturus eſſes.

5. Iu fine meſenterij tumor inſignis & prędurus inteſtinum rectum adeò comprimens, vt exinde nihil excerni poſſet.

6. Quod reliquum fuit excrementorum in inteſtinis, adeò induratum, vt lapides potiùs quam excrementa viderentur.

7. Totum meſenterium, pancreas, item inteſtina, vena portæ tumoribus ſcirrhoſis ſcatentia.

8. In imo ventriculo vlcus.

9. Tubercula glanduloſa pylori in ſcirrhum maximum aucta.

10. Lien firmiſsimè coſtis adhærens.

11. Circa vaſa ſplenis, venam portam & cauam ſteatomata, & ſcirrhi non pauci.

12. Hepar exangue & ſcirrhoſum.

13. Dia-

13. Diaphragma vndiq; tumoribus ſcirrhoſis & ſteatomatis ſcatens.

14. In pectore & pulmonis ſubſtantia, item circa cordis vaſa, œſophagũ, & aſperam arteriam ſcirrhi quamplurimi, & ſteatomata penè innumerabilia.

15. In pericardio ichoris magna copia.

16. In cordis acumine tuberculum album, ad nucis auellanæ magnitudinem.

OBSERVATIO LII.

Poſt ſanguinis ex vmbilico infantuli profluuium, totius corporis imbecillitas, ac tandem mors.

OBSTETRICES parùm exercitatæ ſolent nonnunquam infantulorum vaſa vmbilicalia, aut nimis ſtrictè ligare, vt citiùs abſcindantur: aut nimis laxè, vt ligatura non ſatis retinere poſsit ſanguinem. Id quod Coloniæ in duobus infantulis Nobiliſ. matronæ accidiſſe memini, quorum vires naturales, vitalesúe, ex huiuſmodi hęmorrhagia adeò fuerunt exhauſtæ, vt nullo modo refici potuerint, donec tandem languidi è vita deceſſerint. Erunt itaq; filo ſæpius duplicato diligenter liganda vaſa illa. Ad maiorem quoque ſecuritatem videant Obſtetrices vt in-

Inſtructio Obſtetricũ.

ſtructæ ſint ſequenti puluere, qui poſtquam abſciſſa fuerint vaſa, illico inſpergendus eſt.

R. Aloes,
Thuris,
Sanguinis draconis ana ℥j.
Cornu cerui vſti,
Terræ ſigillatæ,
Farinæ volatil, ana ℥ij.
Pil. leporum minutiſs. inciſorum ℥ ſ.
Miſce.

OBSERVATIO LIII.

Ex vmbilici abſciſsione ſubita mors.

ADOLESCENS quidam, poſt vulnus exiguum inter vmbilicum, & coſtas mendoſas, acie gladij ipſi inflictũ, mox humi procumbens, quamprimum expirauit. Vocatus, miratus ſum eum tam leui vulnere accepto, & circa locum (mea quidem ſententia) haud ita periculoſum, tam ſubitò deceſſiſſe. Sequenti die, cadauere deſecto, cauſam perueſtigans, inueni interiora omnia illæſa, præter vmbilicalem venam in adultis ligamentum potius; quæ quidem vena planè abſciſſa fuit.

ANNOTATIO.

Vaſorum vmbilicalium vſus.

Infans quandiu geſtatur in vtero, per venam

nam vmbilicalem ad se trahit alimentum. Nato puero vena illa (ne penitus sit inutilis) sensim indurescit in ligamentum, cuius beneficio hepar vmbilico alligatur. Ligamento autem abscisso, hepar sursum retrahitur, & diaphragma adeô comprimit, vt homo neq; inspirare, neque expirare posit; imò suffocetur illico.

OBSERVATIO LIV.

Ex vehementissimo dolore colico, abscessus in sinistro hypochondrio, cum intestini erosione, & excrementorum per vlcus eiectione, feliciter curatus.

AD

Clarissimum ac celeberrimum virum D. D. GALENVM VVIERVM Reuerendiss. Electoris Treuerensis &c. nec non illustrissimi Cliuensium, Iuliacensium, & Montensium, &c. Principis, Archiatrum dignissimum.

QVOTIES subit animo tua illa in me, vir clarissime & præstantissime, propensa voluntas, & amor à teneris meis annis, (fraterno ornatissimi HENRICI

VVIERI Treuirensis Episcopi Archiatri simillimus,) gestit animus gratitudinis meæ symbola quædam, cuiusmodi saltem sunt literæ, apud Exc. T. relinquere. Remorantur tamen me & obsistunt tua illa amplissima munia, negotia, ac studia indefessa, quibus vereor ne tædium potiùs importuno meo alloquio pariam, quàm solatium aut delectationẽ aliquam adferam. Verumtamen, quum T. Excel. norim circa res medicas & chirurgicas libenter versari, quæ modò rarò contingant, & tua contemplatione ac ratiocinatione indignæ non sint: (Nam ex illa, quam in Gallia, ac Italia, Florentiæ inprimis, comparasti tibi rerum cognitione, & in ijs tractandis dexteritate, T. Excel. ac humanitas mihi sæpius impertiuit, quum D. COSMO SLOTANO Chirurgo experientissimo operam darem:) Ideò hoc nomine ausus sum tecum familiariter communicare, haud vulgare quiddam, quod non ita pridem in manus meas incidit, quodque Dei beneficio feliciter curatum est.

Anno 1601. mense Octobri, Nicod Estopey paganus de Trey quinquagenarius & homo robustissimus, acutissimo dolore colico, maximè sub costis mendosis lateris sinistri, & ventris constipatione correptus est. Quum autem nulla adhibuisset idonea remedia, & excrementa supra modum indurata, per angustiam (quam CASPARVS BAVHINVS Anatomicus & Botanicus insignis, in colo intestino primus obseruauit) permeare nõ possent;

ſent; inteſtinum verò in ea parte excrementorum & flatuum copiâ turgeret, exarcerbatus aſt dolor & cruciatus. Inde febris vehemens & continua, item vomitus, ſyncopæ frequentes, deliria, aliaque grauiora ſymptomata ſequuta ſunt, ita vt præſens vitæ periculum immineret. Accenſa in colo inflammatio degenerauit in abſceſſum, ſimul & excrementa, & lumbrici aliquot manarunt. Ego itaque literis clariſsimi ac reuerendi D. IOHANNIS MERVLÆ apud Paterniacenſes Paſtoris vigilantiſsimi, & ABRAHAMI ESTOPEI ibidem Ludimoderatoris, aduocatus, ægrum in extremis inuenio languoribus. Nam præter ſymptomata ſuperiora, ipſa quoque excrementa toto bimeſtri per vlcus emanarant. Remedijs tamen tum interiùs tum exteriùs adhibitis, dolor, febris, aliaque ſymptomata ſenſim remiſerũt: ita vt trimeſtri ſpatio, Deo gratia, priſtinæ ſanitati, nullâ relictâ fiſtulâ, reſtitutus fuerit. Qua de re hactenus.

Verum tamen aliquid præterea de extractione fœtus mortui familiariter, & amicè dicam. Quam quum, nec immeritó, Celſus difficillimis operationib. annumeret; me tamen ad maximam facilitatem hanc reuocaturum, iuuante Deo, auſim profiteri. Quum enim frequenter in his locis ad eiuſmodi curationes accerſar, indies adnimicula & artificia ad eius facilitatem maximè accommoda, cum felici curationum exitu, comminiſcor.

Hæc placuit ad te, vir vndiquaque doctiſ-

ſimæ

ſime ac experiẽtiſsime, de hiſce duobus Chirurgicis capitibus ſcribere, non modò vt te aliqua occaſione, poſt tãtum ſilentium affarer, & de tua valetudine, & rebus, ſolicitum me teſtarer; ſed etiam vt tuum de ijſdem capitibus aucuparer iudicium. Cæterum Obſeruationum & curationum Chirurgicarum Centuriam, prælo ſubijciendam paro: Meditor etiam de illa fœtus extrahendi methodo Tractatum. De Gangræna quoque, & ſphacelo paratum habeo tractatum, Germanicâ Lingua, multò auctiorem prioribus: quem, ſi Deus cœptis fauerit, Latinum dabo. Vbi ſuppetent ab impreſsione exemplaria, eorum dono mihi honorem abs te comparabo. Vale Æſculapia ſoboles, meque ama vt facis. Paterniaci Auenticorum. 6. Martij Anno 1602.

T. Exc. addictiſsimus & obſequentiſsimus.
G. Fabricius Hildanus.

ANNOTATIO.

Superioris curationis, & ſanationis, qua prędictus Nicod Eſtopey Dei beneficio ad hunc vſque annum 1605. fruitur, præter cæteros commemoratos, teſtis eſt D. NATHANAEL Chambutus, verbi diuini miniſter, & Paſtor ipſius.

GALENVS VVIERVS

Reuerendißim. Electoris Treuerensis, &c. nec non Illustriß. Principis Cliuiacensium, Iuliacens. & Montens. &c. Archiater, Guilelmo Fabricio Hildano Chirurgo præstantißimo.

S. P. D.

TVAS, ornatissime vir, non minùs doctas, quàm experientiâ plenas accepi literas, quæ mihi duplici nomine fuerunt gratissimæ, tum quòd locupletes amoris erga me tui indices sint, tum verò quòd singulare tuum iuuandæ Reip. artisque medicæ studiũ testentur; quorum vtrumque eximiam animi bonitatem arguit. Legi obseruationem 54. de dolore colico, in abscessum intestini desinente, quo exteriùs rupto, fœtidissimum pus, excrementa, & lumbrici aliquot exierunt; vnde æger postea commodis medicamentis, à te præscriptis conualuit. Placet multùm obseruatio hæc, & curatio: quæ si remedijs illustrata esset, magis magisque posthac alijs vsui foret. De varijs & admirandis abscessibus, plurima leguntur in Tractatu de partu Cæsareo D. FRANCISCI ROVSSETI medici Galli, qui

li, qui liber multa habet lectu vtilissima. Memini ego Monspelij â præceptore meo D. LAVRENTIO IOVBERTO Medico, & Professore Regio celeberrimo, nobis ostensum fuisse cultellum obtusum, qui panno obductus, ab opilione alteri cuidam vi in os ingestus, & per gulam demissus, longo tempore, & (si rectè recordor) toto biennio in corpore delituit, donec abscessu in inguine facto excretus, & æger ope Chirurgi curatus fuit, qui postea septenium adhuc superuixit. Scribit etiam ANTONIVS BENEVENIVS de abditis nonnullis ac mirandis morborum & sanationum causis. Hæc & similia, quando occurrunt, notatu ac obseruatu sunt dignissima. Macte igitur ingenio, vir amicissimæ, qua cœpisti via perge, & quam extrahendi fœtus mortui inuenisti rationem facilem, communica: Tum & alia, quæ præ manibus habes, aliquando perfice, & in publicam vtilitatem profer. Interim vnicum illud, dum hæc scribo, in mentem venit, quod in Obseruationibus tuis legi, ex meo relatu additum, de Verme in Cysti fellis reperto, verissimum quidem illud esse, non vnum sed duos fuisse vermes, qui in puella quadam hydrope mortua Monspelij, cuius cadauer in hospitio meo secui, sunt inuenti: quorum vnus adhuc inhærebat poro cholagogo decliui, at alter penetrarat in hepar: quos ego non in vesicula fellis genitos, sed ex intestinis per meatum illum expurgandæ bili destinatum ascendisse existimo, Cysti fellis

fellis aquea bile vel aquoſo potiùs humore, quàm felle referta in corpore hydropico: Hinc etiam alterum vermem penuria alimenti ad hepar penetraſſe veriſimile eſt. Calculis veſicam fellis confertam ſe deprehendiſſe inquit FERNELIVS lib. 1. ſuæ med. cap. 7. ANTONIVS BENIVENIVS idem affirmat: quod & ego in diſſectione obſeruaui, minuſque rarum eſt. Plura adderem niſi Neſſel Rodium vocatus mihi cum pharmacopœo iſtuc properandum eſſet. Ignoſcas itaq; feſtinationi & tumultuanti calamo. Bene vale cum ſuauiſsima coniuge, quam vnà tecum ego meaque ſalutamus peramenter. Raptim Duſſeldorpij 16. Iunij Anno 1602.

OBSERVATIO LV.

Gangrænæ ex hernia inteſtinali, cum inteſtini eroſione curatio.

NOBILIS matrona MARGARITA à GLERESSE, ſeptendecim annis inſigni hernia laborauit, quæ circa annũ ætatis ſexageſimum tertium, menſe Decembri anno 1597. torminibus maximis vexata eſt. Inteſtinum in abdominis rupturam impulſum, ac mihi retentum dolores non leues, ſimul & inflammationem aliaque grauiora ſymptomata conciuit. Vocatus demum K. Ianua-

Ianuarij 1598. inueni dextrum inguen gangræna affectum. Scarificato itaque tumore & cæteris quæ ad gangrænæ curationem attinent adhibitis, caro putrida & callositas rupturę exciderũt: vnde symptomata, dolores, inflammatio, febris, tormina, lipothymia, nausea & vomitus sedata sunt: sed intestinorum materia, nondum penitus excrementosa velut ilei & coeci, per abdominis rupturam excernebatur, circiter menses duos. Ægra tamen multum mirantibus adstantibus, fauente numine, sanata & à ruptura perfectè curata fuit, nullâ relictâ fistulâ.

Curationi sæpius interfuêre, qui & sanationis testes sunt, Nob. GABRIEL à BLONEY Baro en chastelart, & Nob. PHILIPPVS CERIATIVS Dominus de Denesi, & Reuerendus Claudius Merlinus Villetanæ & Culicens. Eccles. pastor, Moyses Bettetus, & plurimi alij, quorum etiam mentio facta fuit in prima Obseruatione.

Ex his duabus iam recitatis Obseruationibus, palàm fit, intestinorum vulnera, non esse prorsus deplorata.

OB-

OBSERVATIO LVI.

De vermiculis, abscessu in vesica putrido rupto, cum vrina excretis.

VIRO

Clarissimo & excellentissimo D. D. IACOBO ZVINGERO Basileæ patriæ Medico, eiusdemq; Academiæ celeberrimæ Professori celeberrimo.

VNDENAM ista immensa tua in me beneuolentia, vir clarissime & excellentissime, qua me, dum iam sæpius antè, ac nō ita pridem denuo paucis antè diebus, Lucullico & Platonico exceptus sum cōvivio, complecteris? Respondere quidem par & æquum foret, sed quid, aut quomodo? Ad silentium redigor. Tantis enim beneficijs obruor, vt quantumnis pro virili Excel. T. sim promptissimus, ac talis, quandiu diuina nobis gratia vitam benignè concesserit, futurus sim, ijs tamen minimè respondeam. Porrò, vt tandem amicorum quorundam obtemperarem petitionibus, post meum à vobis discessum, manum Obseruationibus meis Chirurgicis admoui: In quibus quum casum quendam

(mea quidem opinione) non ita frequenter obuium annotatum expenderem, eundem T Excel. in similibus haud dubiè in consilium adhibitæ, inscriptum, vt, si huius forsan argumenti haberet exempla, ea huic in gratiam studiosorum subijcere, & pro summo innatoque ingenij sui acumine atq; doctrinâ, luculentiùs explicare minimè grauaretur, meis hisce Obseruationibus inserere volui. Iste autem eiusmodi est.

Anno 1591. mense Iulio vocatus in Garrad, ad vxorem Hermanni Kickup (cuius antea quoque mentio facta fuit) quinquagenariam quidem, sed tamen robustissimam, quam inueni laborantem vehementissimis circa imum ventrem doloribus, cum manifesta duritie. Hęc, vrinam, & excrementa non nisi cum grauissimis doloribus, parturientis similibus excernebat; febrim, quandoque etiam leipothymiam patiebatur. Purgato autem leniter corpore enematibus emollientibus, anodyna inieci: exterius fomentationes eiusdum intentionis applicui: His per aliquot dies adhibitis, ruptus est tandem in vesica abscessus, isque octo aut nouem diebus excretus fuit. Quoties verò ægra lotium reddebat (reddebat autem sæpius) simul etiam multum puris fœtidi, innumeris scatentis vermibus (quales in caseo nascuntur) eminxit. Inde sedati sunt dolores aliaque symptomata. Postea iniecto per syphonem in vesicam diebus aliquot decocto ex centaurio, absynthio,

hyperi-

hypericone, herniaria, cum vino albo, cui nõnihil mellis rosacei admiscebam, persanata fuit ægra; multisque pòst annis incolumis vixit.

RETVLIT mihi aliquoties COSMVS SLOTANVS Chirurgus præstantissimus, se dissecuisse cadauer hominis, non obscuri nominis, cuius vesica ad magnitudinem capitis infantis, scirrho extensa fuit. Laborauerat ille antea per annos aliquot, difficultate mingendi, cum maximis doloribus. Adhæsit autem vndique firmissimè scirrhus corpori vesicæ, præterquam ea in parte, qua vreteres in vesicam ingrediuntur, vbi natura sibi ductus ad penem vsque pro excretione vrinæ reseruauerat.

Alia obseruatio ferè similis.

ANTE annos sex Lausannæ honestam matronam aliquoties cum clarissimo D. D. ROSCIO Medico celeberrimo, & CLAVDIO MARIONE pharmacopœo peritissimo inuisi, cui scirrhus magnitudinem pugni excedens, in ipso vesicæ corpore concretus fuit. Magnitudo scirrhi tum immisso in collum matricis digito, tum stylo exploratorio, & cathetere, notari comprehendique facilè potuit.

Tertia non absimilis obser.

ANNO 1599. Coloniæ Agrippinæ cum D. D. IOHANNE SLOTANO Medico celeberrimo, iuuenem virum curandum habui, cui ex casu in dorsum, vrina retenta fuit. Multa ei remedia adhibuimus, vrinam tamen nisi immisso cathetere vsq; ad 17. diem

Quarta obseruatio.

reddere non potuit: demum rupto in vesica abscessu, pus fœtidissimum simul & vrinam libere excreuit, ac breuî conualuit: vt alibi fusius declarabimus; quum iam propter temporis angustiam plura non liceat inserere.

Atque hæc sunt, quæ ad T. Exc. Chirurgicarum operationum dexterrimè adhibitarū amantissimâ hac vice scribenda potissimùm duxi: super qua re iudicium tuum exactum videre percuperem. Deum Opt. Max. oro, vt T. Exc. cum tota familia quàm diutissime incolumem conseruare clementer velit. Datum Paterniaci Auenticorum 6. Septem. Anno 1604.

T. Exc. addictißimus & obsequentißimus.
G. Fabricius Hildanus.

IACO-

IACOBVS ZVINGERVS

Gulielmo Fabricio Chirurgo Præstantißimo.

S. P. D.

QVando ergo tu, peritiſsime Fabrici, plus mihi tribuendũ exiſtimas, quam ego agnoſcam, haud obſcurè ſubinnuis, reipſa præſtare me debuiſſe, quod, ceu acceptum à me, plenis verbis extollis & prædicas. Quicquid ſit, ingenuitatem tuam amplector; inprimis laudo conſilium tuum, quod cepiſti, deſignandis ijs operationibus, quas ſolers χειρουργὸς præclaro ſucceſſu toties obiviſti. Probè monet Hippocrates, decere nos τὴν σοφίην εἰς τέχνην μετάγειν, quod commodùm de otioſis pluriũ cõmentationibus dici poteſt; quos præſtaret, ingeniorum ſuorum acumen, in utilem medicæ artis, hoc eſt, operationis ſeu πράξεως ſcopum actutum traducere, quandoquidem intra ſcholarum umbracula magni Medici, plærumque vocamur, vix tyrones futuri, ſi iam iam manus cum exitiali morboſo hoſte conferenda eſſet. Recte ergo tu, & præcepta tenes Coi noſtri ſenis, & exemplum imitaris: quo præiens nobis, eventus medicos, à ſe viſos, tum ab alijs fanorum ſacrarijs appenſos, ſollicitius obſervat, poſte-

De elegantia. nu. 66.

risque τοῖς τῶν ἰατρῶν παῖσι, quasi per manus tradit. Et quamvis universalis quorumlibet morborum theoria, inprimis si methodica fuerit, sua utilitate non caret, vt quæ bona ingenia, in viam medicæ εὐπραξίας, iactis uerè principijs, constituat; cum tamen sit ἀδύνατον, singularium momenta omnia, sicuti contingunt, infallibili decursu præsignare, rectius ij, meo saltem iudicio, Medicæ œconomiæ sed & humano generi, consultum volunt, qui experimentorum suorum historias, optatis eventibus nobiles, bona fide litteris descriptas, publicitus communicarint. In his cùm ipse sis, vt erectior ceptum opus, elegãtis ingenij probatique iudicij tui condignum fœtum, enitereris, hac mea εὐφημίᾳ hortandus & sollicitandus videbaris.

Et quando tu mihi arduum affectæ urinariæ vesicæ casum expendendum porrexisti, quantumvis Chymicorum principiorũ paulo altior consideratio, hoc ipso momento, me diversum abripiat, dicam tamen nonnulla, quæ iam venerunt in mentem, fortè non ineleganter ad rem præsentis negotij facientia.

Abscessus vesicæ est, quem describis, eventu rarus, scitu dignissimus. Cùm enim tumor omnis in abscessum demum abscedés, sit extra vasorum ductum effusi cuiuslibet humoris proles, dum congestus partes sibi mutuo incumbentes subleuat & attollit; initiò quidem non satis mente concipimus, quo pacto

pacto concauam vesicæ superficiem is liquidò obsideat, si una duntaxat, simplici tenuiq;, dura quantumvis tunica, sit contexta. Id enim statuit Galenus: cum excrementi serosi duntaxat receptaculum esset, simplicis duræque membranæ amictum illi suffecisse. E contra, cũ non obscure alibi duas eidem validissimas attribuat, quas nequeat trãssudando permeare urina, quod Asclepiadis erat somnium, evitata priore dubitandi ansa, non diffitemur, id, quod cum Hippocrate idem testatur Gal. affectionis iam dictæ capacem esse vesicam. Et quamvis Galeni hæc duo loca nonnihil adversa conciliaturi, haud gravatim largiamur, cum plæriq; Anatomici præter unam vesicæ propriam, etiam alteram observent, quæ forinsecus à peritonæo adveniat: harum quidem primo naturalium facult. meminisse Galenum; solius autem propriæ, quinto de usu partium: hac vice tamen, non possum non præstantissimo Archangelo Picolhomineo, anatomico Romano subscribere, qui præter eam, quam sufficit peritonæum, binas alias observat proprias, quibus interius crustosa quædam pellis integatur. Hinc enim contingit, quod tu quoque expertus dicis, ut dum proprias iam dictas infestet abscessus, rupta interiore, quæ tenuis est, in cauum vesicæ se exoneret: cum si illi spatio, quæ inter peritonæi tunicam & vesicæ propriam intercedit, se insinuaret, facilius peritonæi rupta propagine, aliorsum evaderet. Narrat Piccolomineus,

5. de Vsu part. 11. & 12.

1. Natural. fac. 13.

2. Prognost. 71.

Li. 3. Anatom. Lect. 24.

eiuſdem læſionis non admodum diſsimile exemplum, puellæ undecim annorum, cui interiorem hanc tunicam humorum acrimonia degluberit, vt fibræ exterioris, inflammatione conſpicuæ, eam penitus carneam arguerent. Hic eſt locus ὁ πεπονθώς. Affectus tandem ipſe mihi in memoriam revocavit Hippocratis Prognoſticum. Κύστιες δὲ σκληραίτε καὶ ἐπώδυνοι, πάντων μὲν κακόν. Κάκιστον δὲ πυρετῷ συνεχεῖ. Καὶ γὰρ, οἱ ἀπ᾽ αὐτέων πόνοι, ἱκανοὶ ἀνελεῖν. Καὶ κοιλίαι τουτέοισιν οὐ πάνυ διαχωρέουσι. Hoc tam aptè & ad unguem congruit affectui tuo, ut mirum ſit, nihil dici ab Hippocr. quod ſe tibi impræſentiarum nõ obijciat. Ergo quod deterius malum eſt, maioreque cum ambiguitate iunctum: dolores ſat grandes & internecini, ut ægræ tuæ animi quoq; deliquium acceſsiverint, eò tu felicior medicus es, qui veræ medicæque rationis ſuaſu ductuque, eidem expugnando, ſtrenuam operam navaſti: eo ipſo eventu, quem idem noſter ſenex felici pariter στοχασμῷ prædivinat: dum ſubiungit λύει δὲ τούτους οὖρον πυῶδες ἐλθὸν, λευκὸν καὶ λεῖον ἔχον ὑπόστασιν. Diſſentit tamen â te, qui fœtidum pus deſcribis, & verminibus innatis fœdũ. Iacotius in Coacis; Si pus, inquit, corruptum apparet, cum fœdo odore & dolore, ſignificatur ulcus in ſphinctere cavum manſiſſe & ſordidum, aut in corpore veſicæ: è quo cum urinâ craſsâ, modo ſanies, modo pus graueolens excidit, tandemque ſubſidet in imo. At melius nos ominari iubet curationis tuæ κατόρθωμα; quod nullius gravioris

71. libri 2.

Comm. l. in lib. 6. ſect. 2. apho. 48.

oris vlceris periculum ſecutum eſt. Ergo ſi uniuſmodi fuerit is humor, qui facto abſceſſu maturuit, albam & læuam hypoſtaſin cum Hippocrate tum præſtolabimur; ſin ſecus, & diverſorum humorum putrida colluvies vitium faciat, qui poterit natura eodem caloris gradu, è diverſis humoribus, eiuſdem læuitatis & caloris pus elicere? quando ne in ſanguinis quidem generatione id poteſt, ut omnes illius portiones, eiuſdem ſint ſubſtantiæ & accidentium. Ergo ſi materiæ labes intervenerit, non ea debilitati agentis naturæ, non alteri alicui graviori damno aſcribenda eſt. Sic tu Fabrici vir ἀντάξιι ἄλλων, Hippocratieæ προγνώσῃ felici experimento auctoritatem dediſti; vt ipſe Hipocrates viciſsim, tuũ hocce experimentum, θεσπέσιος vates, aptiſsimè collineans prædixiſſe videtur. Quanto ergo maior eſt, & inconſtans coniectura Medicæ artis, tantò præſtantiores Medici, ij demum futuri ſunt, qui certas univerſales, ex incertis ſingularibus, mira iudicij felicitate condere poſſunt.

Coronidis loco, non pigebit cuiuſdam affectus brevem delineationem tibi ob oculos collocare, qui exterioribus ſignis illi tuo nonnihil aſsimilis, commodum hunc diſquiſitionis locum non reſpuere videtur. Virgo 40 circiter annorum, equo exterrito deiecta, λειποθυμίαν incurrit. Subſequentibus diebus, ſub umbilici regione, tumoris ſubnaſcentis inditia animaduertit, quæ incrementis provecta,

ad pilæ ſat grandis magnitudinem hoc ipſo tempore excrevit. Ad tactum durus eſt tumor, à carne incumbente, ut præ ſe fert, liber, gravioris doloris expers; quanquam, dum fluunt menſes, (fluunt autem præter ordinem frequenter, ut ægrius non ſemel adficiatur) exacti ſenſus, tangentis vel incumbentis moleſtiam, quantumvis levem, non ferat. Vrinam inoffenſe veſica excernit; in meatu tamen, neſciens quibus obſtaculis intercepta, exiguam moram trahit, dum liberè, haud ullo doloris ſenſu proſiliat. Conſiderandum hic eſt, ubi ſtabuletur malum, uterone, an veſicæ, vel ſaltem meſenterio, aut omento adhæreat. Momus ille Homericus, in homine quem fabricarat Vulcanus, feneſtratum pectus requirebat, quo recluſis penetralibus viſui offerret ſe, quicquid illic fraudium lateret abſconditum. Quod ſi nobis, Medicis votis agendum eſſet, tales ſenſibus noſtris aditus, vel ſaltem lynceos oculos exoptaremus, quibus nequicquam externi corporis integumentis obſiſtentibus, in abdita pervaderemus, adfecti loci cum morboſo hoſte conflictum liberè perſpecturi. ὦτα γὰρ ὀφθαλμῶν ἀπιστότερα. At cùm paciſcendum ſit nobis cum diverſorum ſignorum aſsiduo concurſu, quanto cum periculo, ſæpius, quam par ſit, id fiat, tam mihi probè cognitum eſt, vt quid de præſenti caſu ego conſtituam, tantiſper ἐπέχω, dum tuam ſententiam inaudivero. Opt. Vale Vir Clariſs. Baſileæ 7. Novemb. 1604.

OB-

OBSERVATIO LVII.

Colica ex vermibus quomodo curata.

PVELLA 12. annos nata, eaque mihi sanguine iuncta, grauissimis doloribus colicis vexabatur; febris continua, & & syncopæ frequentes aderant. Ego vocatus enemata aliquot anodyna, & flatus discutientia exhibui. Exteriùs fomentationem ex floribus chamæmeli, meliloti, semine carui, anisi, fœniculi, fœnigræci, folijs & radicibus maluæ, altheæ & similibus, applicui. Sequenti die infusionem rhabarbati ex aqua absinthij parumque benedictæ laxatiuæ propinaui: quibus tamen dolor non cessauit. Tandem adhibito clystere ex lacte recens mulcto, globulum vermium pugni magnitudine, vltra septuaginta lumbricos adeò intricatos & cõglomeratos complectentem, vt separari vix potuerint aluum exonerando, excreuit. Quo facto, dolor reliquaque symptomata, quibus antea vexabatur, illico sedata sunt. Et breui pòst tempore pristinæ sanitati restituta fuit.

OB-

OBSERVATIO LIIX.

De dolore colico.

QVADRAGENARIVS quidam in sinistro latere maximis doloribus cruciebatur: quos Medicorum nonnulli ex calculo renis sinistri, alij ex splene originē ducere rebantur: Ego aduocatus ex flatibus & excrementorum retentione in colo; id quod etiam eventus demonstrabat. Exhibitis namque enematibus & fomentationibus, inunctionibusque emollientibus, & anodynis, excrementa prædura & sanguine circuncirca cooperta eiecit. Purgato deinde corpore electuario benedictæ laxatiuæ ℥ ſ. cum decocto agrimoniæ, cuſcutæ, capilli veneris, seminis anisi, fœniculi dissoluto, & aquâ cinamomi aromatizato; plenissimè conualuit.

ANNOTATIO.

Cur dolores colici in sinistro latere exacerbantur.

Dolores Colicos vt plurimum in sinistro latere sub costis mendosis exoriri & exacerbari iam pluries obseruaui. Id autem accidit propter coli in ea parte angustiam, quam doctissimus D. D. CASPARVS BAVHINVS Anatomicus & Botanicus insignis, & Ducis VVirtenbergens. atque comitis Montpelgardensis Medicus ordinarius, primus animadvertit,

vertit. Quum enim excrementa in ſuperiori & capaciſsima coli inteſtini parte in globos magnos, prout capacitas inteſtini ferebat, indurata, à flatu verſus hanc anguſtiam magna cum violentia pellantur; accidit, vt non niſi ſummo cum dolore permeare poſsint. Id quod diligenter animaduertendum, ne huiuſmodi dolores colici, cum dolore ſplenico, nephriticoúe, ægrotantium damno confundantur.

OBSERVATIO LIX.

Ex vermium abundantia eroſio gingiuarum, ex qua tandem mors ſequuta eſt.

CVIVSDAM honeſti ciuis Duſſeldorpenſis puer, eroſione gingiuarum à longo tempore grauiſsimè vexabatur. Multa variaque remedia tam interna quàm topica à D. COSMO SLOTANO Chirurgo præſtantiſsimo ipſi præſcripta & adhibita fuère; fruſtra tamen omnia. Tandem vitam cum morte commutauit. Aperto corpore tanta inuenta eſt abundantia vermium, vt aliquibus in locis inteſtina eroſerint, multique in vacuo ventris reperti fuerint.

OBSERVATIO LX.

Lapis in vesica fellis; item Vermes.

GENEROSVS CONRADVS à Steinberg pituitosus & cacochymicus, obstructionibus viscerum vlcere maligno ad genu sinistrum, interdum etiam icteritiâ annis aliquot laborauit, ac tandem obijt ex febri Dusseldorpiæ Septembr. 26. 1582. Incidi & condiui cadauer cum præstantiss. COSMO SLOTANO, coram clariss. ac doctiss. D. D. REINERO SOLINANDRO, & GALENO VVIERO. In vesica fellis inuenimus lapidem durissimum ad nucis iuglandis magnitudinem, anteriùs atrum, posteriùs croceum.

ANNOTATIO.

CONCRESCVNT lapides in corpore humano ex viscidis & pituitosis humoribus calefactis. Et quamuis id in vesica fellis propter viscidi humoris absentiam perrarum sit, aliquoties tamen inuentum DODONÆVS etiam annotauit.

Vermis in vesicæ fellis.

Sed quid rarius, quid admirabilius, quàm gigni vermes in vesica fellis? Attamen doctiss. & præstantiss. D. GALENVS VVIERVS Illustriss. Principis Iuliac. Cleuens. & Mont. Archi-

Archiater vir probus & fide dignissimus, in illa dissectione, ac deinde sæpius domi suæ Dusseldorpiæ, mihi priuatim retulit se inuenisse vermes in vesica fellis. Quod sanè mirabile, quum nihil sit in corpore humano felle amarius: quumque & hominibus, & brutis, ipsisque adeò plantis (vt testatur Galenus) amara omnia aduersissima sint, & ad nutricationem incepta. Qualis autem de his vermibus fuerit opinio clariss. ac doctiss. D. D. VVIERI, paulò antè ex ipsius epistola, ad me scripta, videre licet.

OBSERVATIO LXI.

Ex scirrho & vlcere cancroso in intestino cæco exorta iliaca passio.

THEODORI auff der Koulen in Hilden puerum aliquoties inuisi, qui dolore fixo & continuo sub regione hepatis per annos aliquot laborauerat. Eo tandem ex grauissima Iliaca passione mortuo, vocatus sum, vt causam præcedentis doloris inquirerem. Aperto corpore inueni intestinum cæcum contractum, in intestinum ileum sese insinuasse, idque oppleuisse adeò vt nihil ex superioribus intestinis ad colon permeare posset: inde iliaca. Denique fisso ileo, & exem-

pto

pto cæco, id vbique inflammatum & prætumens inueni. Præterea ſcirrhus exulceratus, aut potiùs cancer exulceratus in ipſius cæci inteſtini fundo conſpiciebatur.

ANNOTATIO.

Diverſæ conſtituuntur cauſæ iliacæ paſsionis, quam nonnulli Miſerere mei appellant. Præcipua autem eſt ilei conſtrictio & coarctatio. Itaque huius rei indagandæ cauſa diverſa cadauera inſpexi: & quamuis vt plurimum fœtor adeò teter erat, vt vix poſſent exquiſitè omnia conſiderari, id tamen in omnibus hactenus obſeruaui, principium & originem huius morbi fuiſſe circa inteſtinum cæcum: hoc eſt, ſacculum qui in fine ilei & coli principio conſpicitur.

Quamobrem exiſtimo valuulam (quam præſtantiſs. D. CASPARVS BAVHINVS Anatomicus & Botanicus inſignis in principio inteſtini coli inuenit,) primùm ex inteſtini cæci inflammatione adeò contrahi & conſtringi, vt planè nihil excrementorum per meare poſsit: ſicque accreſcere inflammationem, vt tandem totum inteſtinum ileum, imò & circuniacentes partes gangrænâ & ſphacelo corripiantur: vt obſeruaui in omnibus, quos pręter prædictum puerum hactenus diſſecui.

OB-

OBSERVATIO LXII.

Cultri oblongi dimidium lumbis infixum, biennio pòst extractum est, relictaque inde fistula, sanata.

ANNO 1591. adijt me iuuenis robustiſsimus optimique habitus, laborans perangustâ quidem, sed profundâ & perpetuò dolorifica fistulâ, ad dextram spinæ dorſi partem, circa quartam vertebram lumborum. Is narrabat sibi ante biennium cultro illatum vulnus, in quodam tumultu: quod à nemine hactenus curari potuiſſet. Dilatatâ fistulâ trochiſcis de minio & spongijs præparatis, item radicibus gentianæ, iuueni in ima parte oblongi cultri dimidium, cuius mucro defixus fuit inter tertiam & quartam vertebram, reliquum callo obductum. Inciſo callo extraxi cultrum: cuius longitudo cum latitudine hîc spectatur. Ex in mundificato vlcere, cum puluere præcipitato, & vnguento quod Apostolorum vocant, iuuenis breui tempore conualuit.

Id autem hîc insigne est, quòd à vulnere accepto, ad extremam curationem, vix vnquam febricitarit: nedum paſſus sit inflammationem, spaſmum, dolorem acutiſsimum,

& reliqua symptomata, quæ solent saucio dorso accidere grauissima.

OBSERVATIO LXIII.

Abscessus sub psoa musculo incisus & curatus.

COSMVS SLOTANVS Chirurgus præstantissimus, in Gersheim / ad honestam matronam accersitus, eam inuenit decumbentem cum acutissimis doloribus circa lumbos, febre: leipothymiâ, & vrinę difficultate. Is quum ex doloris specie, alijsq; indicijs cognouisset apostema esse internum (exteriùs n. nihil apparebat, nec tactu quicquam apprehendi poterat) nimirum sub psoa musculo, qui Vesalio femur mouentium sextus & septimâ musculorum tabulâ t. octauâ vero ⊖ notatus est, vitæ periculum prædixit: nisi fortè aperto latere illo, contentus humor efflueret. Annuentibus amicis ipse ad spinæ dorsi latus, cutim & musculos exteriores ad psoam vsq; incîdit nouaculâ. Effluxit copiosus

ſus humor purulentus & fœtidus. Ab eo tempore mitigata ſunt ſymptomata omnia, & ipſa, breuî reſtituta, vixit & valuit multos annos.

Vlcus ad menſes aliquot turundis, cùm ex radicibus gentianæ, tum & ſpongijs præparatis factis, & medicamentis mundificantibus & abſtergentibus illinitis, apertum retinuit. Poſtea ſarcoticis carne impleuit. Ab iniectionibus tamen, quæ ſyphone fiunt, planè abſtinuit. Quod etiam in omnibus alijs vulneribus & vlcerib. ſiue ea in pectore, ſiue in inferiori ventre fuerint, obſeruandum: facillimè enim pars aliqua iniectionis in vacuum pectoris aut ventris delaberetur, ibique non leuiora ſymptomata, magno cum periculo ægrotantis, excitari poſſent.

Similem planè curationem, feliciter abſoluit IOHANNES GRIFFONIVS Chirurgus præſtantiſsimus; vt ex literis humaniſsimi atque doctiſsimi viri D. D. CLAVDII BOVCARDI in Academia Lauſannenſi Philoſophiæ Profeſſoris celeberrimi, ad me miſsis, apparet; quas hîc ſubijcere viſum eſt.

GVIL. FABR. HILDANO

Viro Clarißimo, Chirurgo Doctißimo

CLAVDIVS BOVCARDVS

S. P. D.

QVOD à me poſtulaſti, Vir ornatiſsime, vt quam medendi rationem ante aliquot annos iniuerit D. IOHANNES GRIFFONIVS, Chirurgus apprimè expertus, quamque methodum ſequutus fuerit, in aperienda interiore vomica: tum ab eo qui perſanatus eſt, & etiam nunc apud nos ſuperſtes & ſanus viuit, diligẽter inquirerem: tum quæ ſatis explorata forent, ad te fideliter perſcriberem, omnino mihi perficiendum eſſe, facilè in animum induxi. Etſi enim mihi in mentem venit, te, qui rerum medicarum & chirurgicarum longè es peritiſsimus, ab homine ipſo coràm percontando, multò meliùs omnia, & ſingula morbi accidentia, comprehendere animo potuiſſe. Quia tamen ſenſi de hac re meum à te requiri iudicium, non committendum putaui, vt officium meum, quod cæteris omnibus in rebus tibi debetur, quas tu pro tua dignitate, & amicitiæ iure deſiderare ex me potes, in hac vna defuiſſe videatur. Quomodo igitur in hac curatione ſeſe geſ-

se gesserit D. GRIFFONIVS, paucis nunc aperiam, prout mihi narrauit is, qui ab illo secundùm Deum in bonam valetudinem est restitutus: quique non ita pridem ludimagister in pago Verbigenensi, nunc Lausannæ apud nos habitat: vir probus & mihi familiariter coniunctus. Hic anno 1585. iuuenis adhuc annum agens prope vigesimum septimum, dum ex Cinecij mótis fastigio, ad radices descendit, in semita admodum procliui, sibi minùs prospiciens, repentino impetu cecidit supinus. Et quod ad mali cumulum accesit, ensis eius capulus sub costis nothis, & rene sinistro interceptus, lumbos non leuiter contudit atque obtriuit. Neque tamen tunc temporis, aut se magnopere læsum sensit, aut ab incœpto itinere destitit. Post aliquot deinceps dies, remissus primùm dolor, in parte lumborum sinistra ab eo perceptus est: qui sensim tamen creuit, vt ad cruciatum, tormentique vim accederet. Hinc vigiliæ assiduæ, appetentia deiecta, quum interim nec sitis magna, nec febris admodum sensibilis, hominem affligerent: nec verò etiam in affecta parte liuor, aut tumor, aut macula extrinsecus omnino appareret: sed plana omnia, & à naturali situ, coloreúe nullatenus discrepantia. Quod rei ipsius euentus postea perspicuè docuit, ingens humorum vis ex vniuerso corpore ad eum musculum secesserat, qui sinister est duorum dorsi internorum, quos psoas Græci dicunt, quique ad penitiores lumbo-

Hi sunt musculi qui trifidi, id est soli ex omnib. corporis musculis in tres tendines desinunt, ad varios dorsi & fœmoris motus à natura comparati: vt autor est Galenus li. 2. de Anatomic. administrat.

rum partes dispositi, renibus substernuntur. Quippe lapsus ille suprà commemoratus, & vehementior contusio, in eam partem fluxioni occasionem dederat. Ibi in angustijs humores conclusi, prohibita transpiratione, facilè computruerunt, & mole sua verum abscessum effecerunt. Nam vt docet Galenus primo lib. de different. febrium cap. 3. promptisimè putrescunt omnia calida & humida, in calidis locis contenta: nisi difflari ipsa & refrigerari contigerit. Idem lib. 11. & 12. meth. pasim. Porrò quis humor in hoc abscessu dominaretur, si quod sentiam quæras. Existimo quamuis cæteri non defuerint, pituitatem tamen quantitate plurimùm superasse. Huiusce rei argumentum mihi suppeditant symptomata ipsa. Nam bilis præsertim flaua, vbi computruerit & præter naturam incaluerit, si in alios humores dominum obtinet, inflammationem vehementem & febrim citisimi motus, sensusque ipsos acutisimè ferientem excitare solet: hîc autem febris adeò, vt ita dicam, obtusa fuit, vt vix sensibus perciperetur. Præterea quum siti non premeretur æger, quid inde aliud coniectare licet, quàm in cacochymo corpore pituitam tantopere redundasse, vt ea ventriculi tunicæ penitus imbutæ, cibum quidem omnem fastidirent; verumtamen nullo potus desiderio nimis humidæ ipsæ tenerentur. Accedit quòd iuuenis ad multos annos in locis maritimis commoratus fuerat, vbi sicut retulit piscibus,

& id

& id genus eſcis pituitoſis victitare conſueue-rat. Dolores intenſi partim ex nonnulla inflammatione naſcebantur, partim ex membranarum, neruorum, aliarumque ſentientium partium diſtentione, quæ nimiâ humorũm copiâ ſupra modum turgeſcentes, inſtãtem ſolutionem præſentiebant. Denique ex acutis doloribus ſomni capeſſendi facultas adempta. In hoc valetudinis ſtatu conſtitutus homo, Geneuam (à qua ciuitate tum forte proximè aberat) à ſuis perducitur. Ibi à quodam Medico (cuius nomini de induſtriæ parco) tanquam nephriticus habitus & exceptus eſt, cui renis eius ſubſtantiam vel phlegmone laborare, vel quoquo modo obſtructus, ipſum ijs omnibus potionibus intus proluebat, quæ & inflammationem ſedare, & calculum ex renibus diſturbare potenter valent. Sed perperam, nam nec mictio ardens & laborioſa, nec vrina mucoſa, nec aluus impedita, quæ ſunt ἀχώριστα τῆς νεφρίτιδος ſigna, ſeſe oſtẽtabant, ſed contraria & naturalia omnia. Quapropter vbi poſt multos dies nõ ſuccedit medendi methodus: Tandem á pharmacopæo ad D. IOHANNEM GRIFFONIVM adductus eſt. Qui confeſtim, quòd alium quendam ſimiliter affectum non ita pridem curauerat, totum quod erat morbi & mali cognouit, & infirmo iuueni diſerte explicauit, ac ſimul ni ars naturæ hæc in parte deficienti & impotenti opem ferret, purique intus cõcluſo exitum quoquo modo pararet, ingentem illi

imminentemq; perniciem prędixit. Nimirum fore vt disrupto tandem ad partes interiores abscessu, humores noxij in κενεῶνας diffusi, & in abdominis capacitatem dilatati, renũ substantiam, peritonæum, & sensim viscera corrumperent: præter quàm quòd tetri vapores dubio procul ex tam luculenta sentina in cordis sinus essent ascensuri, qui tum febrilem & accidentarium in eo calorem accenderent, tum natiuum suffocarent & extinguerent, tũ spiritus per vniuersum corpus spargendos labefactarent. Ex his non posse vitam in certum discrimen non adduci. Quibus acceptis æger totum se beneuoli Chirurgi commisit arbitrio. Hic verò quamprimum istud curauit (qua in re singularis eius eluxit industria,) vt materia quæ vniuersam lumborum regionem occupabat, in vnum eius locum, adhibitis medicamentis, potenter ex alto trahentibus, conuocaretur: vbi scilicet & præcipua vasa pauca essent, & motus instrumenta, minùs inter operandum lædi possent. Quod postquam stylo argenteo partem identidem pertentans, ex doloris sensu assecutum se esse vidit, illico (neglectâ purgatione præuiâ, quã æger paulò antè cum magna virium iactura multoties susceperat) ad latus sinistrũ, quartæ lumborum vertebræ, nouaculâ ignitâ vulnus inflixit: profundum certè quantum digiti indicis longitudo ex vola prominet, sicut ex penicillo postmodum iniecto licuit conijcere. Tum nihilominus duob⁹ digitis in illud idem

vulnus

vulnus intromiſsis, quò patentior fieret exitus, pus ex eo copioſum effluxit. Poſito verò vacuationi iuxta artis præcepta modo, Chirurgus ægroto peniculum, ſeu (vt vocant) turundam argenteam imperauit, qua vnguentis purgantibus & detergentibus illita, ad aliquod menſes vteretur. Quæ vbi ad amuſſim obſeruaſſet, & decentem vivendi rationem tenuiſſet, vulneris labra ſponte coaluerunt, ſic obducta cicatrice, vt fiſtuloſum nihil aut dehiſcens, relictum fuerit, ac demum ita de integro conualuerit, atque in ſanitatem reſtitutus eſt, vt poſtmodum nec in femoris erectione, nec in dorſi inflexione, nec in vlla actione naturali, difficultatem ex prædicto vulnere vel abſceſſu, vllam vnquam ſenſerit. Hæc ſunt, Doctiſsime vir, quæ de hoc argumento mihi pro Epiſtolæ breuitate ad te ſcribere licuit: multò plura congeſturus, ſi & me ſcribendi modus inuitaſſet, & grauiores occupationes conceſsiſſent; verûm de his, quæ deſunt, coràm inter nos aliâs. Tu interim opera noſtra vtere, & me, vt facis, amicus amicum ama. Vale ex Muſæo meo 4. Idus Nouembr. 1604.

OBSERVATIO LXIV.

Infans eruptione facta matricem lacerat, totoque capite in ventris capacitatem delapsus, & contracta matrice, strangulatus deprehenditur.

ANno 1593. 21. Aprilis Coloniæ, præsentibus Clarissimis & Doctiss. IOHANNE SLOTANO ET HENRICO PALANTIO M.D.D. dissecui aurificis vxorem, habitantem in platea quæ appellatur larga, ex partu mortuam. Comperta est matrix erumpente infante lacerata, eiusque caput in læuam ventris capacitatem dimissum; eademque matrix, pars neruosa, circa infantis collum contracta, quæ ipsum proculdubio suffocarat. Mater totos vndecim dies parturiens fuerat; obstetricibus, meque tandem ipso pridie ante obitum, frustra adhibitis: quum multò antè mortuus esset infans, in vtero solo extante læuo brachio quod propendebat.

ANNOTATIO.

Absoluta superiori editione, relata mihi nonnulla sunt ab obstetrice quadam alijsque

ma-

matronis, quæ in parturientis agone adfuerant, quæ hîc adſcribere libuit. Aiunt verò anguſtiſsimi oris matricem fœminæ iſtius fuiſſe, vnde magnus extans fœtus, per viam anguſtam erumpere nequiuerit, robuſtus quantumuis fuerit. Anguſtiam autem illam partim naturalem, partim quoque ab ætate (agebat enim tum trigeſimum ſeptimum, aut circiter annum, neque vnquam antea vterum geſtauerat) fuiſſe arbitror. Exhibita præterea ipſi fuit à matrona quadum potio validiſsima ad fœtum expellendam, ex qua parturientis dolores & conatus adeò exacerbati ſunt, adeoque fœtus commotus eſt, vt petens cum impetu exitum, ſed viam nimis ſtrictam inueniens, vterum dilacerarit. Ex quibus perſpicuum fit hoc genus remedij non niſi prudentiâ & conſilio magno adhibendũ. Ante omnia autem inſpiciendum an membrum genitale ſatis aptum ſit, an etiam fœtus eius ſitus talis ſit, vt naturæ & medicamenti beneficio expelli poſsit: alioqui ſi arcta nimis inuenitur via, antequam exhibeatur potio, erit relaxanda, emollienda, & lubrica facienda. Si verò fœtus ſitus eſt vel tranſuerſim, vel obliquè, vel quouis alio modo præternaturali, tunc reducendus eſt manu, inuncta oleo liliorum alborum vel amygdalarum dulcium, ad naturalem ſitum, antequam exhibeantur potiones illæ violẽtæ. Hæc in iuniorum Doctorum, & Chirurgorum, communiſue vtilitatis gratiam in medium adducere placuit. Donec

Cautio.

tracta-

tractatum nostrum de extractione fœtus mortui in lucem edamus, & particularia multa, eaque vtilia ad hanc operationem, declaremus.

OBSERVATIO LXV.

Inciso corpore, abdita sterilitatis causa inuenta.

SEXAGENARIAM matronam, quæ binis nuptijs sterilis fuerat, cum D. IOANNE GRIFFONIO Chirurgo Præstantissim. Clarissim. D. D. IANO ANTONIO SARACENO Medico regio, dissecui. Perquisita diligenter sterilitatis causa, inuenimus scirrhum circa orificum fundi vteri, qui instar annuli collum matricis circundabat, adeoque vterum claudebat, vt styli acies vix immitti posset: vnde nihil mirum, quòd in coitu sperma à matricis ingressu perpetuò arceretur.

OBSERVATIO LXVI.

Alia abdita sterilitatis causa, quæ per dissectionem innotuit.

NOn multũ à superiori sterilitatis causa discrepabat hæc sequens. Honesta quædam

quædam matrona in primo puerperio inflammatione vteri laborauerat, curata tandem sterilis mansit. Quum autem postea morbo acuto extincta esset, corpus eius præsente Clarissim. D. D. IANO ANTONIO SARACENO Medico regio, dissecui, atq; in ceruice ante orificium fundi vteri, scirrhum magnitudine oui anserini inueni, ipsi adeò adhærentem, vt vnum videretur corpus, nec vllo modo ab ea diuelli potuerit. Propter hunc scirrhum semen virile ad vterum penetrare non potuit. Nemini igitur mirum videri debet, quod medici aliquando in sterilibus frustra sibi multa negotia facessant. Huiusmodi enim causæ medicos latent, aut si non lateant, eæ tamen non nisi ab ipso Deo (qui vuluam claudere, 1. *Sam.* 1.5. & aperire, *Genes.* 29. 31. dicitur) auferri possunt.

OBSERVATIO LXVII.

Ex scirrho matricis difficultas parturiendi.

HONESTA quædam matrona, Lustriç ad marginem Lemanni lacus, totos sex dies parturiens fuerat. Ego tandem aduocatus ipsam in agone mortis comperio. Nam ea ipsa nocte è vita decessit: sequenti

verò

verò die corpus aperui. Vterum laceratum, & caput infantuli in ventris capacitatem dimissum inueni. Huius autem difficultatis parturiendi causa fuerat scirrhus, qui magnitudinē capitis infantuli propemodum adæquabat; matrici tamen non vsque adeò, vt ille de quo in præcedente Obseruatione mentionem feci, adhærebat. Hic igitur scirrhus obstitit, quominus vterus tempore prægnationis sese satis extendere, & parturientis violentum motum fœtus sustinere, potuerit.

OBSERVATIO LXIIX.

Ingens calculus ex inciso vesicæ fundo in nobili muliere extractus.

VESICÆ vulnera, quia sunt vt plurimùm exitiosa, non immeritò inter lethalia censet Hippocrates. Attamen læsâ vesicâ conualescere aliquos, cùm alijs, tum etiam mihi ex sequenti historia, compertum est.

Nobilis matrona VRBANA PROVX vidua DANIELIS HVGONINI Viuiacensis patritij, biennio miserrimè cruciata est calculo in vesica. Ego tandem adhibitus, partim cathetere in vesicam immisso, partim imposi-

posito in matricis collum digito, calculum oui gallinacei magnitudine sensi, à quo continuis ijsque acutissimis doloribus afficiebatur, vires planè prostratæ erant, vnde ægra pariter cum adstantibus de vita desperabat. Pluries rogatus, ac tandem victus ipsius decumbentis & affinium precibus, vt calculum extraherem, ante omnia cùm totum corpus, tùm in primis partem affectam præparaui hunc in modum. Primò leui quodam medicamento ægram purgaui: vires, quantum potui, cibis euchymis, itemque potionibus cordialibus, & epithematibus restauraui. Deinde dolores, quoad fieri potuit, emollientibus, fomentationibus, & anodynis, vesicæ regioni appositis, & syphone in ipsam iniectis, sedaui. Tum leuiculum vlcus ex ipso vesicę fundo in collum matricis ad vteri orificium intrans deprehendi, quod calculus suâ cùm asperitate, tum pondere eroserat, quodque vnâ cum calculo, quoties recta staret ægra, acie digiti indicis in collum matricis immissi, facilè deprehendere poteram.

Die igitur 28. Iulij 1598. apparatis omnibus ad operationem necessarijs, ipsaque ægrotâ in sede parturiẽtis collocatâ, vesicam oleo amygdalarum dulcium syphone immisso impleui: (Sic namque reddebatur lubrica, & ab lapidis asperitate vindicabatur.) Deinde ipso vlcere nonnihil partim digiti opera lacerato, partim cultelli acie ad vesicæ collum inciso, ac per ipsum immissis tenaculâ & ido-

neo

neo vnco, calculum (vti dixi) ad oui gallinacei magnitudinem, citra vim, hæmorrhagiam, doloremq́ue magnum, eduxi. Ab operatione ventrem & totum inguen, defensionis gratia, oleo rosaceo & myrtino inunxi. Pessarium ex stupis, albumine ouorum imbutum, matricis collo indidi, triduo aquam plantaginis cum oleo amygdalarum dulcium (ad dolores sedandos) tepidè inieci. Postmodum decocto petroselini, asparagi, brusci, Herbar. herniariæ, saxifragiæ, & seminum petroselini, genistæ, & anisi, cum melle rosaceo misto vesicam quotidie ablui. Sic diuino auxilio, nullis superuenientibus symptomatibus restituta & persanata fuit: & vsque ad hunc annum 1604. quo hæc scripsi, bona valetudine fruitur.

Testes sunt reuerendi IOHANNES ROLANDVS, ET IOHANNES SAMPAVLINVS Ecclesiæ Viuiacensis Pastores, Nobilis MICHAEL PROVX, ET IACOBVS PROBVS, eiusdem loci Pharmacopæus exercitatissimus, qui operationi huic interfuerunt.

Delinea-

Delineatio lapidis prædicti.

OBSERVATIO LXIX.

Trecenti maiores calculi biennio excreti.

ANno 1599. 14. Aprilis, GODDART VAN BIESTE ciuis Coloniensis homo fide dignissimus, Nobiliss. Doctissimoq; Viro D. CAROLO VTENHOVIO, me præsente narrauit, se cognouisse adolescentem quendam tredecim annos natum, eumq; filium HENRICI VAN GVSTEN ciuis Coloniensis, qui excernebat per

membrum virile lapides diuersi coloris, quorum nonnulli castaneæ magnitudinem superabant, idque suis se oculis vidisse affirmabat. Nos huius rei admiratione moti, matrem eius, Steingen Van Gusten nomine, pariter adiuimus, ad rei huius veritatem diligentiùs inquirendam. Illa, quæ Bieste nobis paulò antè declararat, planê affirmauit, scilicet filium suum Petrum nomine, ab anno 13 vsq; 15 ætatis calculo laborasse, quo tempore circiter trecentos lapides per membrum virile (quorum nonnulli aut nucis aut castaneæ magnitudinem adæquassent) magno cũ dolore & sanguinis profluuio excreuisse, donec tandem anno 1597. peste correptus obijsset. Nobisque huius rei maiore quam antea admiratione ductis, monstrabat pixidem, in qua plures quàm septuaginta, diuersi coloris eorum lapidum asseruabat: nonnulli autem erãt pellucidi, flaui, fusci & rubri, non aliter quàm si in ripa Rheni fuissent collecti: Ex quibus aliquot mihi ipsa dedit, quorum aliqui ad semiunciam ferè pendunt, quos ego penes me conseruo. An autem hic fuerit naturalis morbus necne, aliorum iudicio relinquo.

OB-

OBSERVATIO LXX.

Puella tabescens appetitu minimè priuata.

SOLENT nausea & cibi fastidium comitari tabem. Vidimus tamen Coloniæ Agrippinæ puellam 14 annos natam, quę circiter 10 annum ætatis suæ, paulatim in tabem incidens, quatuor sequentium annorũ spatio ita laborauit, vt penitus extabefacta fuerit; appetitu tamen eius vix vnquam imminuto. Nam comedebat & bibebat non parciùs, quàm si sana fuisset, & exercitia sua puerilia vt plurimum peragebat, neque lecto decumbebat: nisi per sex aut septem hebdomadas ante obitum. Febriculâ tamen & tussiculâ vexabatur continuò. Tandem penitus extenuata obijt 1600. mense Ianuario. Vocatus ad cadauer desecandum, causamq; mali inuestigandam; reperi mesenterium vndiq; refertum tumoribus duris, scirrhosis atq; steatomatibus, præcipue autem circa vasa & venas, quæ ad venam portam protendunt.

Circuncirca venam portam tumores scirrhosi inueniebantur multi, quorum nonnulli oui gallinacei, alij nucis & castaneæ magnitudinem excedebant. Hinc chylum per mesenterium, & venam portam, ad hepar perueni-

re, & per reliquum corpus diſtribui non potuiſſe, indeq́ue tabem exortam fuiſſe, quis eſt qui ambigat? Hanc quoque ob cauſam excrementa quotidie bis terúe liquida & chylo permiſta excernebat.

In rene dextro lapis erat eius magnitudinis & figuræ, qualis hîc depictus eſt.

Hepar vndiq; ſanũ erat, ſtomachus & ſplen ſecundùm naturam planê ſe habebant, inde appetitum non fuiſſe degrauatum, rationi cõſentaneum eſt.

In dextro lobo pulmonis abſceſſus erat putridus & fœtidus, in quo continebatur pus in membrana incluſum ad libram vnam & ſemi: vt erant ſteatomata & ſcirrhi multi vndique per ſubſtantiam pulmonis.

Cor flaccidum & planê extenuatum erat.

OB-

OBSERVATIO LXXI.

In inciso cadauere rara plurima obseruatu digna.

AMEDEVS quidam faber lignarius quadraginta annos natus, biennio varijs per interualla morbis, dolore capitis, ictero, viscerum obstructionibus, imò etiam cachexia, postremum etiam dolore ischiatico, laborauit: tandemque, aucta febri cum paraphrenetide, 19. Aprilis 1596. extinctus est.

Incîdi cadauer coram D. D. GEORGIO IENISCHIO ET PHILIBERTO IANI ANTONII SARACENI filio Medic. Doct. In dissectione visa sunt obseruatu digna quæ sequuntur.

1. Omentum inflatum & corruptum.

2. Intestinum Colon, præter consuetudinem arctum circa ilia sinistra.

3. Inter collum vesicæ & intestinum rectũ, tuberculum scirrhosum, ex quo sæpe vrinæ difficultas, ac interdum etiam ischuria.

4. Ad rotatorem femoris dextri ingens abscessus, humorem purulentum copiosissimũ supra libræ pondus continens: hinc erosis articuli ligamentis, inhibitis etiam musculis luxatio, quam passus erat æger.

5. Sub musculo psoa sinistro, cui Ren incumbit, quique in cruris interiorem partem inseritur, ingens atheronia vltra libras duas puris crassioris continens: ibidemque tres aut quatuor lumborum vertebræ ita, carie affectæ, vt earum frustula coram adstantibus extraxerim digitis, & attriuerim.

6. Intestina vermibus scatentia.

7. Tumor scirrhosus, suppuratus, & instar steatomatis, magnitudine duorum pugnorũ, ortus ab inferiore parte pancreatis, intestinũ duodenum circundederat, sic vt peritonæo tectus, alterum quasi ventriculum mentiretur. Materia per ramos venæ portæ in ipsum pancreas desinentes, affluebat.

8. In hepate scirrhoso apostemata exigua multa.

9. Lien totus corruptus multos continebat calculos.

10. Pulmo inflammatus, multis refertus glandulis.

11. In superficie sterni, ad clauicularum cõiunctionem, atheroma oui magnitudine.

12. Apostema sub ala dextra, inter pleuram & costas maximi pugni magnitudine, & graueolens, cuius purulenta materia quartam quintam & sextam costam exederat. Atque adeò non modò diuulsæ erant costæ â vertebris, sed & summa parte qua vertebris iunguntur, vsque adeò carie corruptæ, vt facilè eximi, digitisque friari possent.

13. In cranio dura mater inflammata.

14. Dura

14. Dura matre detracta, tumor ſcirrhoſus & latus in pia matre ad ſiniſtram falcis partem. Hæc nimirum fuit cauſa doloris capitis, qui totum biennium perſeuerârat.

15. Inter meningas & cerebrum ichor multus.

16. Plexus Choroides inflammatus.

17. Circa cerebri baſin & cerebellum, ſelibra ſanguinis, & ampliùs è iugularibus internis, affluxerat.

ANNOTATIO.

Inteſtini coli anguſtiam naturalem, in ſiniſtra parte D. CASPAR BAVHINVS Anatomicus inſignis, annotauit. Huius cauſa, dolores colici in ea parte plurimùm, & oriuntur, & exacerbantur: quippe anguſtia illa, facilè obſtruitur ab excrementis, quæ in colo propter copiam filamentis obliquis (vt D. RONDELETIVS diligenter annotauit) diu retinentur, ideoque indureſcunt.

Pſoæ muſculi Galeno lib. 6. de diſſectionibus muſculorum ſic dicti, renibus ſubiacent, & Veſalio ſunt femur mouentium ſexti. In his nonnunquam oriuntur apoſtemata grauiſsima, & periculoſa, vt ſuo loco declarauimus.

OBSERVATIO LXXII.

Ex epiplocela & enterocela, gangræna & mors ſequuta.

EXEMPLVM I.

ANno 1585. menſe Auguſto, robuſtiſſimus quidem faber lignarius quum Geneuæ eleuaſſet pondus ingens, omentum ei prolapſum eſt in ſcrotum; & quia reductum non fuit, intumuit, inde dolor acutiſſimus, inflammatio, febris, vomitus, aliáque grauiora ſymptomata exorta, denique mors ſequuta eſt ſeptimo die. Ego vnà cum IOANNE GRIFFONIO Chirurgo præſtantiſsimo vocatus, ſcrotum, præſente IANO ANTONIO SARACENO Medico regio, incidimus, & inuenimus omentum, imò etiam teſtes & vicinas partes planè corruptas & gangrænâ infectas.

EXEMPLVM II.

ANno 1596. inteſtina in ſcrotum ceciderunt. Vnde, quia reducta non fuerunt, exortus eſt dolor aliaq; ſymptomata graviora. Barbitonſorem in conſilium aduocat æger. Is fomentum ex abſinthio & roſis vino rubeo coctis applicari iuſsit: ſed vt

erant

erant aliena à morbo, ſic quoque ingraueſcebat morbus. Ego vocatus, cum clariſsimis doctiſsimiſque D. D. IANO ANTONIO SARACENO, ET ANDREA BONETO, apud Geneuenſes Medic. Doctoribus, ſcrotum magnitudinem capitis excedens inuenimus, febris erat vehemens, ſyncopæ, & vomitus frequentes.

Statim fomentum ex radicibus altheæ, ſemine lini, fœnigręci, ſeſeleos, floribus chamomillæ, meliloti, folijs maluarum & violarum applicuimus. Deinde capite inclinato, & pedibus in altum eleuatis, reductum eſt inteſtinum. Sed quia propter inflammationem, & compreſsionem in ruptura abdominis iam cœperat corrumpi inteſtinum, paucis pôſt horis è vita deceſsit.

Quomodo inteſtina in ſcrotũ delapſa, reducenda.

OBSERVATIO LXXIII.

Ani clauſi apertio, & curatio in infante.

ANno 1 5 9 3. vocatus fui in Medman prope Duſſeldorpium, in ducatu Montenſium, vt inuiſerem infantulum, qui clauſo ano natus iam vſque ad ſextum ætatis diem, cum maximo angore torminibus cruciabatur, & (vt verbo dicam) in vitæ periculo verſabatur. Venter enim inflatus, extentusque erat, leipothymiæ & ſudores frigidi ade-

rant, anus obducta erat membranâ prædurâ, in qua nullum ferè indicium, aut vestigium ani, præterquam macula nonnihil liuida apparebat. Illic factâ paruâ incisione (ne sphyncter læderetur) nouaculâ linteis iuxta aciem inuolutâ; deinde immisso speculo ani, & quod reliquum dilatato, statim eiecta est excrementorum colluuies. Hinc venter confestim subsedit, reliquaque symptomata remissa sunt. In anum demum immisi, per aliquot dies, fistulam plumbeam inunctam vnguento quodam desiccante: veluti de cerusa, de minio, diapompholygos, & similibus. His facta cicatrice, plenissimè conualuit.

OBSERVATIO LXXIV.

Excrementa per inguen egeri solita.

ANno 1604. 15. Nouembris die, vidi hîc Paterniaci adolescentem, cui pars intestini ex inguine propendebat. Ego hanc rem admiratus, adduxi ipsum in ædes meas cum quibusdam ciuibus, inter quos erat D. NICODVS PROBI huius Reip. Senator dignissimus, N. IACOBVS DE BRVEL & nonnulli alij. Singula, quantum fieri potuit, & ipse lubens nobis diligenter ea explorantibus aperuit, eodem momento annotauimus.

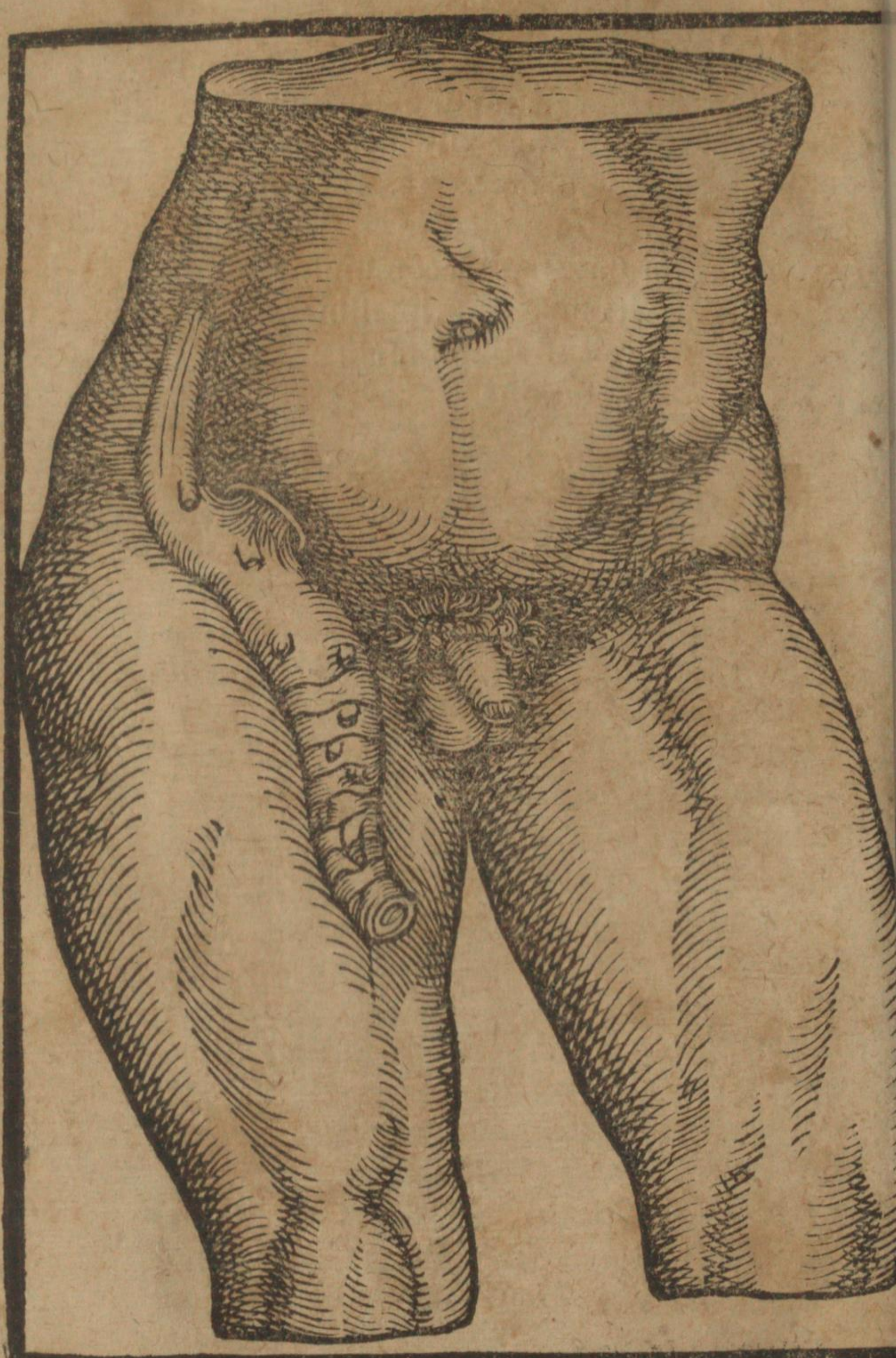
Erat autem is natione Delphinas, ex pago Emuns, ad flumen Liſerre, oriundus, natus 20 annos aut circiter, Cæſar Luirre nomine, iuuenis robuſtus, & bono corporis habitu præditus: habebatque ſibi adiunctum fratrem Petrum Luirre 24 circiter annos natum. Affectus autem talis eſt. Paulò ſupra inguen dextrum, ad latus Ilij oſsis, aperto, aut rupto abdomine, inteſtinum emergit: quod longitudine Spithamæ cum dimidia propendet, & ad craſsitiem brachij iuxta carpum ferè, adæquatur. Rupturæ, aut aperturæ, nihilominus vndique firmiter adnatum eſt hoc inteſtinum, carnoſum, item rubicũdum, ac vndique humore viſcoſo & albo aſperſum. Habet quoque tubercula multa rubra, nec tamen vſque adeò dura. Huius autem inteſtini quarta circiter portio, quanuis ſupra abdominis aperturam ſurſum erecta ſit, vti poſtea ex figura apparebit, nihilominus tamen cum inferiore parte continua, ac nullis interſtitijs diſtincta eſt, multò tamen durior tactu percipitur: quapropter excrementa non recipit, atque (vti Iuuenis nobis retulit) ſemper extra abdomen propendet: quum tamen quod reliquum eſt inteſtini, facilè manu intromittitur; vti egomet periculum feci: quandoquidem indice dextro poſito in extremo partis, quæ de inteſtino egreditur, facillimè eam intrò reduxi, atque (quod amplius eſt) digitum in ventre circuncirca rupturam circunduxi.

Erat

Erat enim ruptio abdominis ampla trium digitorum in latitudinem positorum, sed & aliquando totam ferè portionem quæ deorsum pendet, sponte sursum retrahi vidimus, statim tamen denuo redit atque simul excrementa multa liquida viscosa, spumosa & flaua secum adducit & expuit: asseruitque Iuuenis ille se nihil per secessum, sed excrementa & flatus hac via exonerare. Dolorem nullum adesse ait; nisi quum frigus ipsum molestat, & excrementa (quæ inuoluntariè semper effluũt) indurata sunt. Vrinam quoque sine difficultate reddit, testiculus ex hac parte paulò crassior est sinistro, reliqua secundùm naturam conspiciuntur omnia: nisi quòd cutis circuncirca rupturam abdominis aliquantum rubescat, sine tumore tamen.

Quantum ad causam huius malia, ffirmabant Iuuenis & frater ipsius anno 1602. mense Septembri ex alto in terram ipsum cecidisse, atque in eo casu cuspide pali, abdominis musculos, peritoneumque in vacuum ventris vsque confossum fuisse. Intestina quoque per vulnus ad magnitudinem capitis excidisse: neque ante tertium diem chirurgum habere potuisse, tum intestina reduci non potuisse, nisi nouaculâ dilatato priùs vulnere; nec tamen reducta, intus retineri potuisse: quantumuis summa adhibita fuisset diligentia. Excrementa quoque ab eo tempore, nunquam per aluum, sed per hoc intestinum exonerasse, atque variorum medicorum chirurgorumque

rumque consilia & medicamenta frustra adhibuisse. Sed quia in hac relatione quædam obscura & præter naturam occurrunt, optarem accersitos ad hoc opus medicos & chirurgos, rei veritatem declarare. Interim quæ ego de hoc affectu annotaui in gratiam studiosorum rerum rararum, communicare placuit; simul cum intestini prolapsi adumbratione.

OBSERVATIO LXXV.

Excrementa per ductum vrinarium eiecta.

HONESTA quædam matrona Geneuensis filium peperit, qui clauso ano, excrementa per ductum vrinariũ simul & vrinam excernebat. Accersito itaq; Medicorum & Chirurgorum Collegio, nullus in ea fuit opinione, vt de ani incisione quicquam tentaretur. Tandem quum excrementa indurescerent, nec per ductum illum angustum amplius permeare possent; inflatus est venter, exorta est febris, aliaque symptomata: ita vt decimo septimo ætatis die è vita decesserit. Aperto cadauere, inuentum est intestinum rectum adnatum fundo vesicæ.

OBSERVATIO LXXVI.

De duplici ductu vrinario.

PVERVM 12. annos natum aliquoties inuisimus Coloniæ Agrippinæ anno 1600. cui natura duplicem vrinarium ductum

ductum dederat, quique per vtrumque vrinam sine vlla difficultate emittebat. Erant autem in loco solito alter super altero siti, tenuissimaque membranâ & interstitio distincti: sed inferior aliquantulùm incuruabatur, ita vt ex eo lotium non rectà, quemadmodum ex superiori, sed nonnihil deorsum fluitaret.

OBSERVATIO LXXVII.

Quomodo ægri situandi in exhibendis clysteribus.

VSVS Clysterum in plerisque morbis, intestinorum in primis, maximus est, nec exigua vtilitas inde ad ægrotos redit, dummodo rectè adhibeantur; quod præter cætera, fieri debet habita legitimæ collocationis ægrotantis ratione. Vt autem demonstremus, in quodnam latus æger decumbere debeat, considerandus est situs Coli intestini, quod oritur à cæco ad dextrum renẽ: & ad iecoris cauum vergens reflectitur, & cõuolutum sub ventriculi fundo progrediens ad sinistra, lieni accumbit, moxque in posteriora vergens, ad sinistrum renem descendit, cui alligatum est, ibiq; multò angustius quàm in reliquis partibus efficitur, cellulisq; caret; postea descendit, & quum duos gyros fecerit, in rectum desinit intestinum.

Ex

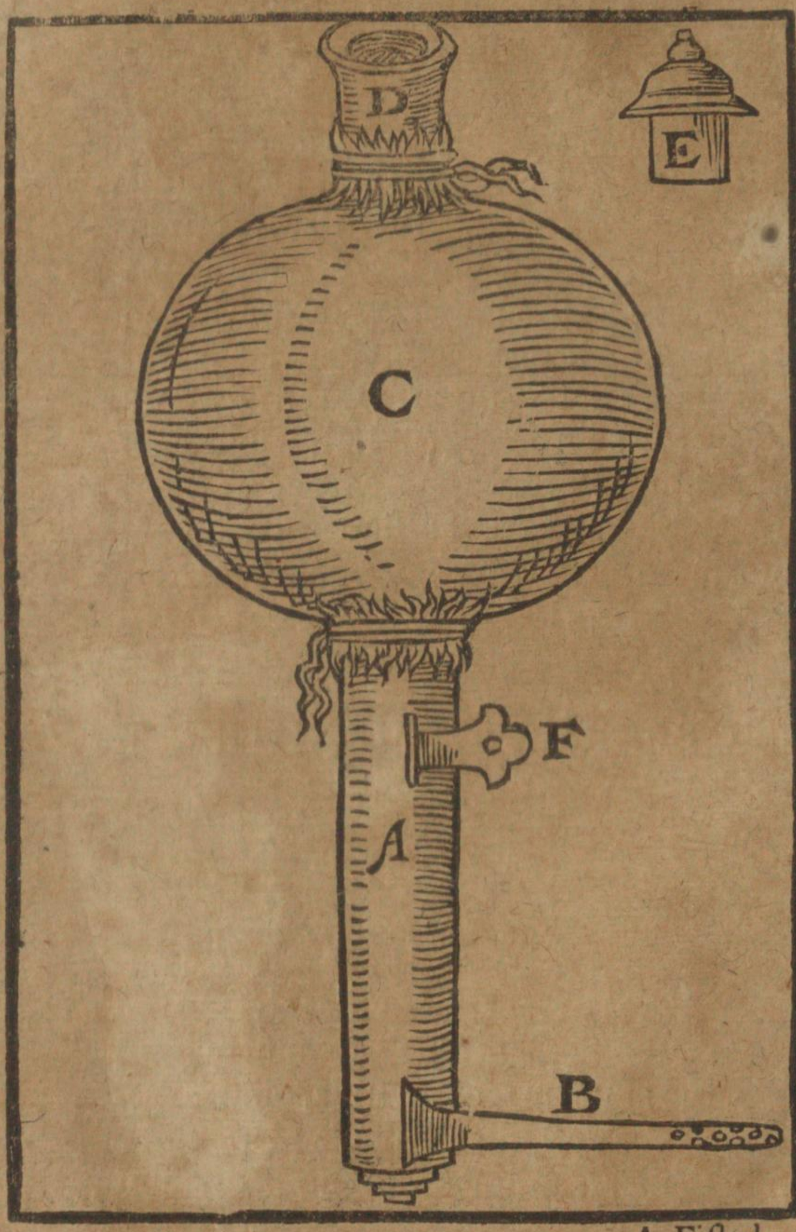
Ex his perſpicuum eſt, ægrum in dextrum latus eſſe collocandum: quum alioquin ſi in ſiniſtrum latus depoſitus ſit æger, tota moles viſcerum, tum rectum inteſtinum, tum maximè poſtremam partem coli (quæ ſub ſplene deſcendit & ad renem ſiniſtrum annectitur) comprimat; adeò vt clyſter vlteriùs ad capacitatem coli progredi nequeat: ſed in duobus inferioribus gyris coli remaneat nec diutius retineri poſsit. In dextrum verò latus decumbente ægro, Clyſter ſyphone aut alio quouis inſtrumento, facilè vſque ad reflexionem ſub liene, deinde ſine obſtaculo vſque ad valuulam (quam Clariſsimo D. D. CASPARVS BAVHINVS in fine cæci, & principio Coli primùm inuenit) ducitur. Atque ſic æger, quum diutius clyſterem retinuerit, maiorem quoq; inde fructum percipiet.

OBSERVATIO LXXIIX.

Delineatio & deſcriptio inſtrumenti, quo æger ſibi ipſemet clyſterem minimo negotio infundere poteſt.

QVAM neceſſarij & vtiles clyſteres cũ ad conſeruandam valetudinem, tum ad amiſſam recuperandã, omnes Medici norunt. Verumtamen quia pleriq;, præſertim mulieres propter verecundiam, ſum-

mopere ab eis abhorrent; ideo ſequens inſtrumentum, quo quiſque ſibi ipſemet, paruo cum negotio, clyſterem infundere poterit, excogitaui.

A. Fiſtula

A. Fiſtula eſt ex ligno fabricata, pollicis craſſitie, longitudine ſpithaminis cum dimidio, cuius foramen craſsitiem pennæ oloris non excedit. Quantò enim anguſtius fuerit foramen fiſtulæ, tantò violentiùs & altiùs aſcendet clyſter ad inteſtina.

B. Cannula eſt vulgaris clyſterum, quæ in anum immittitur.

C. Veſica eſt bouina, in quam infundendus eſt clyſter. Illa autem ex vna parte fiſtulæ literâ A. notatæ, ex altera verò parte orificio veſicæ literâ D. notato, ex ligno quoque fabricato, firmiter eſt alliganda.

E. Huius orificij operculum eſt.

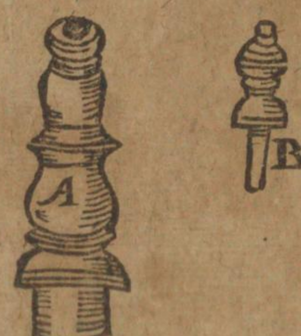
F. Clauis eſt fiſtulæ A. notatæ, cuius beneficio clyſter in veſica C. notata, ad libitum ægrotantis retinetur.

Præparato igitur clyſtere, & in veſicam infuſo, atque operculo ſuo D, & claue F. notatâ bene clauſâ veſicâ, æger in dextrum latus decumbet: & cannulam B. notatam ſibi in anũ immittet. Id autẽ vt ſine difficultate fiat, crura vt aliquantùm incuruet neceſſe eſt. Deinde linteamina reduplicata, aut ſtupas ex aduerſò fiſtulæ firmiter ponet, ne excidat cannula ex ano. Ideoque ſiniſtrum crus paululum extendatur, quo genu ſiniſtrum in dextrum poplitem ſeſe inſinuare poſsit; hoc modo enim facilè retinetur cannula in ano. Hiſcè omnibus, vti dixi, expeditis, vertet æger clauem F. notatam, vt aperiatur fiſtula. Mox veſicam manibus comprimat & detorqueat:

ſic clyſter ſine vlla difficultate ad inteſtina peruenict.

Aptiſsimum eſt hoc inſtrumentum: nam ſiquis ſuperiorem inſtructionem ſequatur, paruo cum negotio ſibi ipſemet exhibebit clyſterem; vt in me ipſo ſæpiſsime expertus ſum. Quòd ſi fuerit æger debilis, ita vt ex lecto egredi non poſsit, habeat in promptu peluim, quam ſub finem huius obſeruationis delineatam habes.

Tandem inflanda eſt veſica, & reponenda vt ex ſiccetur & conſeruetur. Habeo quoque ad hoc perficiendum hanc particularem fiſtulam.

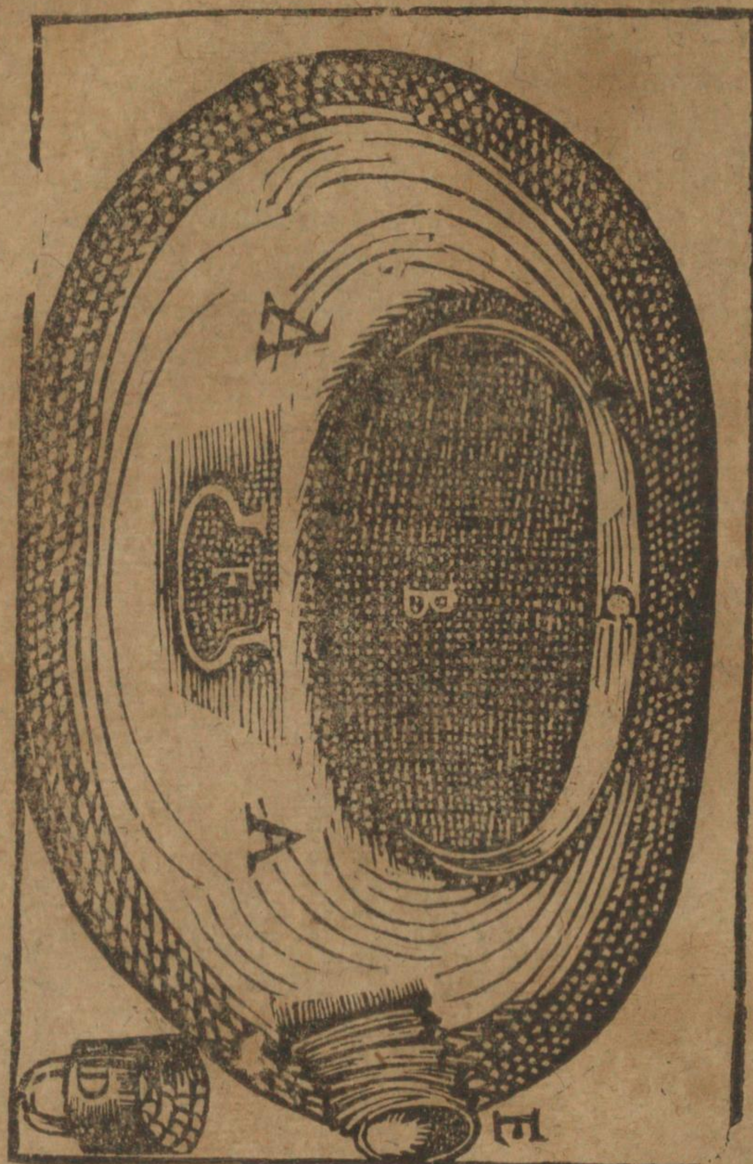
A. Fiſtula minimo foramine, quæ in operculum D. notatum firmiter inferatur. Clauſâ igitur veſicâ, ex infima parte, mediante claue F. notata, per hanc fiſtulam inflanda eſt veſica, poſtea illico infigendus eſt clauus B. notatus, quo flatus intus retineri poſsit.

Qui ad ſanitatem conſeruandam propter ſiccitatem & conſtipationem ventris, aliquando clyſteribus vti coguntur, non opus habent

bent

bent vt in lecto decumbant; sed sedendo possunt sibi ipsimet, sine vllo negotio, superiori instrumēto, clysterem infundere, hoc modo. Incuruato aliquantùm corpore, immittant sibi cannulam in anum: postea sedeant in scamno, ne excidat cannula. Mox aperta claue, & compressâ vesicâ, quemadmodum antea diximus, Clyster facilè altiùs in corpus infunditur.

Peluis delineatio.

A.A. Capacitas eſt peluis.

B. Foramen eſt ſpitami latitudine aut circiter.

C. Mar-

C. Margo, ſiue extremitas peluis nonnihil depreſſa vt ei æger commodiùs inſideat.

F. Manubrium.

E. Fiſtula triũ digitorum in latitudine poſitorum, per quam expurgatur peluis.

D. operculum eſt huius fiſtulæ.

OBSERVATIO LXXIX.

Arthritis inueterata torturâ ſanata.

AD

Reuerendum ac Clariſsimum Virum D.D. ANTONIVM FAYVM S.S. Theologiæ apud Geneuenſes Profeſſorem digniſsimum, necnon Philoſophicarum ac Medicarum rerũ ſcrutatorum diligentiſsimum.

RARIVS ad te quàm vellem ſcribo, vir vndiquaque doctiſsime, atq; reuerenter mihi obſeruande, quòd T. Exc. in ſerijs ſuis ſtudijs, alijsque negotijs grauiſsimis occupatam interpellare verear. Hac tamen oblata occaſione, hæc medica ad te bis Medicum, & abditarum rerum ſcrutatorem diligẽtiſsimum, quin ſcriberem abſtinere minimè potui. Præteritis hiſce diebus obortus eſt mi-

hi in ſiniſtro brachio catarrhus, qui me per aliquot dies vehementer excruciauit, cuius nihilominus nullum ſiue ruboris ſiue tumoris apparuit veſtigium. Ego in ſummis conſtitutus doloribus, non alio remediorum genere, quàm vehementi brachij extenſione, haud leuem doloris mitigationem ſenſi. Quòd autem neceſsitas tale dolorum anodynum excogitarit, maximè admiratus ſum. Recordari tamen cœpi, Vir doctiſsime, & abs te olim in familiari colloquio mihi dictorum, & à me nõ abſimilis vnius aut alterius exempli haud ita pridem obſeruati.

NAM ante annos tres Caſtellanum en la Chaux prope Lauſannã MARRIA nomine, octogenarium, cum doloribus ex retentione vrinæ ptopter abſceſſum in ductu vrinario, afflictatum, curandum habui: qui ſpatio quatuor aut quinque dierum vrinam reddere nõ potuit, niſi porrectis in altum brachijs, & proiectis in funem ad id aptatum manibus, atque ita reliquâ corporis mole extenſa, non ſecus ac ſi tortura afficeretur. Tandem rupto abſceſſu, pus fœtidiſsimum emanauit, dolores ac reliqua ſymptomata remiſſa ſunt, atque ſic priſtinam ſanitatem, qua adhuc Dei beneficio fruitur, recuperauit.

Porrò inter morbos planè incurabiles aut difficulter curabiles, ipſa Arthritis inueterata non tantûm doctorum conſenſu iudicatur, ſed etiam ipſa experientia comprobatur. Peccans

cans

cans enim ille viſcoſus & lentus humor articulis, ligamentis, neruis, & iuncturis tenaciter inhærens & inſidens, medicamentis haud tollitur, nec radicitus euacuatur. Violenta tamen illa diſtorſione & expanſione membrorum, quæ fit in tortura criminali, penitus illam ſublatam fuiſſe, tum ex quorundam virorum fide dignorum relatione habeo, tum etiam egomet in viro quodam obſeruaui.

Anno 1596. Nobilis & Magnificus ABRAHAMVS â Graffenried Reip. Bernenſ. Conſul vigilantiſsimus, præſente Nob. ANTONIO â Graffenried eiuſdem Reip. nunc Tribuno vigilantiſsimo, & nonnullis alijs, Bernæ domi ſuæ narrauit mihi Commiſſariũ quendam (cuius nomen nobis quoque aperuit) arthriticum grauium facinorum ſuſpectum, ante annos viginti Bernam adductum, ibique multoties torturæ ſubiectum: Inque ea, quum intrepidè innocentiam ſuam tueri pergeret, non modò criminis, verùm & arthriticorum dolorum, quibus ante torturam duriter affligebatur, abſolutum fuiſſe.

Sic ego non infimæ ſortis quendam 18. ab hinc annis familiariter noui, qui ante annos 16 grauiter accuſatus, Bernam adductus fuit; vbi quum tortura multis vicibus ipſi rigidiſsimè adhiberetur, ille verò innocentiam ſuam conſtanter affirmaret, tandem abſolutus, & priſtinæ dignitati reſtitutus eſt. Hic antea per multos annos podagrâ miſerrimè cruciabatur: à tortura autem poſtquam thermis Vale-

ſianis vſus eſſet, valetudo ipſius adeò confirmata eſt, vt vſq; ad hunc diem ſuperſtes nulla doloris arthritici veſtigia à torturæ tempore ſenſerit; ſed erectus in pedes quantumuis ſenex inſiſtere atque incedere potis ſit.

EIVSDEM rei hiſtoriam memini T. Exc. aliquando me præſente narraſſe, quendam nempe podagricum in carcerem coniectum, & quæſtione examinatum, poſtea tamen priſtinæ dignitati reſtitutum, ab arthritide ſimul liberatum fuiſſe. Exempla hæc Obſeruationibus meis Chirurgicis, amicorum admonitionibus, in lucem prope diem edendis inſerere decreui, ſi forſan podagrico cuipiam vtilitatis hinc aliquid conferri poſsit. Proinde ſi hiſtoriam tuam pleniùs communicare, atque ſimul exiguo aliquo carmine haſce obſeruationes illuſtrare Exc. T. dignetur, id mihi gratiſsimum fuerit, eoque me tibi magis ac magis totum deuinxeris. Mitto exemplar tractatus mei de Dyſenteria, quod vt ſereno vultu accipiat Exc. T. vehementer rogo. Vale, vir clariſsime ac perpetuò mihi honorande, cum honeſtiſsima tua coniuge, quam tecum ego & Colinetæa mea chariſsima, demiſſe ſalutamus 10. Febr. 1604.

Exc. T. addictiſsimus &
obſequentiſsimus
G. Fabricius Hildanus.

ANTONIVS FAYVS

GVIL. FABRICIO HILDANO
Chirurgo Præstantissimo.

S. P. D.

ITA est vt scribis, Vir clarissime & amicissime, Narraui tibi ante annos aliquot, quod non oculis videram, sed quod ab oculatis auribus acceperam. Vir clarus in carcerem coniectus propter occulta cum principis sui hostibus colloquia, quæstione adhitâ, tortus est. Laborabat ille totius corporis arthritide. Quod verò ei videbatur summum incommodum adferre debere, in maximum commodum cessit. Nam postea non tantùm ab arthritide ille est liberatus, sed bonæ valetudini restitutus est, qua & vsus multos annos vixit. Memini Auerrhoici dicti, In morbis monstra fieri, id est, vt ego quidem existimo, contingere multa, quorum ratio nulla reddi potest. Sed nemo te meliùs aut certiùs id docere potest, q̄ deploratis, & ab alijs Chirurgis derelictis, ita soles manum opiferam adferre, vt admirabilium tuarum curationum tam sit celebris fama, quàm incredibilis & frequens successus. Cognoui id nouissimè quũ IVVENONI tui (quid enim tuum non appellem, cui vitam secundũ Deum restituisti) manum

manum quam ferè cum humero & brachio semimortuam videram, priusquam ad te, tanquam ad alterum Æesculapium se contulisset, à te reuertentem, literasque tuas tradentem gratulabundus intuerer. Non dubito quin maiora & mirabiliora lecturi simus in tuis obseruationibus, quæ non voluptatem tantùm, sed vtilitatem Medicæ familiæ sint allaturæ. Legi quod misisti de Dysenteria scriptum, placuit. De Epigrammate quod petis, petam ab Apolline, vt ministret aliquid te nõ indignum. Quanquam vereor ne parum mihi faueat, in versibus pangendis hoc tempore, quum iam diu ab illius castris discesserim, abiecta medicinæ faciendæ cura, vt Christo & eius Ecclesiæ vocanti parerem, medicinamq; corporis cum medicina animæ cõmutarem. Dominum MERVLAM, popularem meum, Paterniacensis Ecclesiæ pastorem fidelissimum, quæso officiosè meis verbis saluta. Ego & vxor mea tibi & vxori tuæ salutem dicimus, & à Domino salutis Authore precamur. Vale Geneuæ 16. Februarij Anno 1604.

ANTO-

ANTONIVS FAYVS

GVIL. FABRICIO HILDANO *Chirurgo Præstantißimo.*

S. P. D.

MITTO tibi, vir clarisſime, Epigramma, quod luſi non inuito Apolline, quia de te Apollineo alumno cogitabam & ſcribebam. Erit mutui amoris noſtri amoris τεκμήριον. Accipe etiam quæ inter Obſeruationes tuas reponatur non indignam hiſtoriolam, ſuperiori illi, quam ad te nuper miſi, affinem. Ducebatur ad ſupplicium, caput amiſſurus, quadragenarius podagricus: in medio itinere allatus eſt de venia principis benignitate miſero illi conceſſa nuntius planè inſperatus. Illo ſic affectus eſt miſer ille, vt qui exanimis propè membrorum omnium vſu carebat, ſtatim alacri & expedito motu ſe in pedes dederit: annoſque multos poſtea liber ab omni arthritidis moleſtia vixerit. Narrationem hanc pro vera affirmare ne dubites; illam enim excepi ex Actis publicis Senatus Reipublicæ tibi ſatis notæ. Quum autem antea priuato nomine gratias egerint ex fratribus noſtris nonnulli, pro ea fide & diligentia, quam in curando IVVENONIO adhibuiſti, nunc totius Collegij noſtri conſenſu agun-

aguntur, vt ex literis D. GOVLARTII intelliges, addito munuſculo, exiguo quidem illo, ſed non exiguæ obſeruantiæ erga te arrhabone. Boni omnia conſule, & nos ama. Vale. Geneuæ 12. Martij Anno 1604.

OBSERVATIO LXXX.

De brachij ex tumore pituitoſo circa cubitum reſoluto atrophiâ correpti, curatione.

ANno 1594. menſe Ianuario puer 13. annos natus, filius PETRI von Werd ciuis Colonienſis, ex variolis tumores aliquot ex lenta & viſcida materia circa humeros, cubitum dextrum & genu contraxerat. Horum nonnullos, qui humeros occupabant, incîdi, & proceſſus ſuperiores ſcapulæ (quos roſtra porcina vocant) extraxi: quo facto humeri nullo motu deperdito reſtituti fuerunt. Cubiti verò tumorem, quum ad id me parentum cogerêt preces, diſcutientibus medicamentis reſolui: Sed non multò pôſt, brachium vſq; ad humerum in atrophiam incidit, & ita deſiccatum eſt, vt periret motus omnis. Verùm appetente Vere, puerum denuo purgaui leni quodam medicamento phlegmagogo, qualia ſunt Diacarthamum & Diaphœnicum

phœnicum cum rhabarbaro. Deinde ſingulis diebus bis terúe brachium decocto capitũ, pedum, & inteſtinorum veruecis vel vituli cũ lumbricis incoctis, inſuccare iuſsi, quoad pars inciperet rubeſcere. Tum præſtò fuit famulus, qui parvo quodam inſtrumento ex cauato corneo præcipua brachij vaſa ſugeret. Hinc totum brachium, humerum, collum, & pectus cum ſucco lumbricorum & oleo amygdalarum dulcium ſimul miſtis inunxi. His Deo benedicente, brachium priſtino reſtitutum fuit vigori.

ANNOTATIO.

Athrophiæ huius cauſam autumo materiam lentam & viſcidam reſoluti humoris, tum intra, tum circa vaſa, venas nimirum, arterias,

cas, & neruos ſparſam & induratam, ac proinde prohibentem quò minùs ſanguis & ſpiritus ad brachium peruenire, idq; nutrire poſſent. Vnde intelligimus meliùs incîdi abſceſſum, & pus extrahi, quâm ſi humor extra vaſa diſcutiatur: quod ipſum ex ſequenti obſeruatione quoque manifeſtum erit.

OBSERVATIO LXXXI.

Abſceſſus circa humerum ſerò aliquantùm apertus, quæſitâ deorſum viâ, genitalibus gangrænam ſuccendit.

TRIMESTRIS puer Reuerendi DAVIDIS CLAVDII M. Geneuenſis, abſceſſu circa humerum dextrum laborabat. Vocatus vnà cum clariſsimo D. D. IANO ANTONIO SARACENO Medico regio, materiam plus quàm digeſtam adſtantibus ſignificaui, qui tamen inciſiònem reſpuerunt. Poſtridie tumorem multùm imminutum inuenimus, ſed humorem deſcendentem apprime cognouimus. Tum inciſo tumore aliquantum effluxit puris, paulatimq; ſubſedit tumor, defluente ſenſim in imum vẽtrem & genitalia humore, qui extincto calore natiuo gangrꝑnam procreauit, & paucos poſt dies ſphacelum, indeque mortem. Eſt enim ſphace-

ſphacelos hac in parte vt plurimum lethalis: vt in tractatu noſtro de Gangræna annotauimus.

Similem propemodum caſum vidi in puerulo duorum menſium ætatis, Nobiliſsimi viri IOHANNIS à VVILICH zu Bernſau, qui per eundem obijt Coloniæ, Anno 1599. 10. Iulij.

OBSERVAT. LXXXII.

Eryſipelas oleo inunctum in gangrænam terminatam.

RVSTICVS quidam, Eryſipelate phlegmonoeide in ſiniſtra manu laborante, ex tonſoris conſilio ſibi inunxit per aliquot dies manum & brachium oleo roſaceo: vnde dolores, inflammatio, aliaque ſymptomata magis magiſque ingraueſcebant, ita vt tandem gangrænâ correpta ſit tota manus. Is, quum ad me acceſsiſſet, ſcarificatione, alijſque remedijs, quæ ad Gangrænæ curationem ſpectant, curatus fuit. Ex quibus perſpicuum eſt, oleum maximè inflammationibus aduerſari: vt etiam Galenus lib. 5. de ſimplic. medicamentorũ facultat. monuit.

OBSERVAT. LXXXIII.

Digiti omnes dextræ manus, pollice excepto, ex combuſtione in externam manus partem retracti, ibique conglutinati, reſtituti.

ANno 1596. Iſaac⁹ Gotteran de Perroy, adduxit ad me Lauſannam filium ſuũ Michaelem, 14. menſes natum. Is autem ſexto menſe ætatis, manu dextra in prunas ceciderat: Hinc index, medius, annularis, & auricularis, vnâ cum externa metacarpi parte, adeò combuſti fuerunt, vt apices horũ digitorum vſque ad primam articulationem deciderint. At quia pater curationem imperitis commiſerat, digiti omnes (excepto pollice) cum cute metacarpi quaſi in globum, (vt ſequens figura oſtendit) conglutinati fuerant.

Septimo

Septimo menſe poſt abſolutam curationē, adducunt ad me puerum parentes Lauſannam, auxiliumq́ue meum implorant. Purgato itaque corpore, mannâ ex iuſculo exhibitâ, topica & chirurgica ſic inſtitui. Primò, ſequenti decocto emollienti, & vnguento, per dies aliquot vſus ſum.

R. Radicum althææ cum toto,
Radic. Bryoniæ,
Liliorum alborum ana ℥ j.
Florum Chamomillæ,
Meliloti.
Hyperici,
Chamœpitios
Chamedrios ana M. j.
Sem. Fœnugræci
Lini ana ℥ j.

Coquantur in iuſculo pedum & capitis veruecis aut vituli pro fotu. Poſtea inunxi totam manum & brachium ſequenti vnguento.

R. Vnguenti Dialthææ ℥ j.
Axungiæ humanæ,
Gallinarum,
Anſeris,
Vrſi ana ʒ ij.
Succi lumbricorum ʒ ſ.

Miſce fiat vnguentum. Tandem manum inuolui emplaſtro de mucilaginibus. His nerui & calloſitas ex corrugata cute metacarpi & digitorum, in externa parte manus concretâ: ſatis emollita: Inde callum illum inter digitos & metacarpum nouacula excidi, digitos item ſeparaui. Deinde inſperſi puluerem noſtrum ad ſanguinem ſiſtendum, & albumina ouorum miſta cum aqua roſacea, & plantaginea, oleoque roſaceo, applicui. Defenſiuum quoque ad carpum adhibui, & totum brachiũ oleo roſaceo, myrtillorum, & lumbricorum inunxi. Poſtero die ſequens digeſtiuum filamentis

Vide Trac. de Gang.

mētis ſuauibus ſupra inciſiones poſui, & brachium, vt antea, ſuprà dictis oleis inunxi.

Digeſtiuū

R. Terebinthinæ, lotæ in aqua roſacea & plantagin. ℥ j.
Olei roſacei &
de vitellis ouorum ana ʒ ij.
Croci ℈ ſ.
Vitellum vnius oui. miſce.

Quinto die appoſui ſequens inſtrumentum ex ligno fabricatum, & incœpi paulatim attrahere digitos, ad naturalem ſitum.

A. Ferula

A. Ferula eſt, lata tribus digitis in latitudine poſitis, eius longitudinis vt á carpo, ad cubitum ferè vſque pertingat.

B. Baculus eſt rotundus, pollicis craſsitie, qui ferulæ firmiter affixus eſt: è medio autem huius baculi exſurgunt claui quatuor rotundi, & ex ligno fabricati, C. C. C. C. notati. Habet item ferula fibulas duas D D. notatas, & lora duo E. E. notata, quorum beneficio inſtrumentum brachio alligatur: vt ex figura ſatis apparet.

Alligato itaque inſtrumento, & vndique linteis ſtupis, aut goſsipio bene munito; habui in promptu digitalia ex pelle fabricata, quæ extremitatibus digitorum appoſui. Deinde filo, quod eis appendet, digitos deorſum attraxi, & clauis C. C. C. C. notatis alligaui, atque ſingulis diebus magis magiſq́; incuruaui. Id autem vt eò meliùs fieret, brachium & manum ſuperiori vnguento, quotiescunque vulnera tractabam, inunxi. Ne autem digiti denuo conglutinarentur, laminas plumbeas digitis interponebam. His paulatim digiti ad naturalem ſitum reducti fuerunt. Interim vulnera quoque conſolidaui & cicatrizaui, non quidem ijs quæ valde exſiccant, ſed ijs, quæ ſimul emolliendi vim habent, medicamentis: quemadmodum in tractatu noſtro de Combuſtionibus oſtendemus. Atque ſic, diuino fauore, manus in integrum reſtituta fuit.

OBSERVAT. LXXXIV.

De morsu humano, eiusdemque curatione.

DVPLEX homini ab homine morsus infertur, nam aliâs fit ab homine rabioso, isque summè malignus atque venenosus est: ideoque non secus, quàm si à cane robioso factus esset, curari debet. Aliâs fit itidem ab homine, aut phrenetico, aut furiosâ irâ percito. Quem morsum postremum periculo non vacare, exempla, quæ sequuntur, fidem faciunt.

Anno 1581. GIRHARDVS MVNCHS, mercator in Langenberg in Ducatu Montési, quum inter pocula cum alio quodam litem haberet, eique colaphum impingere tentaret, dentibus haud leuiter infixis apicem dextri eius indicis apprehendit. Vnde, quia non rectè curatus, nec vlla vitæ regimine ratio habita est, exortus est dolor magnus, aliaque grauiora symptomata. Quum verò de abscisione manus barbitonsores duo, quibus curandum se commiserat, inter se conferrent; is vocari iussit præstantissimũ COSMVM SLOTANVM, apud quem tunc temporis praxim exercebam. Quum itaque peruenissimus ad ægrum 26. Iulij, inuenimus totam manum inflamma-

flammatam,& iam incipiente gangræná correptam: dolores quoque extremi,conuulſiones,febris ardentiſsima,ſyncope,& inquietudines maximæ aderant; ita vt non ſolùm de manu, verùm etiam de vita periclitaretur.

Scarificauimus itaque ſtatim totam manũ, & applicuimus quæ gangrænæ aduerſantur. Mox vniuerſalibus veluti clyſmatis,purgationibus,venæ ſectione,epithematibus, cordi & hepati applicatis, & vitæ regimine frigido & humido,humores & ſanguinem ad manus cũ impetu fluentes, repulimus, detraximus, diminuimus,& partes principes ad temperiem vocauimus. Sic tandem æger,diuino fauore, conualuit,ita vt non manum,imò ne digitum quidem morſum amiſerit.

Anno 1603. menſe Aprili,quum phreniticam quandam mulierem tractandam haberem,& linguam an arida eſſet explorare vellem,illa digitum incauti,& nimis curioſi Medici dentibus arripuit, atque adeò dentes digito impreſsit,vt ſine violentia eum inde extrahere non potuerim. Hinc ſtatim dolor vehemens non ſolùm in ipſo digito, ſed per totum brachium,exortus eſt. Applicatis tamen ijs,quæ ſequuntur,paulatim dolor ſedatus eſt: & quinque vel ſex dierum ſpatio digitus conualuit. Primò diligenter ſanguinem ex morſibus(diuerſis enim in locis dentes infixerat) expreſsi, mox aceto acerrimo ablui tum morſus,tum etiam totum digitum. Poſtea theriacam diſſolutam in aqua vitæ cum

gosſipio morſibus impoſui, ac emplaſtro baſilico apicem digiti, totam verò manum linteo reduplicato ac in oxycrato madefacto inuolui. Atque his remedijs quotidie bis vel ter iteratis, Dei beneficio, conualui.

OBSERVATIO LXXXV.

Alia morſus humani curatio.

ANno 1604. ſub Canicula, ESAIAS RAPIN, Corſellis prope Paterniacũ, à quodam viro furioſâ irâ percito, ad primam articulationẽ pollicis grauiter morſus fuit. Hinc ſtatim exortus eſt dolor vehemens per totum brachium. Neglecto ab initio morſu, dolores, reliquaque ſymptomata ſingulis momentis ingraueſcebãt. Ego quarto die morbi accerſitus, febricitantem ipſum comperi; ſyncopę item aderant, & dolor acutiſsimus. Pollex item vſque ad carpum correptus erat phlegmone, quæ poſtea in putridum & ſinuoſum vlcus degenerauit. Morſus liuidi erant, ex quibus ſubtilis, acris, & fœtidiſſima materia effluebat. Doloris leniendi gratiâ, brachium oleo roſaceo & lumbricorum inunxi. Ad carpum, defenſiuum morſibus, toti verò digito ſequens vnguentum, applicui.

℞. Vnguenti baſilici
Butyri recentis ana ℥ ſ.
Ol. amygdalarum dulcium ℥ j.
Theriacæ opt. ℥ j. cum vitello oui, fiat vnguentum ſ. a.

Poſtero die electuario de ſucco roſarum ipſum purgaui. Poſtea baſilicam brachij ſani incidi: & vitæ regimen præſcripſi. His ſedato dolore, & probè digeſtis morſibus, vlceribus mundificatiuum ſequens impoſui.

℞. Pulueris Myrrhæ, Aloes, radicum ariſtolochiæ rotundæ,
Iridis florentinæ, Angelicæ ana ʒ j.
Theriacæ diſſolutæ in aqua vitæ ʒ ij. cum melle roſaceo, fiat vnguentum.

Tandem vlcera aliorum vlcerum more cõſolidaui, curamque Dei beneficio, maximo cum labore abſolui.

OBSERVAT. LXXXVI.

De morsu canis rabiosi.

AD

Clarißimum ac Doctißimum Virum D. D. ABELEM ROSCIVM Reipubl. Lausannensis Doctorem Medicum ordinarium, atque celeberrimum.

QVIA multi historiam de quadam matrona, quam aliquãdo tibi coràm narraui, vir vndiquaque doctissime, atq; amice plurimùm obseruande, pro fabula habuerunt; ideo statueram illam, quantumuis memorabilem, obliuione sepelire. Hoc tamen anno quia duo sese obtulerunt exempla, quibus illa confirmari potest, audentior factus sum, vt historiam ipsam letheis aquis penè immersam, literis tanquam remis ad ripam appellerem, tibique rerum naturalium atque medicarum scrutatori diligentissimo emersam communicarem. Historia autem illa, erat de matrona quadam, quæ ex leuissima (vt videbatur) occasione in hydrophobiam inciderat, ac tandem morte sublata fuerat. Porrò res ita se habet. In via obuiam venit ei canis rabio-

rabiosus, qui vestem eius dentibus arripiens, huc & illuc trahebat, donec tandem veste lacerata, cute tamen mulieris illæsa & intacta, canis aufugit. Illa verò nescia canem rabiosum fuisse, laceratam vestem filo (prout sarcinatrices factitare solent) dentibus abscisso resarcire cœpit. Vnde nullum quidem per tres menses sensit dolorem. Postea verò sensim melancholica facta, imaginationibus, visionibus horribilibus & pauoribus agitari cœpit, & paulò pòst, aquam, & vinum odisse, & quod peius est, instar canum latrare, domesticos nō agnoscere, dentibus arripere, atq; modò hunc modò illum mordere tentans: Donec tandē in ea miseria animam efflaret. Hæc est Historia, vir clarissime, quam nonnulli, huius veneni sæuitiam ignorantes, in dubium vocarunt.

Quomodo autem venenum partes nobiles infecerit, iam operæpreciū est perquirere. Venenum hoc vniuersam complexionem ac molem humorum in corruptionem trahere, ac omnes partes principes inuadere, symptomata, quæ inde sequuntur, satis superque testantur. Cerebrum enim in primis à veneno occupari, furor, & insania denotant: quandoquidem spiritus animales, alijs subtiliores, primò offenduntur. Postea quoque in corde, & hepate summam intemperiem calidam & siccam exoriri, leipotymia, incendium, febris, ardor linguæ, sitis vehemens, anxietates, inquietudines, & huiusmodi symptomata, denotant. Hinc certum est, excrementa & saliuam

uam præcipuè (quæ in canibus rabiosis partim cerebri, partim pulmonis excrementum est) venenosam esse. Vestis igitur matronæ virulentâ, saliuâ canis madefacta, filum infecerat, atque inde mulier dentibus filum abscindens, venenum partim ex filo, partim ex ipsa veste, labijs ad se attraxerat, quod deinde paulatim ad partes nobiles serpsit. Tanta enim est huius veneni sęuitia, ac malignitas, vt hominis iudicio comprehendi non posit. Neglecti enim morsus canis rabiosi, quantũuis minimi, cute vix læsa, sine dolore aut inflammatione, nihilominus post longum tempus omnibus partibus principibus, labem atque perniciem communicant, ita vt tandem homo in furore moriatur. Nonne Baldus eximius ille Iurisconsultus â caniculo suo in labijs morsus, neglecto morsu, post quatuor menses rabidus perijt? Sed non tantùm morsum perniciosum & mortiferum esse, sed & ipsam saliuam testantur Galenus, & post eum multi viri docti.

Exemplũ Baldi.

Quanta autem huius veneni sit sęuitia, atq; malignitas, licuit hoc anno binis exemplis mihi obseruare. Primum fuit SEBASTIANI CVISINERI Paterniacensis filia, quatuordecim annos nata. Illa à rabioso cane vulnuscula quinque in tibia acceperat. Parentes illam vetulæ empiricæ curandam commiserant. Illa vulnera ferro candenti inusit, postea nescio quo vnguento 15. dierum spacio, curationem absoluit. Sed quia (vt ex parentum

I. Exempl.

tum relata colligo) non satis profundè immissum fuit cauterium, & maturè nimis obductæ fuerunt cicatrices, accidit vt post menses tres subitò melancholiâ, tristitiâ, mœrore, & timore, ac paulò pòst hydrophobiâ correpta sit. Ego tandem accersitus, inueni ipsam in mortis agone. Maximus ardor, sudores, anxietates, & sitis aderant: aquam tamen, neque vinum videre potuit, neque etiam sibi nominari passa est. Lingua arida erat. Domesticos non agnoscebat, quos quandoque dentibus apprehendere tentabat. Atque in eo augore paulò pòst è vita decessit.

2. Exempl.

Alterum exemplum fuit de Iuuene quodam viginti annos nato, Daniel Perrin nomine. Is superiori ęstate, tempore messis, â fele rabioso scalpturam in dextro pollice accepit: vbi epidermis vix offensa fuit. At quia ipse inscius felem rabiosum fuisse, hanc scalpturã (quæ non diu post sponte coaluit) planè neglexit. Nullus enim sequebatur dolor, nullaque inflammatio aut aliud symptoma. Proxima verò die 1. mensis Martij, paulatim incœpit melancholicus fieri, & pauoribus, atq; falsis imaginationibus commoueri: ita quidẽ vt postero die domo egredi, atque in publicũ prodire non auderet. Ego tertio die eiusdem mensis vocatus, inueni ipsum hydrophobiâ correptum, Aquam enim, vinum, & omniaque splendida adeò abhorrebat, vt ne videre quidem posset nec vellet: imò interrogatus an vellet bibere, statim alta voce exclamabat,

Hydrophobiæ signa.

seque

ſeque abſcondebat. Vultus, collum, & pectus inflammata erant: colore cæruleo miſto, ſudores & anxietates aderant: maximo cum impetu, ex vna in alteram lecti partem ſeſe ita proijciebat, vt tres viri quantumuis validi, vix eum continere poſſent. Nonnunquam exclamabat, & ſeſe in adſtantes proijcere tentabat: quos dentibus arripuiſſet, niſi cuſtodes eum retinuiſſent. Cibum & potum non ſolùm reſpuebat, ſed ex ſola nominatione aut inſpectione calicis expaueſcebat & tremebat. Atque in ea miſeria eâdem nocte è vita deceſſit.

Vides itaq;, vir doctiſsime, primam, quam recenſui hiſtoriam de matrona, non eſſe incredibilem. Si enim huius veneni vis tanta eſt, vt etiam vnguibus tantùm felis communicatum, hinc inde per venas & arterias capillares in maiora vaſa, & per cōſequens ad partes principes delatum fuerit; nonne multò faciliùs potuit matrona illa, ex veſte, virulentâ ſaliuâ canis, recens madefacta, & infecta hoc exitioſum venenum ad ſe attrahere? quandoquidem (vt antea dixi) ſolo canis rabioſi ſputo, ſi humanum corpus contigerit, niſi ſtatim abluatur, rabiem excitari poſſe, teſtentur viri docti. Corpus enim noſtrum, quum ſit vndique perſpirabile, mediante arteriarum diaſtole, facilè ad ſe venenum attrahit. Hæc, quia te, vir doctiſsime, rerum medicarum ſtudioſum eſſe, earum præcipuè quæ rarò contingunt, & huiuſmodi hiſtorijs oblectari ſcio, ad te ſcribere

Gal. de locis aff. l. 6. Ætius Tetr. 4 ſerm. 4. ca. 68 Ambr. Paræus lib. 20. cap. 19.

bere placuit. Tuam quam habes huius argumenti obſeruationem non vulgarem, ſi communicare libuerit, gratiſsimum feceris. Vale, vir clariſsime, & amiciſsime, & me vt facis amare perge. Ex muſæolo noſtro Machaonico 13. Auguſti, Anno 1603.

Exc. T. addictißimus
G. Fabricius Hildanus.

ABEL ROSCIVS

Medicus Doct. GVILEL. FABRICIO HILDANO Chirurgo Præſtantiſsimo.

S. P. D.

QVas de hydrophobia obſeruationes ad me miſiſti (vir clariſsime, artiſq; Chironicæ expertiſsime, ac amice chariſsime) gratiſsimas, accepi his tribus potiſsimũ nominibus; primò, quòd quanti me facias luculenter oſtendant; tum quòd hiſtoriam, quam aliàs à te audiueram & penè iam obliuioni tradideram, in memoriam reuocarint; tum deniq; quòd anſam mihi dederis ex tuo ſcripto, de hoc ſæuo morbi genere, quæ obſeruare mihi licuit, ad te ſcribendi: Quapropter quod huius argumenti præ manibus, vel

potiùs præ mente habeo, libentiſsimè exponam. In primis à tua opinione & ſententia non deflecto, aioque tecum, mulierem illam dentibus rumpendo filum, ſpumâ venenatâ inquinatam, & gingiuis, linguâ etiam forſitan, oreque, pannum lingendo, ſeu tangendo lethiferà rabidi canis ſaliuâ infectum, venenum ſubtiliſsimum & contagioſiſsimum repentè & facillimè attrahere potuiſſe: Quum dubiũ non ſit facultatem tandem æquè exitialem ineſſe, ſaliuæ ſeu ſpumæ canis, alteriuſue animalis in rabiem acti, ſi eâ partem nudam, vel cute nudatam contigerit, ad animal interimẽdum, & in eandem rabiem, qua vexabatur cõuertendum, non aliter quàm ſi ab ipſo rabido demorſum fuiſſet. Mirabilis quidem eſt illa tua prima obſeruata hiſtoria, ſed non incredibilis. Idem aliâs eueniſſe, teſtantur graues viri; huic ſimillimam refert Andreas Baccius. Altera inter quotidianos, frequentes, ac communes euentus eſt reponenda. Tertiam verò ægrè crediderim, niſi te (cui fidem adhibeo) teſtem oculatum fuiſſe aſſereres. Etenim, in vngue excrementi genere ſiccifsimo, nulla ineſt humiditas, quæ tam celeriter vulnus, ſeu ſcalpturam veneno inficere queat: Et quæ corporis humores adeò citiſsimè vitiet. Sed quum ita ſe res habeat, tuque id affirmes, verum eſſe non dubito. Cauſam ſcrutari decet. Neceſſe eſt ſpiritualis quædam ſubſtantia adſit, veluti in venenatorum animalium ictibus, quæ aculeis noxiam vim habet, quæ vt
mole

mole minima, ita facultate quàm maxima euadat, De maligna & venenata huius veneni vi, etiamsi quæpiam producantur, quorum nulla extet, vel reddi posſit ratio, pro ingenioli tum mei viribus, & temporis penuria aliqua differam, vt dilucidior reddatur res. Eorum quæ deleteria à Galeno vocantur, hoc eſt, venena quæ totius ſubſtantiæ proprietate nobis aduerſantur, quædam actu ſtatim corrumpunt, quædam poteſtate agere exiſtimantur. Quæ actu ſtatim corrumpunt, ea ſunt quæ ex animalium ictibus, & venenatorum morſibus, intuitu, halitu, aut contactu, ſaliuatione, vel vrina corpus contingunt, vel in corporibus relinquuntur. Quæ poteſtate agunt, hæc vel intrò ſuſcepta, vel extra adhibita, aut vtraque ratione nocent. Quæ igitur tota ſubſtantia nobis ſunt aduerſa, varia & ferè infinita exiſtunt; eaq́ue vel lædunt, vel determinatis partibus quibuſdam, cerebro nimirum, cordi, pulmoni, ventriculo, veſicæ, nocumentum inferent; ſuntq́ue omnia vel liquores, vel plantæ & earum partes, radices, folia, flores, fructus, ſemina, medullæ etiam, &c. vel ſunt animalia, & horum partes, cerebrum, fel, ſanguis, lac, ſaliua, vrina & ſimilia: Vel demum mineralia ipſa, quorum ingens eſt numerus. Rurſus horum vires in occidendo varie, vt varia eſt natura & complexio: ex his aliqua conuulſiones, torporem, riſus, deliria; alia corporis motus, ſaltationes: nonnulla dolores ingentes, ardores, inflammationes,

febres, & pleraque id genus inducunt. Quoſdam attonitos, furentes, alios rabioſos videas, lætos alios, triſtes per multos, & timidos, prout varia aſſumpti, vel excepti veneni vis & proprietas: nonnulli celerem, tardiorem alij mortem obeunt; ſunt qui facilem, difficilem alij: ſunt etiam nonnulli, qui venena præparant (ex Theophraſto) quæ ſtatis & certis tẽporibus, quomodocunque demum libet, interimant: Quædam etiam quæ coitum inhibent, & generationi aduerſantur. Sed quia venena, quæ intrò ſumpta, lethum adferunt, non ſunt huius propoſiti, de ijs quæ extra adhibita nocere ſolent, quæ ab animalibus ſcilicet venenatis infliguntur, breuiter dicam.

Horum certè quædam, obſeruantur eſſe in totum adeò exitialia, tamque ſæua & horrenda inuehere ſymptomata, vt dæmoniorum potiùs quâm morborum genera dicantur. Quę igitur actu, hoc eſt, animalium ictu, morſuúe, tactu, aut halitu perniciem adferunt, accidentium varietate, & ſæuititia, cunctis præferenda videntur. Morſibus & ſaliuâ ſeu ſputo lædunt, canis rabidus, bufones, & aſpidis tertium quoddam genus. Morſu tantùm vipera, ſcolopendra, mus araneus, phalangiũ, dryinis, dipſas, aſpis, hæmorrhois, natrix, cenchris, ceraſtes, Cæcilia, amphisbæna, ſeps, Acontiæ, quæ ſe eiaculando mordet, Ammodites ex Aetio, & reliqua ſerpentum genera, ac pleraque alia animalia Baſiliſcus & Catoblepas, quæ duo ſerpentum genera, etiam halitu

& in-

& intuitu, & ſolo tactu interficiunt. Solo tactu etiam nocêt Salamandra, Eruca pini, & rabidi canis ſpuma, quæ rabidos homines quoq; reddit. Id ex varijs teſtatum eſt hiſtorijs, præcipueq; ex tua ſatis liquet, in illa nempe muliere, quæ dentibus filum infectum abſcidit. Sed & bufonum, irritatorum præſertim, ſaliua lethalis euadit. Nec mirum, quum hominis quoque ieiuni animalibus cæteris, imò etiam homini quandoque, eadem veneno ſit. Quinetiam animalium quorundam, à venenatis interfectorum ſanies ipſa, interitum affert. In ſumma, cuiuſuis feræ morſus, imò etiam hominis, veneno aliquo non carere arbitror, de irritatis potiſsimùm intelligo, bile ſcilicet magis exacutâ, & per totum diffuſâ, hoc præſertim accidit, ſi excandeſcant, tumque morſu inferant. Quod in homine ſæpius eſt compertũ. Quid de ijs quę non ſolùm irâ percita, ſed tota rabida euaſerunt, exiſtimandum putas? quantò grauiores morſus eſſe, quantũ malitiæ, malignitatis & veneni mortiferi in ijs ineſſe autumas? Vtinã nobis deeſſent exempla, eorum pręcipuè, quorum ob neceſsitudinem, familiaritatem, & affinitatẽ, lugemus, & dolemus vitam calamitoſam, & cruciatibus varijs, nimiſque frequentibus plenam. Venenorum hæc omnia genera, non qualitatibus vllis, ſed totius ſubſtantiæ proprietate (vt ſuprà diximus) operantur, quamuis calida aut frigida exiſtimentur. Ignotam igitur horum

rationem, experiri que effectus in re parua sæpe contingit admiratione omni longè maiores. Admirabilissimos tamen omnium canis rabidi, vel hominis, alteriusúe animalis rabie perciti effectus censeo, transeunte contagio ab altero in alterũ, neque statim se prodeunte malo, vt sæpe damnum cum morte sentiatur. Humor ille saliuosus, qui ab ore rabientis animalis eructatur, vim veneni in se habens, sensim spiritus, sanguinem, humores, ac partium substantiam contagione labefactat, vt inquit FERNELIVS, longiùs serpendo in partes principes, sed adeò segniter agit, & per moras, vt nullum ferè per principia sentiat malum ęger, ac propterea nesciat quanta pernicies lateat, quàm mox tum ferè, quum ad cor, & cerebrum iam pertingit, quó vbi peruenit, incredibili cruciatu, mirabilibus & horrendis symptomatis hominem affligit, febrem tamẽ plerunque non excitat hæc contagio, nisi ad postremum, quum iam propagatum fuit malum, per partem post partem ad interna, ac demum ad præcordia; tum & febrem suscitat, & septum transuersum, & cor ipsum conuellit, ac postremò cerebrum feriens, furorem & lethum adfert. Ex prædictis patet fere integra hydrophobiæ, seu rabiei caninæ definitio. Est enim Rabies canina, nihil aliud quã inquinamẽtum cinerulentum (vt inquit CAPIVACCIVS) vel intemperies contagiosa, & exusta cerebri & cordis, à succo atrabilario veneni participe, omnium principum facultatũ

Definitio rabiei caninæ.

cere-

cerebri functiones, phantaſiam præſertim de-
prauans. Contagioſa dicitur, quia ab vno in
alium mali labes transfertur, & fomite & con-
tactu. Eos idcirco admonet Auicenna, qui
rabidorum curam agunt, ne eorum reliquias
ciborum comedant. Vetant & alij ne olfaci-
ant excremẽta, vel halitum eorum recipiant,
vel ſaliuam tangant. Calidam & ſiccam, &
veluti incendiariam eſſe intẽperiem, ſympto-
mata luculenter oſtendunt, ardentes oculi,
hians os, vigiliȩ aſsiduȩ, igneam intemperiem
apertè teſtátur: hinc etiam fit vt maximis cœ-
li caloribus, vt ſub canicula, ardente ſyrio, hoc
affectu percellantur canes: Vnde ſequitur
quod quodcunq; humidius exiſtit, eò rariùs,
& infrequentiùs atque mitiùs, hoc morbo
prehendatur. Dixi eſſe cerebri præſertim,
& cordis intemperiem, quia etſi plurimæ aliæ
partes hîc in vitio ſint, potiſsimùm tamen ce-
rebrum & cor afficiuntur, abalienata mens
eſt, vt phantaſia labefacta, dum liquida omnia
perhorreſcunt ægri. Cor eſſe maximẽ affe-
ctum, hinc manifeſtum fit, quòd pulſus illis
ſiccus, languidus, minutulus, & frequens pe-
ctoris & vitalium partium ardor adeſt, & an-
helitus æſtuans, febris valida circa finem. Vi-
dentur etiam rabie affecti continuò exſiccari,
& tandem quandoque conuulſiones à ſicci-
tate incidere, ſitim etiam patiuntur inexhau-
ſtam. Ideo hoc venenum hoc ordine quar-
to calidum teſtari experientiam, inquit CA-

PIVACCIVS. Qum enim diſſectum eſſet Monachi cuiuſdam cadauer, tria notãda ſcribit apparuiſſe: primò nullam adfuiſſe humiditatem aquoſam in pericardio, totamq́ue fuiſſe conſumptam, ab igneo hoc veneno: Secundò ſinus cordis conſpectos fuiſſe aridos, & ſanguine prorſus deſtitutos: Tertiò in pericardio portionem quandam obſeruatam, fermè combuſtam, & in puluerem redactam. Obierat autem Monachus ille, ex canina rabie. Præter vitalia & animalia, naturalia etiam lædi, patet hinc, quia nauſea fatigat ægrotantes, ore ventriculi huius veneni occurſu fœdato, atque polluto. Ex prædictis liquet quàm pernicioſus, quàm malignus & exitialis ſit hic affectus. Nam vbi inualuerit, curabilis non eſt; & quanuis diu latitet, quum tamen ſe aperit, celeriter enecat. ÆTIVS fatetur ſe neminem vidiſſe curatum, hoc intellige de ijs, qui iam in liquidorum metum, & abominationem inciderant. Latens eſt certè, & inſidioſum hoc morbi genus, quod interdum ad multos dies, menſes & annos ſilet fermentum, tandem furtim obrepit. Refert GVEINERIVS in tractatu ſuo de venenis, quod cuidam poſt 18 annum à cane rabido morſo, metus aquæ acceſſerit. Narrant alij ad ſeptimum annum, alij ad duodecimum latuiſſe venenum. Mirum equidem eſt, quòd tam cunctanter & paulatim agat tam infeſtum, tã periculoſum, & tam contagioſum veneni genus, vt in tantum tempus differatur &

oc-

occultetur. Mirum ſanè videri debet, quòd quoſdam celeriùs, alios tardiùs enecet. Quæ ratio huius effectus tam ſtupendi reddi poteſt? Si quæ ſit hæc erit, ni fallor. Venena deleteria, quæ toto genere humanæ naturæ aduerſantur à calore noſtro nunquam euinci, neque ſuperari poſſunt, ſed vel hauſta, vel eiaculata in corpore humano exiſtentia, ſemper agunt, vitam oppugnantia, in pernicem tandem homines ducunt. Actio illa aliâs citò, aliâs tardè perficitur. Huius diuerſitatis ratio à duobus pendet, videlicet, vel ex violentia ſeu imbecillitate agentis, vel à fortitudine ſeu debilitate patientis. Ratione agentis quandoq; idem venenum cernitur, modò ſuam actionem citiſsimè, modò longo tempore edere, ex eiuſdem violentia, vel maiore vel minore. Id cernitur in ſerpentibus, pro temporis anni diuerſitate & mutatione. Nam hyeme non æquè viget eorum venenum, ac æſtate, nec tam citò penetrat, & interiora ſubit eorũ morſus. Nec tam repentinam mortem adfert, vt æſtiuo temporē: & ſic de pleriſque alijs. Ratione patientis, multos nouimus, qui eodem aſſumpto veneno, diuerſis tamen temporibus extincti fuerunt, quia ad omnem actionem, patientis diſpoſitio requiritur, cuius merito imbecilla corpora citiùs, fortia tardiús veneno necantur. His ſtantibus dicendum, quum ex ſui natura virus rabidum ſegne ſit in agendo, tardiùs multò ex morſu agere. Cur autem in aliquibus citiùs, in alijs tardiùs ra-

biem producat, hoc ex patientis ratione fieri aſſero, pro ratione fortitudinis & imbecillitatis patientis. Cui hoc fortè addatur, quòd victu aliqui vtantur, qui venenum acuere, vel hebetare, eiq; reſiſtere apti ſunt. Hæc de rabiei ſeu hydrophobiæ (vt vocant) eſſentia ſatis dixiſſe videor, ſi de Etymo hoc addidero. Nomen hoc Hydrophobia, ad hunc morbum exprimendum non competit. Quum enim rabidi homines non ſolûm aquam, ſed etiam vinum & omne liquidum timeant, & quicquid humidum eſt, perhorreſcant & abominentur, non recte quidem meo iudicio Hydrophobia verus erit rabiei caracter. Abhorrent etiam ab eſculentis, cur igitur ab eo verbo, quod nihil aliud quâm aquæ metum ſonat, hunc affectum denominemus? Sed hîc diſputandi locus non eſt. Sunt etiam nonnulli rabie perciti, qui mente ſemper conſtát: nõ poteſt ergo delirium huius morbi pathognomonicon ſignum conſtituere. Verùm hæc omittamus. Eorum, qui à cane rabido demorſi fuerunt, & ex eo veneno perierunt, quamplurimæ extant hiſtoriæ apud Authores, Rhaſim, Auicennam, Galenum, Ætium, Mathiolum, Paræum, Geſnerum, Nicol. Florentinum, Francaſtorium, Foreſtum, Georgium Palmam, P. Saliũ, Vidinum, Andr. Baccium. Am. Luſitanum, Palmarium, Ioh. Bauhinum, & alios permultos. Eorum verò, qui à rabie curati & ſeruati fuêre, leguntur apud Valeriolam, Paræum, Foreſtum, Palmarium,
Plinium,

Plinium, Gemmam, Galenum, Scribonium Largum, aliosque. His iam meam Obseruationem subdere datur locus, sed priùs aliquot alias, ex varijs authoribus excerptas & auditas, easque scitu & notatu dignas, præmittam.

Scribit ARETEVS à rabido cane, qui in faciem dum spiritus adducitur, tantummodò inspirauerit, & nullo modo momorderit, in rabiem hominem agi posse libr. I. de sign. & caus. acut. morb.

Asserit quoq; CÆLIVS AVRELIANVS quosdam se vidisse, qui in passionem hydrophobicam deuenerunt, solius aspirationis odore ex rabido cane abducto. Alios rabidi animalis vnguibus læsos, in rabiem incidisse. Acut. morb. lib. 3. cap. 9.

Memorat idem author, quendam â gallo gallinaceo pugnante leuiter læsum, rabie correptum. Ibidem.

Similis casus adducitur ab ANDR. BACCIO in suis prolegomenis & antidot. qui sic inquit. Nouum casum & admirandum subiũgam. His annis olitorem in hortulis Narijs correptum improuiso insultu â veteri gallo gallinaceo, rostro atroci ac rubris pennis, in sinistra manu læsum sanguinis guttis etiam ductis à me visum. Ac prima ipsa die ringentem ore hominem inuentum, nec ferro, nec igne, nullis præsidijs iuuantibus, cum adstantium ac totius viciniæ horrore pugnacis galli instar oculis decumben-

bentem, tertio die interemptum vidimus. Vnde quum fabulosa multa veris inuoluerit antiquitas, non alium crediderim Basiliscum.

Narrat supradictus Author Aurelianus, sartricem quandam, quum chlamydem scissam rabidis morsibus, sarciendam sumeret, atque ore stamina componeret, & lingua putâ suturas cõtingeret, seu forsan lamberet assuendo, quo transitum acus faceret faciliorem, tertia die venisse in rabiem. lib. 3. cap. 9. Acut. morb. Hæc tuæ primæ respondet.

In consilijs IOH. MATTHEI de gradi, legitur, Magnificum Dom. Iohannem Cuqueranum infectum fuisse rabie post multos dies, ex solo impositione manus, in os canis rabidi, etsi eum canis non momorderit.

Sic etiam MATHIOLVS dicit, se duos vidisse homines, qui spuma tantum perfusi, nullo quidem ex morsu accepto vulnere, rabiem contraxissent.

IOHANNES PIERIVS VALENIANVS refert, eos, qui canem rabie laborantem dissecuerant, eâ affectos exhalatione, contagionis vim efficacissimam expertos fuisse.

Ait etiam vrinam rabiosi canis, quomodocunque calcatam, valde nocere, maximè vlcus aliquod habentibus.

Halitu & contactu solo rabientes, alios cõtagione inficere, probat PALMARIVS lib. de morbis contag. hac experientia. Quum Rusticus quidam, rabie perculsus, furijs agitatus sibi è viuis breui migrandum esse intelligeret,

geret, aſsidentes, qui eum vinculis conſtrictũ tenebant, in furoris intermiſsione obnixè rogauit, vt quos deſerturus eſſet liberos ſibi deoſculari liceret. Quod quum ei conceſſum eſſet, liberiſque oſcula libaſſet, præfocatus eſt. Sed ecce ſeptimo pòſt die, liberi eodem morbo correpti, eiſdemque cruciatibus torti, breuî miſerrîmam vitam, cum morte cõmutarũt.

Præterea ſe vidiſſe ſcribit, ex ſtraminis in quo ſues rabie perciti decubuerãt, eſu, equos, boues, & oues, quæ ſtramentum deguſtaſſent, rabiem contraxiſſe.

SVRIVS in ſuis commentarijs, rerum in orbe geſtarum, in Ducatu VVirtenbergenſi eueniſſe narrarat, cauponem quendam hoſpitibus carnes porci rabidi, canis morſu infeſtati, edẽdas propoſuiſſe (parùm certè hoſpitaliter): vbi homines eius rei ignari comederunt, mox verſi in rabiem, mutuis ſe morſibus lacerarunt.

Inter obſeruationes D. ESAIE MEISCHNERI hæc continetur his verbis. Puer adoleſcens, apud equitem nobilem, fortè fortuna inuenit deliteſcentem ſub ſponda gladium, quo exactis pluribus annis, canis rabidus cõfoſſus fuerat. Is ſibi vt concèderetur petijt; quo facto quum enſem rubigine obductum extergeret, & per polire vellet, puer, improuidus ſibi digito inflixit vulnuſculum, vnde rabie percitus, nemine aduertente, erijt. Tanta vis veneni, cuius venenum per dies & annos exoleſcere, multi autumant.

Teſtatur. P. SALIVS, ſe vidiſſe aliquos à cane rabido demorſos, in quibus nulla vnquam fuit delirij ſuſpicio. Imò, inquit, perſuaſi ad bibendum dicebant, claudite oculos ne videamus, & omni conatu conijcite intra os aquam, & alia quæ in potu prodeſſe poſſunt; quumq; dentibus fremerent, moreq; canum alios morſu petere ob virus rabidũ cogerẽtur precabantur adſtantes, vt eos validè continerent, ne è manibus eorum ad aliquem mordẽdum exilirent; eoſque admonebant vt ad os eorũ manum, vel aliam partem corporis non admouerẽt, ne ex ea propinquante cogerentur eos dentibus petere. Hos eoſdem propter miſeriam & calamitatem lamentari noui, cõquerentes morbi principium non validè oppugnatum fuiſſe, ſe in omnibus Deo maxima cum cõmiſeratione cõmendantes, ab eo peccatorũ veniam & vitã æternã implorantes audiui. Hæc & ſimilia ſe vidiſſe dicit.

Alias permultas notarem hiſtorias, quas ſcribere prolixius foret. Nunc ergo ad meam obſeruationem accedo.

Anno à Deiparę virginis partu 1581. menſe Sextili, matrona quædã, honeſtaq; mulier doctoris celeberrimi filia, quã nobilis vir ante duos annos in vxorẽ duxerat, hæc mihi familiariter nota, proximeq; affinis: quũ quodam dia per vrbem negotia haberet & ageret, à cane rabido ex improuiſo impetitur, in ſiniſtro brachio mordetur, Vicini, & concomitantes rei magnitudine, & triſtiſsimo caſu vehementer

ter perculsi, illico canem interficiunt: Dein præsto aduocati adfuerunt seduli doctissimi Medici, qui exquisitè remedia præscripserũt, partique affectæ apponenda iusserunt. Per os item Alexipharmaca propinari curarũt. Brachium supra vulnus, ligatura valida, vinculo arctissimo exceptum fuit. Topica attrahentia, forasque venenum euocantia, eiusq; vim retundentia, adhibita. Deniq; ferrum & ignẽ loco læso applicuit Chirurgus. Tandem elapsis paucis diebus Deo volente salua & incolumis euasit, vel euasisse videtur, nulla in brachio noxa, nec tantùm cicatrice ferè relicta, nulloque in corpore, vt apparebat, restante veneno. Verùm quid euenerit, audi quæso. Septimo ab hinc anno recurrunt symptomata sæuiora multò: persentit in brachio aliâs læso dolorem acerbissimum, veluti à caninis dentibus discerpi, & dilaniari. Inde pauco interiecto tempore, furor & mentis alienatio subsequuntur, mœror, tristitia, vigiliæ summæ, sitis inexplebilis, febris tandem, & maxima virium prostratio: ciborum denique omnium odium, nunquam tamen à potu abhorruit. Nec liquida quæ sitim extinguere valebant, reiecit. Morti proxima iudicata est, imò nulla nobis relicta erat vitæ vel salutis spes. Sed in tot tantisque malis, ita diligentissimè ei manus auxiliares adhibitæ fuêre, tum à præstantissimis Medicis, tum à domesticis, vt intra paucos dies perfectè sanata visa sit.

SÆVA

SÆVA etenim illa accidentia, paulatim mitescendo, absolute cessarunt. Post annos septem ab hac inuasione, & decimo quarto â canis morsu, & tertio ab obitu mariti sui, mirabilibus, ijsque grauissimis morbis, iterum tentari cœpit, principio ducto à sinistro illo brachio. Tormina lethalia sensit, vomitiones & ructus incredibiles, omniaque symptomata atrabilaria sustinuit, vigilias & sitim maximam passa est. Vellicationem, & dolorem ingentem in loco priùs morso habuit. Curatur iterum diligentissimè, & me præsente sanitati, vt videbatur, restituitur perfectè, aptis ad id adhibitis remedijs. Sopitum tantùm iudicaui malum, non deletum. Sic mansit per annos sex. Anno vigesimo â vulnere accepto, denuo recurrit affectus, excitantur accidentia vt prioribus annis, redeuntque eadem symptomata. Sedatis anno sequenti ijsdem, rursus tentatur honesta fœmina. Subsequenti anno repetijt malum bis. Anno proximo illapso, ter ita correpta fuit. Hoc anno iam bis. A tribus annis frequentiores, sed breuiores fuerunt paroxysmi. Tres aguntur hebdomades, quod ab vltimo prehēsa fuit, & euasit paroxysmo. In omnibus ferè temporum mutationib. sibi brachium vellicari persentit. Vereor, ne breuî vitam anxiam, & calamitosam, cum morte sæpius optata cōmutet. Huius rei testis sum: hæc egomet vidi. Tuis scriptis respondissem citiùs, si per negotia licuisset. Nunc quum aliquātulum otij sim

nactus,

nactus, his respondere volui. Tuarum est partium ea boni consulere, gratoque animo accipere. Interim bene vale. Datum Lausannæ decimo quarto Calend. Octobris, Anno 1604.

OBSERVAT. LXXXVII.

Morsus canis rabidi curatio.

PERICVLOSISSIMVM esse morsum canis rabidi, cùm experientia, tū omnes qui de hac materia scripta prodiderunt, fidem faciunt. Quapropter statim ab initio administranda est curatio. Quandoquidem (vt Dioscorides & omnes monent Medici) si legitima auxilia primis diebus fuerint prætermissa, alienum deinceps erit, & carnem scalpro circinare, & vstionem experiri. Qua autem methodo iam aliquoties huiusmodi morsus curauerim, hoc exemplo breuiter proponam.

Anno 1602. 30. Iulij adolescens quidam Paterniacensis Dauid VVillometus nomine, prope cubitum dextrum à cane rabido vulnus accepit. Venit ad me primo Augusti. Tum præparatis omnibus, sic processi. Primò morsum scalpello scarificaui, cucurbitulamque cum largiori flamma apposui, & quantum fieri potuit, sanguinem extra-

xi. Deinde totum brachium poſca, in qua diſſoluta erat theriaca parumque ſalis marini, ablui. Saliua enim canis rabidi in parte aliqua cutis exſiccata, niſi maturè & diligenter abluta, & abſterſa fuerit, rabiem excitare potens eſt. Poſtea cauterio actuali morſum vndique ac profundè inuſsi. Hîc monitos velim tyrones Chirurgos, vt diligenter proſpiciant ne nimis leuiter & ſuperficialiter inurant huiuſmodi morſus, ſed vt potiùs in exceſſu, quàm in defectu peccent. Quum enim morbus ſit extremus, extremum quoque requirit remedium. Expertus loquor. Filia enim Sebaſtiani Cuiſineri (cuius antea memini) fruſtra paſſa eſt cauteriũ ab empirica vetula adhibitum, quòd non ſatis profundè impreſſum fuiſſet. Audacter itaque atque ſatis altè, ſi pars affecta conſentit, imprimendum eſt cauterium, admodum ardens, vt Galeni verbis vtar, Quandoquidem ex leui applicatione cauterij, duo ſequuntur incommoda. Non enim ſatis conſumitur virus illud, atque malignitas à cane relicta, & maturè nimis coaleſcit vlcus. Hinc remanens portio aliqua veneni in parte affecta, tádem ſerpendo ad partes principes peruenit, eaſque in perniciem trahit.

Admonitio.

lib. de Theriac. ad Piſonem.

Nunc ad propoſitum noſtrum redeamus. Poſt inuſtionem non vſq; adeò ſollicitus fui de leniendo dolore. Vnctuoſa enim & eſcharam relaxantia, veluti butyrum, oleum, & ſimilia multò minùs refrigerantia & repellentia me-

tia medicamenta, mihi in huiuſmodi vlceribus non vſque adeò probantur. Illa enim exhalationem, euaporationemque veneni impediunt; hæc verò ſanguinem, atque cum eo venenum ad partes nobiles repellunt. At quia omnis dolor, ad ſe attrahit ſanguinem & humores ex corpore (vt Galenus teſtatur,) veriſimile eſt, dolorem prodeſſe huiuſmodi vlceribus, dummodo leuis fuerit. Itaque poſt vſtionem, vulneri impoſui goſsipium madefactum aqua vitæ, in qua diſſoluta erat theriaca. Poſtea ſequens emplaſtrum ſupra linteum extenſum applicui.

R. Cepæ aliquantum ſub prunis coctæ,
Fermenti
Farinæ ſinapi ana ℥ j.
Theriac. ℥ ſ.
Foliorum rutæ &
Scordij ana M. ſ.

Miſceantur in mortario, addendo parum mellis.

Sequenti die ſcalpello eſcharam vndique quantum fieri potuit incîdi, deinde iam iam memorata medicamenta applicui: atque ſic vſque ad caſum eſcharæ proceſsi. Poſtea ne labia vlceris coaleſcerent, bis in die piſum impoſui, quemadmodum fit in fonticulis: & preſcriptum emplaſtrum applicui. Atque hoc modo, vlcus ad menſes tres apertum retinui. Interim tamen per interualla, ſingulis ſcilicet hebdomadibus, bis, terúe, vlceri ſequentem inſperſi puluerem.

R. Puluer. præcipitat.
Lapidis bezoardici,
Pulu. radicum angelicæ ana ℈ j.
Misce,

Mirificè enim malignitatem ad se ex profundo attrahit, & veneno aduersatur puluis ille. Per os alexipharmaca, veluti theriacam mithridacium, cornu cerui vsti & præparati, & lapidem bezoardicum propinaui. Sequens quoque puluis, cum aqua buglossæ aut boraginis exhibitus summopere laudatur à veteribus, & modernis Medicis.

R. Cineris cancrorum fluuiatilium ℥ x.
Radicis gentianæ ℥ v.
Olibani ℥ j.
Misce, fiat pulius tenuissimus.

Venam non incîdi, neq; pharmacum solutiuum exhibui, ne venenum ab externis ad interiora traherem membra. Sic diuino Numine curatus fuit. Atque ad hunc vsque diem, quo hæc scripsi, prospera valetudine fruitur.

16. Martij Anno 1605.

Eodem tempore huius Iuuenis fratrem, ab eodē cane, septem in locis morsum, superiori methodo curaui: qui à curatione per annū integrum sanus vixit, tum pleuresi correptus obijt.

Nunc matronam quandam Paterniacensem quinquagenariam, à cane rabido quatuor in locis morsam, cum grauissimis symptomatis, curandam habeo. Qualis verò huius curationis futurus sit exitus, expecto, & suo

ſuo quoque tempore, auxiliante Deo, qualis fuerit, declarabo.

OBSERVAT. LXXXIIX.

De extrahendi globuli ſclopetarij modo perquam facili, cum inſtrumentorum ad hanc operationem neceſſariorũ delineatione.

AD IOHANNEM GRIFFONIVM

Geneuenſium Chirurgum præſtantiſſimum & expertiſsimum.

QVIA, Vir præſtantiſsime, de ſtatu rerum domeſticarum mearum & aliarum, quæ hîc hactenus contigerunt, prolixè ſatis ad Clariſs. D. D. IANVM ANTONIVM SARACENVM, communem noſtrum vtriuſque amicum ſcripſi, nihil hîc de his repetere ſtatui; quum is, vt ſpero, literas tibi ſit communicaturus. Aliquid tamen de re alia, haud dubiè tibi nõ ingrata ſcribam. Quum in hoc patriæ noſtræ perturbato ſtatu, ſæpiſsime mihi ſclopetorum ſananda occurrant vulnera: vnde ſæpe quoque non paruâ in extrahendis globulis difficultas extitit, quamuis inſtrumenta illa vulgaria ad hanc

rem necessaria in promptu fuerint: Non tamen ea mihi adeò commoda visa sunt, vt satisfacerent. Nisi enim (quod probè nosti) globulus fuerit in superficie corporis, aut aliquo in loco, vbi inter ossa hæreat, non nisi maxima cum difficultate ac dolore apprehendi atque extrahi dotest. Tenaculis enim aut alphonsino, si vti volueris, instrumento, vt extendatur & dilatetur vulnus opus est. Si verò Terebellum globulo insigi volueris (vt hactenus consueuerunt Chirurgi) nonne cum terebello globulus circumvoluitur? Coactus itaque fui, aliam extrahendi globuli viam ac rationem, quæ quidem Dei beneficio ex voto successit, meditari. Inueni enim non ita pridem aptissimum quoddam instrumentum, quo globulus magna cum facilitate & ferè sine dolore extrahi potest. Ideoque, quia te mei amantissimum, & propter bellum vestrum aduersus Sabaudiæ Ducem, in huiusmodi vulneribus sanandis occupatissimum esse noui, mutuæ inter nos amicitiæ fouende gratia non potui,, quin te huius instrumenti participem facerem; quod ab amico tibi ad gratificandum promptissimo haud inuitus accipies. Instructionem eius nullam subijcio, quòd facilè tibi homini ingeniosissimo, ex primo quoque intuitu, vsus eius, & applicationis modus innotescere possit. Nolim tamen inuentionem hanc nostram, aliaque pleraque particularia, alijs quàm intimis nostris amicis communicari: donec in com-

munem

munem Reip. vtilitatem abs te, quod facilè præstiteris. edantur, Scio etenim à te quotidie in Chirurgicis rara quamplurima, Marte potißimum apud vos hoc tempore furente, obseruari: quæ quidem si annotare, ac tandem typis mandare libuerit, multum sanè obstringes tibi posteritatem, laudemq; apud omnes Medicos & Chirurgos tibi parabis non exiguam. Id si quando feceris, huius quoque instrumenti delineationem typis tuis addere liberum erit. Interim vale cum honestißima tua coniuge, quam tecum salutat Colinętæa mea charißima. Dabam Hildenę ex Musæolo nostro Machaonico, Anno 1590. 10. mensis Augusti.

Tui studiosißimus.

G. Fabricius Hildanus.

Delineatio & explicatio prædicti instrumenti.

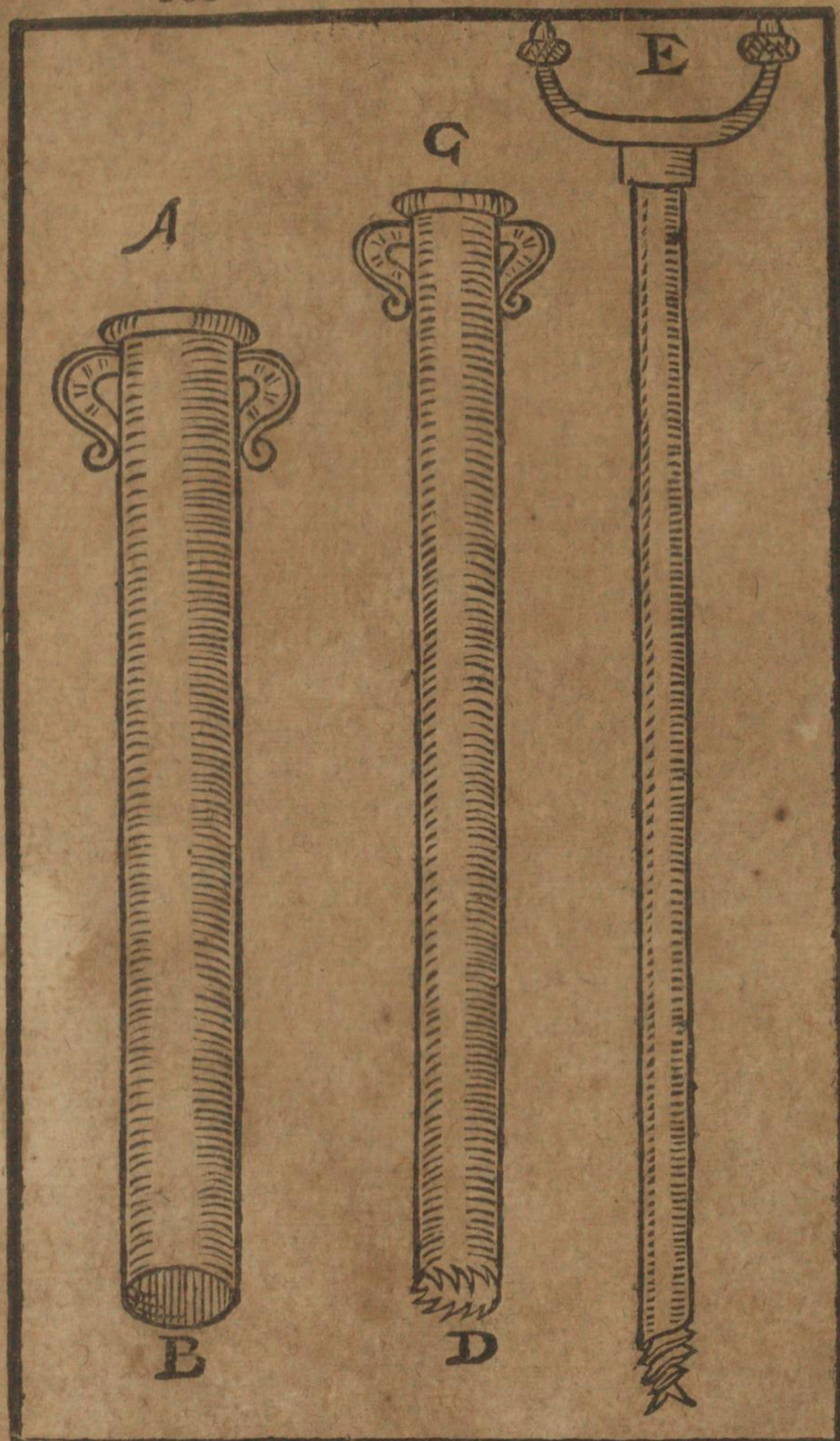
QVamquam non rarò globuli plumbei, sclopeto proiecti, per multos annos in parte aliqua corporis, sine dolore, aut aliquo aliò incommodo delitescere possint: est tamen officij rationalis Chirurgi, extrahere quicquid extraneum est in vulneri-

bus, nec idcirco vllo modo (siquidem fieri posſit) in ijs relinquendus eſt globulus. Donec enim (quod omnibus Chirurgis notum eſt) vel minima etiam feſtuca, aut oſsis fracti ſquama, vel ſimile quid extraneum parti læſæ inhæſerit, vulnus incurabile exiſtit. Globulus verò, ſi nonnunquam propter particularem plumbi facultatem in corpore remaneat, longum & difficilem reddit curationem, propterea quod ægre carne obduci poſsit globulus. Præterea ſi globulus in partem aliquam neruoſam proiectus fuerit, & neruum aliquem, tendinem, vel membranã compreſſerit, dolores maximos excitabit. Hinc inquietudines, deliria, febres, inflammationes, aliaque grauiora accidentia. Si circa ventris alicuius regionem, lateat ſphærula bombardaria, verendum ne ſucceſſu temporis in ventrem ipſum penetret, & de nouo morbum excitet. Mutat enim ſitum & locum propter pondus. Si circa vaſa arteriarum, aut venarum fuerit, hæmorrhagia timẽda eſt. Aut ſi tandem remanſerit globulus ſubter vaſe aliquo, & calloſa quadam ſubſtantia obductus fuerit, periculum eſt ne comprimat adiacẽtia vaſa, & impediat ne ſanguis, & ſpiritus libere permeare poſsint, ſequaturque extenuatio, ac aliquando interitus mẽbri propter penuriam alimenti, Det igitur Chirurgus omnem operam, vt quamprimum extrahatur globulus.

In prima itaque curatione vulneris, niſi

hæ-

hæmorrhagia impedierit, Chirurgus diligenter vulnus exploret digito, aut ſpecillo, & quicquid extraneum commodè apprehendi poterit, extrahat, Pręſtat id digitis fieri; ſin verò nequeat, fiat hamulo aliquo apto, aut roſtro coruino, ciconeo, aut anatino, prout requiret neceſsitas. Quorum inſtrumentorum delineationes, apud Bartholomęum Maggiũ, Alphonſum Ferreum, & Ambroſium Paræũ licet videre. Quòd ſi autem globulus profundê corpori inhæſerit, non ita commodè tenaculis apprehendi poteſt: quandoquidem meatum non modò obſtruant vulneris, ſed etiam dilatatę, neruos, tendines, membranas, & carnem premant, dilacerent, vnde dolor ſequitur magnus, aliaque accidentia. Noſtrũ verò inſtrumentum, nullum ferè infert dolorem: quantumuis enim anguſtum ſit vulnus, ingredi tamen ſine violentia poteſt vſque ad globulum, dummodo Chirurgus habeat penes ſe, tria diuerſa huius inuentionis inſtrumenta, cum ſuis cannulis denticulatis & terebellis (maius ſcilicet, mediocre & minus) quorum primum ad anguſta vulnera, & paruos globulos confectum ſit, idq́; craſsitiem pennæ Oloris non excedat: ſecundum paulò craſsius primo ſit. Tertium ad craſsitiem digiti indicis accedat. Huius autem inſtrumenti cum ſua cannula & terebello hæc eſt delineatio.

A
C
E
B
D

A. Fiſtula eſt argentea aut ænea, vndique optimè polita, longitudine vnius pedis aut circiter. Illa inuncta oleo roſaceo immittenda eſt vulneri clementer, vſque dum ipſius extremitas B. notata globulum, quantum fieri poteſt, amplectatur. Idque vt eò meliùs fiat, proportionem vt habeat fiſtula aliquam cum vulnere & globulo neceſſe eſt. Si enim vulnus globulo paruo inflictum, ac proinde anguſtum fuerit, inſtrumentum quoque paruum eſſe debet. Cum primum itaque prima fiſtula, ad globulum vſq; immiſſa fuerit, protinus altera fiſtula ſeu cannula C notata, per priorem inſinuanda eſt quoque ad globulum vſque: ſitque hæc aliquantulum longior priore, quò ipſius extremitas præeminere poſsit: vt infrà ex figura apparebit. Hæc autem ſecunda fiſtula in ſua extremitate D. notata, denticulata vel ſerrata ſit; & quidem ita, vt cuſpides dentium ex ſiniſtra in dextram vergant: quemadmodum ex delineatione fiſtulæ huius liquet: ſintque apices dentium acutiſsimi, quò faciliùs globulo infigi poſsint. Sic enim impediunt, ne cum terebello globulus ſimul circunuoluatur: quandoquidem fiſtula hæc, & terebellum duplicem, ac inter ſe contrarium motum conſtituunt. Apices enim dentium fiſtulæ ex ſiniſtra vt diximus parte, in dextram vergunt, terebelli verò cuſpis, ex dextra in ſiniſtram. Tandem terebellum E ſignatum, per ſecundam fiſtulam immit-

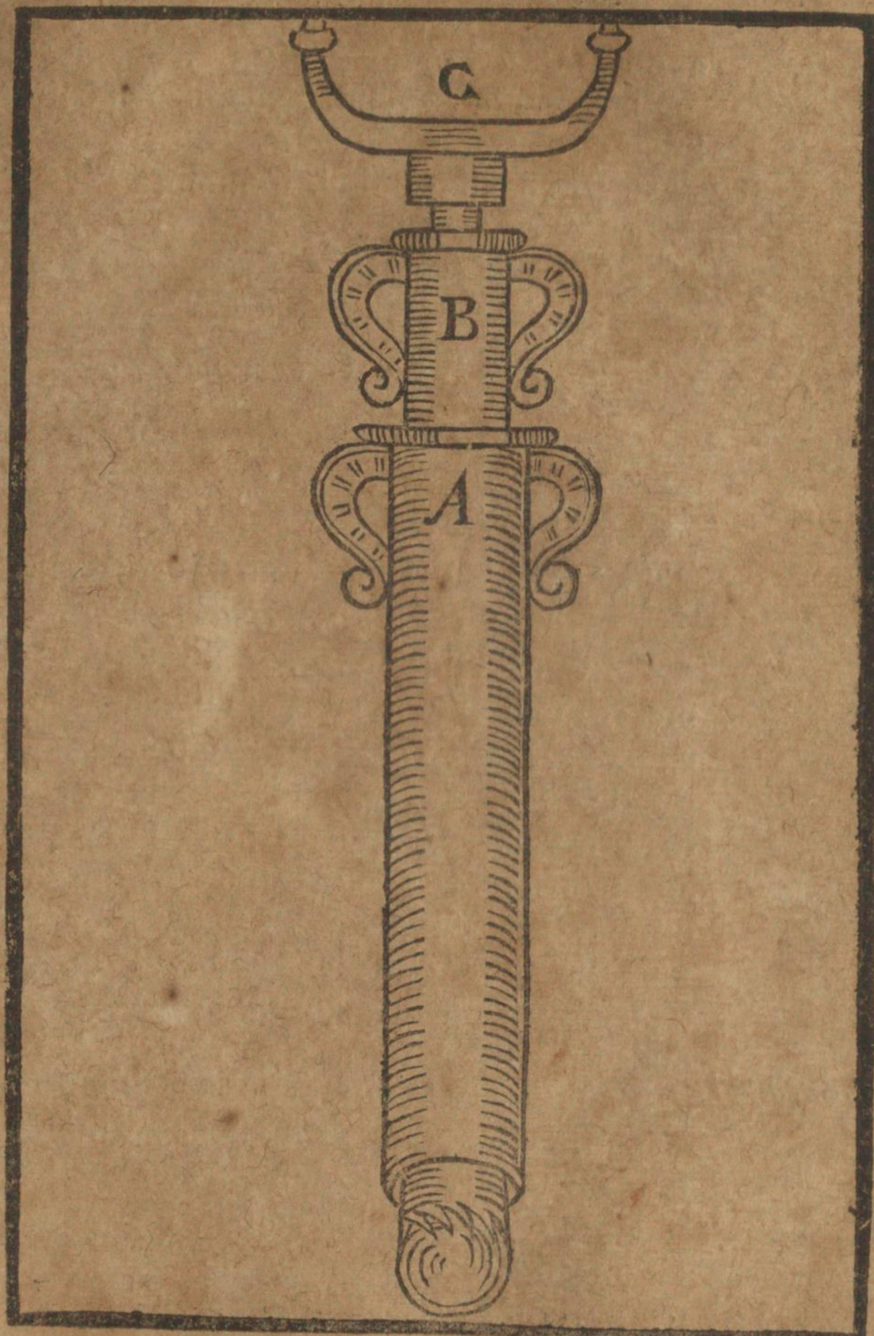
immittendum vſque ad globulum, ſitque duabus ipſis fiſtulis paulò longius: vt ſequens indicat figura, qua ambæ fiſtulæ, prima nempe in ſecundam immiſſa, ſimul & terebellum adumbrantur.

Vbi

Vbi ergo vulneri intromiſſæ fuerint fiſtulæ, cum terebello, tunc pollice atque indice ſiniſtro, firmiter teneat Chirurgus ambas fiſtulas; & quantum æger pati poterit, ad globulum pellat, quò is firmiter teneatur, poſtea indice atque pollice dextro, terebellum circumuoluat, atque globuló paulatim infigat. Quamprimum verò terebellum globulo ſufficienter inhærere Chirurgus cognouerit, clementer, & terebellum, & ambas fiſtulas ſimul, & globulum vnà extrahat, vt vltima figura demonſtrat: in qua globulus fiſtula denticulatæ adhærens conſpicitur.

Facillima eſt, & doloris expers hæc operatio, dummodo Chirurgus dexteritate, atque experientiâ polleat, & dentes atque cuſpides fiſtulæ ac terebelli, acutiſsimi ſint, & ex optimo chalybe fabricati.

C
B
A

A. Prima & exterior fiſtula, vndiquevnita ac polita.

B. Altera in extremitate denticulata globulum tenens.

C. Terebellum globulo infixum.

OBSERVAT. LXXXIX.

Emollientibus medicamentis tumores cancroſos exacerbari.

QVANVIS vt plurimum ſit veriſsimum axioma; *Contraria contrariorum ſunt remedia*, videant tamen Chirurgi, ne temere cancroſos tumores, qui duriſsimi ſunt, emollire ſtudeant. Veriſsimum enim eſt, quod Galenus ſcriptum reliquit, de ſimplic. medicam facultatibus lib. 5. At, inquit, quæ ab atrabilario ſucco duruerunt, cancroſa ſunt omnia, & ab emollientibus medicinis exaſperantur. Huius rei exempla nonnulla in gratiam Iuniorum Chirurgorum, in medium adducere placuit.

1. Exemplũ

Vxor Iudicis Oberradenſis ad Coloniam, 24 annis, & ampliùs ſcirrho hepatis laborâs, tandem anno 1594. quum ex conſilio Empirici multa adhibuiſſet emollientia, fomentationes ſcilicet, inunctiones, & emplaſtra; ſequuti ſunt, dolor acutiſsimus, febris, inflammatio, deinde etiam abſceſſus maximus in hepa-

hepate, ita quidem vt abdominis musculi & cutis labem ex cõmunicatione, ac demum etiam exulcerationem senserint. Adhibitus in consilium cum Clariss. D. D. ARNOLDO MANLIO Medicæ facultatis in Coloniensi Academia Professore primario, deprehendi maximum tumorem in hepatis regione, paulò ante ruptum quàm aduenissemus, cum tãto fœtore vt nihil suprà. Inibi excitatum est vlcus ingens, ex quo plurima materies sanguiuolenta, subtilis, & graueolentissima, simulque plures omenti particulæ, vt & hepatis loborum planè syderatæ emanarunt. Vnde paucis pôst diebus obijt.

2. Exemplũ

Iohannes auff der Lufft in Hilden, quum per multos años tumore scirrhoso in sinistro clune laborasset, ad consilium vocauit Barbitonsorem Dusseldorpensem, qui nulla habita morbi ratione, multis vnctionibus, & cataplasmatis, tumorem ad suppurationem prouocare studuit. Hinc exorta inflammatione, & dolore acutissimo, nouaculam tumori infixit; sed nihil præterquam aliquid sanguinis adusti effluxit. Dolor in dies factus est vehementior, ita quidem vt nullo modo sedari potuerit, vlcusque intra paucos dies totum clunem inuaserit, labijs eiusdem in altum eleuatis, inuersis & callosis. Incredibile est quo dolore ipse excruciatus fuerit. Ego illum aliquoties cũ Claris. D. D. RENERO SOLIVANDRO Illust. Princip. Cliuiæ &c. Medico, & COSMO SLOTANO

eiusdem Principis Chirurgo præstantissimo, inuisimus. Quamuis autem nos summo studio in hoc incumberemus, vt dolores aliquo modo lenirentur, frustra tamen omnia tentauimus. Tandem enim ipse in ea miseria, & crutiatu decessit.

3 Exemplũ. Dominus Polerius ciuis Lausannensis, vir ingenio & virtute præstans, mihique amicus, tumore cancroso ad magnitudinem oui Gallinacei, circumcirca papillam sinistram, per multos annos vexatus est. Suaserunt ipsi aliquando Medici, vt tentaret tumorem paulatim emollire, & discutere emplastris de mucilaginibus, de meliloto, & similibus: Sed quamprimum eiuscemodi medicamenta tumori admouit, statim exortus est dolor & inflammatio; ita vt illa abstrahere, & frigidum aliquod medicamentum applicare coactus fuerit. Sedato dolore ac inflammatione, denuo applicuit emollientia; sed vt antè sequutus est dolor. Tandem, quum ipsemet experientia explorasset hunc dolorem, atque inflammationem ex horum emollientium vsu manare, ab eis planè abstinuit, diuque postea superstes fuit.

OBSERVATIO XC.

De præstantia lapidis Osteocollæ in fracturis ossium.

QVVM nonnulli lapidem Osteocollam ad cœlum vsque extollant, quid de eo obseruarim paucis indicabo. Grauiter tamen errant impostores nonnulli, qui hoc lapide se fracturas, paucorum dierum spatio posse curare gloriantur. Attamen illum singulari quadam virtute, & proprietate occulta, generandi callum, preditum esse, certum est. Idque ego cùm in alijs, tum præcipuè in quadragenario Rutgero in Broch Langenbergensi, obseruaui. Is quum vtraq; fossilia ad malleolum transuersum sibi cõfregisset, me aduocandum iussit. Ossa in situm naturalem reposita, singulis matutinis horis, ieiuno stomacho, dragmam vnam huius lapidis, in marmore cum aqua radicum symphiti præparati, exhibui: primis quidem diebus cũ ptisana, aut iusculo carnis recentis; postmodum verò cum vino. Iis, quæ fracturæ applicui medicamentis, eundem lapidem puluerisatum & præparatum admiscui. Inde factum est, vt spatio triginta dierum plenissimè restituta sit tibia; ita vt sine adminiculo incedere potuerit. Notandum quoque hanc fracturam, non tantùm completam, hoc est, ambo-

1. Exemplũ

rum fosſilium, verùmetiam compoſitam fuiſſe. Quandoquidem propter maximam cacochymiam corporis, & contuſionem partis malè affectæ ſtatim ab initio dolor magnus, febris item, & herpes miliaris ſuperuenerunt: ita vt coactus fuerim aliquoties purgare corpus, & ſingulis diebus ſemel ad minimum ſoluere ligaturam, & mutare medicamenta. Motus autem ille & agitatio, tum corporis, tũ tibiæ, quantum in curatione adferat detrimẽti, nullum practicorum latet. Ex quibus perſpicuum fit, hunc lapidem multum ei profuiſſe. Solebat enim ſimplex fractura in tibia, vbi nec vulnus, nec inflammatio aut dolor magus adſit, in ſenibus præcipuè, non niſi duorum menſium ſpatio aut circiter conſolidari.

2. Exempl. Anno 1600. Lauſannæ famulam Iochami Rohaud pharmacopœi peritiſsimi ſexagenariam, quadraginta dierum ſpatio, hoc lapide, ex fractura tibiæ completa, & cum vulnere complicatà, ſanitati Dei beneficio reſtitui.

OBSERVATIO XCI.

Quænam incommoda, ex vſu Oſteocollæ imprudenter exhibitæ, accidere poſsint.

EX optimo illo & maximo ſucceſſu Oſteocollæ, quem in ſuperioribus duabus ob-

obſeruationibus recitauimus, auſus ſum illam omnibus fracturis affectis, cuiuſcunque ſexus aut ætatis fuerint ægri, exhibere & applicare. Mira enim me eo lapide præſtare poſſe ſperabam. Veruntamen incidit in manus meas, nobilis quidam Belga iuuenis 14. annos natus, robuſtus, ſanguineæ complexionis, & bono corporis habitu, cui ambo foſsilia ad malleolum fracta fuerant. Accerſitus, fracturam feliciter repoſui. Poſtea lapidem (vt in ſuperiore Obſeruatione dictum eſt) exhibui, & exteriùs applicui. Tertio die, ſeptimo, item vndecimo, & decimo quarto faſcias ſolum, quo tempore nulla excreſcentia aut deformitas calli apparebat. Vigeſimo verò die morbi, quum faſcias ſoluiſſem, inuenio callum, precipuè circa ſpinam tibiæ adeò magnum & eleuatum, vt perpetua inde deformitas tibiæ ſequuta fuiſſet, niſi protinus ab vſu huius lapidis abſtinuiſſem, callumque, vt ſequitur, repreſsiſſem. Primò itaque callum ſequenti decocto emollienti, quotidie bis fomentaui.

R. Radicum & foliorum Althææ, Bryoniæ, Liliorum Alborum, Brancæ Vrſinæ, Florum Meliloti & Chamomeli ana M. j. Abſinthij vulgar. Roſarum rubearum ana M. ſ. Seminis lini, Fœnigræci ana ℥ j.

Coquantur in vna parte aceti (extenuat enim & exſiccat) & quatuor partibus aquę, ad conſumptionem tertiæ partis. In hoc decocto

madefactam spongiam, aut linteum reduplicatum, calidè loco affecto applicui. Postea sequenti vnguento callum inunxi.

℞. Axungiæ humanæ, Vrsi, Anseris ana ℥ ij. Succi lumbricorum, & Aceti Scyllitici ana ℥ j.

Misceantur, fiatque vnguentum, quo callus & tota tibia post fotum inungantur.

Post inunctionem, sequens emplastrum supra allutam extensum applicui.

℞. Emplast. de Ranis cum Mercurio. Emplast. de Mucilaginibus ana ℥ j.

Misce.

His per dies sex processi, callumúe non solùm emollini, verùm etiam manifestè diminui. Postea loco emplastri laminam plumbeã adaptaui & applicui, firmiterque fasciâ superligaui. His remedijs diuino fauore callus emollitus, resolutus, extenuatus & depressus, tibiaque in pristinum statum, ac robor restituta fuit. Hinc perspicuum fit, hoc genus remedij, cautè, & in senibus tantùm, aut extenuatis, & quibus languet calidum innatum, adhibendum esse.

OB.

OBSERVATIO XCII.

An vsus alimentorum viscosorum, in fracturis ossium prosit, tutusúe sit necne?

QVIA de fracturis, & generatione calli in superioribus obseruationibus tractauimus, non erit abs re, si quid de alimentis viscosis obseruauerim, paucis hîc aperiam.

Quadragenarium, & bonæ complexionis hominem cognoui, cui in fractura tibiæ, victus ratio ab empirico præscripta fuit ex viscosis, veluti pedibus, capitibus, & intestinis vaccarum, bouis, caprarum, ouium &c. Curata quidem fuit ei fractura, spatio quadraginta dierum; sed paulatim in cachexiam incidit. Itaque iam Icteritiâ, iam dolore renum, aliorumque viscerum laborauit, donec tandem hydropicus obijt.

ANNOTATIO.

Quum cuncta sui similia procreent, vt rectè Galenus scriptis mandauit, & experientia docet; necesse est, vt ex alimẽtis viscosis chylus generetur viscosus: ex quo venæ mesaraicæ facilè obstruuntur. Et si quid huius chyli ad hepar peruenit, efficit vt tota massa sangui-

nea reddatur viſcoſa & glutinoſa. Ex huiuſmodi ſanguine viſcoſo fiunt deinceps obſtructiones viſcerum, ſcirrhi, hepatis, & lienis, lopides renum, & veſicæ, hydrops, atque totius corporis imbecillitas.

Quemadmodum autem exigua flamma in lampade oleaginoſa & pinguia, ſi nimis viſcida & glutinoſa fuerint, vt ſunt pix, cera terebinthina, ſeuum & id genus alia, ex longinquo difficulter attrahere poteſt, ita proculdubio calor natiuus partium, imbecillus redditus, huiuſmodi ſanguinem viſcoſum difficulter attrahere poteſt. Hęc ego animaduertens, nũquam ægrotis, & vulneratis, huiuſmodi alimenta præſcripſi aut conceſsi, licet multas & inſignes fracturas curauerim. Oſſa enim (vt Galenus reſtatur, & experientia docet) habent ſuas cauernulas, in quibus naturaliter multum continent humoris craſsi & albi; ad id comparati vt oſſa nutriat. Ex illo ipſo autem oſsis nutrimento, in fracturis generatur callus, authore Galeno. Itaque concludo ſuperuacaneum eſſe huiuſmodi nutrimentis naturam grauari. Suffìcit enim primò, vt Chirurgus ſua induſtria & arte partem affectam à ſymptomatibus, dolore ſcilicet, inflammatione (quorum ſymptomatum interuentu natura à ſuis actionibus deturbari ſolet) vindicet. Deinde vt medicamentis leuiter exſiccantibus, exteriùs applicatis, proprium oſsis nutrimentum in callum exſiccet, & quod reliquum eſt, beneficio naturæ relinquat.

Method. med. lib. 6. Ars med. cap. 86.

OBSERVATIO XCIII.

De situ tibiarum fractarum.

IN FRACTVRIS tibiarum curandis, nonnulli Chirurgi non leuem committunt errorem, quum volunt tibiam erectam insistere talo; ex qua situatione hæc sequuntur incommoda. Primò quidem fit, vt æger temporis progressu maiorem dolorem patiatur in talo, quàm in ipsa fractura; idque propter tendines magnos & neruosos qui talo inseruntur. Dolor autem ille, multos ad se trahit humores, qui in ipsa iunctura, & spatijs inter ossa pedis fracta, atque ligamenta retinentur. Et quia ex hac situatione, venæ, & arteriæ cõprimuntur, & proinde pars affecta suo calore quodammodo destituitur; necessariò condẽsantur & refrigescunt hi humores in ipsa iunctura, & spatijs inter ossa pedis. Inde curatâ fracturâ, pes nouam adfert molestiam. Aegrè enim & difficulter mouetur iunctura, sequuntur & nonnunquam alia, quàm pessima symptomata.

Ante annos aliquot, cum clariss. D. D. IANO ANTONIO SARACENO, MARCO OFFREDO, ET ANDREA BONETO, Medicinæ Doctoribus, curãdum habui Nob. Henricum Balbanum. Is vlceribus nonnullis in tibia laborans, ex erecta illa situatione

pedis, gangræna ad talum correptus fuit, qui ipsi, & nobis, non paruas attulit molestias, ita vt tibiam abscindere coacti fuerimus. Erecta autē situatio pedis, primaria causa huius mali fuit. Primo enim dolorem tali excitauit, qui ad se humores & sanguinem attraxit, vnde consequuta est inflammatio. Secundò contusus & quassatus fuit talus ex erecta illa pedis situatione. Tertiò arctatæ, & compressæ fuerunt ex eadem situatione venæ, & arteriȩ, quæ per ipsum crus, & tibiæ pulpam descendunt; ita vt sanguis, & spiritus, ad talum liberè descendere non potuerint. Assidua quoq; tibiæ extensio, non parùm huc fecit: distentis enim vasis, innatum calidū & sanguis nequeunt descendere in partem affectam, vnde tandem ea frigescit & interit. Eâ porrò extensione vasorum, posse frigescere partem affectā, ex eo intelligitur, quòd equitando per frigidam tempestatem, pedes si diutius intra fulcra equestria contineantur, frigeant impensissimè; sin extra fulcra propendeant, per se ocyùs incalescant. Sanguis enim & calor, patientibus ipsis vasis, illico ad pedes recurrunt.

Prospiciant igitur Chirurgi, ne nimis curiosè (vt huius artis imperiti solent) situationē hanc in fracturis tibiarum obseruent. Inuoluta autem tibia fascijs, splenijs & stupis, & in capsula ad id apta collocatà: ea (vt Galenus docet Meth. Medic. lib. 6.) eligenda est situatio, quæ minimè sit dolorosa. Itaque modò

in

in hanc, modò in alteram partem collocanda est tibia, vt æger aliâs in hoc, aliâs in alterum decumbere possit. Sic enim multa accidentia euitabuntur.

OBSERVATIO XCIV.

Ex applicatione caustici sub genu, dolor vehementissimus, inflammatio & febris.

CAVTERIORVM potentialium applicatio, tum ad ceruicem, tum ad brachium, & sub genu, si rectè administrata fuerit, omni periculo vacat, imò & sine dolore est: si verò imprudenter applicata fuerint, dolorem adferunt & periculosa sunt. Quod tum in alijs, tum præcipuè in Pharmacopola quodam, in sua tamen arte expertissimo, vidimus. Is enim, quum sibimet ipse sub genu dextro, causticum applicaret, nec locum cui applicandum erat, satis obseruaret, suæ in hac operatione ignorantiæ, ingratam mercedem accepit. Sequutus enim est paulò pòst applicationem, dolor acerbissimus, inflammatio, febris, inquietudines, & conuulsionis metus. Accersitus itaque, coxam, & os sacrum, oleo vulpino, lumbricorum, & anethino calidè inunxi: deinde defensiuum supra genu applicui, &

cui, & tibiam fasciâ madefactâ in oxycrato inuolui. Basilicam dextram incîdi. Item eschraæ superficiem, quæ præmagna erat (nimis enim lautè applicauerat causticum) resecui, quò vapores exhalare, & medicamenta penetrare possent. Postea vnguentum sequens ad casum escharæ applicui.

R. Vnguenti basilici, butyri recentis & loti aquâ rosaceâ
Olei liliorum alborum ana ℥ ſ.
Olei de vitellis ouorum ℥ ij. Croci ℈ j.
Muscilaginis sem. Cydoniorũ extract. cum aqua rosacea ℥ j.
Misceantur. fiat vnguentum.

Sic paulatim dolor, reliquaq; symptomata remissa sunt. Sed quia causticum ad coarticulationem fibulæ cum tibia, vbi validissimum ligamentum exit, applicuerat, & ligamentum hoc attigerat caustico, fontanellam propter continuos qui inde sequebantur dolores, apertam retinere non potuit. Consolidato igitur vlcere, & denuò applicato loco apto caustico, aliam fecimus fontanellam, quam ad hoc vsque tempus magno cum fructu apertam habet.

OBSERVATIO XCV.

Ex calefacto corpore & in aquam frigidam immerso, grauißima symptomata orta.

VERISSIMVM est quod olim Galenus scriptum reliquit, De temperamentis lib. 3. inquiens: Quæ verò refrigerant â nostro corpore ne vel paululum quidẽ demutantur, sed ipsum statim vincunt ac mutãt. Frigiditas enim, vt Galenus alibi docuit, omnibus animæ actionibus officit. Quemadmodum enim aqua copiosè iniecta in ignem eum extinguit: sic calor natiuus frigidis afficitur. Id mihi multoties, præcipuè autem in ijs quæ sequuntur, videre contigit.

De animæ morum & corporũ tẽperamenti mutua cõsequutione.

EXEMPLVM I.

ANNO 1591. sub Canicula, Hildenę puella quædam laborans febri continuâ, eaque ardentisſimâ, dum die critico sudore & calore summo æstuat, deducitur ab imperita quadã fœmina è lecto ad puteum: hinc hausta situla frigidisſimæ, (qualis ẽst ferè puteorum tunc temporis) immersisq; manibus ad refrigerationem corporis, statim exortus est dolor in facie, & vbicunque aqua attigerat, cum tumore & liuore. Propinqui neglectis remedijs initio saluta-

ſalutaribus, poſt octauum diem me conſuluere, tum deprehendi dextram puellæ, ad carpum vſque veſicis liuidis extuberantem: extrema digitorum arida, & verè ſiderata: vt in tractatu noſtro de Gangræna fuſiùs declaratur.

EXEMPLVM II.

ANNO 1597. ineunte Iunio, nobilis quidam in Rol ad lacum Lemannum, Samuel Arpeau nomine, quum vehementer incaluiſſet, & in lacum ſeſe refrigerandi gratia immiſiſſet, mox febre continua, & pleureſi periculoſiſsima correptus eſt. Quem acceſſitus, diuino fauore reſtitui.

EXEMPLVM III.

MISERABILE etiam ſpectaculum, anno 1601. Studioſi aliquot Lauſannæ præbuerunt: qui dum in diebus canicularibus, calefacto corpore in frigidam aquam inſilirent, poſt lotionem in pleureſin lethalem inciderunt.

EXEMPLVM IV.

Ego etiam puer duodecim annorum, dum æſtiuo tempore, plus quàm par eſſet, fluminibus frigidis innataſſem, paralyſim linguæ inde contraxi: cuius incommodum per multos annos ſenſi.

Diligenter igitur ſibi caueant omnes, qui de optima valetudine conſeruanda ſoliciti

ſunt,

ſunt, vt corpus nimis calidum, nec aqua frigida conſpergant, nec aquis innatent, niſi calore priùs temperato.

OBSERVATIO XCVI.

Ex acaro grauiſsima ſymptomata.

ANNO 1599. diebus Canicularibus, honeſtus ac pius quidam ciuis Colonienſis, STEPHANVS FAVCONNIER, compater meus pluriinùm honorandus, quadragenarius, robuſtus, & ſanguineæ complexionis, acarũ habebat in metacarpo, circa digitum auricularem. Quum autem manum fricuiſſet, ſubitò exorta eſt inflammatio, dolor acerbiſsimus, phlegmone, febris, lipothymia, aliaque grauiora ſymptomata, quę mihi accerſito gangrænam ſignificabant non procul abeſſe. Maximo enim impetu affluebant humores. Regimine tamen inſtituto frigido & humido, purgato item corpore, electuario de ſucco roſarum, & ſyrupo roſato ſolutiuo compoſito cum rhabarbaro & ſenna; venaque brachij ſani apertâ; & topicis primò aſtringentibus, refrigerantibus, repercutientibusque; deinde ijs quæ reſoluunt & diſcutiunt, adhibitis; in integrum Deo fauente manus reſtituta fuit.

Memini quoq; me audiuiſſe ex proprio ore pluri-

plurimùm Reuerendi D. D. BEZÆ, ſe cognouiſſe hominem magni nominis, qui hoc modo ex acaro interijt. Ex quibus palàm fit, primò ſumma hominis miſeria, qui poſt lapſum, infinitis, hoc eſt, vltra trecenta morborum genera, obnoxius fuit, quorum vel etiam minimus hominem occidere poſsit. Deinde quòd morbi magni nõ tantùm cenſendi ſunt hi, qui principes, & præſtantiores corporis partes (vt cerebrum, cor, hepar) occupant: aut qui ex ſeipſis magni ſunt (veluti angina, pleuritis, peripneumonia &c.) verum etiam qui ex cacochymia & malignitate humorum proueniunt: vt Galenus lib. 4. & 7. Method. medendi admonuit.

OBSERVATIO XCVII.

Panaricij ſiue paronychiæ incidendæ modus tutiſsimus, & compendioſa curatio.

QVAM dolorifica, & longæ curationis ſit paronychia neminem practicorũ latet. Si tamen ſtatim ab initio pars affecta eo modo, quem mox expediam, incidatur, cedit dolor citoque curantur ægri: prout hactenus in pleriſque expertus ſum. Quod ſequentibus exemplis illuſtrare viſum eſt.

Ante

Ante annos aliquot Coloniæ Agrippinæ ad piam & honeſtam matronam, vxorem D. D. IOAN BVRGOIS diuini verbi miniſtri fideliſs. & amici mihi multum obſeruandi, laborantem dolore acerbiſsimo in extremitate digiti, cum febre, lipothymia, nauſea, alijſque grauioribus ſymptomatis, vocatus fui. Digitus tamen nondum inflammatus aut tumefactus erat; ſiquidem morbus tantùm incipiebat. Ideoque curationem ſic inſtitui. Primò quidem digitum lacte vaccino, in quo flores chamomeli, meliloti, ſemen fœnigræci & cydoniorum incocti erant, aliquantulum fomẽtaui. Deinde ſuperficiem cutis paulatim diſſecui. Abraſa cute maculæ quædam rubicundæ apparebant: Quibus acie cultelli inciſis, guttulam vnam aut alteram aquæ rufę ſub cute inueni. Illâ vacuatâ, linteum madefactum aquæ vitæ, vbi nonnihil theriacæ diſſolutæ erat, applicui. His ſtatim ſedatus eſt dolor: atque hoc vnico remedio alterò die ſanatus fuit digitus. Reliqua quoque ſymptomata, purgato leuiter corpore, ſopita fuerunt.

Hoc anno 1604. vocatus fui ad nobiliſsimam Dominam de Monte, Bernenſem matronam honeſtiſsimam, quæ triduo propter paronichyæ doloris vehementiam dormire non potuit. Abraſa cute maculam huius magnitudinis O in apice digiti ſub cute inuenimus, in qua vix guttula vna ichoris continebatur. Inciſa macula applicatoque ipſi digito goſsipio intincto aquâ vitæ, in qua diſſolu-

ta erat theriaca, manui verò & carpo linteo reduplicato ac imbuto posca, statim cessauit dolor: ita vt postero die plenissimè sanatus sit digitus.

ANNOTATIO.

Huius curationis cùm anno 1593. primū periculum in vxore mea fecissem, & ex voto successisset, postea in supradictis matronis, ac multis alijs maxima cum vtilitate ægrorum, administraui. Et semper ad vngulam sub cute nonnihil ichoris inueni. Sed necesse est statim vt ab initio fiat incisio hæc: alioquin ex doloris vehementia citò concurrunt humores, qui inflammationem ac tumorem excitant, atq; subiectam carnem, imò etiam ossa erodunt. Est enim cutis ea in parte admodum densa, ita vt materia paronychiæ (quæ per se maligna est) quum nullo modo exhalari possit, maiorem acrimoniam & venenositatem acquirat: digitus quoque, imò tota manus, propter doloris vehementiam inflatur, parūque prodest incisio hæc, nisi priùs materia cocta & in pus conuersa fuerit.

Vacat autem eo modo facta incisio omni periculo, nec est dolorifica, neque neruos aut tendones offendit, quum sit superficialis. Alius verò modus apud practicos passim vsurpatur, incisio nimirum quæ fit à superficie ad centrum, & versus os, valde periculosa est. Lędit enim neruos & tendones: vnde dolor acerbis-

cerbiſsimus, inflammatio, febris, aliaque grauiora ſymptomata oboriuntur.

OBSERVATIO XCIIX.

Emplaſtrum ſtipticum Paracelſi ſiue fodicationum indoctè applicatum periculoſum.

EMPLASTRVM Stipticum ſiue fodicationum, quod Paracelſus vernacula ſua lingua **Stichpflaſter** appellat, ſi á Chirurgo rationali, cum ratione, & ijs tantum vulneribus quibus conuenit, applicetur, præſtantiſsimum eſſe medicamentum, experientia ſatis ſuperque docuit. Contrà verò periculoſum eſt, ſi ab empirico empiricè, hoc eſt, nullâ habitâ ratione vulneris aut partis læſæ applicetur. Quod multis exemplis monſtrare poſſem: ſed hoc vnicum ſufficiet.

AVLICVS quidam Illuſtriſsimi Cliuiac. Iuliacenſium, Montenſium &c. principis, vulnus circa cubitum accepit, vbi axillaris vena & nerui nonnulli abſciſsi fuerunt. Incidit in manus Empirici, qui hoc ſolo emplaſtro ſe poſſe ipſum curare, gloriabatur. Breui quidem cicatrix obducta eſt vulneri, ſed brachiū mox intumuit ac doluit, tandemque exorta eſt febris, hinc affluxus, & inflammatio noua, & collectum fuit pus in imo vulneris. Ex illa

demum putrefactione, exesâ, & denuò apertâ venâ, tanta sequuta est hæmorrhagia, vt vulneratus interierit.

OBSERVATIO XCIX.

Combustio leuis ex vsu medicamentorum frigidorum in herpetem exedentem degenerans, eiusque herpetis curatio.

IVVENI cuidum Gallo, cui puluis tormentarius ad pedes incensus fuit, tibia à pede vsq; ad genu comburitur, leuiter tamen, quandoquidem cutis vix læsa fuit. Accedit is ad Empiricum, qui statim ab initio & per dies aliquot emplastrum ex argilla fornacum & bolo armeno cum albuminibus ouorum, & succis semperuiui & solatri, applicuit. Postea linteis, in huiusmodi succis & eorum aquis distillatis intinctis tibiam inuoluit. Dolor qui ab initio grauis fuerat, ex vsu horum medicamentorum auctus est: inde febris, inquietudines, affluxus humorum ad locum affectum, inflammatio totius cruris vsque ad coxam, aliaque grauiora symptomata sequuta sunt: tandem verò herpes exedens totum crus inuasit, idq; adeò vehemẽter, vt Chirurgi de abscisione tibię cogitarent, siquidem ea in genu fieri potuisset. Post menses sex venit ad

ad me Coloniam, vbi diuino fauore, sequenti methodo & remedijs infrà scriptis curatus fuit.

Primò hac potione corpus leuiter purgaui.

R. Radicum Scrophulariæ maioris,
Corticum interior. rad. frangulæ,
Radicum polypodij ana ℥ ſ.
Herbar. fumariæ,
Cuſcutæ & ſcabioſæ ana M. ſ.
Foliorum ſenæ mundatæ ʒ iij.
Fiat decoctio in aqua ad ℥ iiij.
In colatura diſſolue conf. Hamech. ʒ ij.
Syrupi Roſati ſolutiui ex multis infuſionibus ℥ j.

Miſce, fiat potio.

Sequenti die baſilicam eiuſdem lateris, vbi tibia laborabat, incîdi, & ad vncias ſeptem ſanguinis extraxi. Poſtea ad maiorem humorum præparationem & euacuationem, ſequens apozema exhibui.

R. Radicum lapathi acuti, Scrophulariæ maioris,
Corticum interiorum radic. frangulæ,
Polypodij, Petroſelini, Corticum Tamariſci ana ℥ j.
Herbarum agrimoniæ
Veronicæ,
Scabioſæ,
Fumariæ,
Cuſcutæ,
Ceterach ana M. j.
Trium Florum Cordialium & Geniſtę ana P. ij.

Liquiritiæ
Vuarum paſſularum ana ℥ j.
Seminis Aniſi &
Fœniculi ana ʒ ij.
Fiat decoctio in ſ. q. aquę puriſsimæ ad cō-
ſumptiooem tertiæ partis. In ℔ j. ſ.
Colaturæ infundātur & macerētur ſ.a.
Rhabarbari electi
Agarici recenter trochiſcati ana ʒ iiij.
Foliorum ſennæ ℥ ij.
Fiat ſ. a. Apozema pro 4. matutinis horis.

His corpore purgato, & regimine ipſi præſcripto, ad topica peruenimus. Itaq; quia cutis ab vſu frigidorum medicamentorum indurata fuerat, ſtatim ab initio hac fomentatione emolliente totam tibiam ſingulis diebus bis terúe fomentandam curaui.

R. Radicum biſmaluæ cum toto, lapat. acuti,
Scrophulariæ ana ℥ ij.
Foliorum Maluar.
Violarum
Florum meliloti
Sambuci ana M. j
Semin. Fœnigræci ℥ ſ.

Coquantur in aqua ad conſumptionem tertiæ partis. Lintea reduplicata aut ſpongiæ magnæ intinctæ in hac decoctione, applicentur toti tibiæ; fomentatæ per dimidiam horam ſequens emplaſtrum applicui.

R. Farinæ fabarum
Lupinorum ana ℔ ſ.

Fœni-

Fœnigræci & lini ana ℥ ij.
Radicum altheæ recent. coctæ & cribratæ ℥ iiij.
Puluer. Florum Chamomil.
Meliloti,
Rosarum rubearum
Et absinth. vulgar. ana ℥ j.
Fiat s. a. Cataplasma.

Hac methodo processi per dies quatuordecim. Interim cutis emollita, & dolor sedatus fuerunt. Ichor item seu virulenta & acris materia, quæ ex vlceribus effluebat, inspissata & ad digestionem præparata fuit.

Postea vlceribus puluerem præcipitatum aquâ plantaginis & rosaceâ lotum inspersi: & sequens emplastrum applicui.

R. Emplastri de mucilaginibus
Emplastri palmei ana ℔ s.
Emplastri de ranis cum Mercurio ℥ ij.
Aluminis vsti
Chalcanthi ana ℥ j.
Olei rosacei quantum opus est. Terantur lentissimo igne, fiatq; ceratum,

Sequenti quoque vnguento vsus sum sub finem morbi.

R. Radicum Scrophulariæ maioris,
Lapat. acuti,
Corticum frangulæ ana ℥ iiij.
Succi scabiosæ
Fumariæ
Aceti ana ℔ j.
Pinguedinis porcinæ recent. ℔ ij.

Conquaſſentur radices, deinde in lebete cum pinguedine & ſuccis coquantur ad ſuccorum conſumptionem, colentur, & reſeruetur pinguedo. Huius pinguedinis ℞. ℔ j.

Pulueris Aluminis &
Vitrioli vſti
Farinæ lupinorum
Baccarum lauri
Cinerum fuliginis ana ℥ j. ſ.
Argenti viui extincti ℥ ij.
Theriacæ ℥ j. Fiat ſ. a. vnguentum in mortario, quo inungatur tota tibia horâ matutinâ.

Singulis ſeptimanis ſemel ad minimum leuiter purgaui eum: idq; ſuprà ſcriptâ potione, aut aliquo alio pharmaco conuenienti: veluti pilulis de fumo terræ, confectione hamech, electuario Indo maiori, & ſimilibus, cum decocto fumariæ, ſcabioſæ, cuſcutæ, & radicum lapat. acuti, exhibitis. His remedijs diuino fauore duorum menſium ſpatio curatus fuit.

ANNOTATIO.

Cauſam huius herpetis fuiſſe vſum medicamentorum frigidorum & emplaſtrorum nullum eſt dubium. Frigidum enim (vt Hippocrates rectè docuit) vlceribus mordax, cutem obdurat, dolorem inſuppurabilem facit, denigrat: rigores febriles, conuulſiones & diſtenſiones creat. Hinc humores, ratione ſolutionis continui, & doloris vehementiâ confluxi ab vſu medicamẽtorum frigidorum ſub

lib. 5. Aph. 20.

cute

cute retenti fuerunt, ibique postea putrefacti, & acres redditi cutem eroserunt: quemadmodum in tractatu nostro de combustionibus, fauente Deo, fusiùs declarabimus.

OBSERVATIO C.

Lues venerea, ex veste eodem morbo infecta, contracta.

LVEM veneream ex vestimentis, sudore, aut ichore vlcerum infectis, posse cõtrahi minimè rarum est: quod equidem aliquoties obseruaui. Vnicum tamen huius mali exemplum non vulgare hîc subijcere sufficiet.

Puella quædam 15 annos nata, ex nobili familia orta, quum Dusseldorpij in caterua atq; conuentu nobiliũ Bacchanalia celebraret, factum est vt adolescentes virginum vestes, & vicissim virgines adolescentûm calligas & vestes induerent Vnde non multò pòst puella, eiusmodi vestimentis vsa, circa pudenda dolorem contraxit & pruritum percepit, moxque exortæ sunt pustulæ & vlcera maligna, quæ tamen matri ob verecundiam indicare ausa non fuit, vsq; dum propter ingrauescentia vlcera & doloris vehementiam incedere vix posset ampliùs. Tandem autem accersitus, inueni pudenda & partem colli v-

teri & veſicæ ad inteſtinum rectum vſque fœ-
tidiſsimo vlcere exeſa: ſphincteres quoque
tum veſicæ tum inteſtini recti eroſi erant:
quapropter vrina ſimul & excrementa alui
inuoluntariè effluebant. Res erat horrenda:
præter vlcus enim dolores acutiſsimi, febris
continua & ardens, vigiliæ, nauſea, & cibi fa-
ſtidium aderant. Atque in ea miſeria intra
paucos dies puella deceſsit.

Quum autem ante obitum, de huius mor-
bi cauſa inueſtiganda mecum ſoliciti eſſent
parentes, atq; ex ipſa puella olfacere vellent,
num ex copulatione cuiuſquam morbum cō-
traxiſſet: illa ſe nunquam virum cognouiſſe
multis iuramētis affirmabat. Inquiſitione itaq;
facta, adoleſcens (cuius calligas puella in ſu-
am perniciem præter fas & decorum indue-
rat) lue venerea grauiſsimè infectus inuentus
eſt.

Deut.22. 25.

B. LECTORI.

Viue diu, ſed viue Deo, nam viuere Mundo,
Mortis opus; viua eſt viuere vita Deo.

FINIS.

INDEX OBSERVATIONUM

dum

Ex

Ab-

Ab-

Quomo-

FINIS.

Errata sic restituito.

Pag. 1. in marg. lege Lemani pag. 9. lin. 30. procliue est ad 12. 11. maturum 15. 15. conicio 17. 15. quum sint 18. 5. inita 21. 32. pellucidam 22. 16. cristallinum 25. 5. factam 27. 22. sena 40. 21. quum 41. 9. post eum 46. 23. sic doleret 53. 21. precipuè 59. 22. crassitie 62. 12. symptomatum 63. 21. catarrhus 66. 9. concussione 67. 25. Instar 74. 19. duræ matris 75. 24. Rosmarini 76. 20. Mastiches 83. 2. in truculentam 85. 12. circa vulneratos 88. 24. & partem læsam & 26. curatio tam feliciter 91. 11. mox in dextrũ 96. 17. ex frequẽti 101. Mõtẽs. 105. 13. spina piscis 108. 6. sanitati restituta 114. 5. immittat 117. 17. dele dentes collocatas, 119. 17. Berlinensi 121. 12. parte 127. 4. nec vlla 128. fuit, & 28. menstruis 130. 2. nõ sine, & 8. quòd quum 131. 13. quum citra 132. 19. frigidissimum 134. 20. declaratur 135. 22. vir ille 137. 3. funditus, & 8. siue 138. 13. quum dicit, & 28. amantissime 58. 11. septennium, & 16. amicissime 159. 25. inibi retentum 161. 18. quantumuis 162. 23. eiusdem 165. 14, elegantia 168. 9. πορειτῷ 168. 17. arcessiuerint 169 9. quidem 169. 15. Hippocraticæ 174. 13. inuenimus 174. 24. vesicæ 175. 9. inepta 176. 13. Originem 177. 15. inueni 182. 15. pituitam 182. 19. dominium 183. 21. ἀχώρισα 183. 30 hac 187. expellendũ 197. 9. Ischiadico 198. 3. atheroma 200. 6. quidam 209. 14. Clarissimus 215. 14. scrutatorem 216. 11. non, & 27 fruitur 221. 8 & 9. amoris nostri τεκμήριον 224. 1. arterias & 12. trimestris 225. 11. terminatum 232. 8. rabioso & 26. peruenissemus 239. 1. relatu, & 12. angore, & 29. virum, omniaq; 242. 27. humores 243. 22. inferũt 247. 22. maximè 253. 15. narrat, & 30. perijt 254. 29. die 256. 25. prehensa 260. 16. puluis 262. 23. fouendæ 264. 9. longam, & 11. Præterea 265. 4. Sin verò 273. 11. sanguinolenta 278. 15. emolliui, & 20. robur 280. 4. lapides 282. 31. Med. 284. 3. eschare 287. 10. sanguineæ.